

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ**

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ XIV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ*

7 травня 2020 року

Київ

УДК 377.091.33:001(043.2)

Н 34

Рекомендовано Вченою радою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (протокол № 5 від 27 квітня 2020 року)

Науковий редактор: Радкевич Валентина Олександрівна, директор Інституту ПТО НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України

Рецензенти:

Базиль Людмила Олександрівна, учений секретар Інституту ПТО НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент;

Єршова Людмила Михайлівна, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту ПТО НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент.

Н 34 Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 7 травня 2020 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ : ПТО НАПН України, 2020. 434 с.

У збірнику матеріалів конференції висвітлено теоретичні і методичні засади розвитку професійної і фахової передвищої освіти в умовах трансформаційних процесів; сучасні моделі підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності; концептуальні основи і методики стандартизації фахової передвищої освіти; методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників; особливості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми здобуття освіти та проєктного менеджменту у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Збірник адресований науковцям, докторантам, аспірантам, педагогічним працівникам закладів професійної та передвищої освіти, структурних навчальних підрозділів підприємств.

Матеріали, що включені до збірника, подані в авторській редакції.

© Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2020

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	16
Радкевич Валентина	
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	16
Нелля Ничкало	
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ: ВІД КРЕАТИВНОСТІ - ДО ГАРМОНІЇ	30
Родіон Колишко, Олексій Мірошніченко, Сергій Притоманов	
ЮНІТ-ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КВАЛІФІКАЦІЙ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	36
Оксана Самойленко	
ДУАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ (ДОСВІД СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ)	39
Людмила Єршова	
САМОМЕНЕДЖМЕНТ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	41
Людмила Базиль	
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	44
Олександра Бородієнко	
ПРОЄКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	50
Романенко Євген, Дацій Олександр, Мірошніченко Олексій, Колишко Родіон, Притоманов Сергій	
УПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	55
Петро Лузан	
МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У КОЛЕДЖАХ І ТЕХНІКУМАХ	58

Валерій Орлов	
ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	63
Людмила Пуховська, Наталія Базелюк	
КРАЩІ ПРАКТИКИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄС	66
Вікторія Кручек	
АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ САМОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	71
Андрій Каленський	
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	75
Олександр Кошук	
СТРУКТУРУВАННЯ ЗМІСТУ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	78
Наталя Кулалаєва	
ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	81
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	85
Ганна Сохацька	
ПРОВІДНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	85
Світлана Алексєєва	
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	88
Інна Гриценюк	
ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ	91

Дмитро Закатнов	
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	94
Алла Онищенко	
БІЗНЕС-ОСВІТА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СФЕРИ ПОСЛУГ – ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	97
Андрій Патока	
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	100
Алла Пігаль	
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ	104
Лариса Поліщук	
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ПРОФІЛЮ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	107
Михайло Ткаченко	
ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ВАЖЛИВА УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ТА РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	110
Валерій Байдулін	
РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	113
Володимир Балакін, Валентин Марін	
АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПЕРШОГО РОБОЧОГО МІСЦЯ	117
Оксана Задорожна, Вікторія Дехтярьова	
ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА УСПІХУ ВИПУСКНИКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	121

Наталія Попіль, Олена Доротюк	
СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	124
Інна Середіна	
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМ КОМПЕТЕНТНОСТЯМ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	128
Надія Стецюк, Наталя Федчук	
ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДНЗ «ВІННИЦЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ»	131
Лариса Кедис	
ДІАГНОСТУВАННЯ СФОРМОВАНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	135
Інна Кирилюк, Оксана Чуйкова, Микола Стасюк	
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ МАШИНОБУДУВАННЯ ТА АВТОСЕРВІСУ	138
Наталія Кочаток	
ФОРМУВАННЯ КАР'ЄРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ (З ДОСВІДУ ВПУ № 25 М. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО)	141
Надія Луб	
СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	146
Людмила Лужняк, Олена Шамралуєк	
МОНІТОРИНГ СТАНУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	151
Леонід Шамралуєк	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	154

РОЗДІЛ 3. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У КОЛЕДЖАХ І ТЕХНІКУМАХ

Эльвиза Абильтарова

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ ПО ОХРАНЕ ТРУДА
К ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ **158**

Наталія Ваніна

КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ
МАШИНОБУДІВНОГО НАПРЯМУ **161**

Гордієнко Валентина

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ **165**

Олександр Дьомін

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ ТА
ВМІНЬ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АГРОІНЖЕНЕРІЯ» **168**

Роксоляна Зозуляк-Случик

ОСОБЛИВОСТІ ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В
УНІВЕРСИТЕТАХ **170**

Ірина Мося

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ
СПЕЦІАЛІСТІВ ЗА КОМПЕТЕНТІСНИМ ПІДХОДОМ **173**

Тетяна Пашенко

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ:
МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ **176**

Юлія Єжокіна

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ **179**

Світлана Петрович

ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ **183**

Віктор Мельник	
РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ЗДАТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ КОЛЕДЖУ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У МАЙБУТНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	186
Павло П'ятигор	
РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	189
Андрій Рибчинський	
РОЛЬ КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	192
Тетяна Рулевська	
РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО І РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	203
Олександр Ямковий	
ТЕСТИ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	206
Ксенія Яцина	
УПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	211
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	
Лариса Липська	
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	214
Тетяна Волкова	
ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ІТ-СПЕЦІАЛІСТІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ БАЗ ДАНИХ	217
Альона Зуєва	
СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН В АГРАРНИХ КОЛЕДЖАХ	219
Андрій Кононенко	
SMART-КОМПЛЕКСИ У МЕТОДИЧНІЙ СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ	222

Ліна Короткова	
SMART–ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ В УМОВАХ ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРА	227
Тетяна Криворот	
SMART-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	230
Андрій Селецький	
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ	233
Валерія Бойко	
ВИКОРИСТАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІНАХ БУДІВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО–ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	237
Микола-Олег Єршов	
ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	240
Наталія Сиско	
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРАТИВНОЇ МОДЕЛІ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ І СТРЕСОВИХ СТАНІВ «BASIC PH» У ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	243
Інна Матвсійцева, Ганна Хомюк	
ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ SMART-ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	248
Альона Минюк	
GOOGLE CLASSROOM ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	252
Тетяна Мусієнко	
ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСІБНИК ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ	255
Сергій Охременко	
ОНЛАЙН-БАЗА КОНТЕНТУ ОСВОЄННЯ ДІЯЛЬНОСТІ	258
Богдан Чорнобай	
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ ЗАСОБАМИ ІКТ	261

РОЗДІЛ 5. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	264
Халідахон Бахтіярова, Микола Хмелевський	
ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	264
Анатолій Гірник	
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ СИСТЕМ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПРОЕКТУВАННЯ БУДКАД	267
Світлана Заславська	
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	270
Тетяна Бикова	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	272
Анна Босюк	
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	275
Олена Воробйова	
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	279
Юлія Ворона	
ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТИ	282
Євдокія Горбан	
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕТОДИСТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	285
Світлана Горпинич	
ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ: СУТЬ І СТРУКТУРА	289

Тетяна Граматович	
МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	292
Ірина Закидальська, Галина Садюк	
ВПЛИВ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ НА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗП(ПТ)О У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД	297
Людмила Майборода	
САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	300
Світлана Масліч	
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	303
Зоя Панченко	
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	306
Галина Плюшко	
ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ АТЕСТАЦІЇ	310
Тетяна Пятничук	
ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	313
Іван Раковець	
САМООСВІТА ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ УМОВ ПРОФЕСІЙНОГО РОСТУ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	317
Наталія Садова	
СТАЖУВАННЯ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ – ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	319

Світлана Сахно	
САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	322
Лілія Чогут	
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	325
Олена Шамралюк	
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЯК АКТУАЛЬНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	328
РОЗДІЛ 6. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ, МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗЕЙ, СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ В УМОВАХ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ	332
Леонід Герганов	
ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ КВАЛІФІКОВАНИМИ РОБІТНИКАМИ МОРСЬКОГО ПРОФІЛЮ У НАВЧАЛЬНИХ ТА НАВЧАЛЬНО ТРЕНАЖЕРНИХ ЦЕНТРАХ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ	332
Богдан Вовк, Геннадій Куліш	
МІСЦЕ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	335
Ольга Гайдук	
ЧИННИКИ ОБРАННЯ НАВЧАННЯ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ	338
Тетяна Герлянд	
МОДУЛЬНО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СФЕРИ ПОСЛУГ, ЗАКЛАДІВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ	342
Нінель Батраченко	
УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УЧНЯМИ ПРОФЕСІЙ ШВЕЙНОГО НАПРЯМУ	345

Лариса Гончар	349
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	
Інна Деліта, Марина Алферчик, Людмила Козакевич	
ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НА ОСНОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ	352
Марина Добруха	
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦІАНТІВ ЗА УМОВАМИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ	355
Ірина Дрозіч	
ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ – ОСНОВА СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	358
Світлана Кравець	
ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	361
Світлана Швидка, Любов Конєва	
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІМИ КВАЛІФІКОВАНИМИ РОБІТНИКАМИ	364
Наталя Лавренюк	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ТЕХНІКА ПОШУКУ РОБОТИ» У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	367
Людмила Лемешко	
МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТЕХНІКІВ-КОНСТРУКТОРІВ ОДЯГУ	370
Галина Однорог	
КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ВИМОГИ РОБОТОДАВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ	374
Тетяна Пискун, Ганна Шулепіна, Людмила Семенова	
ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАСАДАХ ПРОДУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ	378

Олександр Слободяник	
ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА ОСНОВІ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	381
Андрій Стецюк	
МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІМИ КВАЛІФІКОВАНИМИ РОБІТНИКАМИ	386
Олександр Стрілець	
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІМИ КВАЛІФІКОВАНИМИ РОБІТНИКАМИ	390
Сергій Осипенко	
УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ В ДЕРЖАВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ДНІПРОРУДНЕНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ»	393
Марк Шимановський	
НІМЕЦЬКИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ	397
Андрій Козак	
ОСОБЛИВОСТІ ГРУПОВОЇ ФОРМИ РОБОТИ У ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	400
РОЗДІЛ 7. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	405
Наталія Баланюк	
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ПРОЕКТАМИ В ГАЛУЗІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	405
Олександр Радкевич	
ІМІТАЦІЙНО-ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	408
Владислав Белан	
ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРОГРЕСИВНИХ ІДЕЙ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ У	411

ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕХНІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ В УКРАЇНІ	
Лідія Гуменна	
СУЧАСНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	414
Олександр Гурба	
ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	418
Махира Малишева	
СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ТУРЕЧЧИНІ	421
Олена Загіка	
СУЧАСНІ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД	424
Янна Чепуренко	427
УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ ПРОЄКТУ	

РОЗДІЛ 1. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Радкевич Валентина,

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
директор Інституту ПТО НАПН України

Характерними ознаками трансформації індустріального етапу розвитку суспільства є перехід до нового соціального та економічного укладів і, відповідно, до «Індустрії 4.0», що відбувається під впливом технологічних (цифровізація всіх сфер життя, автоматизація та роботизація), соціальних (демократичні зміни, розвиток мережевого суспільства) і техносоціальних (глобалізація та екологізація) трендів. Їх вплив на динамічний техніко-технологічний розвиток усіх сфер економіки та життєдіяльності суспільства приведе до широкого застосування: індустріальної робототехніки, що дасть змогу замінити ручну працю на значній кількості промислових підприємств; безпілотного транспорту, що потребуватиме змін у логістиці на різних рівнях управління підприємствами і галузями; нових матеріалів та адитивних технологій, що дадуть змогу автоматизованим системам виготовляти (друкувати) складні деталі, елементи конструкцій; інтернету речей, котрий створить нові протоколи міжмашинних комунікацій; самоосвітніх комп'ютерних мереж, що дасть змогу налагодити постійну колаборацію між підсистемами і вибудувати взаємодію із зовнішніми системами.

Це, в свою чергу, уможливить прискорення змін у соціальній сфері, зростання економіки країни на основі підвищення ефективності та продуктивності праці й застосування творчого підходу працівників до

розв'язання виробничих завдань, підвищення рівня їхньої готовності до командної роботи та функціонування в системі «людина – штучний інтелект».

Водночас загостриться проблема безробіття і серед кваліфікованого персоналу, особливо в тих сферах економіки, де функціонуватимуть автоматизовані комплексні виробничі системи, що об'єднують фізичний і цифрові простори. Зауважимо, що це є однією з головних ідей четвертої промислової революції щодо досягнення всезагальної цифровізації на основі поєднання фізичної, цифрової та біологічної сфер, адже підвищення рівня автоматизації виробничих процесів завжди супроводжується зменшенням обсягів людської ручної праці в усіх сферах економіки та появою більш складних завдань для працівників. Йдеться про контроль за діяльністю складних систем, прийняття стратегічних рішень, керування впровадженням інновацій тощо. Для їх виконання недостатньо буде зусиль одного працівника, чим зумовлюватиметься необхідність у створенні творчих професійних команд із числа кваліфікованих фахівців, які є мобільно компетентними в різних сферах діяльності.

Означені зміни актуалізують попит на нові професії і види робіт, наприклад, з управління системами штучного інтелекту, що позначатиметься на зростанні вимог до рівня кваліфікації працівників і їхньої готовності до безперервного навчання, а в окремих випадках – до перенавчання. За цих умов важливими завданнями закладів професійної та фахової передвищої освіти є перехід до цілеспрямованої професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з урахуванням вимог високотехнологічного виробництва; до їх консультування з побудови професійної кар'єри; до розвитку здібностей працювати, перенавчатися і самовдосконалюватися відповідно до потреб сучасного світу праці. Йдеться про значущість формування в них так званих «м'яких» навичок, появу яких складно відстежити, перевірити, наочно продемонструвати, а саме: управління часом, ефективна взаємодія в команді, адаптивність і гнучкість, самоорганізація, ініціативність, підприємливість, критичне мислення, оцінювання й аналіз інформації тощо. Ці навички

застосовуються в широкому контексті професійної діяльності, що відображає технологічні трансформації, зокрема: креативність, співробітництво, відповідальність, здатність долати труднощі особистісного та соціального характеру, стресостійкість, збереження здоров'я. До «м'яких» відносяться також навички забезпечення сталого розвитку суспільства – ресурсо- та енергоефективність, збереження і захист довкілля, толерантність та ін. До «твердих» навичок віднесено здатність працювати з технікою, якісно виконувати конкретну роботу, результати якої вимірюються і перевіряються. Ці навички, зазвичай, застосовуються в конкретних сферах діяльності, зокрема у процесі виконання токарних або зварювальних робіт у машинобудуванні; монтажних або оздоблювальних робіт у будівництві; програмування, пошук, оброблення, аналіз і захист інформації у сфері ІТ тощо.

Зазначимо, що актуальним є формування саме «м'яких» навичок як базових, які впродовж життя будуть безперервно доповнюватися професійними. Навчальні заклади як пріоритет мають навчити студентів самостійно вчитися та усвідомлювати цінність цих навичок в особистісному розвитку. Це сприятиме професійному становленню особистості кваліфікованого фахівця як повноправного автора власного життя; його самореалізації; підвищенню рівня готовності до прийняття стратегічних рішень і відповідальності за їх вирішення. Реалізація цих завдань сприятиме прискореному оволодінню майбутніми фахівцями новими знаннями й навичками, що дадуть їм змогу, з одного боку, застосовувати вискоелективні виробничі технології, а з іншого – виявляти емпатію, емоційний інтелект, підприємницькі компетенції, особистісну стійкість, що, в кінцевому підсумку, забезпечить ефективне функціонування в інформаційному суспільстві з урахуванням сучасних цивілізаційних трансформаційних процесів.

Такі зміни зумовлюють необхідність перетворення індустріальних професійно-освітніх систем (професійні ліцеї, вищі професійні училища, центри професійно-технічної освіти), що реалізують стандартизовані освітні програми, на професійно-освітні хаби.

Професійно-освітній хаб – це укрупнений багаторівневий та багатопрофільний заклад професійної освіти, який об'єднує освітнє і виробниче середовища; проектно-дослідницьку лабораторію; комерційний і методичний центри, центри професійної кар'єри і досконалості; культурно-освітній медіа-центр; цифрову бібліотеку та ін. Він функціонує на базі різних освітніх платформ як основних постачальників освітніх знань і міждисциплінарного контенту для здійснення теоретичного і виробничого навчання за різними формами, у тому числі, дистанційними, мережевими, SMART.

Технологічний центр має сучасне навчальне, високотехнологічне та енергоефективне обладнання, робототехніку, технології віртуальної та доповненої реальності (VAR), SMART-технології, а також новітні матеріали і технології їх оброблення для проведення теоретичних і практичних занять й організації виробничої практики відповідно до стандартів професійної освіти і максимально наближених до специфіки виробничих процесів. Продукція, виготовлена у процесі виробничої діяльності на замовлення клієнтів та підприємств торгівельної мережі, відповідає стандартам якості; зароблені кошти від продажу продукції та надання послуг, не обкладаються податками і спрямовуються на матеріальне заохочення студентів та педагогічних працівників, а також модернізацію матеріально-технічної бази центру.

Методичний центр розробляє та здійснює експертизу навчальної, навчально-методичної літератури різного галузевого спрямування; готує методичні рекомендації щодо організації навчання та оцінювання рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих фахівців; створює електронні освітні ресурси, зокрема електронні підручники і посібники; адмініструє он-лайн платформи для дистанційного навчання. Методичний центр організовує методичні заходи, засідання методичних об'єднань і циклових комісій; координує процеси внутрішньої системи забезпечення якості, атестації педагогічних працівників та підвищення рівня їхньої кваліфікації у курсовий та міжкурсний періоди.

На базі комерційного центру проводяться симуляційні тренінги з інтернету речей, організації підприємницької діяльності, виготовлення реклами. Центр формує економічну, правову і фінансову компетентність студентів; навчає їх відкривати власну справу та здійснювати нормативно-правовий супровід підприємницької діяльності. Центр має зв'язок з бізнесовими структурами, які діляться практичним досвідом бути успішними на ринку праці. Студенти центру надають послуги населенню щодо підвищення рівня їхньої економічно-правової грамотності.

Проектно-дослідницька лабораторія забезпечує участь тих, хто навчається, в дослідженні сучасних виробничих процесів, технологій, змін в екосистемі; потреб ринку праці в нових видах робіт та кваліфікаціях і розробленні на цій основі нових технологічних, енергоефективних, культурно-освітніх, соціальних, інформаційних, здоров'язбережувальних проєктів. Це позитивно позначається на формуванні у студентів екосистемного, дизайн- і проєктного мислення.

У центрі професійної кар'єри створюється банк даних професій, затребуваних на регіональному ринку праці, проводиться навчання студентів позиціонувати себе як фахівця, здійснюється діагностування їхніх особистих здібностей, якостей та нахилів щодо обґрунтованого вибору майбутньої професії.

Професійно-освітній хаб має центр досконалості, в якому забезпечується безперервний професійний розвиток фахівців, набуття додаткових умінь та навичок; незалежне підтвердження рівня кваліфікації відповідно до Національної рамки кваліфікації та досвіду, набутого у процесі неформального та інформального навчання.

Культурно-освітній медіа-центр обладнаний сучасною медіа-технікою для створення телепередач освітнього і виховного характеру; друкування й розповсюдження тематичних журналів, газет; функціонування студентського радіомовлення для висвітлення подій і життєдіяльності хаба; пропагування здорового способу життя і культури безпеки професійної діяльності суб'єктів

освітнього процесу, що позитивно позначається на формуванні здобувачів освіти як особистостей, громадян, патріотів-професіоналів.

Цифрова бібліотека формує банк електронних освітніх ресурсів (SMART) різного галузевого спрямування, що існують у вільному доступі; систематично оновлює його і захищає від несанкціонованого втручання; надає вільний доступ до електронних навчальних, методичних, аналітичних, енциклопедичних, довідкових, розвивальних ресурсів; має ліцензоване програмне забезпечення і комп'ютерне обладнання для доступу в мережі Інтернет з будь-якого місця. Цифрова бібліотека узгоджує свою діяльність із методичним центром для оприлюднення розроблених педагогічними працівниками хабу електронних освітніх (SMART) ресурсів.

Професійно-освітній хаб функціонує на засадах людиноцентризму, екосистемності, відкритості, гнучкості, гендерного підходу та інклюзії, що дає змогу реалізовувати різноманітні освітні програми за змістом, строками і формами навчання учнівської молоді і дорослих з урахуванням особистісних здібностей і потреб; здійснювати незалежне оцінювання результатів навчання майбутніх кваліфікованих фахівців.

У цьому зв'язку зростає інноваційний складник діяльності педагогічних працівників як менторів: вони мають бути готовими до *реалізації* нової моделі професійної освіти відповідно до завдань стратегії сталого розвитку суспільства, держави, національної економіки й навколишнього середовища; *всебічного і міждисциплінарного аналізу* ситуацій реального життя на основі активної взаємодії із суб'єктами освітнього процесу; *управління* проектною діяльністю майбутніх кваліфікованих фахівців. Відповідно, вони мають розвивати в собі базові якості педагога XXI століття, а саме: співробітництво (співпраця з колегами, студентами, стейкхолдерами та ін.); творчість; критичне мислення; відкритість (співчуття, емпатія, почуття гумору), підприємництво; повага до відмінностей; здатність до навчання впродовж життя (оволодіння новими теоріями, методиками, освітніми та виробничими технологіями); просоціальна поведінка та ін. Це дасть змогу забезпечити

прискорену адаптацію випускників закладів освіти до вимог ринку праці, у тому числі, віртуального; а також отримати особистісний та соціально-інтегрований результат їхньої професійної підготовки.

Сучасні трансформації випереджувально враховувалися в дослідженнях Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України з актуальних проблем теорії та методики професійної освіти відповідно до положень Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року [4] та Програми діяльності Кабінету Міністрів України [12].

Зокрема, науковий пошук методичних основ стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах здійснювався відповідно до зрослих потреб високотехнологічного виробництва у професійно компетентних та мобільних фахівцях. У ході виконання дослідження було *розроблено концепцію та методичну систему* стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів, що включає: методики розвитку готовності педагогічних працівників до стандартизації професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів, розвитку самоосвітньої компетентності студентів, а також технології тестового контролю успішності навчання майбутніх молодших спеціалістів та проектування змісту компетентнісно орієнтованого навчання [6]. У ході дослідження готовності педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів на компетентнісній основі експериментально доведено ефективність розроблених інновацій: кількість педагогічних працівників із достатнім та високим рівнем зросла на 8,2% та 14,5 %, відповідно [16].

Згідно з концепцією SMART-освіти, зумовлюється необхідність змін в освітньому процесі закладів професійної та фахової передвищої освіти. У цьому зв'язку важливими є результати здійсненого в Інституті ПТО НАПН України дослідження методичних основ розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників [7]. Актуальність даного дослідження

підтверджено результатами констатувального експерименту, а саме: низьким рівнем готовності педагогів до розроблення (18%) і використання SMART-комплексів (30%). Навчання педагогічних працівників закладів професійної та фахової передвищої освіти на основі підготовлених в Інституті методик розроблення SMART-комплексів суттєво підвищило показники когнітивного (+20%) і діяльнісного (+5%) компонентів готовності. Низький рівень діяльнісного компонента готовності педагогічних працівників свідчить про низький рівень їхньої цифрової компетентності, слабку матеріально-технічну базу закладів професійної та фахової передвищої освіти, а також відсутність у більшості викладачів і майстрів виробничого навчання персональної комп'ютерної техніки, що унеможливорює практично виконувати роботу віддалено, у тому числі, в сучасних умовах карантину [2; 5;11].

Не менш значущими є результати прикладного наукового дослідження щодо розроблення методичних засад упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування, розпочатого в 2019 р. У ході констатувального етапу експерименту було підготовлено, опубліковано і впроваджено в заклади професійної освіти практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», в якому наведено нормативні документи, що регламентують упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників; представлено зарубіжний досвід дуальної системи професійної освіти і навчання; запропоновано методику організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної освіти на модульно-компетентнісній основі; охарактеризовано діагностувальний інструментарій навчальних досягнень учнів в умовах дуальної форми навчання [9].

Результати вивчення стану та особливостей організації дуальної форми навчання майбутніх фахівців на базі 262 закладів освіти свідчать, що

найвпливовішими виявилися такі фактори мотивації педагогічних працівників до здійснення наставництва в умовах дуальної форми навчання, як доплата за наставництво (87%) та можливість працювати на сучасному обладнанні (34%).

Нові тренди сучасного буття, закріплені в багатьох документах світового, національного й регіонального рівнів, ставлять людину перед необхідністю оволодіння підприємницькою компетентністю, що забезпечуватиме її здатність досягати незалежного успішного існування (human ability). З огляду на це, Інститутом ПТО НАПН України розпочато фундаментальне наукове дослідження, присвячене підготовці майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності. У результаті онлайн-опитування 653 учнів закладів професійної освіти, проведеного з метою з'ясування особливостей самооцінювання молоддю своєї готовності до підприємницької діяльності, було виявлено, що в освітніх програмах недостатньо модулів для оволодіння психолого-педагогічними, правовими та економічними знаннями як базовими. Відтак науковцями Інституту було розроблено навчальний курс «Основи інноваційного підприємництва» [8], змодельовано педагогічну систему підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності та запропоновано низку психолого-педагогічних тренінгів [13].

Актуальність дослідження методичних основ розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти підтверджена результатами їхнього опитування (1888 осіб, 21 область України) щодо рівня мотивації до професійного вдосконалення (86% опитаних потребують спеціально організованого навчання в курсовий та міжкурсний періоди підвищення кваліфікації). Експертне оцінювання трудових функцій майстрів виробничого навчання та результати самооцінювання їхньої готовності до виконання цих функцій стали основою розроблення нових професійних стандартів «Майстер виробничого навчання», «Педагог професійного навчання» [3] та методичних рекомендацій щодо підготовки педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників [10].

З метою дослідження найбільш перспективних у ринкових умовах нових напрямів розвитку закладів професійної та фахової передвищої освіти й запровадження найбільш ефективних форм управління ними, в Інституті НАПН України було розпочато роботу з вивчення досвіду розвитку проєктного менеджменту у вітчизняній і зарубіжній освітній практиці. У межах виконання дослідження в 2019 році було з'ясовано: тенденції розвитку професійної освіти в добу незалежності (1991–2000 рр.) [14]; особливості застосування програмного забезпечення управління проєктною діяльністю закладів професійної освіти [15]; особливості управління закладом професійної освіти як проєктно орієнтованою організацією; передумови впровадження проєктного менеджменту в діяльність закладів професійної освіти [1]; особливості програм і проєктів країн ЄС у сфері професійної освіти і навчання. Наукову і практичну цінність має запропонована технологія проєктного менеджменту закладу професійної освіти, що охоплює такі складові: планування освітньої діяльності закладу освіти на основі реалізації коротко- та довготривалих проєктів; організація роботи проєктних команд та налагодження їх взаємодії; регулювання взаємодії проєктних команд, людських і матеріальних ресурсів упродовж життєвого циклу проєктів; контроль проміжних та заключних результатів реалізації проєктів; аналіз заключних результатів реалізації проєктів й фіксування lessons learned.

Експериментальною базою проведення наукових досліджень є заклади професійної та фахової передвищої освіти, а також навчально (науково)-методичних центрів ПТО, в яких започатковано експерименти всеукраїнського та регіонального рівнів, а це:

- Золотівський професійний ліцей та НМЦ ПТО в Луганській області – *«Організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технології дистанційного навчання» (2018–2020 рр.);*

- Колківське вище професійне училище (сmt. Колки, Маневецького р-ну Волинської області – *«Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування центру професійної кар'єри учнівської молоді»*;

- Вище професійне училище № 25 м. Хмельницького – *«Формування кар'єрної компетентності майбутніх фахівців у професійно-технічному навчальному закладі»*;

- ДНЗ «Дніпропетровський центр професійно-технічної освіти туристичного сервісу» – *«Підготовка кваліфікованих робітників із професій: «квітникар», «декоратор вітрин», «флорист» з використанням технологій дистанційного навчання»*;

- Навчально-науковий центр ПТО НАПН України; ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище», ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній ліцей», НМЦ ПТО у Харківській області; Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького, НМЦ ПТО та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області – *«Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності»*;

- Навчально-науковий центр ПТО НАПН України; ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», ДНЗ «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», ДНЗ «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського» та НМЦ ПТО у Запорізькій області – *«Організація професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти»*;

- ДПТНЗ «Роменське вище професійне училище», ДПТНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти» та НМЦ ПТО у Сумській області –

«Розвиток публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти з використанням технологій стратегічного менеджменту»;

- ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», ДНЗ «Тернопільський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» – *«Професійна підготовка кваліфікованих робітників для сфери обслуговування відновлювальних систем сонячної і теплової енергетики»;*

- Навчально-науковий центр ПТО НАПН України, Автотранспортний технікум ДВНЗ «Національний гірничий університет», ДНЗ «Васильківський професійний ліцей», Київський транспортно-технологічний коледж, ДНЗ «Ізмаїльський центр професійно-технічної освіти», Рубіжанський індустріально-педагогічний технікум, Рубіжанський професійний електромеханічний ліцей Луганського національного університету ім. Т. Шевченка, Кам'янський професійний ліцей, ДНЗ «Жашківський аграрно-технологічний професійний ліцей», Одеський професійний ліцей будівництва та архітектури, НМЦ ПТО в Закарпатській обл., Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Львівський автомобільно-дорожній коледж Національного університету «Львівська політехніка» – *«Розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників».*

- ДПТНЗ «Богородчанський професійний будівельний ліцей»; ДНЗ «Катюжанське вище професійне училище»; Бурштинський торговельно-економічний коледж КНТЕУ; ДНЗ «Київське регіональне вище професійне училище будівництва; ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти туристичного сервісу»; Хустський професійний ліцей сфери послуг; Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Васильківський професійний ліцей»; Київське вище професійне училище будівництва та дизайну; НМЦ ПТО у Сумській області; НМЦ ПТО у Дніпропетровській області – *«Розвиток професійної компетентності майстрів виробничого навчання у міжкурсовий період підвищення кваліфікації».*

Трансформаційні процеси в суспільстві та національній економіці зумовлюють необхідність подальших наукових досліджень Інституту ПТО НАПН України з вивчення методичних засад застосування цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих фахівців та оцінювання якості їхньої підготовки у закладах професійної та фахової передвищої освіти. Не менш важливим є поглиблення наукових зв'язків з вітчизняними закладами освіти; посилення співпраці з НМЦ ПТО в усіх областях України; залучення педагогів-практиків до виконання практичних завдань наукових досліджень та до участі у творчих колективах з написання підручників і навчальних посібників; проведення експериментів всеукраїнського, регіонального та інших рівнів; реактуалізація результатів наукових досліджень із дистанційного навчання, які в мовах карантину виявилися надзвичайно затребуваними в освітній практиці; створення сучасного інформаційно-освітнього середовища, розроблення електронних освітніх ресурсів та SMART-комплексів для організації освітнього процесу в закладах професійної та фахової передвищої освіти в нових соціально-економічних реаліях.

Список використаних джерел:

1. Бородієнко О.В., Биковський М.В. Проблеми впровадження орієнтованого на результат управління у діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. пр. / редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін. Житомир: Полісся, 2019. № 2 (19). С. 115–123.

2. Гуменний О.Д., Кононенко А.Г., Волошин А.М. Методичні рекомендації з розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі. Житомир: Полісся, 2019. 58 с.
<https://doi.org/10.32835/978-966-655-924-4/2019>

3. Кравець С.Г. Технологія розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. пр. Житомир: Полісся, 2019. № 2 (19). С. 70–73.

4. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти “Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта” на період до 2027 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-p>.

5. Липська Л.В., Зуєва А.Б., Прохорчук О.М. Методичні рекомендації з розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельної галузі. Житомир: Полісся, 2019. 73 с.

<https://doi.org/10.32835/978-966-655-923-7/2019>.

6. Лузан П. Г. Стандартизація професійної освіти: теоретико-методологічний аспект. *Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнекласичній парадигмі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 квіт. 2019 р.). Черкаси: Гордієнко Є. І., 2019. С. 132–134.

7. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: метод. посібник / Пригодій М.А., Гуржій А.М., Липська Л.В., Гуменний О.Д., Зуєва А.Б., Кононенко А.Г., Прохорчук О.М., Белан В.Ю. Житомир: Полісся, 2019. 255 с.

<https://doi.org/10.32835/978-966-655-925-1/2019>.

8. Основи інноваційного підприємництва: програма навчальної дисципліни для закладів професійної (професійно-технічної) освіти / Алексєєва С., Базиль Л., Байдулін В., Закатнов Д. та ін. *Професійна освіта*. 2019. № 2(83). С. 33–35.

9. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практич. посібник / Т.М. Герлянд, І.А. Дрозіч, Н.В. Кулалаєва, Г.М. Романова, М.М. Шимановський. Житомир: Полісся, 2019. 304 с.

10. Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників: метод. рек. / Базельюк О. В., Каленський А. А., Кравець С. Г. та ін. Житомир: Полісся, 2017. 76 с.

11. Пригодій М. А., Гуменний О. Д., Зуєва А. Б. Методичні рекомендації з розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників аграрної галузі. Житомир: Полісся, 2019. 58 с. doi.org/10.32835/978-966-655-923-7/2019.

12. Програма діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова ВР України № 188-ІХ. *Голос України*. 2019. 12 жовт. URL: <http://www.golos.com.ua/article/322711>.

13. Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар’єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: навч. посібник / Алексєєва С.В., Гриценко І.А., Закатнов Д.О., Кузьмінська Л.Д., Орлов В.Ф.; за ред. Д.О. Закатнова. Житомир: Полісся, 2019. 200 с.

14. Радкевич В.О. Науково-педагогічний аналіз реформування професійно-технічної освіти на початку незалежності української держави (1991-2000 рр.). *Професійна педагогіка*. 2019. № 2. С. 142–153. doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.142-153

15. Радкевич О.П. Програмне забезпечення управління проектами у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*. 2019. № 2. С. 124–132. [https://doi: 10.32835/2223-5752.2019.19.124-132](https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.124-132).

16. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монограф. / А. А. Каленський, П. Г. Лузан, Н. М. Ваніна, Т. М. Пащенко, С. Г. Кравець, Т. В. Пятничук; за наук. ред. А. А. Каленського. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ: ВІД КРЕАТИВНОСТІ – ДО ГАРМОНІЇ

Нелля Ничкало,

академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України

Науково-педагогічна взаємодія усіх учасників освітнього процесу й науково-методичне забезпечення підготовки сучасного виробничого персоналу – це філософсько-педагогічна категорія. Їх цілісне бачення і врахування у діяльності закладів професійної освіти усіх типів і різного галузевого спрямування на основі міждисциплінарного підходу сприяє підвищенню якості підготовки фахівців. На наше переконання, без науково-педагогічної взаємодії на різних етапах освітнього процесу неможливо розробити саме такий науково-методичний або практичний «продукт», якого нині потребує професійний ліцей, центр професійної освіти, навчально-практичний центр, технікум і коледж. Йдеться про викладачів загальноосвітніх і спеціальних дисциплін, майстрів виробничого навчання, методистів, практичних психологів, соціальних педагогів, керівників закладів.

Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти є комплексною міждисциплінарною проблемою. Її доцільно розглядати як невід'ємну складову і, водночас, як важливу умову реалізації державної політики у цій сфері. Недооцінка значення цієї проблеми в реалізації державної політики щодо підготовки виробничого персоналу може у повсякденній практиці знівелювати теорії людського і соціального капіталу, положення документів міжнародних організацій (ООН, МОП, ЮНЕСКО та іншими), а також документи, прийняті урядами багатьох країн світу, і, зокрема, України.

На жаль, за останні роки спостерігається неймовірне зростання обсягів документообігу з проблем професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти. Така, без перебільшення, бюрократизація, що стала помітною негативною тенденцією, не може сприяти підвищенню якості підготовки фахівців. З одного боку, це спричиняє декларативність змісту багатьох документів, що приймаються на загальнодержавному рівні, а з іншого, – ця «управлінська хвороба» наскрізно пронизує усі структури, причетні до розвитку професійної освіти, як говориться, «згори й донизу» й «знизу – догори». Безумовно, безліч постанов, розпоряджень, рекомендацій та інструктивно-методичних матеріалів, що надсилаються різними контролюючими організаціями й установами (доречно зазначити, багато з яких є непрофесійними й некомпетентними) створюють враження бурхливої діяльності. До цього слід додати ще й такий негативний чинник, як майже щоденні перевірки закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти. Їх керівники витрачають на це багато робочого часу, внаслідок чого не мають змоги системно опікуватися інноваційним розвитком освітнього процесу, розв'язуванням дидактичних проблем, підвищенням свого науково-професійного рівня.

Науково-методичне забезпечення діяльності закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, на нашу думку, доцільно розглядати як систему, що постійно взаємодіє з усіма її

структурними компонентами – підсистемами – на основі випереджувального підходу. У центрі такої взаємодії – прогностичні теорії, концепції, з яких викристалізовано ключові ідеї щодо інноваційного розвитку професійної підготовки виробничого персоналу для різних секторів економіки і сфери послуг.

Ефективність функціонування цієї особливої системи залежить від усвідомлення мети діяльності всіма учасниками цього досить складного, багатоетапного й нерідко навіть суперечливого процесу. Зазначимо, що для досягнення цього варто звертатися до одвічних положень, обґрунтованих філософами. У зв'язку з цим мимоволі звертаємося до висновку відомого філософа В. Вільндельбанда: «Критерієм оцінки є певна мета, яка постає творцем цінності. Цінність має смисл і значення тільки для того, хто визнає цю мету. Отже, цінності – сфера чистої духовності, яка допомагає зрозуміти смисл життя та значення нашого «Я» у світі. Мета філософії – відкрити людям доступ до таких цінностей, яких ще ніхто не переживав... постійно збагачувати світовідчуття людини новими відкриттями духу. Чим повноцінніша та активніша особистість, тим більше цінностей вона відкриває» [1, с. 108]. Безумовно, реалізація такого філософського підходу до науково-методичного забезпечення розвитку професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти потребує креативності, творчості і педагогічної майстерності кожного учасника освітнього процесу. Такий, здавалося б, простий механізм (а насправді він є досить складним, за умови його інноваційної реалізації кожним викладачем, майстром, методистом, керівником навчального закладу) уможливорює досягнення гармонії в конкретному педагогічному колективі.

Можна навести чимало прикладів діяльності закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти в різних регіонах України, які діють системно, креативно, творчо й досягають гармонії, незважаючи на суперечливі реалії сьогодення в реалізації державної політики щодо розвитку професійної освіти. З-поміж них ті заклади, які упродовж

багатьох років співпрацюють із Інститутом професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Зазначимо, що поєднання слів «наукове» і «методичне» у словосполученні є закономірним. Воно є органічним і семантично обґрунтованим. Від методологічно обґрунтованих експериментів, результатів наукових досліджень – до конкретних методик, розроблених з урахуванням специфіки викладання загальноосвітніх і спеціальних дисциплін та виробничого навчання, а також профілю майбутньої професійної діяльності; до оцінювання якості підготовки фахівця того чи іншого профілю; до моніторингу професійної праці випускника закладу професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти – таким є це нерозривне динамічне коло. Його можна назвати педагогічно-ергономічним, що будується на основі сучасних теорій менеджменту освіти. Усі структурні компоненти цього науково-педагогічного кола можуть діяти творчо й ефективно за умови їх сучасної методологічної орієнтації. Маємо підстави для об'єктивного висновку, що Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України вже давно піднявся до високої методологічної планки і системно співпрацює з методичними службами як на рівні закладів освіти, так і на рівні областей. Зокрема співпраця Інституту й Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області реалізується за такими напрямками: спільна участь у проведенні науково-дослідних робіт, експериментальних досліджень, узагальнення і представлення у наукових виданнях результатів спільної дослідно-експериментальної діяльності; підвищення професійного рівня педагогічних працівників; проведення спільних наукових, науково-практичних, науково-методичних заходів для педагогів та учнівської молоді; робота з оновлення змісту професійної (професійно-технічної) освіти; розроблення проєктів навчальних програм, підготовка рукописів навчально-методичної літератури; спільна науково-видавнича діяльність. За кожним із цих напрямів упродовж останніх років

систематично проводять науково-методичні заходи, в яких беруть участь інженерно-педагогічні працівники всієї області. Це сприяє розвитку професійної компетентності викладачів і майстрів, оновленню змісту професійного навчання, впровадженню в освітній процес інноваційних технологій, розробленню стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з конкретних професій на основі компетентнісного підходу, розробленню та реалізації організаційно-методичного забезпечення професійної підготовки кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів. За умов системної взаємодії науки і практики регіональна методична служба стає об'єднуючою ланкою в системі «заклад професійної освіти – академічний інститут», що уможливлює ефективне практичне впровадження результатів наукових досліджень у практику.

У цій діяльності неоціненне значення має інноваційний досвід науково-методичної роботи в закладах фахової передвищої освіти. Підтвердженням цього є «Педагогічний Оскар», який вручають упродовж останніх чотирьох років творчим педагогам коледжів і технікумів за результатами всеукраїнського конкурсу. Це є символом їхнього високого інтелектуального потенціалу і професійного патріотизму.

Системна творча співпраця, що виявляється у повсякденній взаємодії, є сучасним взірцем відповідального ставлення до науково-методичного забезпечення розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в кожному регіоні. Винятково важливу роль відіграє постійна взаємодія Інституту з понад 200 установами та організаціями України з питань спільної наукової і науково-методичної діяльності, проведення експериментальних досліджень та впровадження результатів науково-дослідної роботи.

Набула розвитку спільна діяльність із Директоратом професійної освіти Міністерства освіти і науки України та Інститутом модернізації змісту освіти МОН України, об'єднаннями і спілками роботодавців України з метою забезпечення широкого впровадження результатів науково-дослідних робіт у діяльність науково(навчально)-методичних центрів професійно-технічної

освіти, закладів професійної освіти та навчальних структурних підрозділів підприємств різних регіонів України.

Інноваційна діяльність науково- і навчально-методичних центрів професійної освіти в областях, зорієнтований на оновлення змісту й удосконалення освітнього процесу системи. Це підтверджується під час щорічних міжнародних виставок «Інноватика в освіті», «Сучасні заклади освіти», «Освіта і кар'єра». Експозиції, представлені навчально-методичними центрами професійної освіти та закладами професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, свідчать про якісні зміни в їхній діяльності, зокрема про перехід на вектор творчості, динамічності, випереджувальності, розвитку соціального партнерства. Різні аспекти цього досвіду постійно висвітлюються в науково-методичному журналі «Професійна освіта».

Поряд із цим привернемо увагу ще до однієї позитивної тенденції. Упродовж останнього десятиліття спостерігається помітне посилення інтересу педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти до експериментальної роботи, наукових пошуків із проблем професійної педагогіки. У багатьох ЗП(ПТ)О проводяться експерименти всеукраїнського рівня. З них дев'ять здійснюються під науковим керівництвом наукових співробітників Інституту ПТО НАПН України, а саме: О. В. Базелюка, О. В. Бородієнко, Л. М. Єршової, Н. В. Кулалаєвої, В. Ф. Орлова, М. А. Пригодія, В. О. Радкевич та інші. Дуже приємно зазначити, що упродовж останніх п'яти років працівниками закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти захищено 12 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Це потужно впливає на підвищення якості науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців.

Вважаємо, що методична служба системи професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти України потребує не лише збереження, а й серйозної підтримки державного рівня щодо перетворення її

на рівень науково-методичної служби, наприклад, Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти «Агроосвіта». Як відомо, в сусідніх державах на базі центрів освіти в областях вже створено регіональні інститути професійної освіти.

Отже, «крізь тугу дисонансів», за Ліною Костенко, яких із плином часу стає все більше, ми покликані прагнути до гармонійної взаємодії в реальному вирішенні питань державної політики щодо підготовки сучасного виробничого персоналу.

Список використаних джерел:

1. Губерський Л. В., Кремень В. Г., Ільїн В. В. Ескізи про мудрість. Від міфу до істини: навч. посібник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2019. 317 с.

ЮНІТ-ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КВАЛІФІКАЦІЙ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Родіон Колишко, кандидат юридичних наук;

Олексій Мірошниченко, кандидат економічних наук;

Сергій Притоманов, кандидат фізико-математичних наук

Започаткування Європейської системи кваліфікацій у 2008 році та Європейської кредитної системи професійної освіти та навчання (European Credit and Transfer System in Vocational Education and Training, ECVET) у 2009 році ініціювало процес визначення складових для взаємного існування та проникнення обох зазначених систем.

Рекомендація щодо впровадження Європейської системи кваліфікацій передбачає наявність «тісних зв'язків між Європейською рамкою кваліфікацій та існуючими чи майбутніми європейськими системами для передачі й накопичення кредитів у сферах вищої та професійної освіти та навчання з метою підвищення мобільності громадян і полегшення визнання результатів навчання» [1].

Звертаючись до цього аргументу, рекомендація Європейського Парламенту щодо запровадження Європейської кредитної системи для професійної освіти закликає «полегшити сумісність, порівнянність та взаємодоповнюваність кредитних систем, що використовуються у ПТО та Європейській системі передачі та накопичення кредитів у сфері професійної освіти і навчання» [2].

У питанні, яке сьогодні залишається не повною мірою врегульованим, у першу чергу на регіональному (європейському) та міжрегіональному рівнях, є наявність певного спільного знаменника для ефективного функціонування, з одного боку, кваліфікаційної системи, а з іншого – системи кредитів, їх обліку в інших освітніх і національних контекстах сфери професійної освіти і навчання.

На нашу думку, таким спільним знаменником, інструментом, може вважатися юніт (unit), який в кваліфікаційних системах окремих країн (зокрема Великобританія, ПАР, Канада, Австралія та США) є основою для формування й підтвердження професійних кваліфікацій.

Відповідно до усталеної практики, юніти фактично формують кваліфікації. До їх невід’ємних складових відносяться:

Назва, яка: 1) є чіткою, стислою та відображає зміст (має інформацію про результати навчання та критерії оцінювання) юніту, 2) не посилається на будь-яку інформацію за межами юніту, включаючи посилання на інші юніти, кваліфікації або стандарти, 3) не має включати посилання на рівні рамки кваліфікацій або будь-які референтні документи, якими можна позначати рівень досягнення;

Результати навчання, які: 1) визначають, що від здобувача очікується в контексті знань, розумінь чи вмінь робити в результаті процесу навчання; 2) зрозумілі, узгоджені та виражені мовою, зрозумілою здобувачам; 3) матимуть сенс для здобувача як до початку навчання за відповідним юнітом, так і після досягнення зазначених у ньому результатів навчання; 4) є оцінюваними та

дають змогу разом зі стандартом оцінювання визначити чіткий стандарт оцінювання результатів навчання юніту.

Критерії оцінювання, які: 1) визначають стандартні вимоги до здобувача, щоб продемонструвати досягнення (оволодіння) результатами навчання, передбаченими юнітом; 2) стосуються індивідуального результату навчання; 3) достатньо деталізовані для підтвердження надійних, обґрунтованих та послідовних суджень, які максимально об'єктивно свідчать про досягнення результатів навчання.

Кредитна вартість, яка визначає конкретну кількість кредитів, набутих здобувачем, який успішно досяг визначених юнітом результатів навчання і підтвердив таке досягнення. Така кредитна вартість має гуртуватися на визначній кількості годин, що їх необхідно в середньому витратити здобувачеві для досягнення визначених юнітом результатів навчання. При цьому варто розуміти, що кредитна вартість юніту не змінюється в залежності від обраного методу оцінювання чи кваліфікації, частину якої складає юніт.

Підсумовуючи, зазначимо, що юніти можуть використовуватися у різноманітних контекстах, передовсім освітніх, для багатьох кваліфікацій різних видів економічної діяльності. Важливо врахувати потенційне розмаїття варіантів застосування результатів навчання у процесі формування юнітів. Юніт не визначає навчальної програми, підходів до викладання та навчання чи методів оцінювання, залишаючи ці складові закладу освіти чи центру оцінювання.

Список використаних джерел:

1. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European qualifications framework for lifelong learning (2008/C 111/01). *Official Journal of the European Union*. C 111. 2008.
2. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European credit system for vocational education and training (ECVET), (2009/C 155/02). *Official Journal of the European Union*. C 155. 2009.
3. Guidelines for writing credit-based units of assessment for the Qualifications and Credit Framework (Qualifications and Curriculum Authority), 2010.

ДУАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ (ДОСВІД СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ)

Оксана Самойленко,

доктор педагогічних наук, заступник
директора з наукової роботи,
Інститут професійно-технічної
освіти НАПН України

Трансформаційні процеси, пов'язані з європейською інтеграцією, позитивні результати реформ, підвищення конкурентоспроможності економіки передбачають створення відповідної національної системи освіти та підготовки кадрів. Важливим є створення умов для поєднання роботи з навчанням як у форматі здобуття освіти за вечірньою або заочною формою навчання, так і у форматі практичної підготовки здобувачів вищої освіти денної форми навчання та здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти на робочих місцях. Одним із провідних світових лідерів у сфері підготовки кваліфікованих кадрів на сьогодні виступає Європейський Союз, який завдячує цьому дуальній системі професійної освіти і навчання [1].

Термін «дуальна система» (*від лат. dualis – подвійний*) як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання.

Словацька республіка як країна-член Європейського Союзу має потужний досвід реалізації концепції дуальної освіти, який з успіхом можна екстраполювати до українських реалій. Технологія дуальної освіти у Словаччині представлена моделлю формування професійної компетентності майбутнього фахівця, побудованої на взаємозв'язку сформульованих цілей з професійної підготовки, принципів побудови процесу навчання на засадах соціального партнерства і взаємодії усіх суб'єктів теоретичного і виробничого навчання у системі «заклад вищої освіти – підприємство» [2]. Це забезпечує

підготовку випускників, які легко адаптуються у нових соціальних умовах і можуть бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Основний принцип дуальної освіти – це рівноцінна участь і відповідальність закладу вищої освіти і підприємства за якість підготовки персоналу. Зацікавленість підприємства полягає, перш за все, у можливості підготувати для себе спеціаліста, скоротити витрати, передбачені на пошук і підбір працівників, на їх перенавчання та адаптацію. Студент – майбутній фахівець, не тільки безпосередньо знайомиться з реальними виробничими умовами і освоює основи професійної діяльності, а й отримує можливість успішного працевлаштування за фахом після закінчення навчання. Він включається у процес виробництва як працівник підприємства і виконує обов'язки відповідно до покладених на нього функцій, розпоряджається ресурсами, несе відповідальність, опановує необхідними професійними вміннями та навичками, а в деяких випадках навіть може отримувати заробітну плату за договором. Словацький досвід проказує ефективність співвідношення часу теоретичного і виробничого навчання 40% до 60% відповідно. Для зручності поділ навчальної діяльності проводиться по днях тижня, наприклад 1-2 дні на тиждень студент навчається в аудиторії, в інші дні – на підприємстві [3].

Практичне навчання проходить на підприємстві за системою training on the job у наступних напрямках:

1. Навчання на робочому місці – наставництво, яке здійснює досвідчений спеціаліст.
2. Внутрішні курси навчання – персонал навчається за загальною професійною тематикою.
3. Навчання в інших компаніях (організаціях-партнерах) [4, с. 27].

Упроваджуючи дуальну освіту як технологію навчання у розробці та реалізації освітньої програми бажано враховувати з боку роботодавця потреби і вимоги до певної кваліфікації і компетентності майбутнього працівника, проте без шкоди для теоретичної підготовки випускника.

Таким чином, уся система освіти дорослих у Словацькій республіці працює на досягнення кінцевої мети – формування компетенцій особистості, які утворюють другий рівень освіти дорослих – рівень прагматичного компоненту (pragmatický komponent). Це сукупність професійних знань і досвіду (компетенцій), а також позитивного ставлення до роботи, необхідні для ефективного виконання робочих обов’язків у певній галузі діяльності.

Список використаних джерел:

1. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: схвалено розпорядженням КМУ від 19 вересня 2018 р. № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-p> (дата звернення 09.03.2019)
2. Lukáč E. Spoločnosť založená na vedomostiach – k niektorým výzvam vo vzdelávaní dospelých. Prešov: FF PU, 2017. С. 66–78.
3. Mužík J. Profesní vzdělávání dospělých. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká Republika, 2012.
4. Mayer K. Poradenstvo v andragogickom kontexte. Prešov: FF PU, 2017. 134 s.

САМОМЕНЕДЖМЕНТ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Людмила Єршова,

заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

Основними детермінантами необхідності ознайомлення майбутніх фахівців з основами самоменеджменту є кардинальні зміни, що відбуваються у світі – суспільстві, економіці, політиці, культурі й освіті: конкуренція (зростання вимог ринків праці, розвиток малого бізнесу, інтенсивність змін у підприємстві вимагають від майбутніх фахівців не лише певної сукупності

професійних знань, але й освоєння сучасних навичок управління та ведення бізнесу); стресовість бізнесу (напруженість підприємницької діяльності призводить до зростання емоційного навантаження, що потребує від майбутніх підприємців уміння керувати своїми емоціями); запит на креативність (творчий потенціал працівника став найбільш коштовним капіталом підприємства); кризовий стан вітчизняної економіки (ризик втрати робочого місця підвищує значимість самоменеджменту, оскільки саморозвиток особистості, її здатність до самозайнятості стають умовою її виживання на ринку праці); інтенсивна діджиталізація ведення бізнесу (необхідність підвищення ІКТ-компетентності майбутніх фахівців у закладах освіти всіх рівнів).

Найчастіше самоменеджмент визначають як: послідовне й цілеспрямоване використання ефективних методів, прийомів і технологій самореалізації та саморозвитку творчого потенціалу (А. Кібанов); управління самим собою для досягнення особистих цілей (М. Дороніна, В. Распопов, Ф. Токарєв), мистецтво керувати собою, своїм часом, своїм життям, свідомо будувати свою кар'єру через самооцінку, самовизначення, саморозвиток (І. Карпічев), самостійне спрямування власної діяльності на досягнення певної мети (В. Колпаков), уміння бути успішним (О. Штепа) тощо. Узагальнення охарактеризованих концепцій дає змогу виділити одну характерну для всіх особливість. Всі вони розглядають самоменеджмент на трьох рівнях: самоменеджмент особистості, колективу та організації. Водночас існує думка, що умови функціонування процесів самовпорядкування на всіх цих рівнях суттєво відрізняються.

Відтак пропонуємо самоменеджмент трактувати як свідоме цілеспрямоване управління людиною своєю професійною діяльністю та особистісним розвитком з метою ефективного використання та розвитку власних ресурсів (інтелектуальних, фізичних, емоційних), задоволення власних потреб та досягнення цілей організації. Таке управління здійснюється

шляхом добору сукупності раціональних методів управління працею та розвитком особистості.

Система самоменеджменту базується на низці наукових підходів у сфері: планування діяльності; інтеграції власних дій у систему зовнішньої діяльності; пізнання, навчання й саморозвитку; наукової організація праці; моніторингу змісту професійної діяльності та її результатів; контролю відповідності власних результатів колективним цілям підприємства; стимулювання власної діяльності тощо.

Під технологіями самоменеджменту можна розуміти розроблення чітких алгоритмів організації процесу самостійного управління людиною власним часом, розвитком своєї особистості і свого життя з метою досягнення особистісного та професійного успіху на основі раціонального добору відповідних педагогічних методів, прийомів і форм педагогічного впливу. Отже, мета застосування технологій самоменеджменту – досягнення особистісного та професійного успіху. Основні завдання – оптимізація особистістю часових витрат, раціональне використання інтелектуальних, фізичних та емоційних ресурсів, зростання продуктивності діяльності.

На основі аналізу літературних джерел можна виділити та визначити основні напрями: управління власним часом (time- management), управлінням розвитком власної особистості (self-management), управлінням розвитком життям (life-management). Завдання сучасної професійної освіти полягає в тому, щоб забезпечити умови, необхідні для ознайомлення майбутніх фахівців з названими технологіями, що виступають ефективним інструментарієм формування їхнього особистісного, професійного та життєвого успіху.

Особливості сучасного глобального інформаційного суспільства потребують у процесі модернізації професійної освіти врахування низки важливих психолого-педагогічних аспектів. На загальнодержавному рівні має бути забезпечена наступність психолого-педагогічної підготовки молоді до підприємницької діяльності. Між закладами освіти всіх рівнів (від НУШ до вищої школи) має бути розподілено завдання із формування й розвитку

підприємницької компетентності та готовності до підприємницької діяльності. Одним із ключових завдань соціогуманітарної освіти в закладах усіх рівнів має бути визнано підготовку дітей і молоді до реалізації самоменеджменту як технології успіху. Важливим завданням педагогічної освіти має стати підготовка педагогів до ефективного використання технологій самоменеджменту в освітньому процесі. З цією метою потрібно до всіх освітніх програм підготовки психолого-педагогічних кадрів включити курс «Самоменеджмент».

Список використаних джерел:

1. Бишоф А., Бишоф К. Самоменеджмент / пер. с нем. Д.А. Пергамент. М.: Омега-Л, 2006. 127 с.
2. Єршов М.-О. Сучасні проблеми формування цифрової компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку*: матеріали методол. семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / за ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка. 2019. 4/4. С. 79–85.
3. Колпаков В.М. Самоменеджмент. Київ: Персонал, 2008. 528 с.
4. Распопов В.В. Самоменеджмент как фактор повышения эффективности менеджмента частных промышленных предприятий: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Челябинский гос. ун-т. Челябинск, 2002. 193 с.
5. Штепа О. Структура та формування функції самоменеджменту. *Актуальні проблеми психології*: зб.наук. пр. / Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Київ, 2008. Т. 15, ч. 2. С. 430–436.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Людмила Базиль,

учений секретар, провідний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

На нинішньому етапі розвитку Української держави закономірно зростає увага до підприємницької діяльності. Утверджуються нові моделі економіки, стратегії і способи господарювання. Підприємницька діяльність

позиціонується провідною рушійною силою економічного поступу країни, а підприємництво – важливим засобом зміцнення національної економіки. Національною візією України до 2030 р. передбачено використання творчого потенціалу особистості як «ключового драйвера», заохочення підприємницької ініціативи кожного громадянина, створення «комфортного бізнес-клімату» і забезпечення свободи реалізації бізнес-ідей. За інформаційно-аналітичними даними Державної служби статистики України на кінець 2019 р. на теренах нашої держави успішно функціонували 81,2 % об'єктів малого підприємництва і 14,3 % – середнього.

Під впливом новітніх економічних трендів змінюється стратегія сприйняття дійсності, форми і прийоми мислення. У суспільстві поступово утворюється особливий соціальний прошарок – це активні, дієві особи, які воліють не пасивно пристосовуватися до новітніх обставин цивілізаційного буття, а, виявляючи ініціативу, всебічно самореалізовуватися в економічно незалежній господарській діяльності. Згідно з моніторинговими дослідженнями співробітників Академії «Deloitte», 46 % людей у віці від 20 до 40 років прагнуть робити щось важливе для суспільства.

Сприятливими *чинниками* становлення підприємництва як особливого соціально-економічного явища вважаємо: по-перше, ринкову трансформацію економіки України; по-друге, демократизацію суспільства і різних форм господарювання, що підтверджується: прийняттям Законів України «Про підприємництво» (1991), «Про підприємства в Україні» (1991), «Про господарські товариства» (1991), «Про власність» (1992), «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» (2000), «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» (2000), «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012), «Про засади державної регіональної політики» (2015) та ін.; по-третє, реалізацію відповідних програм (Програма ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)», Ініціатива «EU4Business», Програма для

управлінських кадрів сфери підприємництва України (Fit for partnership with Germany та ін.); по-четверте, відкриття інституцій для задоволення потреб і просування спільних інтересів суб'єктів господарювання; по-п'яте, діяльність бізнес-інкубаторів, індустриальних парків і технопарків, інвестиційних фондів і компаній, інших інформаційно-консультативних установ і громадських організацій; по-шосте, проведення конкурсів соціального підприємництва, а також бізнес-проектів, стартапів тощо.

У зв'язку з цим увиразнюється суть основних *функцій підприємництва*. Зокрема, в змісті *інноваційної* функції (варіанти назв: організаторсько-новаторська, творча, креативна), що полягає в генеруванні й реалізації цікавих комерційних ідей; створенні техніко-економічних, наукових розробок, проектів, виконання яких пов'язане із господарськими ризиками, пріоритетності набуває розроблення й упровадження новацій із соціальним ефектом. *Ресурсна* функція передбачає не тільки мобілізацію на добровільних засадах матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних, інтелектуальних та інших ресурсів, а й їх подальший розподіл за соціально перспективними напрямками. *Організаційно-управлінська* функція виявляється не лише в організації власне виробництва, збуту, реклами тощо на основі оптимального поєднання ресурсів та здійснення контролю за виконанням завдань, а й у прийнятті соціально відповідальних рішень із забезпечення ефективного розвитку установи (організації, підприємства). *Соціально-стимулювальна* функція передбачає утворення мотиваційного механізму ефективного використання матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних, інтелектуальних та інших ресурсів із урахуванням досягнень науки, техніки, управління та організації виробництва задля максимального задоволення потреб споживача й корелює із вирішенням проблемних питань відтворення матеріальних, духовних або соціальних умов цивілізаційного буття людини.

Вивчення практичного досвіду і наукових розвідок дозволяє узагальнити, що підготовка здобувачів професійної освіти до підприємництва ґрунтується на двох альтернативних концепціях. Ключовою ідеєю однієї з них є

позиціонування підприємливості як природної даності людини. Це означає, що кожна особа є підприємливою і для започаткування суб'єкта господарювання їй достатньо лише набути спеціальних операційно-технологічних знань із підприємницької діяльності й опанувати суть кожного з її етапів, а саме: пошук підприємницької ідеї вибір товару або послуги; проведення маркетингового дослідження; державна реєстрація підприємницької діяльності; складання бізнес-плану; реалізація виготовленої продукції або послуги; управління підприємством; оподаткування підприємницької діяльності. Відповідно до другої концепції, позиціонується ідея щодо наявності в індивіда здібностей до підприємництва, рівень розвитку яких і потенціалу щодо їх застосування він не усвідомлює. У зв'язку з цим у практиці підготовки здобувачів професійної освіти до підприємництва застосовують «технологічний» (відповідно до першої концепції) або «гуманітарний» (відповідно до другої концепції) підхід до розвитку підприємницької компетентності.

У цьому контексті науковий інтерес становить досвід організації і проведення конкурсів, вернісажів бізнес-ідей «Стартап юніор», започаткований у 2017 р. у межах експериментальної роботи всеукраїнського рівня «Розвиток ініціативності підприємливості учнів як складова формування готовності до навчання і професійної кар'єри у ринкових умовах» (наказ МОН України № 296 від 18.03.2016) на базі чотирьох закладів освіти Чернівецької області (Лужанський ЗНЗ І-ІІІ ст. ім. В. Орелецького, Мамаївський ЗНЗ І-ІІІ ст. № 2, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, Чернівецький політехнічний коледж). Мета вернісажу полягає в представленні розроблених учнівською молоддю інноваційних бізнес-ідей, презентації стратегій їх реалізації та промоції з урахуванням регіональних потреб, що стимулює розвиток підприємницьких якостей. Відтак пріоритетними завданням цього і подібних заходів у Хмельницькій області України передбачено: активізацію в учнівської та студентської молоді ініціативності і здібностей до підприємницької діяльності; популяризацію

новітніх підходів до розв'язання регіональних економічних проблем, що актуалізують лідерські якості молоді; презентацію бізнес-ідей із соціального чи інноваційного підприємництва; віднайдення цікавих ідей для бізнесу, що можуть бути стартовим майданчиком для реалізації власної справи молоддю кожного з регіонів.

Позитивним щодо розвитку у молоді здібностей до підприємництва є досвід організації обласних конкурсів на кращий бізнес-проект «Живи та працюй в Україні», що із 2018 р. організовується для здобувачів професійної освіти Волинської, Одеської областей; вернісажів-практикумів «Впровадження компетентності підприємливості в освітній процес у контексті реформування освіти і реалізації економічного патріотизму» у Донецькій та Луганській областях; конкурсів стартапів і проектів «BEST INVEST», «InnoDnipro» на Дніпропетровщині тощо.

Цікавим вважаємо досвід діяльності ресурсних і модельних навчальних центрів. Так, у західноукраїнській регіональній непідприємницькій громадській організації «Волинський ресурсний центр» у межах проекту «Ініціативна молодь – регіональна система підготовки тренерів з підприємництва для української системи освіти», ініційованого Фондацією розвитку місцевої демократії, Малопольським інститутом місцевого самоврядування й адміністрації (м. Краків, Польща), спільно із Західноукраїнським регіональним навчальним центром (м. Львів) та Громадським центром «Ділові ініціативи» (м. Івано-Франківськ) за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Республіки Польща «Польська допомога задля розвитку–2012» було розроблено методику підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності, відображену в методичному посібнику «Уроки з підприємницьким тлом» (2014).

Осмилення напрацьованого в закладах професійної (професійно-технічної) освіти досвіду переконує, що розвитку підприємницької компетентності учнівської молоді сприятиме має формування поведінкових стереотипів підприємництва на засадах гуманітарного підходу. Відповідно до

цієї ідеї, суть підприємництва розглядають як особливу форму поведінки, що проявляється в актуалізованій здатності людини самостійно дбати про задоволення своїх потреб, потреб інших осіб, а також – у постійній активній діяльності, застосуванні творчого підходу до пізнання й перетворення реалій цивілізаційного буття. Таке розуміння підприємництва вирізняється широким значеннєвим контекстом, тобто не обмежується рамками лише економічних знань та умінь, які, зазвичай, асоціюють із підприємництвом. Означена методика реалізується на основі: 1) вироблення в суб'єктів навчання *ціннісних орієнтацій* про сутнісні ознаки підприємництва як суспільно значущого, соціально-економічного явища, а також *світоглядних уявлень* про роль підприємців; 2) визначення й критичного аналізу сукупності *індивідуально-особистісних якостей*, необхідних для здійснення успішної підприємницької діяльності; 3) здобуття *знань*, відповідно до індивідуальних потреб суб'єктів навчання та ефективного їх застосування у конкретних видах діяльності; 4) налагодження продуктивної системи (своєрідної мережі) *комунікативної міжособистісної взаємодії* між представниками різних суспільних груп; 5) створення *системи особистісних мотивацій* здобувачів професійної освіти для започаткування і ведення власної господарської діяльності.

Логіко-змістова структура такої підготовки суб'єктів навчання до підприємництва містить три ключові концептуальні компоненти: «людина», «ідея», «організація», і передбачає пошук відповідей на три питання: 1) хто? (людина) є автором ідеї, проекту, розробляє власну справу, створює організацію, підприємство, фірму; 2) що? (ідея) пропонується – продукт чи послуга, зазвичай, цей етап має декілька фаз: мрія, задум, ідея; 3) як? (організація) реалізувати свою ідею, а саме організувати затребувану фірму у визначеному ринковому оточенні.

Зважаючи на це, підкреслимо, що значний ефект у підготовці здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності має застосування міжособистісних тренінгів. Така форма організації максимально уможливорює самопізнання кожним учнем (слухачем) індивідуально-особистісних

властивостей, набутих умінь, навичок, стереотипів поведінки, стимулює пізнавальну активність, вдосконалення набутих знань, розвиток умінь, навичок, що в сукупності дають змогу не тільки розробити план, а й реалізувати сплановану стратегію «особистої життєвої кар'єри», зокрема на основі започаткування власної господарської діяльності.

ПРОЄКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Олександра Бородієнко,

завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України

Сучасні вимоги ринку праці до кваліфікацій та рівнів професійної компетентності працівників в цілому відповідають теорії людського капіталу та її основним положенням: найбільш цінними є ті особистісні якості та професійні компетентності працівників, які дають їм змогу або генерувати прибуток для компанії (зокрема, шляхом впровадження більш ефективних бізнес-процесів, оптимізації взаємодії між підрозділами та процесами, збільшення рівня продажів тощо), або створювати так звану додану цінність (яка матеріалізується у збільшенні рівня лояльності існуючих споживачів, їхньої задоволеності якістю продукту або послуги, покращенні рівня позитивного сприйняття компанії зовнішніми контрагентами, зростанні рівня обізнаності суспільства щодо діяльності компанії тощо).

Таким чином, важливим є формування відповідних якостей та професійних компетентностей майбутніх фахівців під час первинної

професійної підготовки, що створить для них сприятливі конкурентні умови на ринку праці та полегшить процес адаптації та кар'єрного просування.

У професійній (професійно-технічній) освіті в Україні зближення між якістю підготовки та вимогами роботодавців забезпечується в тому числі й шляхом: діяльності Регіональних рад професійної освіти; частково – діяльності Наглядних рад професійної освіти; існуючої взаємодії між закладами та підприємствами в рамках публічно-приватного партнерства. Як показує практика, така взаємодія дозволяє зафіксувати існуючі вимоги до професійної підготовки та на їх основі створити і програми навчання. Проте між етапом ідентифікації потреб і набуттям кваліфікації об'єктивно є певний часовий лаг, який часто робить здобуті знання неактуальними, а витрати ресурсів на забезпечення даного процесу – невиправданими. Тому доцільним є прогнозування компетентностей майбутніх фахівців, у тому числі й з допомогою наукового обґрунтованих методів (зокрема методу форсайт).

Проведені нами форсайтні дослідження, в яких взяли участь 97 керівників компаній та власників бізнесу з різних регіонів країни, дали змогу охарактеризувати сучасні та перспективні реалії бізнес-середовища і, відповідно, поточні та перспективні вимоги до працівників компаній. Так, характеризуючи сучасне бізнес-середовище, експерти визначили специфічні його фактори, а саме: зростання тенденцій до виконання робіт на аутсорсинговій основі (особливо в сфері ІКТ); тенденція до зростання взаємодії у проєктних командах; активний вихід підприємств на європейські ринки; посилення міграції низько кваліфікованої робочої сили за кордон; погіршення якості освіти в Україні; збільшення розриву між освітнім контентом на реальними процесами на підприємствах. Ці фактори й визначають необхідність наявності у працівників специфічних компетентностей, зокрема: кроскультурність (розуміння специфіки взаємодії із зарубіжними партнерами), інноваційність (здатність генерувати нові рішення з метою оптимізації, виходу на нові ринки, покращення), нестандартність підходів (здатність генерувати ідеї, які би створювали

додаткову цінність для клієнтів та вирізняли компанію з-поміж інших), здатність працювати в умовах мультизадачності (вміння пріоритезувати, виконувати операції швидко, із забезпеченням необхідного рівня якості), комунікація (оптимальність комунікацій задля досягнення результату), орієнтованість на результат, навички управління часом, гнучкість на управління змінами, навички презентації, вміння мотивувати, здатність та бажання до навчання, стресостійкість, усвідомлення власних професійних та кар'єрних цілей, досвід участі у соціальних проектах та стартапах (що, на думку експертів, є індикатором креативності, інноваційності, відповідальності за результат, самостійності).

У перспективі ймовірними факторами, які суттєво впливатимуть на бізнес-середовище, на думку експертів, є: поглиблення професійної спеціалізації працівників (на відміну від їх універсалізації), широка робота в проєктних командах разом із закордонними спеціалістами; збільшення питомої ваги робіт, які компанії віддаватимуть на аутсорсинг; трансформація підходу до традиційної зайнятості (коли в більшості випадків роботи виконуються не штатними працівниками, а контрагентами за договорами); поглиблення сировинної спеціалізації економіки (включно зі створенням інтелектуального продукту з низькою часткою доданої вартості). У таких умовах результативність працівника забезпечуватиметься за умов наявності таких компетентностей: самоорганізація (відсутність традиційної управлінської ієрархії з функцією контролю породжує необхідність самому працівникові виконувати традиційні функції менеджменту – цілепокладання, планування, організація діяльності, контроль); відповідальність (в умовах зростання ролі персональної, а не колективної відповідальності за результат); здатність до самонавчання (включно із самостійним визначенням траєкторії власного розвитку); мобільність (професійна та географічна, здатність швидко адаптуватись до змін навколишнього середовища та кон'юнктури); технологічність (широке використання ІКТ рішень для оптимізації роботи); унікальність (здатність згенерувати унікальний продукт, «віднішувати» себе

як професіонала); взаємодія (здатність взаємодіяти з партнерами в рамках проєктних команд); широка обізнаність в тенденціях (що дає можливість згенерувати новий продукт, іноді на основі конвергенції знань та технологій з інших галузей); адаптивність; здатність працювати/приймати рішення в умовах мультизадачності; здатність до ініціювання змін; критичне осмислення інформації.

Якщо ж обирати інтегровану діяльнісну парадигму, яка з одного боку відповідатиме перспективним реаліям, а з іншого – об'єднуватиме всі перераховані вище компетентності, то це, на нашу думку, є проєктний менеджмент та інтегровані з ним феномени – проєктне мислення та проєктна діяльність. Саме таке поєднання сприяє забезпеченню організаційної спроможності – здатності організації (у нашому випадку, закладу професійної (професійно-технічної) освіти) досягати місії та підтримувати стале функціонування в довгостроковій перспективі, а також підвищення особистої ефективності працівників.

Проєктно орієнтований підхід є універсальним і може використовуватися для вирішення широкого спектра завдань, які відповідають таким критеріям: мають визначений початок і закінчення; мають обмежені ресурси для реалізації; передбачають створення унікального результату. Дослідження показують, що реалізація зазначеного підходу в діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти сприяє: генеруванню результатів високої якості; швидшій реалізації визначених завдань та високій відповідності плану (якість, ресурси, строки, витрати), зростанню рівня вмотивованості учасників проєктних груп, чіткішому розподілу обов'язків між ними, прискореному неформальному навчанню всередині проєктних команд.

Для формування проєктного типу мислення та реалізації технологій проєктного менеджменту керівники та працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти необхідно є наявність таких компонентів професійної компетентності та професійно важливих якостей: розумінням

будь-якого завдання як проєкту (тобто тимчасового підприємства, спрямованого на досягнення конкретної мети та створення унікального продукту); уміння концептуалізувати проєкт за визначеним алгоритмом (наприклад, використовуючи технологію canvas; знання принципів і методів управління проєктом (планування, організація, графік виконання, контроль етапів, відстеження результатів) та специфічних технологій (наприклад, діаграма Ганта); уміння та досвід щодо визначення мети проєкту (за технологією SMART), планування діяльності із реалізації проєкту (наприклад, з використанням технології mind map), використання технологій пріоритезації завдань (ABC – аналіз, принцип Парето), здійснення проміжного контролю (mile-stones), знання програмних засобів (Microsoft Project, Trello, Redmine тощо).

Список використаних джерел:

1. Проєктний менеджмент для інноваційного розвитку освітніх організацій України: навч. посіб. для підготовки магістрів за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проєктами», підвищення кваліфікації слухачів, керівників навчальних закладів / З. В. Рябова, А. Б. Єрмоленко, Т. А. Махиня та ін.; за заг. ред. В. В. Олійника, Ф. Фреха; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти»; КультурКонтакт Австрія. Київ, 2016. 118 с.
2. Introduction to Management and Leadership Concepts, Practices, and Principles. Jones and Barlett Learning, LLC. URL: http://samples.jbpub.com/9780763742911/42910_CH02_007_024.pdf .
3. Tan Seng Hua. Management of Technical and Vocational Education & Training (TVET) & Training (TVET) Institutions. URL: <http://siteresources.worldbank.org/INTAFRREGTOPEducation/Resources/444659-1204656846740/4734984-1204742216832/Session35-TanSengHua-ManagementofTVETInstitutions.pdf>.
4. Tom Vander Ark. *Project Management for Education*. Project Management Institute Educational Foundation, 2017. 143 p.

УПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Євген Романенко,

доктор наук з державного управління, професор,
проректор МАУП, Заслужений юрист України;

Олександр Дацій,

доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри фінансів, банківської та страхової
справи МАУП;

Олексій Мірошніченко,

виконавчий Віце-президент Конфедерації
роботодавців України, Президент Інституту
професійних кваліфікацій;

Родіон Колишко,

кандидат юридичних наук, директор Інституту
професійних кваліфікацій;

Сергій Притоманов,

кандидат фізико-математичних наук, Віце-
Президент Інституту професійних кваліфікацій.

Конкурентоспроможність будь-якої держави на світовому ринку та якість життя її населення напряму залежить від рівня професійної підготовки кадрів. Одним із провідних світових лідерів у сфері підготовки кваліфікованих кадрів на сьогодні виступає Європейський Союз. Зараз в Україні в закладах профосвіти застосовують елементи всього трьох форми – заочної, вечірньої та дистанційної. Щоб сучасна професійна освіта могла відповідати на будь-які суспільні запити варіанти для її отримання мають бути максимально гнучкими. Тому впроваджуються всі способи для навчання за інституційною формою, а ще – за дуальною.

Здобувачі професійної освіти, які досягли повноліття, або їх батьки, інші законні представники за особистою заявою можуть обирати форму здобуття професійної освіти відповідно до їхніх інтересів, здібностей та

освітніх потреб. Учні закладів професійної освіти зможуть навчатися за всіма видами інституційної форми навчання – денною, вечірньою, заочною, дистанційною та мережевою [1]. Це дасть змогу будувати індивідуальну освітню траєкторію залежно від потреб, а також гнучко поєднувати теоретичне навчання з практичним на виробництві.

Зарахування осіб до закладу освіти для здобуття професійної освіти за інституційною формою, а також переведення здобувачів освіти з однієї інституційної форми здобуття професійної освіти на іншу здійснюється за рішенням керівника закладу освіти на підставі особистих заяв здобувачів освіти, які досягли повноліття, або їх батьків, інших законних представників.

Організація здобуття професійної освіти за інституційною формою здійснюється відповідно до освітніх програм закладу освіти. Результати навчання здобувачів освіти мають відповідати вимогам стандартів професійної освіти з обраної професії/спеціальності.

Робочі навчальні плани вечірньої, заочної, дистанційної форм здобуття професійної освіти розробляються на основі робочих навчальних планів з відповідної професії/спеціальності денної форми здобуття професійної освіти з урахуванням особливостей кожної з них і затверджуються відповідно до законодавства.

Освітній процес за денною, вечірньою та заочною формами здійснюється відповідно до Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006 року № 419, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15 червня 2006 року за № 711/12585.

Денна/вечірня. Така форма передбачає постійну взаємодію учня з викладачем. Обираючи денне навчання, учень постійно відвідує заклад за розкладом і опановує професію за навчальним планом. Натомість вечірня форма є більш гнучкою і дозволяє скоротити час перебування у профтеху:

теоретичний матеріал учень може засвоювати самостійно, а практичний – у закладі або на підприємстві.

Якщо учень працює за професією, яку здобуває за вечірньою формою, для нього може виписуватись індивідуальний навчальний план. Ще одна особливість навчання за цією формою – кількість учнів у групі. Для тих, хто навчається на бюджеті, кількість учнів у групі має складати від 15 до 30 осіб, для контрактників – за рішенням директора профтеху.

Заочна. Навчання за цією формою покладає на учня відповідальність за самостійне опанування більшої частини теоретичного матеріалу. Термін навчання на заочній формі може бути не меншим, ніж за денною формою.

Відкрити групу, яка навчатиметься за заочною формою, у закладі профосвіти зможуть за наявності від 12 до 30 учнів-бюджетників. Для контрактників їхня кількість визначається рішенням директора.

Дистанційна. Пропонувати дистанційне навчання заклад профосвіти може за умови, коли має достатньо матеріально-технічних ресурсів та викладачів. Водночас дистанційне навчання у закладі може поєднуватися з іншими формами: частину матеріалу учень опановує самостійно або на підприємстві, далі – через дистанційну роботу з викладачем закладу.

Мережева. За цією формою учні можуть навчатися у кількох закладах одночасно. Так, один з них – заклад профосвіти – є базовим, інший – підприємство, виробництво або заклад освіти – додатковим. Перед початком навчання всі учасники мають укласти договір, де б чітко зазначалися права та обов'язки кожної сторони.

Державна кваліфікаційна атестація здійснюється відповідно до Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту, затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України від 31 грудня 1998 року № 201/469, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01 березня 1999 року за № 124/3417.12.

Здобуття професійної освіти за інституційною формою може здійснюватися за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, фізичних та юридичних осіб, інших джерел фінансування, не заборонених законодавством. Інституційна форма здобуття професійної освіти може поєднуватися з дуальною формою здобуття професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про інституційну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2019. №1552, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18.02.2020 №182/34465.

2. Romanenko Y.O., Chaplay I.V. Modern administrative tool of the innovative development of the enterprise. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 4. С. 268–275.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У КОЛЕДЖАХ І ТЕХНІКУМАХ

Петро Лузан,

головний науковий співробітник лабораторії науково-педагогічного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Сьогодні, не дивлячись на певні реформаторські кроки, на державному рівні не визначено прогностичної моделі механізмів підготовки кадрів закладами фахової передвищої освіти. Модернізаційні зрушення щодо якості підготовки техніків, технологів, інших молодших спеціалістів, закладені положеннями Закону України «Про фахову передвищу освіту» (2019), гальмуються реаліями сучасної освітньої політики, практики. Йдеться про те, що технікуми і коледжі надто повільно здобувають приналежність до вищої освіти та виокремлюються в самостійну освітню галузь. Певним викликом для

педагогічних працівників є започаткування з 2020 р. підготовки фахових молодших бакалаврів на зміну молодшим спеціалістам.

Суттєво ускладнює освітній процес і брак кваліфікаційних стандартів – професійних, освітніх, не говорячи вже про стандарти оцінювання кваліфікацій. Проблемою у цій ситуації є й те, що на державному рівні не затверджено методичних рекомендацій з розроблення стандартів фахової передвищої освіти за компетентнісним підходом. На жаль, нечітко визначеними та обґрунтованими є наукові підходи, принципи, особливості та умови стандартизації підготовки фахівців у технікумах і коледжах.

Актуальність проблеми підтверджується реаліями освітньої практики: пріоритетні напрями розвитку фахової передвищої освіти пов'язуються з ідеями компетентнісної парадигми, але обґрунтування цілей, завдань професійної підготовки молодших спеціалістів, змісту, оцінювання компетентнісних досягнень студентів, випускників поки що здійснюється в межах усталених роками освітніх практик.

Отже, наша мета – охарактеризувати основні концептуальні та методологічні підходи до стандартизації професійної підготовки фахівців у коледжах і технікумах

Насамперед визначимося із сутністю поняття «стандартизація професійної підготовки фахівців». Основним родовим поняттям щойно згаданого терміну є слово «стандарт». Стандарт в широкому значенні – зразок, еталон, модель, які беруться за основу для зіставлення з ними інших подібних об'єктів. Як нормативно-технічний документ, стандарт встановлює комплекс норм, правил, вимог до об'єкта стандартизації і затверджується компетентним органом. Стандарти мають стати засобом забезпечення державних гарантій стосовно якості освіти на фундаментальному рівні. Вони мають створювати максимальну варіативність змісту для того, щоб оперативно враховувати зміну пріоритетів на ринку праці в динамічних умовах високотехнологічного виробництва.

Отже, стандартизацію професійної підготовки фахівців у коледжах і технікумах слід розуміти як процедуру, яка визначає встановлення нормативних вимог кваліфікаційних стандартів до освітніх результатів

(компетентностей) випускників закладів фахової передвищої освіти, передбачає перманентне зіставлення (оцінювання) навчальних досягнень студентів із цілями їх компетентісно орієнтованої підготовки задля її корекції, забезпечує досягнення належних рівнів якості підготовки фахівців у закладах фахової перед вищої освіти засобами інноваційності змісту та технологій навчання і сприяє конвертованості рівнів професійної освіти всередині держави та за її межами.

Наведене розуміння сутності досліджуваного феномена як офіційно встановленого порядку здобуття кваліфікацій конкретизується палітрою цілей стандартизації професійної підготовки фахівців у коледжах і технікумах, основними з яких є такі:

- встановити базовий рівень, що забезпечує отримання і продовження професійної освіти молодшим спеціалістом, необхідний рівень професійної компетентності, нижче за який не може бути атестація фахівця-професіонала;
- підвищити якість професійної підготовки фахівців у коледжах і технікумах за рахунок розширення професійного профілю, оволодіння студентами інтегрованою групою професій, упровадження прогресивних педагогічних технологій, системного, об'єктивного контролю за якістю оволодіння студентами освітньо-професійною програмою;
- забезпечити конвертованість рівнів професійної освіти всередині держави та за її межами для безперешкодної участі випускників технікумів і коледжів у міжнародному ринку праці;
- забезпечити збереження вітчизняного освітнього простору, можливість безперервної освіти («освіти впродовж життя»), академічну мобільність випускників закладів фахової передвищої освіти, раціональні витрати фінансових ресурсів та ін.

Основна концептуальна ідея розв'язання проблеми стандартизації полягає в підході до компетентісно орієнтованої підготовки фахівців у технікумах і коледжах як до цілісної динамічної системи. Вона охоплює ряд підсистем, які в єдності забезпечують успішне застосування освітніх

стандартів, що базуються на компетентностях, в умовах окремого навчального закладу. Концепція спрямована на переорієнтацію педагогічних працівників, студентів технікумів і коледжів з моделі молодшого спеціаліста, який володіє певним обсягом знань і умінь з дисциплін навчального плану, до інтегрального образу випускника, що відображає міждисциплінарні вимоги як здатності особи успішно розв'язувати різноманітні соціально-виробничі ситуації і складається із трьох концептів: методологічного, теоретичного та технологічного.

Методологічний концепт обґрунтування й розроблення методичної системи базується на основних категоріях і законах філософії, положеннях і принципах діалектики, а також провідних методологічних підходах щодо розв'язання проблеми забезпечення методичних основ стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів в технікумах і коледжах. До таких належать: компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, технологічний, інформаційний та культурологічний підходи. Єдність вказаних підходів і визначає методологію дослідження проблеми.

Теоретичний концепт обґрунтування і розроблення методичної системи базується на: загальнонаукових позиціях та вимогах принципу системності; положеннях *психологічних* теорій діяльності; теорій особистості; теорій мотивації діяльності; психологічних моделях репрезентації знань; закономірностях і механізмах формування умінь і навичок; *педагогічних* принципах науковості, активності і свідомості, систематичності і послідовності, модульності, міждисциплінарності навчання; діагностичності; технологічного поєднання змісту, методів, засобів і форм навчання; цілісності та єдності педагогічного процесу; діяльнісної спрямованості професійної освіти; фундаментальності, гнучкості і варіативності професійної підготовки; взаємозв'язку навчання, виховання та розвитку; взаємозв'язку і єдності теорії та практики у навчанні; активної навчальної діяльності; взаємозв'язку індивідуальної, групової та колективної навчальної діяльності;

випереджувального характеру професійної освіти; взаємної відповідальності викладача і студента за результати навчання.

Технологічний концепт передбачає розроблення та впровадження у процес професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів методичної системи, яка структурно і функціонально спрямована на підготовку суб'єктів педагогічної взаємодії до компетентнісного навчання і забезпечує цілеспрямоване формування готовності педагогічних працівників до: розроблення та вдосконалення освітніх стандартів; обґрунтування тезаурусу цілей підготовки молодших спеціалістів; проектування освітніх програм, навчальних планів, модульних навчальних програм на основі задекларованих стандартом освітніх результатів; обґрунтування педагогічних технологій відповідно цілей навчання та їх результативне застосування; діагностики результатів компетентнісного навчання студентів і випускників та ін.

Водночас одним із стратегічних завдань пропонованої методичної системи є цілеспрямована підготовка студентів до компетентнісного навчання, що забезпечується такими організаційно-педагогічними умовами: ефективне оволодіння студентами здатностями до самоосвітньої діяльності через додаткові форми організування навчання; введення до змісту самостійної роботи завдань проблемного характеру; опанування студентами досвіду виконання парних (групових проектів); продуктивне використання студентами лабораторно-практичного фонду закладу освіти в позааудиторний час; обов'язкова підготовка студентів до лекційних занять; оволодіння студентами високими рівнями цифрової культури, дослідницькими вміннями та навичками.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з розробленням докладної методики оцінювання якості професійної підготовки фахівців у коледжах і технікумах на всіх етапах оволодіння студентами освітньо-професійною програмою.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Валерій Орлов,

головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Зважаючи на постійне зростання кількості підприємств, що визначено одним із цільових орієнтирів країн сталого розвитку, та умови соціально-економічного поступу, а саме, популяризацію підприємництва і створення системи бізнес-освіти, заактуалізовано увагу щодо підготовки фахівців, здатних продукувати новачі й приймати самостійні рішення у професійній сфері, орієнтовані на ініціативу і особистісний розвиток учнівської молоді. Таких фахівців вирізняє сформованість підприємницьких якостей і готовність до започаткування власної справи. Ділова активність у цьому контексті не розглядається як компонент економічної підготовки за спеціальностями, не визначається як педагогічний об'єкт. Це – особливий, складноструктурований, динамічний індивідуально-особистісний ресурс інноваційної підприємницької діяльності фахівця.

Процес формування ділової активності здобувачів професійної освіти у ЗП(ПТ)О має фрагментарний характер. Тому учні погано розуміють сутність підприємництва і вважають підприємницьку підготовку чимось стороннім від процесу набуття професійно значущих якостей відповідно до спеціальності, а викладачам доводиться долати істотні труднощі у формуванні підприємницької компетентності і ділової активності в учнів.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що у психології і педагогіці підприємницьку компетентність і ділову активність розглядають як складну особистісну якість, що за цілісного науково-методичного забезпечення конкретних педагогічних умов піддається формуванню. У педагогічних словниках відсутні дефініції підприємництва, ділової активності і їхніх

спільнокореневих понять, окрім «Педагогічного енциклопедичного словника», в якому поняття «підприємницька діяльність» розглядається тільки з позицій діяльності, здійснюваної освітніми організаціями з метою отримання прибутку.

Підкреслимо, що правильний, поміркований вибір професії, здобуття фахової освіти і спроектована траєкторія професійного становлення – це основа, але не гарантія досягнення людиною життєвого успіху. Гарантувати успіх у професійній діяльності можливо через активізацію й застосування підприємницької компетентності і ділової активності фахівця. Ціннісно-змістову значущість феномена «ділова активність» можна досягнути, якщо взяти до уваги твердження дослідників, що економічний і соціальний добробут суспільства безпосередньо залежить від відсотка творчих ділових людей у ньому. Завдяки своїй активності такі фахівці створюють нові робочі місця, укріплюючи добробут громадян, тобто відбувається економічне зростання суспільства.

У такому розумінні суті підприємницької компетентності й ділової активності першорядним є не поінформованість учнів, а їхнє вміння вирішувати проблеми завдяки власній діловій активності. У цьому випадку, активність є рушійною силою, особливою ознакою підприємницької діяльності. Інтенсивність проявів ділової активності не завжди пов'язана з інтелектуальним розвитком людини і не завжди відповідає віковим особливостям і можливостям. На ділову активність впливають особистісні, характерологічні риси, тип темпераменту. Ділова активність є мінливою, часто залежить від настрою суб'єкта комунікативної діяльності. Ділова активність у процесі підприємницької діяльності може мати різну спрямованість – бути позитивно або негативно орієнтованою, орієнтованою на досягнення успіху у бізнесі, налагодження взаємостосунків з оточенням, встановлення ділових відносин.

Ділова активність виявляється у процесі оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками, на заняттях із виробничої практики,

тренінгах із основ підприємницької діяльності, під час складання бізнес-планів, реалізації бізнес-ідей, взаємодії особистості з оточенням. Сформований рівень ділової активності певною мірою сприяє подоланню комунікативних бар'єрів у процесі досягнення професійного успіху. На нашу думку, ділова активність корелює з нормами і правилами підприємницької діяльності, хоча визначається самим суб'єктом, його мотивами і потребами у бізнесі. Через ділову активність людина прагне створити такі умови щодо підприємницької діяльності, щоб вона задовольняла її потреби у самореалізації, збагачувала внутрішній світ, надавала почуття внутрішньої гармонії.

Ділова активність учнівської молоді ЗП(ПТ)О проявляється, перш за все, у пізнавальній і комунікативній діяльності. Свою спрямованість на формування і розвиток кар'єрної та підприємницької компетентності в освітньому середовищі вона набуває за умови, коли створення такого середовища передбачає виконання відповідних завдань. Така робота здійснюється сьогодні в центрах професійної кар'єри і підприємництва, що функціонують у закладах професійної (професійно-технічної) освіти [1].

Ділова активність – це важлива характеристика суб'єкта діяльності. Професійне становлення особи відбувається не тільки в процесі оволодіння нею різними формами професійної діяльності, але й в організації власного саморозвитку, усвідомлюючи, що успіх залежить від активної життєвої позиції. Рівень проявів ділової активності у пізнавальній і підприємницькій діяльності безпосередньо залежить від мобілізації своїх потенціалів, саморегуляції активності, яка може й не усвідомлюватися особистістю: активізація сприймання та мислення, спосіб реалізації діяльності, особистісні темпи розвитку діяльності тощо, узгодження з вимогами суспільства до результатів діяльності та активністю інших людей. Якщо між особистостями виникає комунікативне порозуміння, то це створює можливості для усвідомлення спільності мотивування їхньої діяльності та інтенсифікації ділової активності. Спільність мотивів щодо ділової активності є тривалим

процесом – вибору бізнес-тактики, бізнес-стратегії, в ході чого формуються міжособистісні зв'язки. Мотиваційна сфера особистості, підпорядкована загальному мотивуванню процесу спільної діяльності, становить внутрішній механізм здійснення суб'єктом підприємницької діяльності, у процесі якої реалізується ділова культура. Формування ділової активності в процесі підготовки до підприємницької діяльності визначається особистісною мотивацією викладачів і учнів. Ділова активність детермінується активною взаємодією суб'єктів освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Базиль Л. Діяльність центрів консультування з професійної кар'єри: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XIII звітної Всеукр. науково-практичної конф. (м. Київ, 18–28 берез. 2019 р.)* / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України; за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ПТТО НАПН України, 2019. С. 113–188.
2. Яковенко Т.В. Деловая активность как социологическая категория. *Методология, теория и практика социологического анализа современного общества*. Харків: ХГУ, 1995. С. 94–97.
3. Якокка Ли. Кар'єра менеджера / пер. с англ. Москва: Прогресс, 1991. 295 с.

КРАЩІ ПРАКТИКИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄС

Людмила Пуховська,

провідний науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;

Наталія Базелюк,

кандидат педагогічних наук

Світова педагогічна скарбниця постійно збагачується національним досвідом проєктної діяльності в освіті з різними модифікаціями і особливостями. У зарубіжних джерелах виокремлюють такі специфікації

проектного методу навчання: навчання, яке фокусується на актуальних соціальних викликах (challenge-based learning); проблемно-орієнтоване навчання (problem-based learning); навчання з прив'язкою до конкретного місця (place-based learning); навчання, що базується на практиці (activity-based learning); навчання на основі дизайнерської роботи (design-based learning); проектно-орієнтований підхід в навчанні (project-based learning) тощо.

Дослідники вважають, що кожен із цих різновидів проектних методів має переваги і недоліки. З точки зору зарубіжної практики вони мають також спільні елементи, а саме: довготерміновий характер виконання проекту; охоплення декількох дисциплін або всієї спеціальності; контекстуальний характер; колективність навчання; зосередженість на проблемі та її вирішенні тощо. Наявність спільних елементів дозволяє виокремлювати так звані «кращі практики» проектної діяльності, передусім, проектного навчання в закладах освіти.

Термін «кращі практики» нині широко використовується у вітчизняній теорії та практиці професійної освіти. У літературі з менеджменту цей англійський термін часто перекладають українською мовою як передовий досвід. На нашу думку, такий переклад є адекватним, адже «краща практика» (better practice) – ніщо інше як формалізація унікального практичного успішного досвіду. Згідно з ідеєю кращої практики в кожній діяльності існує оптимальний спосіб досягнення цілі. І цей спосіб, будучи ефективним в одному місці, може стати таким же ефективним і в іншому місці. Вперше ідею кращих практик сформулював у 1914 р. Ф. Тейлор: «Серед всього багатоманіття методів та інструментів, що використовуються в кожний момент кожного процесу, завжди є один метод і інструмент, який працює швидше і краще ніж інші». Тому мета системи кращих практик – це забезпечення можливості знайти і використати те, що вже існує [1]. Для оцінки кращих практик важливими є два питання: хто виставляє цілі реалізації проекту (ринок, держава, самі учасники) та хто визначає засоби, які можна використати для досягнення обраних цілей. У цьому плані актуальними є

дослідження досвіду окремих країн, а також міжнародних, зокрема, європейських інституцій, які спрямовують свою діяльність на формування спільного простору професійної освіти і навчання.

У світовому освітньому просторі накопичено значну кількість кращих практик проєктної діяльності закладів професійної освіти, які можуть бути джерелом інноваційності в умовах модернізації сфери професійної (професійно-технічної) освіти в Україні. В Європейському Союзі значний вклад у створення і поширення кращих практик проєктної діяльності роблять освітні і дослідницькі програми, а саме: Еразмус Мундус, Темпус, Жан Моне, Еразмус+, Горизонт 2020 та інші, що стали потужними інструментами інтернаціоналізації освіти і науки.

Серед закладів професійної освіти інноваційного типу є багато різних прикладів для вивчення і поширення у вітчизняному просторі. Зокрема, проєктна діяльність є основою навчального процесу в освітньому центрі для дорослих TELLUS (поширена назва Теласький коледж) [2]. Він включає професійні заклади у Великобританії (Портсмут), Польщі (Краків), Італії (Турин), Іспанії (Саламанка), навчаючи щорічно біля 2000 студентів із метою покращення їхніх можливостей щодо працевлаштування. Дякуючи підтримці більше, ніж 500 партнерів Теласький коледж має репутацію провайдера високоякісної професійної освіти.

Як зазначається у вступних вимогах, навчальна програма на основі проєктів є ідеальним середовищем для тих, хто прагне практично оволодіти професійними вміннями для вступу в професійну діяльність [2]. Студенти працюють у малих групах над проєктами з реального життя, встановленими місцевими організаціями-партнерами. Організаційні форми – коучинг, наставництво досвідчених фасилітаторів для досягнення цілей, необхідних для виконання короткого проєкту. Їх кульмінацією є завершальні групові презентації, в яких продемонстровано успіх із досягнення основних цілей і висвітлено ключові результати навчання: використання реальних практичних умінь на виробництві та вдосконалення «м'яких» навичок (робота в команді,

спілкування, планування, постійний особистісний розвиток тощо). Важливо відзначити, що зміст навчальних програм укладений відповідно до вимог конкретних робочих місць на виробництві й підтримується кваліфікованими фахівцями галузей для сприяння навчанню студентів у конкретних професійних секторах. У Портсмутському коледжі, наприклад, найбільш популярні сектори включають: бізнес та адміністрацію; автомеханіку; гостинність та харчування; роздрібну торгівлю та торгівлю; соціальну допомогу та ін., у Краківському коледжі – інформаційні технології, автомеханіку, соціальну роботу, фотографію і графічний дизайн, охорону навколишнього середовища, туризм.

Контекст та педагогічні традиції і стратегії розвитку кожної країни в умовах глобалізації та інтеграції зумовлюють особливості проектної діяльності закладів професійної освіти і навчання. Вивчення кращих практик проектної діяльності в професійних закладах Фінляндії показало, що в цілому вона спрямовується на розвиток у студентів загальних умінь і метапредметних компетенцій, сприяючи не тільки засвоєнню знань у рамках отриманої освіти, але й гармонійному соціальному розвитку. Так, в Школі хімічних технологій (Університет Аалто) в 2008–2012 рр. було виконано низку проектів, спрямованих на запуск міждисциплінарного курсу, присвяченого обробці дерев'яних поверхонь, який об'єднав студентів різних програм (технологів, інженерів, архітекторів). У межах проекту студенти виконували практичні завдання з розробки технологічних і дизайнерських рішень та створення конкретних продуктів. За оцінкою експертів, студенти, які опанували цей курс, отримали унікальний досвід спілкування, розподілу обов'язків у групі, самостійного переборення труднощів тощо [3].

Іншим прикладом фінського досвіду у сфері проектної діяльності закладів освіти є реалізація проекту «Соціальна фармацевтика», в якому синтезовано інтереси різних інституцій, шкіл, коледжів і університетів Східної Фінляндії. Метою проекту була розробка змістового блоку, на основі якого вчителі змогли б навчати дітей раціональному використанню лікувальних

засобів. Актуальність цієї тематики зумовлена перспективним прогнозом уведення в шкільну та професійну освіту нового предмету, а навчальних матеріалів на нього не було достатньо. Відтак було створено спеціальний Web-сайт для вчителів, який підтримувався і розвивався новими поколіннями студентів. Він передбачав не тільки прирощення професійних знань, але й додаткову соціально значиму для професійного росту активність студентів. Таким чином, даний проєкт мав дві цілі – формування соціально-значимих для студентів компетенцій і створення суспільного блага.

Досвід проєктної діяльності в професійній освіті і навчанні Франції потребує цілісного компаративного вивчення з метою імплементації його інноваційних ідей в Україні. Актуальність осмислення французького досвіду в сучасних умовах зумовлена тим, що, починаючи з 2018 р. в цій країні розпочалася реформа базової професійної освіти і навчання, яка торкнулася третини учнів професійного потоку для підготовки професійного бакалавра (Bac-pro) або отримання сертифікату професійної кваліфікації (CAP). За даними Національного звіту Франції (мережа VET-in-Report Європейському Центрі розвитку професійної освіти і навчання), проєктне навчання запроваджується в якості обов'язкового складового елемента реформованих курікулумів. Його методичний інструментарій у французькому досвіді отримав назву «індустріальний проєктний метод», який, будучи введеним у навчальну практику ще в кінці минулого століття, суттєво трансформувався в нових соціально-економічних умовах. Зокрема, на зміну однорічним прийшли довготривалі проєкти. Їх тематика і зміст стали в обов'язковому порядку відповідати потребам конкретних компаній, а успішність оцінюється значною мірою з врахуванням сформованості додаткового ресурсного потенціалу для комерціалізації. В кінцевому рахунку французькі вчені констатують, що в процесі розвитку постійно збільшувалась увага до забезпечення зв'язку проєктно-орієнтованого навчання з практикою і потребами ринку. Успішність цього підходу визначається тим, наскільки викладачам і роботодавцям вдається перевести комерційні потреби у формат навчального проєкту, а

результати навчальних проєктів використати в реальній діяльності підприємств. Міжнародно визнаними кращими практиками проєктної діяльності у закладах різних рівнів освіти у Франції є функціонування кампусів професій і кваліфікацій [4].

Наведені приклади кращих практик проєктної діяльності в закладах професійної освіти і навчання в країнах ЄС засвідчують, що боротьба за володіння новими вміннями і новими процесами продовжується. Основним обмеженням є не стільки нестача ресурсів, скільки наше вміння розподіляти ресурси для задоволення потреб населення та ефективно управляти проєктами.

Список використаних джерел:

1. Румизен М.К. Управление знаниями / пер. з англ. Москва: Изд-во АСЕ, 2004. 318с.
2. Tellas College: official website. URL: <https://telluscollege.com/> (date of access: 05.03.2020).
3. Vahtikari K. Project based learning for master students – Case integrated interior wooden surfaces. *12th World Conference on Timber Engineering*. Auckland, New Zealand. July 15-19, 2012. P. 315–322.
4. Innovation in VET – France. The Example of the Campuses of Professions and Qualifications. Cedefop ReferNet, 2014. URL: https://refernet.centre-inffo.fr/IMG/pdf/Innovation_in_VET.pdf (date of access: 05.03.2020).

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ САМОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Вікторія Кручек,

завідувач лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

Сучасний стан розвитку українського суспільства та системи освіти висуває нові вимоги до фахової підготовки педагогічних кадрів для професійної (професійно-технічної) освіти. Особливої ваги набувають

питання системної роботи з підвищення рівня професійної компетентності, формування педагога, здатного до перманентного професійного самовдосконалення.

Сьогодні здобувачі освіти мають володіти сучасними технологіями з обраної професії, що постійно оновлюються, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, бути спроможними використовувати комунікативні вміння для розв'язання навчальних та виробничих завдань. Формування професійних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників є сферою відповідальності майстра виробничого навчання, роль якого в закладі професійної (професійно-технічної) освіти за останні роки значно змінилася. Майстер усе більше стає організатором професійно-практичної підготовки здобувачів освіти, головним завданням якого є сприяння розвитку пізнавальної активності та самостійності здобувачів освіти. Професійна компетентність майстрів виробничого навчання включає необхідний рівень їх фахової та педагогічної підготовленості, що створює можливості для ефективної реалізації трудових функцій, урахування сучасних освітніх технологій та тенденції розвитку виробничої сфери.

Співробітниками лабораторії дистанційного професійного навчання ПІТО НАПН України було організоване опитування майстрів виробничого навчання з метою з'ясування їх умотивованості до професійного вдосконалення, стану та форм організації підвищення їх кваліфікації, обґрунтування перспективних напрямів роботи з розвитку професійної компетентності. В опитуванні взяли участь 1888 респондентів з 21 області України. Педагогічний стаж 64,3% опитаних складає понад 10 років (21,9% – від 4 до 10 років, 13,9% – до 3 років), 66,1% респондентів вказали, що мають спеціальну педагогічну освіту.

За результатами опитування, 60,4% учасників відчують потребу в розвитку професійної компетентності. Розподіл інших відповідей має такий вигляд: 25,4% – радше, так; 4,1 – радше, ні; 5,8% - ні, не відчуваю, 4,3% не визначились з відповіддю. За останні п'ять років до заходів з підвищення

кваліфікації були залучені 97,9% опитаних фахівців. Задоволені результатом участі в цих заходах 76,8% (відповідь «радше, так» обрали 16,4%, відповідь «радше, ні» – 2,4%, «ні» відповіли – 0,8%, не визначились – 3,7%).

Високий рівень знань із педагогіки та методики викладання відзначили в себе 36,8% фахівців (61,3% вказали на середній рівень знань, 1,9% вважають цей рівень низьким). Відповіді щодо сформованості педагогічних умінь розподілились таким чином: високий рівень – 38,7%, середній рівень – 59,1%, низький рівень – 2,2%. Дещо вищими виявились загальні оцінки рівня фахової підготовленості. Частка респондентів, які за результатами самооцінювання володіють високим рівнем фахових знань, склала 69,3%, середнім рівнем – 29,7% і низьким рівнем – 1,0%. 65% учасників оцінили сформованість фахових умінь на високому рівні, 34% вважають, що їм притаманний середній рівень, а 0,9% оцінили сформованість згаданих умінь на низькому рівні.

Самооцінюванню також підлягали загальні та професійні компетентності майстра виробничого навчання. Серед загальних компетентностей за оцінками майстрів виробничого навчання найбільш сформованими виявились: здатність працювати в команді, здатність до самовдосконалення впродовж життя та здатність ефективно розподіляти робочий час. Найменші оцінки сформованості отримали: здатність виявляти лідерські якості, здатність діяти в нестандартних ситуаціях і здатність до академічної та професійної мобільності. Серед сформованих на високому рівні професійних компетентностей були названі: здатність експлуатувати виробниче устаткування; здатність здійснювати комунікативну діяльність, налагоджувати контакт у спілкуванні з учнями /слухачами, батьками (особами, які їх замінюють), колегами; здатність проводити профорієнтаційну роботу. Низьким рівнем сформованості характеризуються такі компетентності, як здатність використовувати цифрові технології для розв'язання методичних завдань; здатність до інноваційної діяльності, апробації та поширення її результатів; здатність проектувати індивідуальні освітні траєкторії здобувачів освіти.

Найбільш затребуваними та перспективними технологіями розвитку професійної компетентності майстри виробничого навчання вважають технології дистанційного навчання та тренінгові технології, а формами – самоосвіту та курси підвищення кваліфікації. Поширеними формами розвитку професійної компетентності в практиці закладів професійно (професійно-технічної) освіти є стажування, підвищення кваліфікації на курсах (вказали 82,8% респондентів), самоосвіта (81,8%), взаємовідвідування навчальних занять (75,2%), участь в конференціях, семінарах, майстер-класах, круглих столах, виставках (75,0%), проведення відкритих занять, майстер-класів (74,0%), вивчення професійної літератури (72,2%), участь в конкурсах з професійної та педагогічної майстерності (69,1%) та дистанційне навчання (30%). Програму розвитку професійної компетентності самостійно складають 12% майстрів, складають її відповідно до плану закладу освіти 68,9% опитаних і не складають 19,1%.

Серед чинників, що стимулюють розвиток професійної компетентності, майстри виробничого навчання вказали на зміни в галузі виробництва (71,8% опитаних), зміни в освітній галузі (62,8%), рекомендації старшого майстра, методиста (50,5), вимоги до атестації фахівців (48,7%), власні інтереси (37,2%), суспільно-політичні зміни (24,3%).

Таким чином, результати опитування засвідчили зацікавленість майстрів виробничого навчання в розвитку професійної майстерності. Вони вище оцінюють власну фахову підготовленість у порівнянні з педагогічною (методичною, комунікативною). Додаткові зусилля мають бути спрямовані на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією функції планування та організації освітнього процесу і функції здійснення методичної роботи, розвиток методичної компетентності майстрів, що зумовлюватиме вдосконалення професійно-практичної підготовки в навчальних майстернях, наближених до умов виробництва, розроблення та вдосконалення методики виробничого навчання. Вагомого значення набуває комплекс цінностей, ставлень, особистісних якостей і, зрештою, мотивів виробничої та методичної

діяльності майстрів виробничого навчання (фахівців і педагогів). Сучасні підходи до проектування й організації розвитку професійної майстерності повинні бути засновані на усвідомленні його цілей як розвитку особистості педагога у всій повноті та цілісності особистісних, педагогічних і фахових якостей.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Андрій Каленський,

завідувач лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

Болонська декларація (1999 р.) визначила, що однією із пріоритетних цілей європейської кооперації є якість вищої освіти та її забезпечення. Якість вищої освіти розглядають як провідну умову встановлення довіри, співвідносності, мобільності та привабливості такої освіти у Європейському просторі вищої освіти.

На Празькій (2001 р.) зустрічі міністри країн-учасниць Болонського процесу визнали необхідність встановлення певної європейської моделі у сфері забезпечення якості вищої освіти, ця модель забезпечення якості назву чотириступеневої (автономна організація, що відповідає за якість; формування зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості; залучення у процес усіх зацікавлених сторін; опублікування результатів) і, стала першою європейською нормою у цій галузі.

У Берлінському комюніке (2003 р.) визначено рівні, на яких системи забезпечення якості вищої освіти мають створюватися: міжнародний,

національний, інституційний, причому, спостерігається поступове переміщення акценту із зовнішнього оцінювання якості вищої освіти на інституційний рівень: «відповідно до принципу інституційної автономії, основна відповідальність за забезпечення якості у сфері вищої освіти лежить на кожному закладі, і це становить основу для справжньої підзвітності академічної системи в межах національної системи забезпечення якості». Також, було визначено сукупність фундаментальних принципів, зокрема: зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства загалом у високій якості вищої освіти; ключова важливість автономії закладів і установ; система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів [4].

Ці принципи стали основою стандартів і рекомендацій із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, що ухвалені на Болонському саміті міністрів освіти у 2005 р. у Бергені (Норвегія) (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG). На цій конференції визначені стандарти щодо внутрішнього забезпечення якості на інституційному рівні: політика закладу і процедури забезпечення якості; затвердження, моніторинг і періодичний перегляд програм і дипломів; оцінювання студентів; забезпечення якості викладацького складу; навчальні ресурси та підтримка студентів; інформаційні системи; публічність інформації.

У 2008 р. задля підвищення прозорості якості європейської вищої освіти утворено Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти (EQAR), засновником якого стала група чотирьох основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу. Метою EQAR є надання громадськості чіткої та надійної інформації щодо агентств забезпечення якості, які функціонують у європейських країнах.

Оновлена версія ESG, схвалена на Міністерській конференції 15 травня 2015 р., яка відбулася у м. Єреван (Вірменія). На цій конференції зазначено, що стандарти внутрішнього забезпечення якості у вищих закладах освіти – це:

політика і забезпечення якості; розроблення і затвердження програм; студентоцентроване навчання і оцінювання результатів навчання; прийом, успішність, визнання і сертифікація; викладацький склад; освітні ресурси і система підтримки студентів; управління інформацією; інформування громадськості; постійний моніторинг і періодичне оцінювання програм; періодичні процедури зовнішнього забезпечення якості [5, с. 8–14].

Технології оцінювання ключових показників результативності у закладах вищої освіти європейських країн суттєво відрізняються, проте, переважна більшість учасників освітнього процесу схиляється до думки щодо необхідності розроблення надійних структур даних; розширення переліку індикаторів успішності студентів; їх професійної підготовленості до ринку праці; інформації про правила прийому, результати опитування студентів на національному та інституційному рівнях, оцінку системи внутрішнього забезпечення якості освіти; співвідношення персоналу закладів освіти і студентів, співвідношення чисельності студентів, які закінчили навчання і відрахованих та інші.

Отже, зарубіжні моделі забезпечення і оцінювання якості вищої освіти можна використовувати як потужне джерело рекомендацій, однак їх не слід бездумно копіювати та переносити у вітчизняний контекст, відтак зусилля освітян мають бути націлені на конструювання власних систем оцінювання якості, оновлення форм, методів, методик і оцінювання якості (у тому числі шляхом широкого упровадження у освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, електронного контенту).

Список використаних джерел:

1. Каленський А.А., Лузан П.Г., Ваніна Н.В., Пашенко Т.М. *Стандартизація професійної освіти: теорія і практика*: монографія. Житомир: Полісся, 2018. 252 с.
2. Інформаційно-освітнє середовище професійно-технічних навчальних закладів: посібник / Карташова Л.А., Юрженко В.В., Гуралюк А.Г., Липська Л.В., Шевченко В.Л. Київ: ПТОНАПН, 2017. 153 с.

3. Лузан П.Г., Каленський А.А. Методи і форми організації навчання фахівців аграрної галузі: навч. посібник. Київ: Логос, 2014.

4. Радкевич В.О., Пуховська Л.П., Бородієнко О.В. та Леу С.О., 2018. Системи оцінювання якості професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: монографія. Житомир: Полісся, 2014.

5. Realising the European Higher Education Area. *Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin*. 2003. URL: <http://ecahe.eu/w/images/8/83/> (дата звернення: 123.02.2020).

6. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European higher Education Area (ESG). 2015. Subject to approval by the Ministerial Conference in Yerevan. 2015. URL: https://www.eqar.eu/fileadmin/documents/e4/ESG_draft_endoresed_by_BFUG.pdf (дата звернення: 123.02.2020).

СТРУКТУРУВАННЯ ЗМІСТУ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ)

Олександр Кошук,

провідний науковий співробітник лабораторії
дистанційного професійного навчання ІІТО
НАПН України, доктор педагогічних наук

Відбір та структурування змісту розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання, є проблемою, що вимагає ґрунтовного дослідження та спрямовує науковий пошук на визначення основних, ключових етапів вдосконалення діючої системи підвищення кваліфікації.

Найчастіше педагогічне проектування визначають як діяльність з вибору адекватних педагогічних рішень, ефективність яких має теоретичне й практичне підтвердження, а також детальне, послідовне та обґрунтоване їхнє викладення, що уособлює собою поняття педагогічного проекту [286]. До документів, які отримуються у процесі педагогічного проектування на різних рівнях, найчастіше відносять: стандарти професійної (ПТ) освіти; навчальні плани; навчальні програми навчальних дисциплін; дидактичні матеріали, що у

вигляді плану викладення навчальної теми, тексту чи конспекту з теми, побудованих згідно правил текстотворення і з урахуванням вимог організації навчального процесу, відображають зміст навчання; навчально-методичне забезпечення навчального процесу, до якого належать підручник, навчальний посібник, практикум, хрестоматія, альбом, пам'ятка, інструкція, методичні рекомендації та вказівки, монографія, збірник наукових праць, практичне керівництво, словник, довідник.

Як було вказано вище, стандарти мають стати засобом забезпечення державних гарантій стосовно якості освіти на фундаментальному рівні. Вони повинні створювати максимальну варіативність змісту для того, щоб оперативно врахувати зміну пріоритетів на ринку праці в умовах глобалізації, що інтенсивно розвивається. Доречно сказати, що майже в усіх європейських країнах кваліфікаційні стандарти – це норми й вимоги, які застосовуються для таких аспектів кваліфікацій [462]:

– *професійні стандарти* – затверджені в установленому порядку вимоги до кваліфікації працівників, їх компетентності, визначаються роботодавцями і служать підґрунтям для формування професійних кваліфікацій. Професійні стандарти співвідносяться з рівнями національної та галузевих рамок кваліфікацій і групуються за галузевими ознаками. Ці нормативні документи дають відповідь на запитання: що фахівець повинен уміти виконувати на робочому місці?

– *освітні стандарти* – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів професійної освіти за кожним рівнем освіти в межах кожної спеціальності. Освітні стандарти дають відповідь на запитання: чого учень (студент) повинен навчитися, щоб у майбутньому бути кваліфікованим працівником?

– *оцінні стандарти* визначають об'єкт оцінки, критерії успішності, методи оцінювання, стандарти (еталони), а також склад комісії, яка надає відповідну кваліфікацію. Оцінні стандарти дають відповідь на запитання: «Як

ми пересвідчимось, що майбутній фахівець отримав потрібні знання й уміння (компетентності) для виконання робіт».

Узагальнивши наявні підходи та враховуючи ієрархію цілей, структурування змісту підготовки розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання, пропонуємо розглядати їх на рівнях: стандарту професійної (ПТ) освіти; навчальних планів; навчального модуля; навчальної програми дисципліни; індивідуальних навчальних завдань. Коротко схарактеризуємо деякі з цих рівні.

Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти за кожною спеціальністю розробляються з врахуванням пропозицій об'єднань організацій роботодавців, та, при наявності, базуються на професійних стандартах. Зауважимо, що стандарт є ключовим механізмом саморегулювання ринку праці. Це – функціональний нормативний документ, що встановлює у межах конкретного виду (галузі) професійної діяльності: вимоги до змісту та якості праці; вимоги до умов здійснюваної трудової діяльності; рівень кваліфікації працівника; вимоги до професійної освіти і навчання, необхідні для відповідної кваліфікації.

Освітньо-професійна програма є основою для проектування **навчального плану** – головного нормативного документу, на підставі якого формується весь навчальний процес у професійній (ПТ) освіті, який визначає перелік і обсяг нормативних та вибіркового навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять, та їх обсяг, графік навчального процесу, форми і засоби здійснення поточного й підсумкового контролю. На основі навчального плану складається план на поточний навчальний рік (робочий навчальний план).

Проектування **змісту навчальної дисципліни** відбувається після розроблення навчального плану. Варто розглянути алгоритм проектування змісту навчальної дисципліни, розроблений І. Андрощук [15]. Зокрема, учена пропонує відбір і структурування змісту навчальної дисципліни за такими етапами: 1) проектування результатів навчання з дисципліни; 2) компонування

інформаційного поля з дисципліни; 3) визначення базового (опорного) навчального матеріалу; 4) формування дидактичних одиниць навчального матеріалу; 5) побудова структурно-сміслової моделі навчального матеріалу; 6) розробка тематичного плану вивчення дисципліни.

Отже, відбір та структурування компетентісно орієнтованого змісту – необхідна умова, для вдосконалення діючої системи підвищення кваліфікації щодо розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Список використаних джерел:

1. Краевский В.В., Хуторской А.В. Основы обучения: дидактика и методика: учеб. пособ. для студентов высш. учеб. заведений / 2-е изд., стер. Москва: Академия, 2008. 352 с.
2. Професійні стандарти і кваліфікації в країнах з високорозвиненою економікою: монографія / за наук. ред. Л.П. Пуховської. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 176 с.
3. Андрощук І.В. Підготовка майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності: теорія і методика: монографія. Хмельницький: Цюпак А.А., 2017. 355 с.

ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Наталя Кулаласва,

завідувач лабораторії технологій
професійного навчання Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України,
доктор педагогічних наук, доцент

Зміна соціально-економічних умов розвитку України в контексті євроінтеграційних, демографічних, зовнішньополітичних і внутрішньо-державних процесів зумовлює низку перетворень у всіх сферах суспільного життя, зокрема освітній та виробничій [1]. До того ж, реалізація Україною Стратегії сталого розвитку суспільства актуалізує питання органічної

взаємодії між освітою та виробництвом. Ця взаємодія має бути побудована за принципами системності, доцільності, раціональності, конструктивності, співробітництва, взаємної вигоди та відповідальності. Саме тому сучасне реформування системи професійної освіти зорієнтоване на посилення її практичної спрямованості, що спонукає до створення в закладах професійної (професійно-технічної) освіти інноваційного освітньо-виробничого середовища й активного залучення до цього соціальних партнерів – замовників робітничих кадрів [2].

Метою роботи є обґрунтування необхідності проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання для успішної організації освітнього процесу за такою формою.

За В. Ясвіним, освітнє середовище – це характеристика життя в середині закладу освіти, система впливів і умов формування особистості, а також система можливостей для розвитку особистості, які містяться у соціальному та просторово-предметному оточенні [3, с. 14]. Причому характерною його особливістю є насиченість освітніми ресурсами. До того ж, на думку вченого, воно є сукупністю матеріальних чинників освітнього процесу та міжлюдських стосунків, що визначають суб'єкти освіти в процесі своєї взаємодії. Тому, на підґрунті еколого-психологічного підходу таке освітньо-виробниче середовище доцільно розглядати як чотирьохкомпонентну систему, що складається із суб'єктів освітнього процесу, його соціального, просторово-предметного та технологічного компонентів.

Під проектуванням освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання розумітимемо цілеспрямовану діяльність зі створення проекту (моделі) інноваційного освітнього процесу, що здійснюватиметься у цьому середовищі [4]. Алгоритм такого проектування складається з етапів:

- розроблення критеріїв та показників для експертизи спроектованого освітньо-виробничого середовища;
- визначення освітньої ідеології (модальності) цього середовища та стратегії її реалізації;
- обґрунтування конкретно-змістових цілей і завдань передбачуваного інноваційного освітнього процесу, орієнтованого на конкретний результат;
- добір та структурування змісту цього освітнього процесу з урахуванням ієрархічного комплексу потреб всіх його суб'єктів (здобувачів освіти, їхніх батьків, педагогічних працівників, замовників робітничих кадрів, засновники закладів освіти) та створення його проекту;
- розроблення проекту технологічної організації освітньо-виробничого середовища на основі планування й організації освітньої діяльності, відповідних стимулів і взаємодій;
- створення проекту просторово-предметної організації освітньо-виробничого середовища, що відповідає особливостям дуальної освіти (практикоорієнтованості, інтелектуалізації, індивідуалізації професійного навчання, розвитку соціального партнерства, відповідності регіональній інфраструктурі тощо);
- розроблення проекту соціальної організації освітньо-виробничого середовища, що сприяє налагодженню між усіма суб'єктами освітнього процесу взаєморозуміння та продуктивної співпраці, їхньої участі в управлінні освітнім процесом, створенню позитивного психологічного клімату;
- здійснення експертизи розробленого проекту освітньо-виробничого середовища з можливістю його коригування на кожному етапі.

Отже, таке освітньо-виробниче середовище має бути творчим і спрямованим на всебічний розвиток особистостей майбутніх кваліфікованих робітників, здатних до системного й критичного мислення, вирішення виробничих проблем, продуктивної взаємодії тощо. За його допомогою забезпечується задоволення їхніх потреб, що сприяє мотивуванню до активної спільної діяльності, орієнтованої на конкретний результат – формування і

розвиток професійних компетентностей здобувачів освіти, необхідних для професійної діяльності за фахом, конкурентоздатності на ринку праці та кар'єрного зростання впродовж життя.

Список використаних джерел:

1. Ничкало Н.Г. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. 125 с.
2. Kulalaieva N., Leu S. Dual education as a tool for assurance the education of sustainable development. *International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies*. 2019. № 6(2). S. 104–115. URL: <https://ijpint.com/resources/html/article/details?id=196462> (дата звернення: 20.02.2020).
3. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. Москва: Смысл, 2001. 365 с.
4. Слостенин В. А. Профессионализм педагога: акмеологический контекст. *Педагогическое образование и наука*. 2002. № 4. С. 4–9.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПРОВІДНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ганна Сохацька,

завідувач лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України, кандидат економічних наук, доцент

Сучасна система освіти має швидко адаптуватися до нових вимог, створюючи сприятливі умови для формування творчого підходу та нестандартного мислення у фахівців, що займаються вирішенням професійних завдань, уміння керувати інформаційними потоками та можливість отримання достовірних даних в умовах невизначеності.

Однак реальний стан внутрішнього ринку праці свідчить про наявність певних диспропорцій у сфері підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Так, з одного боку, бракує практичного досвіду молодих спеціалістів у вирішенні практичних проблем на робочих місцях, з іншого боку, вітчизняні роботодавці в більшості випадків шукають вже досвідченого фахівця, який може впоратися зі складними професійними завданнями швидко та ефективно. Така ситуація сприяє зменшенню частки зайнятості за фахом кваліфікованих випускників та певного знецінення професійної освіти в суспільстві.

Для подолання існуючих диспропорцій освітня система повинна мати великий резерв гнучкості для швидкої адаптації до потреб ринку праці. У цьому контексті доцільне впровадження гнучкої адаптивної освітньої системи, елементами якої будуть запити учасників ринку праці.

В основі сучасної професійної освіти багатьох європейських країн та України існує підхід, спрямований на здобуття студентом певної

компетентності. Відомо, що компетентісно орієнтоване навчання тісно пов'язане з реалізацією принципів активізації процесу навчання, згідно з якими студенти повинні самі збирати інформацію для вирішення проблем. Це кардинально змінює ролі у системі «вчитель-учень».

Безумовно, сучасні вимоги до викладання передбачають наявність у викладача високого рівня технологічної обізнаності, відкритість до передових інноваційних технологій та можливість інтегрувати їх у свою повсякденну практику, а також гідну матеріально-технічну підтримку навчального процесу. Саме ці здібності створюють сприятливе середовище для розвитку творчості студентів, формування найбільш затребуваних післядипломних навичок майбутнього фахівця, а саме: вміння вирішувати складні проблеми, критичного мислення та творчих здібностей, розвитку емоційного інтелекту тощо.

За результатами досліджень наукових праць та досвіду провідних університетів було встановлено, що сучасна система фахової освіти повинна застосовувати такі елементи, як: активне використання сучасних технологій у навчальному процесі, зміна формату взаємодії студента з викладачем, практична спрямованість навчального процесу [1, 2].

Такі системи вже активно впроваджуються в секторі корпоративного професійного навчання та в передових університетах з добре розвиненою інформаційною інфраструктурою та відповідним кваліфікованим персоналом, активно використовуючи можливості хмарних технологій, інструментів віртуальної та взаємодоповнюючої реальності.

Відповідно до результатів останніх досліджень [3], найбільш перспективними методами навчання є ті, які дають змогу отримати складні компетенції у таких напрямках:

- технічні (комп'ютерні навички та знання сучасних інформаційних технологій);
- професійні (конкретні компетенції у професійній галузі, вміння застосовувати міждисциплінарний підхід, нестандартне вирішення проблем);

- соціальні (робота в команді, передача знань, здобуття знань, співпраця для синхронізації процесів та термінів доставки).

Аналіз сучасних світових тенденцій освітнього процесу та навичок майбутнього фахівця, згідно прогнозів Всесвітнього економічного форуму [4], дав змогу виявити причинно-наслідковий зв'язок між методами навчання та вміннями майбутнього фахівця. За результатами досліджень [5] запропоновано три групи методів навчання за ступенем новизни та складністю впровадження в систему національної професійної освіти:

1 рівень (простий): зворотне навчання, метод продуктивної помилки, об'єктивного аналізу, багатомовності;

2 рівень (середній): метод навчання у натовпі, навчання через соціальні медіа, гейміфікація, змішане навчання;

3 рівень (складний): навчання у майбутньому (віртуальна, розширена реальність), розумні фабрики, навчання за технологією block chain, що передбачає спеціальну технологію зберігання, перевірки та передачі права власності на інтелектуальні досягнення кожного учасника навчального процесу.

Враховуючи необхідність розвитку професійних компетентностей для потреб реального та майбутнього ринку праці, формування навчальної системи має відбуватися в органічному поєднанні інтересів усіх учасників навчально-виховного процесу.

Упровадження запропонованих елементів системи навчання дасть змогу швидко адаптувати кваліфікованих фахівців до вимог мінливого економічного середовища в умовах технологічних змін Індустрії 4.0.

Список використаних джерел:

1. Радкевич В.О., Бородієнко О.В. Коучинг як інноваційна педагогічна технологія. *Професійно-технічна освіта*. 2015. № 2. С. 17–19.

2. Sokhatska H. Implementation of innovations as a way to provide competitive advantages at the postgraduate business education market. *Managing economic growth: marketing, management and innovations. Implementation of innovations as a way to provide*

competitive advantages at the postgraduate business-education market / Iliashenko S.M., Strielkowski W. eds. Prague Institute for Qualification Enhancement, Czech Republic. 2017. P.117–128.

3. Schallock B., Rybski Ch., Jochem R., Kohl H. Learning Factory for Industry 4.0 to provide future skills beyond technical training, *Procedia Manufacturing. Manufacturing Engineering Society: International Conference*, 23, 2018. Pp. 27–32.

4. World Economic Forum. Education and Skills. Retrieved May 20, 2019. URL: <https://www.weforum.org/agenda/archive/education/>.

5. Sokhatska H. Creation of adaptive LMS systems in postgraduate education. *Language and Literature: IX International research Conference on Education (IRCEELT 2019)* (Tbilisi, Georgia). Tbilisi, 2019. Pp. 155–164.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Світлана Алексєєва,

старший науковий співробітник
лабораторії професійної кар'єри Інституту
професійно-технічної освіти НАПН
України, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

Процес входження економіки України в систему інноваційного конкурентного світового середовища потребує пошуку нових підходів підготовки сучасної молоді до підприємницької діяльності. Розкриття та реалізація підприємницького потенціалу нації є основою інституційного ресурсу розвитку сучасної економіки.

Розвиток підприємництва, середнього та малого бізнесу в Україні значною мірою залежить від професійно підготовлених фахівців. Глибоке розуміння сучасних економічних проблем, уміння орієнтуватися у потоці нових інноваційних технологіях значно підвищує конкурентоспроможність і професіоналізм сучасних випускників. Сучасні фахівці мають бути адаптовані

до динаміки попиту на ринку праці та готові до реалізації бізнес проектів у будь-якій галузі економіки. Отже, сучасна професійна освіта має містити підприємницьку компоненту, яка спрямована на підготовку фахівця здатного відкрити та вести бізнес. Підготовка молоді до підприємницької діяльності має створювати сприятливі умови для мотивації і розвитку приватних підприємців через надання їм підтримки на ранніх етапах становлення.

Вивчення досвіду підготовки до підприємництва свідчить, що здійснюється розробка програм розвитку молодіжного підприємництва, як на всеукраїнському, так і на регіональному рівнях, та функціонують центри підтримки молодіжного підприємництва, а саме: бізнес-клуби, навчально-тренувальні фірми. Але, на жаль, разом із позитивними результатами в розвитку молодіжного підприємництва є і серйозні проблеми. Зокрема, непрозоре та суперечливе законодавство, існування бюрократичних механізмів щодо оформлення документів під час створення підприємств малого та середнього бізнесу, високий рівень оподаткування. Зміни, які відбулися в політичному житті країни вселяють надію на те, що підприємство, залучення до нього молодих людей, набере свого нового, перспективного продовження.

Загалом, поняття підприємство, це професійна діяльність, організована на засадах самозайнятості, що спрямована на забезпечення та створення нових благ та цінностей, виробництво і продаж товарів, виконання робіт і надання послуг, а також на формування та підтримку робочих місць, відповідальність перед суспільством і державою.

Важливою особливістю підготовки до підприємництва є необхідність підвищення рівня економічних знань молоді, їхньої компетентності у реалізації власних прав, формування здатності до аналізу економічних подій у державі та планування свого подальшого життя та професійної кар'єри. З цією метою до змісту підготовки фахівців з підприємництва можна віднести питання оподаткування, бухгалтерського обліку, кредитування, правового захисту, бізнес-планування, менеджменту, впровадження у навчальний процес

сучасних наукових досягнень в сфері підприємницької діяльності. Потужний потенціал у формуванні підприємницької компетентності майбутніх фахівців створює якісне викладання таких навчальних дисциплін, як «Основи підприємництва», «Підприємницьке право» і «Господарське право» за умови повної реалізації їх пізнавальної функції. Таким чином, особливістю процесу підготовки молоді до підприємницької діяльності є її практична орієнтованість та створення нових унікальних ідей для студентського підприємництва у формі академічного або практико-орієнтованого результату.

Опанування такого практико-орієнтованого змісту реалізується через проведення бізнес-тренінгів, ділових ігор, workshop, соціологічних і маркетингових досліджень. Такі інноваційні форми проведення навчальних занять з підготовки до підприємництва орієнтовані на практику. Основними їх відмінностями є: висока інтенсивність групової взаємодії, активність і самостійність учасників, використання життєвого досвіду та емпатій. Під час такого навчання наставники діляться своїми думками та досвідом, залучають до обговорення проблем майбутніх фахівців шляхом стимулювання. Як результат, сформована модель поведінки в конкретній ринковій ситуації. Крім того, такий підхід сприяє набуттю професійних компетентностей, допомагає фахівцю самостійно розв'язувати проблеми в підприємницькій діяльності.

Отже, підготовка до підприємництва передбачає «навчання дією», що на нашу думку, є одним з найефективніших методів для розвитку підприємницьких компетентностей, ніж традиційні методи навчання.

Список використаних джерел:

1. Кульбіда Н.М. Підприємництво та соціальна роль підприємця: психологічна ретроспектива. *Психологія: зб. наук. пр.* / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2002. Вип. 17. С. 258–262.
2. Майковська В. Філософські аспекти розробки методичних засад формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців в Україні. *Психологія та педагогіка: сучасні методика та інновації, досвід практичного застосування*: тези Міжнар. наук.-

практ. конф. (26-27 жовтня 2018., м. Львів) / ГО «Львівська педагогічна спільнота». Львів, 2018. С. 102–105.

3. Прищеп С. М. Сутність та зміст поняття «підприємницька компетентність». *Young Scientist*. 2016. № 5 (32). С. 367–370.

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ

Інна Гриценюк,

старший науковий співробітник лабораторії
професійної кар'єри Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України
кандидат педагогічних наук, доцент

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ ст. основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України, для виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, орієнтуватися в безперервному потоці інформації. Економічні перетворення в суспільстві впливають на характер зайнятості населення. Самозайнятість, сімейний бізнес, приватне підприємництво стають важливим джерелом створення нових робочих місць. На ринку праці спостерігається розмивання межі між роботою за наймом та підприємницькою діяльністю. Усе це вимагає певних змін щодо стратегії та практики підготовки робітничих кадрів у системі професійної освіти. Професійна (професійно-технічна) освіта покликана суттєво впливати на модернізацію суспільства, формування нової культури, основними цінностями якої є самостійна діяльність і підприємливість.

За сучасних умов економіки України ринок праці потребує фахівців, котрі, крім професійних знань і навичок, здатні проявляти ініціативу, приймати самостійно рішення, володіють підприємницькими рисами

характеру. Нині багато хто з викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти прагнуть віднайти, яким має бути професійне навчання в умовах зміни організаційних структур, поширення недержавних підприємницьких форм господарювання. Традиційні методи, форми навчання та виховання не забезпечують належного кінцевого результату. Тому викладачі ЗП(ПТ)О застосовують інноваційні методи та форми, щоб максимально сприяти підготовці кваліфікованих кадрів відповідного рівня, розвивати підприємливість.

Проектна діяльність є одним із ефективних методів навчання, що сприяє формуванню і розвитку самостійних наукових дослідницьких умінь, творчих здібностей і логічного мислення, інтеграції здобутих знань, удосконаленню життєвих компетенцій. Радою Європи з-поміж основних були визначені такі життєві компетенції XXI століття: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Самостійне здобування знань, їх систематизація, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбувається саме на основі застосування методу проекту.

Нова інноваційна педагогічна технологія реалізується за допомогою формування команд учнів, які вирішують під час навчання практичні завдання в форматі повного життєвого циклу реального проекту. Під час роботи в реальному проекті, завдяки комунікації та психологічному обміну між учасниками команд, визначається гармонійний набір професійних (підприємницьких) компетентностей, необхідних для розробки і реалізації комплексних проектів, що потенційно визначають можливість створення ринків майбутнього. Такий підхід передбачає базову сутність проектної роботи в організації освітнього процесу. Під час навчання учнівська молодь працює в командах над розробкою реальних проектів, які спрямовані на виконання вимог замовника-партнера або інвестора. Методологію проектної роботи визначає керівник проекту (у нашому випадку старший науковий працівник Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, педагогічний працівник ЗП(ПТ)О, супроводжують

роботу менеджери проєктного навчання, експерти та куратори проєктної діяльності – психологи (діагности) Центру розвитку професійної кар'єри та бізнесу. Учасники проєкту здійснюють підведення підсумків періоду реалізації проєкту і презентацію напрацювань для отримання професійної оцінки роботи команди. Результати оцінки слугують матеріалом для коригування траєкторії успішної кар'єри, формування професійного портфоліо кожного учасника проєкту і команди в цілому. Для кожного учасника команди розробляється індивідуальна освітня траєкторія з урахуванням насичення навчального плану предметами (дисциплінами) і модулями, необхідними для виконання завдань у проєкті. Унікальним є те, що учнівська молодь отримує навички командної роботи в реалізації реального проєкту повного життєвого циклу, тобто самі для себе формують ринок праці, а соціальний партнер отримує можливість не тільки вирішити конкретну практичну задачу, а й змодельовати вимоги до компетентнісного наповнення майбутніх працівників.

Так для розкриття теоретико-методологічних та практичних засад формування і функціонування інноваційного підприємництва в умовах ринкової трансформації економіки України науковими співробітниками ІІТО НАПН України було розроблено програму навчального курсу «Основи інноваційного підприємництва» для учнівської молоді ЗП(ПТ)О. За допомогою якої майбутні кваліфіковані кадри будуть досліджувати сутність інновацій та інноваційного підприємництва, його спонукальні мотиви і стимули. У ній передбачається вивчення організаційно-економічних форм інноваційного підприємництва, ринкових й інституціональних механізмів його регулювання і управління. Обсяг дисципліни – 20 навчальних годин [1].

Мета програми навчального курсу – сформувати в учнівської молоді систему знань з теорії інноваційного процесу, концепції інноваційного розвитку, загальної характеристики інновацій; ключових чинників здійснення інновацій, створення і розвитку інноваційної компанії, вибору інноваційної

стратегії. Учні отримають уявлення про різні аспекти діяльності підприємця від моменту виникнення інноваційної ідеї до виходу з бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Основи інноваційного підприємництва: програма навчальної дисципліни для закладів професійної (професійно-технічної освіти) / Алексєєва С.В., Базиль Л.О., Гриценко І.А. та ін.; за ред. Закатнова Д.О. *Професійна освіта*. 2019. № 2(83). С. 33–35.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дмитро Закатнов,

заступник директора з наукової роботи
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
кандидат педагогічних наук, старший
науковий співробітник

Ретроспективний аналіз суті поняття «підприємництво» (як синонім – «підприємницька діяльність») дає змогу розглядати підприємництво як ініціативну самотійну діяльність громадян (або об'єднань громадян), спрямовану на одержання прибутку. У статті 1 Закону України «Про підприємництво» зазначено, що підприємництво – це безпосередня самотійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, що здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством. У статті 42 Господарського Кодексу України підприємництво визначається як самотійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

На різних етапах розвитку суспільства підготовка молоді до діяльності, яка зараз характеризується як підприємницька, розрізнялась за змістом, формами та метою. До 1917 р. підготовка молоді за підприємницьким напрямом здійснювалася, зокрема в реальних училищах. У 1872 році було затверджено Статут реальних училищ, а в 1886 році – проєкт загального плану промислової освіти в Росії, в якому велике значення надавалося економічній освіті майбутніх торгово-промислових діячів. Одним з перших кроків з її реалізації стало створення комерційних відділень при реальних училищах, а з часом – відкриття спеціалізованих комерційних училищ. У 1896 року було затверджено «Положення про комерційні навчальні заклади», яким передбачалося створення 4 типів подібних закладів: комерційні училища, торгівельні школи, торгівельні класи і курси комерційних знань.

Україна до початку 30-х рр. минулого століття мала систему освіти, яка помітно відрізнялася від своїх аналогів в інших республіках СРСР. Зокрема, Головному комітету професійної та спеціально-наукової освіти Народного Комісаріату Освіти України було підпорядковано професійні школи. У 1923 році з 418 профшкіл України 44 (тобто понад 10,5 % від їх чисельності) готували своїх учнів за фінансово-економічним профілем. Проте разом зі згортанням наприкінці 20-х рр. нової економічної політики та переходом до надцентралізованої державної планової економіки, інтенсивність психолого-педагогічних досліджень проблем економічної підготовки учнівської молоді та впровадження їх результатів до практики освітніх закладів суттєво знизилися. Наступний етап впровадження економічної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів розпочався у 60-х рр. минулого століття. Принагідно зазначимо, що дослідження за цим напрямом було в основному спрямовано на розв'язання проблеми формування економічної культури учнівської молоді, яка розглядалась як складова загальної культури людини, важливою інтегративною якістю особистості, є внутрішнім регулятором спрямованості економічного життя людини, її взаємовідносин з іншими людьми у сфері економіки. У системі професійно-технічної освіти

економічна підготовка здійснювалася, зокрема у процесі вивчення дисципліни «Політична економія».

Із 80-х рр. минулого століття проблема підготовки молоді до підприємницької діяльності досліджувалася в основному в контексті концепту «готовність до підприємницької діяльності». Наприкінці ХХ – початку ХХІ століття було підготовлено низку дисертаційних досліджень, спрямованих на визначення психологічних, педагогічних та організаційних умов формування в учнівської молоді, зокрема – учнів ПТНЗ, готовності до підприємницької діяльності. Стратегії розв'язання зазначених проблем висвітлено у працях І. Бега, В. Дрижака, Д. Закатнова, О. Падалки, Н. Пасічник, Н. Побірченко, І. Прокопенка, І. Сасової, О. Шпака та інших вітчизняних дослідників.

Разом із прийняттям компетентнісного підходу як провідної парадигми вітчизняної освіти, вектор досліджень щодо підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності перемістився з концепту «готовність до підприємницької діяльності» на концепт «підприємницька компетентність». Юридичне тлумачення терміну «підприємницька компетентність» у правовому полі України відсутнє. У Європейському Союзі визначенню суті підприємницької компетентності приділяється більше уваги, зокрема, у схваленій Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу 17 січня 2018 року Рамковій програмі оновлених ключових компетентностей для навчання впродовж усього життя підприємницьку компетентність включено до числа ключових. У цьому документі підприємництво трактується як уміння планувати й управляти проєктами, що мають культурну, соціальну або комерційну цінність, а змістовне наповнення підприємницької компетентності включає: знання того, що існують різні контексти і можливості для перетворення ідей в особисту, соціальну та професійну діяльність, а також розуміння підходів до планування та управління проєктами; розуміння економічних та соціальних можливостей і викликів, з якими стикається роботодавець, організація чи суспільство; підприємницькі навички засновані на креативності (уява, стратегічне мислення, вирішення проблем, критичний

аналіз творчих процесів та інновацій); здатність приймати фінансові рішення стосовно цінності та вартості, ефективно спілкуватися та вести переговори з іншими, справлятися з невизначеністю, неоднозначністю та ризиком як невід'ємними частинами прийняття обґрунтованих рішень; ставленнями, що характеризують підприємливість (почуття ініціативи, активності, пошуку, сміливості та наполегливості у досягненні цілей, бажання мотивувати інших і цінувати свої ідеї тощо).

БІЗНЕС-ОСВІТА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СФЕРИ ПОСЛУГ – ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Алла Онищенко,

Аспірант Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України

В умовах прискореного розвитку в Україні малого та середнього підприємництва особливе значення має бізнес-освіта кваліфікованих робітників і, зокрема, сфери послуг. Це дає змогу підвищити рівень їхньої мотивації до успішної професійної реалізації в Beauty-сфері. Зауважимо, що бізнес-освіта для перукарів, манікюрників, косметиків – зумовлена, насамперед, вимогами ринку індустрії краси та сучасними тенденціями його розвитку. Адже особливої популярності упродовж останніх років набувають такі монопідприємства, як: Nail-бари, барбершопи, експрес-салони, яким властива концепція вузької спеціалізації та надання високої якості послуг населенню на рівні експертів. Організаційна структура таких салонів передбачає наявність двох-трьох кваліфікованих майстрів, які окрім професійних компетенцій володіють знаннями з організації та управління Beauty-бізнесом, що є запорукою успішного функціонування підприємства індустрії краси в цілому.

Нині значну частку «гравців» на ринку індустрії краси складають майстри-фрілансери, які користуються великою довірою споживачів, адже

традиційно клієнти асоціюють салони краси, насамперед, зі спеціалістами, які надають їм послуги. Означена тенденція буде актуальною і в найближчі роки. Це, в свою чергу, приведе до зростання конкуренції серед підприємців і потребуватиме від них обізнаності в питаннях маркетингу, брендингу та бізнес-плануванні. Тобто успішно інтегруватись у ринок індустрії краси зможуть лише ті фахівці, які, окрім відповідного рівня кваліфікації, будуть демонструвати комунікативні навички, вміння рекламувати послуги, знання основ мерчандайзингу тощо.

Загалом, бізнес-освітою за кордоном займаються бізнес-школи. Вони, як правило, можуть створюватися при університетах і як незалежні структури з широким спектром освітніх послуг. В Україні бізнес-школи функціонують як на базі університетів, так і як окремі суб'єкти господарювання. Нині лише в м. Києві налічується понад 40 бізнес-шкіл, які навчають усіх бажаючих технологіям індустрії краси. Однак Beauty-бізнес має свою специфіку в організації та управлінні і потребує від закладів освіти наявності навчальних програм, максимально наближених до реалій ринку, а також викладачів зі значним практичним досвідом у цій сфері.

Аналізуючи програми бізнес-курсів незалежно від галузі, можна виділити такий їх змістовий контекст: менеджмент, маркетинг, фінанси, бухгалтерський облік, бізнес-адміністрування, бізнес-моделювання тощо. Спеціалізовані ж галузеві бізнес-курси, зберігши означений перелік та врахувавши специфіку, мають пропонувати слухачам адаптовані програми з практичною складовою. З цією метою автором було розроблено бізнес-курс «Організаційно-економічні основи функціонування підприємств індустрії краси», який реалізовуватиметься в рамках діяльності «Школи розвитку професійної компетентності кваліфікованих робітників у навчальних центрах підприємств сфери послуг».

Бізнес-курс складається із шести модулів та реалізується в очно-заочній формі навчання. Його модульна структура дає змогу об'єднати як теоретичні заняття у вигляді інтерактивних лекцій, лекцій-консультацій, ділових ігор, так

і практичну роботу, яку слухачі самостійно виконують у міжмодульній період. Водночас зберігається можливість постійно підтримувати зв'язок з викладачами з метою отримання додаткових консультацій. Програма бізнес-курсу охоплює такі модулі:

1. Модуль I. Ситуаційний аналіз ринку індустрії краси та розгляд бізнес-ідей (ситуація на ринку індустрії краси; конкурентне середовище; споживач, портрет клієнта, сегментація споживачів сфери послуг; бізнес-ідея – створення затребуваної пропозиції на ринку індустрії краси: концепція і стратегія підприємства, позиціонування і диференціація; реєстрація підприємства та отримання дозвільних документів на функціонування; проект салону краси: вибір приміщення, обладнання, косметичних засобів).

2. Модуль II. Економічні аспекти функціонування підприємства індустрії краси (технічно-економічне обґрунтування бізнесу: ціноутворення, пропускна здатність, витрати, інвестиції та формування бюджету; основи бухгалтерського обліку та документообігу).

3. Модуль III. Маркетинг і продаж послуг (маркетинг-мікс, 4P (послуга: характеристика та її складові, ціноутворення, маркетингові комунікації (пряма реклама, стимулювання збуту, PR-заходи, реклама в інтернеті: сайт, соціальні мережі); основи мерчандайзингу; формування бренду майстра).

4. Модуль IV. Бізнес-планування. Розроблення бізнес-плану підприємства індустрії краси (основи бізнес-планування та бізнес-моделювання, створення маркетингового та фінансового планів для підприємств індустрії краси).

5. Модуль V. Тренінг-курс: формування ключових компетентностей успішного підприємця (формування та розвиток внутрішньої мотивації; розвиток якостей лідера та вмінь використання інструментів коучингу для організації і реалізації бізнес-проекту).

6. Модуль VI. Презентація та захист бізнес-плану підприємства індустрії краси та/чи майстра-фрілансера.

Перевагами запропонованої автором програми є: практична спрямованість – застосування отриманих знань для розроблення бізнес-кейсів до кожного модуля, що сприяє формуванню вмінь створювати бізнес та ефективно ним управляти, що є необхідною умовою для реалізації успішної підприємницької діяльності; вузька спеціалізація, а саме: врахування вимог ринку індустрії краси та формування у слухачів ключових управлінських компетентностей, необхідних у сфері послуг; глобальний підхід - розвиток лідерських якостей підприємця з використанням можливостей тренінгових занять.

Отже, впровадження бізнес-курсу в підготовку фахівців сфери послуг гарантує їм швидку інтеграцію в ринок праці і, найголовніше, їхню успішну професійну реалізацію як майстрів-фрілансерів або власників Beauty-бізнесу.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Андрій Патока,

молодший науковий співробітник
Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України

Розвиток професійного інтересу до підприємницької діяльності є одним із ключових принципів побудови сучасної ринкової економіки України. Україна є країною з ринковою економікою, орієнтованою на західні цінності та Європейську інтеграцію.

30 грудня 2005 року Україні надано статус країни з ринковою економікою. Це дає можливість українським виробникам звертатися в Європейську комісію з проханням почати проміжні перегляди за умови надання обґрунтованих розрахунків по зміні рівня антидемпінгової маржі. Основна перевага ринкового статусу полягає в тому, що у підприємств-

експортерів з'явилася можливість на рівних боротися за ринки збуту. Раніше в цій боротьбі було майже неможливо виграти.

16 травня 2008 року, Україна набула повноправного членства у Світовій організації торгівлі. Це стало початком важливого етапу інтеграції країни у світову торговельну систему та глобальну економіку.

СОТ – єдина міжнародна організація, яка встановлює глобальні правила торгівлі. На 164 її члени припадає понад 98% світової торгівлі.

Угода про асоціацію України з ЄС була підписана: політична частина угоди 21 березня 2014 року, економічна частина — 27 червня 2014 року.

Закон «Про освіту» також визначає європейський вибір в розвитку України [1].

Ринкова економіка – економічна система, заснована на принципах вільного підприємництва, у якій роль основного регулятора економічних відносин відіграє ринок [2].

Як ми бачимо, основними елементами ринкової економіки є підприємці, споживачі (покупці) та посередники (держава). Наша держава, як один з елементів, вибрала чітку орієнтацію на розвиток ринкової економіки. Українська освіта повинна забезпечити науково-методологічну базу та професійну підготовку фахівців, які будуть здатні розбудовувати економіку нашої країни за сучасними вимогами.

Проблеми професійного інтересу розглядали такі українські вчені С. В. Бондаренко, Н. К. Єлаєв, А. П. Сайтишев та інші.

Психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до підприємницької діяльності в Україні досліджують М. В. Вачевський, В. В. Дрижак, Д. О. Закатнов, С. В. Мельников, Н. А. Побірченко, Р. Ф. Пустовійт, К. М. Старченко, М. П. Тищенко, О. В. Тополь.

Метою розвитку професійного інтересу до підприємницької діяльності учнів ЗП(ПТ)О є суспільна необхідність. Так основні дослідження за цією темою розглядаються на рівні школи, або на рівні закладів вищої освіти. Професійна(професійно-технічна) освіта, за цією темою, поки що не має

грунтовних напрацювань та розробок. Треба зазначити, що не керівники, спеціалісти та службовці створюють продукт, а саме робітники – найбільша частка населення нашої країни.

Інтерес – це форма прояву пізнавальної потреби, що виражається виборчим ставленням особистості до об'єкта в силу його життєвого значення й емоційної привабливості. Інтереси забезпечують спрямованість особистості на усвідомлення цілей діяльності, сприяючи орієнтуванню, ознайомленню з чимось новим, більш повному і глибокому відображенню дійсності.

За змістом інтереси можуть бути матеріальними (до житлових зручностей, гарному одязі і ін.) та духовними (професійні, пізнавальні, естетичні та ін.). За обсягом їх можна розділити на широкі і вузькі. Вони можуть бути глибокими і поверхневими, стійкими і нестійкими. Оцінка інтересів, зрештою, визначається їх змістовністю і значимістю для особистості[3].

Специфіка професійного інтересу полягає у тому, що він спрямований на певну професію, а загальний інтерес – на предмет чи явище дійсності.

Важливого значення набуває діагностування професійних якостей здобувачів освіти та їхнє зіставлення з обраною діяльністю. Професійна зацікавленість має відобразитися у баченні індивідом себе у майбутній підприємницькій діяльності та бажанні професійно розвиватися. Також важливо чітко окреслювати мотиви до професійного становлення. Навчально-пізнавальна діяльність має бути спрямована на отримання професійних знань та навиків.

Мотивація для формування стійкого професійного інтересу до підприємницької діяльності впливає з самого поняття (визначення) підприємець. Законодавство України тлумачить термін «підприємець» як фізичну особу, що здійснює підприємницьку діяльність, тобто ініціативну, систематичну, на власний ризик діяльність з метою одержання прибутку, без створення юридичної особи, і зареєстрована як підприємець у встановленому законом порядку. Одержання прибутку – це успіх в професії підприємця.

Успіх в бізнесі завжди іде поруч з такими категоріями, як: гроші, влада, амбіції, визнання.

Наступним кроком для формування професійного інтересу буде категорія «діяльність».

Необхідно виокремити основні етапи процесу формування професійного інтересу:

- 1) підготовка ґрунту для появи професійного інтересу – створення умов, які сприяють виникненню потреби в знаннях і відповідному виді діяльності;
- 2) формування позитивного ставлення до навчального предмету і діяльності;
- 3) організація діяльності, в якій формується справжній професійний інтерес.

Умови розвитку професійного інтересу до підприємницької діяльності розглядаються українськими вченими в основному на рівні школи та закладів вищої освіти. Виникає необхідність дослідження цієї теми і на рівні ЗП(ПТ)О. Основним підґрунтям для розвитку професійного інтересу є визначення мотивів здобувачів освіти, а саме категорія «успіх» в прояві таких категорій, як «гроші», «влада». Тому формування соціально-економічних засад формування інтересу учнів залежить не тільки від впливу викладача, а ще від зовнішніх факторів (середовище в якому формується особистість). Такими факторами можуть виступати (важке матеріальне становище учнів, криміналізація суспільства, втрата моральних орієнтирів, соціально-економічний контраст суспільства). Вольові зусилля будуть спрямовані на забезпечення фізіологічних потреб в першу чергу, на другому рівні будуть потреби в безпеці, на третьому – соціальні.

Підприємницька діяльність здобувачу освіти може дати можливість підвищити свій соціальний статус в суспільстві, задовольнити свої базові потреби більш повною мірою. Суспільна користь для держави в цілому – створення робочих місць, сплата податків, виготовлення суспільно необхідної продукції

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38/39. Ст. 380.
2. Ринкова економіка. *Юридична енциклопедія*: у 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5: П–С. 736 с.
3. Онищук В.О. Шлях до глибоких знань. Київ: Знання, 1999. 47 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Алла Пігаль,

методист Вищого професійного
училища № 22 м. Сарни

За останні роки в Україні відбулися значні зміни в економіці, що вимагають внесення коректив у систему допрофільної та професійної освіти молоді. Одним із напрямів цього процесу є навчання підприємницькій діяльності. Адже теперішні здобувачі освіти мають бути обізнані про усі складнощі при започаткуванні власного бізнесу.

Якщо розглянути процес підготовки здобувачів освіти до підприємницької діяльності, то можна відзначити, що однією із головних цілей такої підготовки є підвищення рівня компетентності та готовності до прийняття ризикованих рішень. У першу чергу необхідно визначити психічні та особистісні якості, якими має володіти майбутній підприємець. Така необхідність виникає через те, що не усі здобувачі освіти мають чітке бажання займатись власним бізнесом. Переважна частина молоді просто не може або не хоче аналізувати ринкову ситуацію, приймати важливі рішення, не володіє стресостійкістю та не вміє брати на себе ризики. А це, насправді, основні якості майбутнього підприємця. Такі молоді люди уже заздалегідь

визначили свій статус найманого працівника і готові усе життя працювати на роботодавця [2].

Незважаючи на пасивне ставлення та відсутність бажання відкривати власну справу, основи підприємництва мають бути закладені у всіх здобувачів освіти. Вони, безперечно, знадобляться не тільки тим, хто хоче взяти ініціативу у свої руки і відкрити власну справу, але й тим, хто буде «пливти за течією», покладаючись на ініціативу інших. Адже ці знання допоможуть уникнути небезпек і не стати жертвою економічних шахраїв.

Державними стандартами професійної (професійно-технічної) освіти передбачено вивчення предмета «Основи галузевої економіки і підприємництва». Крім того, здобувачі освіти Вищого професійного училища № 22 м. Сарни, які мають неповну середню освіту, можуть познайомитись із даними поняттями при вивченні предмета «Технології», де одним із модулів є «Основи підприємницької діяльності». Обсяги навчального матеріалу за цими предметами передбачають вивчення таких понять, як: підприємство, бізнес-план, банкрутство, ліквідація підприємства та багато інших. А на практичних роботах здобувачі освіти мають можливість навчитися складати бізнес-план власного підприємства.

Також в освітньому закладі передбачено здійснення економічного виховного процесу не тільки під час теоретичного навчання, а й під час виробничої практики. Адже саме на практиці здобувачі освіти можуть наочно побачити, як працюють успішні підприємці.

Поряд з навчанням та виробничою практикою, в закладі освіти існує позанавчальна робота. У рамках такої роботи методична служба освітнього закладу проводить для здобувачів освіти дводенні тренінги, що мають назву «Генеруй бізнес-ідею». Ці тренінги організовані за програмою «Розпочни і вдосконалюй свій бізнес», що розроблена Міжнародною організацією праці в рамках проєкту «Інклюзивний ринок праці для створення робочих місць в Україні» за підтримки уряду Данії. Зазначена програма призначена для тих, хто хоче розпочати власний бізнес, але не впевнений, як це зробити [1]. На

тренінгах здобувачі освіти мають можливість навчитись оцінювати свої потенційні здібності, щоб стати успішним підприємцем, згенерувати власні бізнес-ідеї та обрати найкращу з них. За результатами тренінгів найкраще сформовані ідеї здобувачів освіти під керівництвом тренера опрацьовують для написання бізнес-планів.

Вище професійне училище № 22 м. Сарни бере активну участь у написанні проєктів. Так, в минулому році взяли участь у проєкті «Інклюзивний ринок праці для створення робочих місць в Україні», результатом якого був підписаний Меморандум про створення Місцевого партнерства зайнятості. Метою даного партнерства є підвищення рівня зайнятості на території Сарненської міської ради, створення нових робочих місць та використання європейських практик управління місцевими ринками праці.

Згідно з Меморандумом, було розроблено план дій на 2019 – 2022 роки. Основними етапами плану дій є проведення дослідження ринку робочої сили та потреб роботодавців, визначення затребуваних професій. Для досягнення поставлених цілей на базі Вищого професійного училища № 22 створюється Центр професійної досконалості Місцевого партнерства зайнятості «Північ». На базі центру буде проводитися навчання та підвищення кваліфікації для незайнятого населення [1].

Основною метою центру є навчання у сфері самозайнятості та підприємництва. Тому був оголошений конкурс, переможці якого матимуть змогу пройти бізнес-навчання для підприємців-початківців та подати власні бізнес-плани. З них оберуть 12 найкращих, які отримають гранти на відкриття власного бізнесу.

Підсумовуючи усе вище сказане, варто зазначити, що при організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) обов'язково необхідно включати вивчення основ підприємницької діяльності. Адже завдяки цим знанням у здобувачів освіти можуть розвинути такі якості, як: цілеспрямованість, ентузіазм, високий

професіоналізм, здатність генерувати ідеї, впевненість в собі, комунікабельність, здатність приймати важливі рішення.

Звісно, не усі випускники освітнього закладу після його завершення стануть підприємцями, але набуті якості обов'язково допоможуть їм у професійному зростанні.

Список використаних джерел:

1. План дій на 2019-2022 роки, згідно Меморандуму про співпрацю з Міжнародною організацією праці в рамках проекту «Інклюзивний ринок праці для створення робочих місць в Україні».

2. Шимановський М.М., Вовковінський М.І. Підготовка учнівської молоді до підприємницької діяльності в процесі допрофесійної та професійної підготовки: метод. рек. Київ: ППО НАПН України, 2015. 90 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ПРОФІЛЮ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лариса Поліщук,

аспірант лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, заступник директора з НВР Київського вищого професійного училища залізничного транспорту імені В.С. Кудряшова

Підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством відповідно ст. 1 Закону України «Про підприємництво» [1].

Кожна молода людина, яка є випускником будь-якого закладу освіти має бути готова до ринкових відносин. Тому дуже важливо, що у робочі навчальні

плани закладів професійної (професійно-технічної) освіти було введено предмет «Основи інноваційного підприємництва», який дає змогу майбутньому кваліфікованому робітникові зрозуміти головний принцип успішності як самого підприємства, так і його ролі на підприємстві. Також знання, отримані на уроках з цього предмета в майбутньому дадуть змогу побудувати і власне підприємство або внести новизну у роботу вже діючого виробництва. Наприклад, в робочому навчальному плані для професії «Слюсар з ремонту рухомого складу. Машиніст електропоїзда» відведено на вивчення «Основ інноваційного підприємництва» лише 19 годин, і за цей час необхідно учнів зорієнтувати на основні моменти організації підприємницької діяльності.

Насамперед, учень має відчутти себе головною ключовою ланкою підприємства завдяки високому рівню своєї кваліфікаційної підготовки, своїм професійним знанням і навичкам, так як рівень підприємства залежить від фаховості його робітників. На уроках інноваційного підприємництва в першу чергу учні вчать аналізувати, мислити, проявляти ініціативність, вирішувати проблеми, працювати в команді, складати бізнес-плани, що дасть змогу в майбутньому навіть розпочати власну підприємницьку діяльність і не залишитись безробітним у разі відсутності вакансій за отриманою професією.

Сьогодні без винахідливих ділових людей, без розвитку підприємницької діяльності подальший розвиток економіки стає неможливим. А саме розвиток економіки впливає на добробут суспільства та комфортне життя людини. Слід зазначити, що підприємництво є необхідною визначальною рисою ринку, його обов'язковим атрибутом. Якщо немає підприємців, то немає й ринку, і навпаки [2, с.13].

Будь-яке підприємництво розпочинається з ідеї, аналізу ринку і складання бізнес-плану. Для цього в першу чергу потрібно креативно мислити. Розвивати креативність варто всім, навіть тим, чию професію складно назвати творчою, як, наприклад, машиніст електропоїзда. Адже креативними не

народжуються, а стають. Креативність – це можливість створювати нове з нічого; побачити можливість і зуміти її розвинути.

Поради викладачеві на уроках «Основ інноваційного підприємництва»:

1. Кожен учень має мати зошит для нотування власних ідей;
2. Кожен урок уявляйте в різних куточках світу, країни або в іншій галузі, ніж та, для якої ведеться підготовка в закладі професійної (професійно-технічної) освіти;
3. Намагайтесь кожного уроку надати можливість учням самостійно знаходити способи вирішення заданої проблеми;
4. Якщо судження учнів хибні, не зараховуйте їх як помилки, а навпаки, дайте можливість їм самостійно проаналізувати хід свого мислення і зробити висновки.

Гнучкість мислення – це можливість дивитися на звичні речі під новим кутом зору. З роками це вдається все складніше, але саме ця навичка важлива для креативності, і саме це вміння дає змогу аналізувати й робити висновки. Наш мозок ледачий і неповороткий. Якщо навантажувати його однотипними і звичними завданнями, він швидко "тупіє" і втрачає здатність діяти швидко. На уроках можна використати тест Струпа (кольорів написані невідповідними кольорами, швидко потрібно називати колір тексту, а не колір назви, який написаний) для перевірки здатності гнучко мислити.

Фотограф і запрошений професор Університету Західного Лондона Джон Інглдью написав книгу «Як знайти ідею: гід по креативному мисленню», в якій описав 53 способи виробити творчу кмітливість. Видання Codesign вибрало 10 кращих порад з книги. Кожен учень має весь час задавати собі запитання: «Що ще я можу зробити?» - це допоможе знайти нові ідеї [3]. Викладач також має весь час бути у пошуках нової ідеї, щоб здобути знання учнями дали в майбутньому гарний результат.

Список використаних джерел:

1. Про підприємництво: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

2. Пелагейченко М.Л., Пелагейченко В.О. Усі уроки технологій. 10-1 класи. Кн. 1. Харків: Основа, 2018. 222, [2] с. (Серія «Усі уроки»).

3. «Не ігноруйте абсурдні речі»: 10 вправ для розвитку креативного мислення. URL: <https://staff-capital.com/uk/articles/10-vprav-dlya-rozvytku-kreatyvnoho-myslennya.html>.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ - ВАЖЛИВА УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ТА РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Михайло Ткаченко,

викладач-методист ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» кандидат педагогічних наук,
м. Одеса, Україна

Успіх економічних реформ багато в чому залежить від розвитку малого підприємництва. Саме мале підприємство генерує середній клас, який є гарантом стабільності і добробуту суспільства і в умовах кризи економіки та зростання безробіття створює нові робочі місця, забезпечує самовиживання та підвищення ефективності діяльності економіки.

Конкурентоспроможним на ринку праці стає кваліфікований робітник, який володіє інноваційним стилем мислення, здатний генерувати і втілювати нові оригінальні ідеї, розв'язувати творчі завдання, використовувати набуті знання у підприємницькій діяльності. Майбутнім фахівцям на ринку праці необхідний комплекс компетентностей, що забезпечить вирішення питань професійного напрямку [1, с.3-5].

Підприємницька компетентність – це результат засвоєння норм і правил, методологічного інструментарію, спроможність впроваджувати в виробничу діяльність практичні навички й оперувати ними, моделюючи ситуації, а також уміння успішної взаємодії між спеціалістами в колективі (взаєморозуміння, порядність, створення емоційного й ділового тону, ділова

культура спілкування). Професійні компетентності складають систему, що охоплює важливий бік підприємницької діяльності.

Для успішного розвитку професійних компетентностей необхідно враховувати не лише пізнавальні процеси, а і вплив на вольові якості, інтереси, психічний стан майбутніх фахівців. Будувати навчальний процес необхідно з урахуванням зацікавленості учнів, підкріплення позитивними мотивами, чітким і конкретним визначенням завдань, обов'язковою умовою впровадження на практиці й доведенням необхідності розвитку визначених якостей. Розуміння учнями значення знань в майбутній кар'єрі фахівця, творче їх впровадження при рішенні виробничих завдань, забезпечить їх глибоке та надійне засвоєння.

Підприємницька компетентність майбутніх кваліфікованих робітників багатьма дослідниками [2, с.6-8] визначається як здатність бути успішним в індивідуальних і соціальних потребах, діяти і виконувати продуктивно й ефективно поставлені завдання, на високому рівні впроваджувати креативні проекти, мислити відповідно до зовнішніх вимог, варіативно і при цьому працювати в команді, відстоюючи свою позицію. Це – базова характеристика особистості, бачення вирішення проблемних ситуацій, стійка її частина, за якою можна передбачити поведінку людини як у життєвих ситуаціях, так і у професії. Підприємницьку компетентність майбутніх кваліфікованих робітників торгівлі та ресторанного господарства можна розглядати як комплекс теоретичних знань і практичних навичок, що може бути ускладнений в залежності від завдань, цілей і зовнішніх вимог ринку.

Сформованість підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників торгівлі та ресторанного господарства визначається, з одного боку, готовністю самостійно визначатись майбутнім кваліфікованим робітникам торгівлі ресторанного господарства у підприємницькій діяльності, а з іншого – забезпечує спрямованість діяльності майбутніх фахівців на досягнення комерційного успіху в реалізації

подальшого самостійного здійснення професійної діяльності у сфері підприємництва.

У структурі підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників торгівлі та ресторанного господарства обов'язковими вважаються: професійна компетентність, вміння оперувати економічним інструментарієм, аналізувати певний період, визначати резерви й прогнозувати майбутній стан відповідно до ухвалених рішень; компетентність швидкого створення відповідної моделі рішення будь-якої економічної проблеми, креативний підхід і відповідальність за свої дії; компетентність аналізу й синтезу, готовність до застосування комп'ютерних програм, здатність об'єднати персонал на досягнення результату.

На рівні закладу професійної(професійно-технічної) освіти особливу увагу приділяють формуванню важливих для життя в суспільстві компетенцій: критичного мислення, здатності розв'язувати проблеми, працювати в колективі, бажати та вміти навчатися впродовж життя, привабливості, відкритості, вміння «здивувати» й одразу обґрунтувати, поваги до людини в розумному поєднанні з вимогливістю тощо.

Сучасний ринок праці гостро потребує професійних, кваліфікованих працівників, готових оперативно приймати рішення, нести відповідальність за їх втілення, успішно і ефективно знаходити і реалізовувати себе у постійно змінюючих соціально-економічних умовах за умови постійного пошуку щодо планування, вибору та розвитку своєї професійної кар'єри.

Список використаних джерел:

1. Лотова И. Профессиональная карьера госслужащих: вариативный подход. *Человек и Труд*. 2006. № 10. С. 18–31.
2. Лукашевич М.П. Соціологія праці: підручник. Київ: Либідь, 2004. 440с.
3. Маршалл Г. Из Оксфордского словаря по социологии. URL: <http://socnet.narod.ru/library/authors/Pyin/hrest/Marshall.htm>.
4. Могилевкин Е.А., Бажин А.С. Современные технологи оценки карьерных компетенций. *Справочник по управлению персоналом*. 2006. № 4. С. 31–36.

5. Пряжников Н.С., Пряжникова Е.Ю.. Психология труда и инженерная психология: курс лекцій. URL: http://www.ido.rudh.ru/psychlogy/labour_psychology/index.html.

6. Закатнов Д.О., Мельник О.В., Федоришин Б.О. Зміст профорієнтаційної роботи зі старшокласниками. Київ: ІПВ АПН України, 2003. 80 с.

7. Закатнов Д. Профорієнтаційні засади кар'єрного розвитку учнівської молоді. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. пр. 2015. Вип 9. С. 86–94.

8. Єршова Л. Соціально-психологічні фактори впливу на розвиток професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. пр. 2017. Вип. 14. С. 22–29.

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Валерій Байдулін,

науковий співробітник лабораторії
професійної кар'єри Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України

Особливістю сучасного етапу розвитку економіки України є зміна пріоритетів національного прогресу. Світова спільнота в умовах глобалізації суспільних та соціально-економічних процесів визначає відправним фактором суспільного прогресу розвиток людини та якісні внески в людський потенціал, по відношенню до яких культура виробництва, продуктивність праці та інші пріоритети вважаються вторинними.

В умовах розгортання глобальної економічної кризи, на фоні загальнодержавних проблем та проблем у фінансовому секторі, зростає боргове навантаження та знецінюються заощадження, що свідчить про загальний низький рівень фінансової грамотності та обізнаності населення нашої держави.

У грудні 2018 року проводилося загальнонаціональне опитування з питань фінансової грамотності, яке дало змогу обчислити індекс фінансової грамотності ОЕСР (Міжнародної мережі фінансової просвіти) для України та порівняти його з тридцятьма іншими країнами.

В опитуванні взяли участь 2 007 українців віком від 18 до 79 років.

Запитання стосувалися таких аспектів:

- фінансова грамотність, зокрема: фінансові знання, наприклад, розуміння суті відсотків та інфляції; ставлення, приміром, надання переваги витрачання грошей проти заощадження; поведінка, наприклад, планування, заощадження, отримання порад;
- користування фінансовими продуктами;
- фінансовий добробут;
- демографічні змінні, наприклад, вік, дохід, освіта тощо.

Згідно із проведеним дослідженням за методикою ОЕСР, загальний індекс фінансової грамотності України становить 11,6 (із 21). Цей індекс був визначений згідно нарахованих балів за фінансові знання, ставлення до фінансових питань та фінансову поведінку. Індекс України знаходиться на одному рівні із найнижчими значеннями серед 30 країн в опитуванні ОЕСР 2016 року, а саме – з індексом Польщі (11,6).

Результат України нижчий, ніж середній показник (12,1) для шести сусідніх країн з низьким та середнім рівнями доходу, у яких проводилось опитування ОЕСР (Білорусь, Грузія, Угорщина, Польща, Російська Федерація, Туреччина). Різниця в результатах між Україною та іншими країнами пояснюється низькими балами за ставлення до фінансових питань та фінансову обізнаність.

Виявлено, що рівень фінансових знань українців є доволі низьким. Лише 43% дорослого населення в Україні правильно відповіли на мінімум п'ять із семи запитань на перевірку знань (що вважається мінімальним цільовим показником) проти показника 56% в інших країнах.

Щодо ставлення до фінансових питань, то українці більше думають про короткострокову перспективу і більш схильні до витрачання грошей, ніж до заощадження.

Рівень користування фінансовими продуктами в Україні є низьким. Лише 60% респондентів відповіли, що вони за останні два роки користувалися певним видом фінансового продукту. Низький рівень користування банківськими рахунками та іншими фінансовими продуктами призводить до серйозних наслідків. Люди з більшою вірогідністю ефективніше заощаджують кошти, коли зберігають їх на рахунку в банку, ніж у гаманці або вдома, де є більша спокуса їх витратити.

Готівкова економіка означає, що банки мають менше коштів для кредитування інвестиційної діяльності чи придбання активів, що перешкоджає економічному зростанню країни.

Під час опитування було поставлено низку запитань щодо фінансового добробуту. Фінансова грамотність є одним із чинників, які сприяють поліпшенню фінансового добробуту людини. Внаслідок опитування було з'ясовано, що понад 60% українців вважають рівень свого добробуту низьким (часто дуже низьким).

Аналіз проведеного опитування свідчить, що незалежно від рівня доходу, на добробут населення впливає фінансова поведінка людей, їхнє ставлення до фінансових питань (чи зосереджують вони увагу на короткостроковій перспективі та витратах або на довгостроковій перспективі і заощадженнях) та їхні широкі фінансові знання.

Рівень фінансової грамотності найнижчий у віковій групі 18-24 років. Отже, пріоритетними можуть стати ініціативи з підвищення фінансової грамотності для підлітків і молоді. Українці рішуче підтримують викладання фінансової грамотності у навчальних закладах усіх рівнів.

В Україні низький рівень користування банківськими рахунками та рівень формальних заощаджень. Частково це питання вирішується шляхом

підвищення рівня фінансової грамотності (особливо зміною ставлення до орієнтації на довгострокову фінансову перспективу і планування заощаджень).

Також необхідні дієве законодавство про захист прав споживачів та ефективний нагляд за банками.

Щоб змінити визначені у дослідженні ставлення і поведінку українців, слід проводити масштабну інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення, акцентуючи увагу на позитивних перетвореннях, які можуть відбутися внаслідок зміни цього ставлення та поведінки.

Отже, сьогодні потрібно усвідомлювати, що проблема низької фінансової грамотності існує. Держава та громадяни мають бути проінформовані про наслідки фінансової неграмотності.

Хоч соціальний та економічний ефект від діяльності по підвищенню рівня фінансової грамотності населення проявляється поступово, світовий досвід доводить беззаперечну необхідність здійснення цієї діяльності і неприпустимість зволікання у вирішенні зазначеної проблеми.

Список використаних джерел:

1. OECD (2016), *OECD/INFE international survey of adult financial literacy competencies* (Міжнародне опитування з метою оцінки сфер компетентності дорослого населення з фінансової грамотності, проведене ОЕСР/Міжнародною мережею фінансової просвіти). URL: www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf

АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПЕРШОГО РОБОЧОГО МІСЦЯ

Володимир Балакін,

директор Міжрегіонального центру
професійної перепідготовки звільнених
у запас військовослужбовців

Валентин Марін,

практичний психолог

Системні дослідження з проблем соціально-психологічної адаптації кваліфікованих робітників до першого робочого місця протягом трьох десятиліть проводяться у Міжрегіональному центрі професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців (м. Кривий Ріг) – багатопрофільному державному професійно-технічному навчальному закладі (III атестаційний рівень, I рівень акредитації), в якому готують кваліфікованих робітників із 87 професій та молодших бакалаврів із машинобудівної, автомобільної галузі, швейного та харчового виробництва, сфери послуг.

Ураховуючи важливість закріплення здобувача освіти на першому робочому місці, психологічна служба МЦППВ взяла участь в експериментальній роботі, яка проводилась на базі професійно-технічних навчальних закладів Дніпропетровської області впродовж 2012-2014 рр. щодо забезпечення психологічного супроводу розвитку особистості майбутнього робітника на всіх етапах професійного навчання в умовах ЗП(ПТ)О.

Дослідження передбачали чотири діагностичні мінімуми, а саме: «Діагностика стартової готовності до професійної діяльності»; «Діагностика адаптованості здобувачів освіти до умов навчання»; «Діагностика соціальної компетентності особистості»; «Діагностика визначення готовності до трудової діяльності». Упроваджуючи діагностичні мінімуми в роботу соціально-психологічної служби навчального закладу, нами було вдосконалено

діагностичний інструментарій діагностичних мінімумів та стало зрозумілим, що в процесі роботи експериментальної групи не було враховано психолого-педагогічне супроводження процесу соціально-психологічної адаптації молодих кваліфікованих працівників до першого робочого місця.

Із метою реалізації означеної проблеми педагогічною службою було розроблено «фінішний» діагностичний мінімум, в основу якого покладено основні концептуальні підходи професійного розвитку особистості.

Ураховуючи зазначене, нами було обрано діагностичний інструментарій, метою якого стало визначення психотипажу трудового колективу підприємств, з якими укладено договори на практику.

До діагностичного інструментарію увійшли такі методики: опитувальник «Визначення психологічного клімату групи» (Л. Лутошкін); соціометричний тест; опитувальник «Стиль керівництва колективом» (А. Журавльов) тощо.

Аналіз отриманих результатів комплексного дослідження здобувачів освіти, які навчаються за машинобудівною, транспортною, швейною та харчовою галуззю тощо дав змогу побачити, що із загальної кількості здобувачів освіти (101 опонент): рівень високої стресостійкості в групах – 65.8%; рівень середньої стресостійкості в групах – 28.2%; рівень низької стресостійкості в групах - 6%; високий рівень професійної готовності - 82.4%; середній рівень професійної готовності - 14.3%; низький рівень професійної готовності - 3.3%; професійна неготовність не виявлена; рівень агресивної поведінки - 7.7%; рівень до порушення норм та правил - 3.2%; рівень швидкості прийняття рішень - 73.8%; рівень стійкості до зовнішніх подразників - 66.4%. Отримані результати свідчать про наявність високого відсотка майбутніх кваліфікованих робітників, які психологічно готові до трудової діяльності.

Також у дослідженні взяли участь 16 підприємств, а саме: 6 машинобудівної галузі, 3 транспортної галузі, 2 швейного виробництва, 3 харчового виробництва, 2 сфери обслуговування.

Психотипаж трудових колективів вивчених підприємств доводить, що із загальної кількості підприємств авторитарний стиль управління використовують 26.4%; демократичний - 68.2%; ліберальний - 5,4%; висока ступінь сприятливості соціально-психологічного клімату - 14.3%; середня - 58.9%; низька - 15.5%; початкова несприятливість соціально-психологічного клімату - 11.3%; 57.4% підприємств мають згуртований колектив.

Результати вивчених підприємств показали, що домінуючими на цих підприємствах є три підходи до адаптації: перший - оптичний підхід виражається у словах «починайте працювати, ми на вас подивимося, а там будемо обговорювати оплату і повноваження». За результатами досліджень цей підхід домінує на підприємствах швейної галузі та сфери послуг; другий - армійський підхід - полягає у виразі «складно в навчанні, легко в бою». За результатами досліджень цей підхід домінує на підприємствах машинобудівної та транспортної галузі; третій – партнерський підхід – мають значний досвід найму співробітників. За результатами досліджень цей підхід домінує на підприємствах швейної та харчової галузі.

Отримавши результати комплексного діагностичного дослідження випускних груп та підприємств, практичним психологом заповнюється картка психологічного супроводу на кожного здобувача освіти, куди вносяться отримані діагностичні дані. За результатами діагностичних даних створюється банк даних підприємств, до якого вносяться отримані діагностичні результати. Спираючись на результати психолого-педагогічних спостережень, соціально-психологічна служба співставляє результати, отримані від майбутніх кваліфікованих робітників (випускників) із результатами, які отримали від підприємств. Такий підхід дає можливість підібрати для нашого випускника підприємство, яке відповідає його індивідуально-психологічному портрету, ставленню до трудової діяльності та особливостям соціальної адаптації. Наприклад, майбутній кваліфікований робітник, який намагається завершити розпочату роботу, у випадках ускладнень звертається за допомогою до наставників, педагогів, після завершення своєї роботи із задоволенням

допомагає іншим, він буде працювати на підприємстві як з ліберальним, авторитарним, так і демократичним стилем управління, також ступінь сприятливості соціально-психологічного клімату колективу та його згуртованість не створюватимуть труднощів. Майбутній кваліфікований робітник, що не виявляє наполегливості у завершенні розпочатої роботи, але має активне прагнення допомагати іншим, незалежно від рівня власних вмінь, комфортно почуватиметься в колективі з домінуючим авторитарним, демократичним стилем управління, ступінь сприятливості соціально-психологічного клімату колективу та його згуртованість не матимуть великого впливу на нього. Майбутній кваліфікований робітник із позитивним ставленням до праці, але з байдужим ставленням до інших: виконавши завдання, не намагатиметься допомогти іншим, не виявить бажання взаємодіяти з іншими. Такі робітники будуть комфортно почуватися на підприємстві з авторитарним стилем управління, з середнім, низьким та початковим ступенем соціально-психологічного клімату колективу, його згуртованість не будуть мати великого впливу на нього. Майбутній кваліфікований робітник з негативним або байдужим ставленням як до виконання роботи і до оточуючих буде почуватися дискомфортно на будь-якому підприємстві, буде дезадаптованим та в майбутньому безробітним, якщо буде працевлаштований на підприємство з кількістю робітників більше десяти.

Отримані результати доводяться здобувачам освіти на групових консультаціях практичним психологом, а в індивідуальному порядку проводиться підбір першого робочого місця. Отже, соціально-психологічний супровід етапу закріплення на першому робочому місці молодого кваліфікованого робітника дає можливість уникнути великої кількості дезадаптованих кваліфікованих робітників, що, в свою чергу, дозволить більшості випускників закріпитися на першому робочому місці.

Зауважимо, що вдале працевлаштування молодого робітника свідчить про раціональне використання державних коштів, витрачених на його

підготовку; соціально-психологічна адаптація допомагає закріпленості на виробництві 82 % випускників; соціально-психологічний супровід сприяє ненасильницьким методам та варіативності в обранні підприємств.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА УСПІХУ ВИПУСКНИКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Оксана Задорожна,

викладач основ галузевої економіки та підприємництва вищої категорії, викладач-методист ДНЗ «Вище професійне училище № 7» м. Вінниця;

Вікторія Дехтярьова,

майстер виробничого навчання другої категорії, викладач спецдисциплін першої категорії ДНЗ «Вище професійне училище № 7» м. Вінниця

Прагненням сучасної молоді є досягнення особистої та фінансової свободи. Здебільшого, юне покоління позитивно ставиться до ринкових форм господарювання та є більш активним і пристосованим до підприємництва. У цьому контексті актуальним є явище молодіжного підприємництва як елемента підвищення рівня зайнятості молоді і створення нових малих підприємств і додаткових робочих місць [1, с.52].

Розвиток молодіжного підприємництва – один із найважливіших напрямів економічної політики України. На сьогодні цей процес в нашому суспільстві набув особливої актуальності. Сектор малого бізнесу в країні охоплює понад 2 млн. суб'єктів малого підприємництва. Майже 10 % молодих людей віком від 18 до 28 років займаються підприємницькою діяльністю.

У Державному навчальному закладі «Вищому професійному училищі № 7 м. Вінниці» постійно проводиться активна робота щодо розвитку підприємницьких здібностей учнів на уроках із «Основ галузевої економіки та підприємництва» і в позаурочній діяльності. Робота педагогічного колективу

зорієнтована на розв'язання економічних проблем, що виникають у процесі адаптування майбутніх кваліфікованих робітників, працевлаштування, на початку самостійної професійної діяльності, побудові взаємовідносин в трудовому колективі, а головне до можливих труднощів щодо реалізації власних бізнес-ідей.

Сьогодні вимагає підтримки молодих фахівців перед виходом на ринок праці шляхом формування у них підприємницьких компетентностей та навиків започаткування власної справи.

Одним із заходів, що сприяє розвитку підприємницької компетентності в учнів ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» стала їхня участь у проєкті «Фактор успіху», реалізованому громадською організацією «Освітній простір 2.0» за підтримки Департаменту освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації. Цей проєкт став одним із переможців конкурсу з визначення програм (проєктів, заходів), розроблених інститутами громадського суспільства, для виконання (реалізації) яких було надано фінансову підтримку в 2019 році за рахунок коштів обласного бюджету [2, с.4].

У рамках реалізації проєкту протягом жовтня-листопада 2019 року учні ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» брали участь у тренінгах із основ підприємництва, що проводилися коуч-тренерами громадської організації «Освітній простір 2.0». Під час навчання учні працювали над розробкою власних бізнес-моделей у командах під керівництвом менторів (вінницьких підприємців).

Серед великої кількості цікавих проєктів організаторами навчання було обрано вісім кращих економічних стартапів, у складі яких фіналістками стали учениці закладу освіти, що навчаються за професією «Перукар (перукар-модельєр); візажист». На розгляд компетентного журі вони представили два проєкти: «Фотостудія «Beauty-кадр»» та інклюзивне кафе «Без обмежень».

Ідея створення фотостудії «Beauty-кадр» є реалістичною і передбачає організацію фотозйомок із одночасним наданням послуг щодо створення образів: виконання зачісок, макіяжу та підбору одягу і аксесуарів. Для початку дівчата запропонували надання перукарських та візажних послуг на базі

училища (у лабораторії перукарської справи), а в ході розвитку власної справи передбачили створення реальної професійної фотостудії- перукарні.

Друга команда запропонувала ідею створення інклюзивного кафе «Без обмежень». Даний проєкт має велику соціальну складову – в такому кафе люди з інвалідністю можуть не лише поласувати смачними стравами та напоями, але й відвідати цікавий тематичний вечір. Для того, щоб зрозуміти потреби людей з інвалідністю, учениці відвідали реабілітаційний центр «Гармонія». Під час візитів брали участь у різних заходах і у неформальній обстановці спілкувалися з вихованцями закладу, спільно готували та дегустували страви. В результаті, учениці зрозуміли, що люди з інвалідністю потребують спеціальних умов перебування у закладі харчування, а головне, – затишної домашньої атмосфери.

Даний проєкт був вдало презентований журі, отримав багато схвальних відгуків та посів III місце серед восьми номінованих бізнес-ідей.

Отже, участь у подібних конкурсах сприяє, насамперед, розвитку підприємницьких компетенцій здобувачів освіти ЗП(ПТ)О, критичного мислення та позитивно впливає на розвиток підприємницької активності і стимулює до саморозвитку і готовності долати ризики в ході реалізації власних ідей. Молодіжне підприємство є перспективним напрямком сучасної економіки і повинно стати предметом все більшої уваги з боку всіх рівнів влади. Адже, його розвиток сприятиме формуванню середнього класу, стабілізації суспільства, забезпеченню зайнятості молоді та вирішенню інших соціально-економічних завдань.

Список використаних джерел:

1. Левченко А.О. Молодіжне підприємство – перспективний шанс для молодих спеціалістів. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. Київ, 2009. Вип. 15. С. 52–54.
2. Турчак В.В. Як навчати підприємництву? Вінниця: Твори, 2019. 45 с.

СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наталія Попіль,

викладач економічних дисциплін Державного
навчального закладу «Вище професійне
училище № 11 м.Хмельницького»

Олена Доротюк,

майстер виробничого навчання Державного
навчального закладу «Вище професійне
училище № 11 м.Хмельницького»

В Україні протягом останніх 20 років спостерігається процес формування ринкових відносин, у яких підприємництво відіграє основну роль. Формування в учня важливої фахової компетентності з основ підприємництва надасть можливість краще орієнтуватись у сучасній швидкоплинній зміні потреб ринку праці та створити власний бізнес [1].

На сьогоднішній день важливим завданням закладів професійної освіти є підготовка кваліфікованих робітників як потенційних підприємців зі сформованим підприємницьким мисленням. Ми усвідомлюємо, що курс економічних дисциплін не в змозі вирішити проблеми навченості підприємницьким здібностям учнів.

Відтак педагогічний колектив ДНЗ «ВПУ №11 м. Хмельницького» зініціював ідею започаткування дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня за тематикою: «Формування готовності учнів до майбутньої підприємницької діяльності».

Методологією експерименту передбачено зміщення акценту на позаурочні заходи, факультативні заняття, тренінги, неформальні зустрічі, де учні занурюються в атмосферу бізнесу, аналізують відповідні проблеми.

З цією метою в училищі було відкрито «Учнівський бізнес-центр», у якому учні професій «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів»,

«Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів. Токар», «Рихтувальник кузовів. Електрозварник на автоматичних та напіваавтоматичних машинах», «Слюсар з ремонту електроустаткування», «Агент з постачання», «Овочівник» набувають умінь реалізовувати підприємницькі ідеї.

Основні завдання, які ставить перед собою «Учнівський бізнес центр»: розробка та впровадження рекламних та маркетингових заходів щодо організації надання платних послуг та виробництва корисної продукції; підвищення рівня практичних знань, умінь і навичок учнів; підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг, що надаються училищем; сприяння та втілення бізнес-ідей та інноваційних конструкторських рішень; популяризація робітничих професій, за якими здійснюється підготовка кваліфікованих робітників; забезпечення умов для формування навиків підприємницької діяльності учнів; проведення рекламних акцій щодо інформування потенційних замовників про спектр діяльності бізнес-центру; проведення просвітницької роботи серед учнів ДНЗ «ВПУ №11 м. Хмельницького» щодо можливості відкриття власної справи [3].

Для цього, серед учнів навчального закладу, було проведено онлайн – опитування щодо виявлення підприємницьких здібностей, яке показало, що недостатньо учні орієнтуються у суті підприємницької діяльності. На основі цих результатів прийнято рішення розробити і впровадити нові підходи, нові тенденції навченості учнів.

З метою надання учням поглибленої інформації щодо підприємництва розпочато роботу з розробки навчальних програм для факультативного заняття по напрямках: «Основи підприємницької діяльності», «Основи маркетингу» та «Менеджмент малого бізнесу» [2].

Відповідно до цих програм планується розробити посібник, де доцільним буде відзначити передовий досвід видатних українців, які змогли реалізувати себе у бізнесі.

Також доцільним та ефективним вважаємо застосування дуальної системи навчання. Тісна співпраця з підприємствами міста також сприяє розвитку підприємницьких навичок учнів.

В рамках співпраці ДНЗ «ВПУ №11 м. Хмельницького» та Хмельницького міського Центру зайнятості, учні училища беруть участь в роботі молодіжної студії кар'єрного розвитку «ВЕКТОР.соз», відвідали семінар «Як готуватися до виходу на ринок праці», взяли участь у практикумах «Використання онлайн – платформ для отримання додаткових знань та компетенцій з підприємництва» та «Самопрезентація молодого підприємця в режимі онлайн».

Учні професій машинобудування та автосервісу беруть участь у різних конкурсах за напрямком «Підприємництво»: у вернісажі бізнес-ідей «StartUp Juniors», де зайняли 3 місце, в очно – заочному конкурсі бізнес-проектів «Живи та працюй на Хмельниччині», у якому вийшли в II тур (півфінал) та були відзначенні Хмельницьким міським центром зайнятості [4].

Важливим аспектом у формуванні в учнів практичних навичок з підприємництва є відвідування різних заходів і семінарів:

- лекторій на тему «Стань брендом», спікером на якому виступила Тетяна Люлька, ТОП – фахівець з побудови персонального бренду, ідеолог проектів Місто Професій Хмельницький та Город Професій KZ, керуючий партнер компанії Space Logistics Ukraine;

- захід IDEA GARAGE: «Соціальне підприємництво», на якому дізналися: що таке соціальне підприємництво та чим воно відрізняється від звичайного бізнесу, від громадського активізму та благодійності, дізналися, які соціальні проблеми найбільше хвилюють хмельничан і мешканців області, вчилися ділитися підприємницькими ідеями, а інші її учасники заходу зацікавилися і нашою ідеєю «Учнівського бізнес центру».

- бізнес-конференція «Анатомія бізнесу» на тему: «Як розвивати свій бізнес у період швидкісних змін, за участю власників успішного бізнесу, поради яких на вагу золота»;

- Хмельницька міська рада також не стоїть осторонь, а періодично запрошує наших учнів і педагогів взяти участь у інформаційних семінарах. Останній з таких проходив по темі «Джерела фінансування молодіжних StartUp».

- Хмельницький молодіжний центр – це та суттєва підтримка потенційним підприємцям, яка надається учням і після закінчення навчального закладу. Остання зустріч відбулася у вигляді тренінгу на тему: «Ризики у підприємництві і шляхи їх подолання» [5] .

Співпраця з бізнесом – вагома ланка у темі «Підприємництво у профтехосвіті». Плідно пройшла робоча зустріч в рамках проекту: «Співпраця бізнесу та профтехосвіти. Курс на економічний розвиток країни», основним гаслом якого є: «Твій дім, твоя робота, твоє майбутнє – в Україні»

Розвиток молодіжної підприємницької діяльності потрібно розглядати як об'єктивну необхідність і реальність сучасного етапу розвитку українського суспільства, яка дозволяє, з одного боку, поліпшити матеріальне становище її учасників, з іншого – забезпечує потужну соціальну підтримку молодого покоління на майбутнє!

Список використаних джерел:

1. Барроу К., Барроу П., Браун Р. Бізнес-план: практ. посіб. / пер. з 4-го англ. вид. Київ: Знання, 2005.
2. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. Київ: Знання, 2013. 173 с.
3. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. Київ: Борисфен-М, 2006. 336 с.
4. Дослідження «Ідеї для мікро-бізнесу: практичні поради»: проведено Програмою розвитку ООН в Україні за фінансової підтримки Уряду Японії URL: http://vpro-study.org/wpcontent/uploads/2015/08/Business-Models_final.compressed.pdf
5. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / пер. з англ. Київ: Україна, 2004. 241 с.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМ КОМПЕТЕНТНОСТЯМ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Інна Середіна,

аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, завідувач навчальної лабораторії Національного транспортного університету

Однією із ключових переваг сучасної цивілізації є самостійне ведення власного бізнесу. У ньому реалізуються можливості вільної особистості, інноваційний дух людей, їх мета досягнення позитивних результатів і забезпечення власної конкурентоспроможності. Демократизація економічної системи створює можливість для різноманітних форм господарювання і підприємницької діяльності.

Підприємництво є джерелом не тільки добробуту та фінансової стійкості держав, а й винятковою професійною мобілізацією мільйонів людей в усьому світі.

Підприємливість постає однією з ключових особистісних компетенцій, зокрема, під час отримання освіти майбутніх фахівців з економіки підприємства. Дана компетентність сприятиме досягнення успіху особистості, підвищить конкурентоспроможність на ринку праці, а також допомагатиме побудові успішної кар'єри та самореалізації особистості.

Зарубіжний досвід і тенденції економічного прогресу переконливо доводять, що сьогодні без ділових людей та розвитку різних форм підприємництва подальший розвиток неможливий.

Так, наприклад, міжнародний консорціум підприємницької освіти виділяє наступні підприємницькі компетенції: вміння обговорювати і переконувати; встановлювати зв'язки з іншими підприємцями і представниками оточення для спільного навчання; аналізувати і розпізнавати

ринкові можливості; кооперувати з клієнтами та постачальниками, покупцями та конкурентами, провайдерами послуг й іншими представниками бізнес-оточення; справлятися з труднощами, зокрема бути здатним приймати умови щоденного ризику і навіть отримувати від цього задоволення [3].

У документах, складених структурами Європейського Союзу, виділяють таку компетенцію, як «почуття ініціативи та підприємництво». Під даною компетенцією розуміється вміння людини перетворювати ідею в дію, яка включає в себе уміння ризикувати і приймати відповідальність за ризик, інноваційність, креативність, а також уміння планувати й управляти проєктами для досягнення цілей [5].

У доповіді Європейської Комісії в якості ключової підприємницької компетенції називається поєднання підприємницької оцінки, підприємницьких умінь і знань про підприємництво. При цьому підприємницька оцінка включає почуття ініціативи, схильність до ризику, потребу в досягненнях, структурну поведінку. Підприємницькі компетенції являють собою креативність, здатність аналізувати, мотивацію, навик встановлення ділових контактів, адаптивність. Знання про підприємництво розглядаються як знання про роль підприємців і знання про підприємництво як ведення бізнесу [1]. Існує думка, що підприємницькі компетенції – це виключно компетенції, пов'язані з початком діяльності підприємства (стартап компетенції) [4].

Зокрема, М. Морріс, виділяє такі підприємницькі компетентності, яким слід навчити студентів: оцінка перспективи, уміння її розпізнати, креативне та інноваційне вирішення проблем, планування, пом'якшення ризику та управління ним, упровадження нового [2].

Деякі науковці, обґрунтовуючи мету формування підприємницької компетентності, на перший план висувають отримання прибутку; інші – інноваційний та нестандартний підхід до вирішення справ, або ризиковий характер торгово-економічної діяльності. Проте практично всі сходяться на

думці про те, що успішність підприємницької діяльності залежить від рівня сформованості у випускників ключових компетентностей [6;7;8]

Список використаних джерел

1. Effects and Impact of Entrepreneurship Programs in Higher Education. *The Report of European Commission*. Brussels, 2012. (In Eng.).
2. Michael H. Morris, Justin W. Webb, Jun Fu, Sujata Singhal. A CompetencyQbased PerQ spective on Entrepreneurship Education Conceptual and Empirical Insights. *Journal of Small Business Management*. 2013. No. 51 (3). Pp. 352–369. (In Eng.).
3. Onstenk J. Entrepreneurship and Vocational Education. *European Educational ReQ search Journal*. 2003. No. 2(1). Pp. 74–89. (In Eng.).
4. Rasmussen E. A., Sorheimb R. ActionQbased Entrepreneurship Education. *TechnoQ vation*. No. 26. Pp. 186–190. (In Eng.)
5. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on Key Competences for Lifelong Learning. *Official Journal of the European Union*. 30.12.2006. L. 394. Pp. 13–18.
6. Лемешко Л. Формування художньо-творчої компетентності техніків-конструкторів одягу як проблема професійної педагогіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. Вип. 16. С. 100–104. doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.100-104.
7. Однорог Г. Теоретичні засади формування ключових компетентностей учнів у закладах професійної освіти засобами інтерактивних технологій. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. Вип.16. С. 104–108. doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.104-108.
8. Яблуновська К. Теоретичні основи формування екологічної компетентності майбутніх викладачів аграрних закладів вищої освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. Вип.15. С. 47–53. doi.org/10.32835/2223-5752.2018.15.47-53.

ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (ДОСВІД ДНЗ «ВІННИЦЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ»)

Надія Стецюк,

заступник директора з навчально-виробничої
роботи ДНЗ «Вінницький центр професійно-
технічної освіти переробної промисловості»

Наталя Федчук,

Методист

У Державному навчальному закладі «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості» здійснюється первинна професійна підготовка та професійно-технічне навчання кваліфікованих робітників за професіями в галузі переробної промисловості. Враховуючи те, що відсоток державних підприємств в цій галузі дуже малий та переважна кількість підприємств знаходиться в приватній власності, досить важливо досягати якісно нового рівня підготовки здобувачів освіти, які володітимуть професійними, і в тому числі підприємницькими компетентностями. Це спричинило пошук нових технологій та ефективних засобів навчання, визначення нових шляхів розвитку професійних компетентностей, включаючи і підприємницьку.

Спільно з Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України та п'ятьма ЗП(ПТ)О з інших областей ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості» бере участь в експерименті всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності».

У рамках експерименту здійснюється опитування учнів щодо готовності до підприємницької діяльності. Пройшли опитування 101 учень Центру. За результатами цього дослідження виявлено, що 84,14 % опитаних бажають започаткувати власний бізнес і займатися підприємницькою діяльністю.

60,4 % не мають досвіду самостійної підприємницької діяльності. 59,4 % респондентів готові здійснювати самостійну підприємницьку діяльність після закінчення навчання, 20,8 % не готові до підприємницької діяльності.

Колектив ДНЗ «Вінницький ЦПТО ПП» ставить собі за мету надати педагогічну підтримку своїм учням стати успішними підприємцями, визначитися з тими якостями, які їм необхідні для успішного ведення бізнесу.

Державними стандартами професійної (професійно-технічної) освіти передбачено вивчення предмета «Основи галузевої економіки і підприємництва». Крім того, в програмі загальноосвітньої підготовки з предмета «Громадянська освіта» передбачено теми з фінансової грамотності та підприємництва. До проведення уроків залучаються працівники Приватбанку, які знайомлять учнів з новинками банківської сфери та яким чином можна знайти кошти для створення власної справи.

Також у робочих навчальних планах закладено вільно обраний предмет «Техніка пошуку роботи», який ознайомить учнів навчального закладу з основними кроками на шляху до майбутнього працевлаштування не лише на першу в житті роботу, але й за умови зміни місця праці. В основі формування конкурентоспроможності випускника лежить вміння побудови стосунків, самопрезентація, особисте фахове становлення, планування та організація професійного зростання, що є невід'ємними на життєвому шляху кожної людини.

У навчальному закладі в рамках вивчення цього предмета передбачена екскурсія для учнів до Центру зайнятості. Тут учнів знайомлять із станом ринку праці у регіоні, вакансіями за здобутими професіями, умовами відкриття власного бізнесу, створення бізнес-плану.

Важливою умовою для формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців в галузі переробної промисловості та сфері ресторанного господарства є самостійна робота учнів під керівництвом педагогічного працівника.

Однією з інноваційних форм організації навчання на основі власного прикладу майстра виробничого навчання є майстер-клас, який дає можливість об'єднувати групи зацікавлених осіб та є оригінальним методом узагальнення і розповсюдження власного практичного досвіду.

Розвиток підприємницької компетентності майбутніх фахівців у позаурочний час також дуже важливий. Саме позаурочна діяльність викладача дає можливість підтримати зацікавленість учнів процесом навчання, домогтися підвищеного інтересу до підприємницької діяльності, що сприяє розширенню й поглибленню знань, мотивує використання їх у підприємстві.

Практикується проведення майстер-класів не лише на уроках виробничого навчання, а й у позаурочний час. До проведення майстер-класів залучаються учні Центру під час проведення днів відкритих дверей, професійних свят, міських та обласних заходів «День Європи», «Творча молодь Вінниччини» тощо. Це навчає поширювати власний професійний досвід та презентувати себе.

Позаурочна діяльність учнів у Центрі проводиться і під час занять гуртка «Школа фінансової грамотності». На заняттях гуртка проводяться: зустрічі з підприємцями, представниками державної виконавчої влади; економічний КВК; різноманітні тестування, ділові ігри.

У Центрі систематично проводяться заняття-тренінги з представниками Приватбанку, які навчають фінансовій грамотності та знайомлять з інноваціями в банківській сфері.

Учнів Центру було залучено до проекту «Фактор успіху: розвиток підприємницьких компетенцій в учнів ПТНЗ» ініційованого громадською організацією «Освітній простір 2.0». У ході навчання учнів ознайомили з основами підприємницької діяльності, а також маркетингу та брендінгу. Учасники проекту брали участь у різних тренінгах, спілкувались з молодими підприємцями, які вже відкрили власну справу та досягли успіхів у бізнесі.

Крім того проводився семінар «Пізнай себе: ініціативність + творче

мислення = підприємливість». Програма семінару була розрахована на 2 дні. Участь могли взяти усі бажаючі.

У рамках семінару присутні ознайомились з важливістю формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників відповідно до вимог сучасного ринку праці.

Отже, зазначені вище методи навчання і форми позаурочної роботи щодо формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців переробної галузі та сфери ресторанного господарства – надзвичайно складні психолого-педагогічні та соціально-педагогічні утворення. Педагогічний колектив нашого навчального закладу напрацьовує перший досвід у впровадженні навчання на основі компетентісного підходу, але уже на цьому етапі відзначає його ефективність та перспективність.

Список використаних джерел:

1. Бойко А. Е. Модернізація навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах у контексті реалізації компетентісного підходу / А. Е. Бойко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – № 5(7).
2. Заблоцька О. С. Компетентісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз / О. С. Заблоцька // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 40. - Серія: Педагогічні науки. - 2008.
3. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К.: «К.І.С.», 2004.
4. Пискун О. М., Сокол Н. В. Розвиток підприємливості та фінансової грамотності учнів старшої школи в процесі технологічної освіти // Вісник №151. Том. 2. Серія: Педагогічні науки, 2018.
5. Ткаченко М. В. Формування підприємницької компетентності фахівців ресторанного господарства: методичні рекомендації/ Михайло Ткаченко. – Одеса: ТОВ «Зовнішрекламсервіс», 2015.

ДІАГНОСТУВАННЯ СФОРМОВАНOSTI ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Лариса Кедис,

методист Державного навчального закладу
«Вище професійне училище № 11
м. Хмельницького» м. Хмельницький, Україна

Надзвичайно швидка зміна технологічних та інформаційно-комунікаційних технологій, соціально-економічного розвитку країни, прискорення процесів глобалізації та інтеграції у світі, поява нових професій є викликом професійній(професійно-технічній) освіті (ЗП(ПТ)О) України щодо необхідності постійних якісних змін у змісті і структурі фахової підготовки здобувачів освіти. Формування у здобувачів освіти готовності до підприємницької діяльності надасть можливість краще орієнтуватись у сучасній швидкоплинній зміні потреб ринку праці [2].

Діагностування рівня сформованості у здобувачів освіти ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького» готовності здобувачів освіти професій автосервісу та машинобудування до підприємницької діяльності проводилося в межах констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності» на рівні навчального закладу Інституту професійно–технічної освіти НАПН України у формі опитування учнів.

Вивчення вихідного стану і рівнів готовності до підприємницької діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників здійснювалося шляхом: розробки критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності до підприємницької діяльності; діагностики стану набуття підприємницької компетентності майбуїних фахівців.

Під час проведення педагогічного експерименту були використані такі методи дослідження: анкетування, опитування, тестування, ситуаційні

вправи, методи самооцінки, бесіди, творчі та контрольні роботи, узагальнення та ін.

Спираючись на досвід вітчизняного дослідника, можна виокремити наступні критерії та показники критерії такі, як мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний [3].

Показниками мотиваційно-ціннісного критерію є: ставлення до обраного фаху (інтереси, потреби, бажання, цінності, успіх, задоволення); мотиви вивчення економіко-підприємницьких дисциплін (значущість знань з основ підприємництва); мотивація до навчання. За допомогою створеної анкети ми вивчали ставлення здобувачів освіти до обраної професії та мотиви її обрання; фактори, що вплинули на їх вибір. Так, за власним бажанням обрали професію слюсаря з ремонту колісних транспортних засобів, рихтувальника чи зварника більшість учнів, які були опитані 54,2 %. За порадою батьків та рекомендаціями друзів прийняли рішення 28,5 % учнів. Серед опитуваних значна частка 24,2 % обрали фах слюсаря з ремонту колісних транспортних засобів, рихтувальника, токаря, зварника для отримання диплому професійно-технічної освіти, а це, в свою чергу, вказує на відсутність стійких професійних мотивів, цінностей, необґрунтований вибір учня. Проте аналіз мотивів вибору професії дає зрозуміти, що саме 12 % молоді обрали професію слюсаря з ремонту колісних транспортних засобів, рихтувальника чи зварника, усвідомлюючи наявність здібностей у такій діяльності, тобто керувалися внутрішніми індивідуально значущими мотивами. Близько 34,6 % учнів погоджуються з тим, що під час навчання створені належні умови для розвитку їх творчих здібностей та система знань, отримана під час навчання, цілком відповідає змісту і особливостям професійної діяльності. І навпаки, вважають 65,4 %, що не бачать можливостей для реалізації своїх творчих здібностей у процесі навчання за обраним фахом. Важливим показником для нашого дослідження є 47,6 % учнів, які вважають, що реалізувати отримані знання та навички за фахом після закінчення навчання можна лише на посаді слюсаря з ремонту колісних

транспортних засобів, рихтувальника, токаря або зварника.

На основі наступної розробленої анкети нам вдалося проаналізувати сформованість мотивації до отримання знань з основ підприємництва та їх використання їх в майбутній професійній діяльності. Ставлення до обраної професії: високий рівень – 27,0 %; достатній – 35,7 %, середній – 25,6 %, низький – 11,7 %. Значущість підприємницьких знань: високий рівень – 18,2 %; достатній – 22,3 %, середній – 43,0 %, низький – 16,5 %. Середній показник – високий рівень – 22,6 %; достатній – 29,0 %, середній – 34,3 %, низький – 14,1 %.

На підставі анкетування встановлено, що учням подобається обрана професія, яка відноситься до справи автосервісу чи металообробки, проте не всі розуміють вагомість знань з підприємництва, та використання їх у майбутній професійній діяльності.

У під час діагностування, були визначені критерії оцінки та аргументовані їх складові; здійснено моніторинг рівнів сформованості до підприємницької діяльності, виокремлена шкала готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Базиль Л. Індивідуально-особистісні якості щодо успішної підприємницької діяльності. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. X міжнар. наук. практ. конф. (м. Хмельницький, 7-8 листоп. 2019 р.) / редкол.: Н.Г. Ничкало, М.Є. Скиба, В.О. Радкевич та ін. Хмельницький: ХНУ, 2019. С. 111–112.
2. Прищепа С.М. Сутність та зміст поняття «Підприємницька компетентність». *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 367–370.
3. Романовський О.О. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі національної освіти України: монографія. Вінниця: Нова книга, 2010. 416 с.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ МАШИНОБУДУВАННЯ ТА АВТОСЕРВІСУ

Інна Кирилук, Оксана Чуйкова, Микола Стасюк,
методисти лабораторії професійної підготовки
Науково-методичного центру професійно-технічної
освіти та підвищення кваліфікації інженерно-
педагогічних працівників у Хмельницькій області

Відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта на період до 2027 року», підприємницьку компетентність визначено ключовою для професійної освіти та введено до Рамкової програми оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя [1]. Проєктом Стратегії сталого розвитку України до 2030 року однією із стратегічних цілей є забезпечення реалізації політики, що сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних умов праці, підприємництву, творчості та інноваційній діяльності, створення сприятливих умов для підвищення кваліфікації, надання мотиваційних стимулів для професійної переорієнтації та розвитку самозайнятості населення, формування організаційної інфраструктури підтримки підприємництва у вигляді технопарків, бізнес-інкубаторів, мереж надання послуг на засадах державно-приватного партнерства. Формування підприємницької компетентності уможливорює ефективне провадження підприємницької діяльності на основі раціональної підприємницької поведінки.

Для втілення підприємницької ідеї необхідні професійні навички, що потребують базових вмінь та знань: юридичної обізнаності, фінансової грамотності, маркетингового мислення, практичних умінь, технічної та технологічної компетентності у створенні продукту або послуги.

Проблема формування підприємницької компетентності є предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема, шляхи формування підприємницької компетентності досліджували Н. Акаєва, Ю. Білова, В. Мадзігон, Г. Матукова, Н. Побірченко, С. Прищепа, Є. Сулаєва; підприємницькі уміння як складову життєвої компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти вивчали Д. Айстраханов, З. Варналій, О. Климко, В. Колот, О. Проценко; удосконалення процесу підготовки учнів до підприємницької діяльності досліджували Є. Барижикова, Л. Бондарєва, М. Гатиятуллин, Н. Городецька, М. Шостак.

У процесі вивчення досвіду професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності в галузі машинобудування та автосервісу проведено аналіз робочих навчальних планів ДНЗ «ВПУ №11 м. Хмельницького» для підготовки кваліфікованих робітників на основі базової загальної середньої освіти з отриманням повної загальної середньої освіти, на основі повної загальної середньої освіти з технологічно суміжних професій «8211 Токар; 7231 Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів», «7231 Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; 7213 Рихтувальник кузовів» 2017-2020 рр.

За робочими навчальними планами 2017-2018, 2018-2019 н. р., відповідно до робочих навчальних програм, розвиток підприємницьких компетентностей здійснюється при вивченні предмета професійно-теоретичної підготовки «Основи галузевої економіки та підприємництва» в обсязі 23 та 31 години: з професії «8211 Токар; 7231 Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» при опануванні кваліфікацій токар 2 розряду - 17 годин, токар 3 розряду - 6 годин, з професії «7231 Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; 7213 Рихтувальник кузовів» при опануванні кваліфікацій слюсар з ремонту колісних транспортних засобів 2 розряду- 17 годин, 3 розряду – 6 годин, 4 розряду – 8 годин. За робочим навчальним планом 2019-2020 н.р. з професії «8211 Токар; 7231 Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» на предмет «Основи галузевої економіки та підприємництва» при опануванні

кваліфікацій токар 2 розряду відводиться 17 годин, токар 3 розряду - 6 годин. Здобувачі освіти, що навчаються за робочими навчальними планами 2017-2018 н. р., опановують основи підприємництва через предмет, що вільно обирається, – «Основи підприємницької діяльності» – в обсязі 45 годин. Здобувачі освіти, що опановують професію на основі базової загальної середньої освіти з отриманням повної загальної середньої освіти та навчаються за робочими навчальними планами 2017-2018 н.р, 2018-2019 н.р., 2019-2020н.р., базові знання основ ринкової економіки отримують при вивченні предмета «Громадянська освіта» (розділ 6. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту) в обсязі 12 годин. Здобувачі освіти, які опановують професію на основі базової загальної середньої освіти з отриманням повної загальної середньої освіти та навчаються за робочими навчальними планами 2018-2019, 2019-2020 н.р., відповідно до робочих навчальних програм, опановуватимуть підприємницькі компетентності при вивченні предмета «Технології» (обов'язково-вибірковий навчальний модуль «Основи підприємницької діяльності») в обсязі 35 годин. За робочими навчальними планами 2019-2020 н.р. із професії «7231 Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; 7213 Рихтувальник кузовів» опанування підприємницьких компетентностей відбувається у загальнопрофесійному блоці «ЗПК 2 Оволодіння основами ринкової економіки та підприємництва» у кількості 14 годин.

Аналіз змісту робочих навчальних програм свідчить про недостатню кількість годин для формування практичних навичок із ведення підприємницької діяльності, найбільше зменшення годин спостерігається при підготовці кваліфікованих робітників на основі стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на модульно-компетентній основі при здобутті освіти на базі повної загальної освіти.

Потребують змін підходи до підготовки педагогів до формування підприємницької компетентності, набуття ними практичного досвіду.

ЗП(ПТ)О потребують підручників та навчальних посібників нового формату, що дозволять викладачу якісно побудувати освітній процес. Методи і форми роботи повинні дати змогу здобувачам освіти ефективно працювати в групі, шукати оптимальні шляхи вирішення проблеми, брати на себе відповідальність, спілкуватися, висловлюючи свою думку, захищаючи її (проектні технології навчання), що є запорукою формування підприємливості та ініціативності.

Список використаних джерел:

1. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта на період до 2027 року»: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 419-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80>.
2. Гельбак А.М. Формування підприємливості учня як ключової компетентності для життя: метод. рек. Кропивницький: КОШПО ім. Василя Сухомлинського, 2017. 24 с.
3. Проценко О.С. Підприємницькі уміння як складник життєвої компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 30 (83). С. 298–301.

ФОРМУВАННЯ КАР'ЄРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВИТИ (З ДОСВІДУ ВПУ №25 М. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО)

Наталія Кочаток,

заступник директора з навчально-виробничої
роботи Вищого професійного училища №25
м. Хмельницького

У сучасному науковому дискурсі кар'єра позиціонується як складне соціально-психологічне явище, що обумовлює життєдіяльність людини й передбачає постійні зміни (підйоми і спади) в її професійному й особистісному розвитку [3]. Відтак, успішно спланувати професійну кар'єру спроможні

особи зі сформованими стійкими кар'єрними орієнтаціями. Водночас у практичній діяльності часто трапляються ситуації інтуїтивної реалізації особистості власних кар'єрних орієнтацій, тобто без розроблення деталізованого плану власних дій із прогнозованими результатами й кінцевою метою, визначення й усвідомлення етапів кар'єрного розвитку.

З метою дослідження ключових аспектів розвитку кар'єрної компетентності здобувачів професійної освіти на базі Вищого професійного училища № 25 м. Хмельницького упродовж 2017–2019 рр. здійснювався експеримент всеукраїнського рівня «Формування кар'єрної компетентності майбутніх фахівців у професійно-технічному навчальному закладі», науково-методичний супровід якого забезпечували вчені Інституту ПТО НАПН України. В ході експерименту в здобувачів професійної освіти було сформовано уявлення про кар'єру як процес реалізації людиною себе, своїх можливостей в умовах професійної діяльності.

Відповідно до результатів численних опитувань і аналізу фактичних даних, отриманих під час тривалих педагогічних спостережень нами було узагальнено, що кар'єрні орієнтації осіб, зазвичай, відображають професійні й особистісні інтереси, ціннісне ставлення до певних видів фахової діяльності, схильності й спрямованості до відповідних способів виконання дій тощо.

Учасники творчої групи розуміли формування кар'єрної компетентності як процес, що об'єднує в цілісність мету, зміст, дидактичний комплекс (принципи, педагогічні умови, завдання, методи, прийоми засоби, освітнє середовище) та результати освітнього процесу, забезпечує формування в здобувачів професійної освіти системи кар'єрних орієнтацій, знань, умінь, навичок, готовності до професійного успіху та визначення траєкторії власного професійного зростання; адже саме поєднання наявних у майбутнього фахівця кар'єрних компетентностей і визначає його подальший професійний розвиток.

У ході експерименту в училищі було створено інноваційне освітньо-розвивальне середовище, в якому упродовжувався розроблений учасниками

експерименту навчально-методичний комплекс «Професійний успіх та кар'єра», навчальний посібник «Формування кар'єрної компетентності майбутніх кваліфікованих фахівців у закладах професійно-технічної освіти».

Система професійної освіти наразі перебуває на етапі реформування, активного розвитку та подолання існуючих викликів. Мета змін – побудова ефективної моделі професійної освіти як основи економічного добробуту держави, складової сталого розвитку суспільства, запоруки професійної самореалізації та неперервного професійного розвитку особистості упродовж життя відповідно до її інтересів та потреб економіки [1].

Одним із засобів реформування професійної освіти є перехід на компетентнісну основу і як результат – творчі, креативні, активні, вмотивовані здатні реагувати на вимоги часу, наділені ключовими життєвими компетентностями здобувачі освіти, які прагнуть професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання. Прикладом є участь учнів ВПУ №25, як одна із складових формування в учнів ЗП(ПТ)О кар'єрної компетентності, у вернісажі бізнес-ідей серед учнів ЗП(ПТ)О «Стартап юніор». Мета вернісажу пошук бізнес-ідей, що можуть стати стартовим майданчиком для реалізації власної справи за професією, що здобувається в ЗП(ПТ)О, а також реалізація соціальних ініціатив для місцевої громади.

Вирішення складних проблем, критичне мислення, творчість, управління людьми, емоційний інтелект, оцінка та прийняття рішень, орієнтація на сервіс, ведення переговорів, гнучкість є важливими якостями для формування кар'єрної компетентності майбутніх фахівців [2]. Саме ці якості допомагають особистості генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя, підвищуючи як власний соціальний статус і добробут, визначати траєкторію власного професійного зростання.

За результатами експерименту в освітній процес ВПУ №25 запроваджено факультативний курс «Професійний успіх та кар'єра», організовано участь здобувачів освіти у спільній роботі з обласним, міським центрами зайнятості Хмельницької області у студії «Молодіжна студія

кар'єрного розвитку Вектор.соз.», проведено низку тренінгів, як-от: «Побудова кар'єри та особистий розвиток», «Розвиток комунікативних навиків», «Розпочни свій бізнес», практикумів: «Використання онлайн платформ для отримання додаткових знань та компетенцій», «Як скласти ефективно резюме. Підготовка відеорезюме». Підготовлено проєкт «День кар'єри», що реалізується із залученням учнів закладів загальної середньої освіти міста Хмельницького, задля підвищення престижу робітничих професій, організації профорієнтаційної роботи, формування кар'єрних компетентностей. Завданнями проєкту передбачається ознайомлення молоді зі шляхами професійного зростання, освітніми й кар'єрними можливостями. Основними формами є: квест-технології, майстер-класи, екскурсії, тренінгові заняття. Окрім цього, започатковано проведення обласних семінарів-тренінгів профорієнтаційного спрямування для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти з підготовки тренерів, які залучаються до профорієнтаційної роботи з учнями пілотних шкіл Хмельниччини, щоб допомогти випускникам шкіл зорієнтуватися у світі професій та надати поради щодо здійснення усвідомленого вибору майбутнього фаху. Пріоритетними тематичними векторами семінару визначено такі питання: сучасні методи профорієнтаційної роботи, особливості організації профорієнтаційних тренінгів, активне залучення учнівської молоді до своєчасного кар'єрного планування, розширення їхніх уявлень про власну кар'єру та професійний успіх.

Одним із важливих досягнень проведеної дослідно-експериментальної роботи стало створення Центру кар'єрного консультування та розвитку професійної кар'єри як структурного підрозділу ВПУ № 25 м. Хмельницького. Діяльність Центру спрямована на ефективну роботу щодо надання інформації про конституційні права здобувачів освіти, активізацію власних зусиль молоді щодо вирішення проблем зайнятості, формування активної життєвої позиції, сприяння розвитку підприємницької ініціативи, розширення спектру методів

пошуку роботи та підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці, їх працевлаштування та кар'єрного зростання. Результати експерименту засвідчили позитивну динаміку сформованості кар'єрної компетентності майбутніх фахівців, що підтвердило ефективність наукових напрацювань та освітніх практик.

Таким чином, впровадження в освітній процес навчально-методичного комплексу «Професійний успіх та кар'єра», який структурно складається з навчальної програми, навчально-методичного посібника, методичних рекомендацій, навчального посібника «Формування кар'єрної компетентності майбутніх кваліфікованих фахівців у професійно-технічних навчальних закладах» та створення відповідного інноваційного середовища сприяє підвищенню якості ефективної підготовки учнів закладів професійної освіти до професійної діяльності, що втілюється у розвитку та розумінні кар'єрної компетентності, забезпеченню їх конкурентоспроможності на ринку праці, мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя, досягнення успіху в професії.

Список використаних джерел:

1. Базиль Л. Кар'єрні центри в системі професійно-технічної освіти: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення. *Sciencerise: Педагогічна освіта*. 2020. № 1 (34). С. 31–35. DOI: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2020.191053>
2. Закатнов Д. Психолого-педагогічні аспекти підготовки учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри. *Підготовка учнів ПТНЗ до планування й реалізації професійної кар'єри: теорія і практика*: монографія / Алексєєва С.В., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф. та ін.; за заг. ред. Д.О. Закатнова. Київ: Поліграфсервіс, 2014.
3. Орлов В. Професійне становлення і ділова активність особистості. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 7-8 листоп. 2019 р.) / редкол.: Н.Г.Ничкало, М.Є. Скиба, В.О. Радкевич. Хмельницький: ХНУ, 2019.

СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Надія Луб,

викладач, I категорія Державний навчальний заклад «Львівське вище професійне художнє училище», м. Львів, Україна

Роль і значення законодавчих і нормативно-правових актів про освіту є одним із факторів, які мають забезпечити розвиток освітнього середовища, виконуючи спеціальні завдання і функції.

Відповідно до Закону України «Про освіту» головною метою освіти є всебічний розвиток людини, як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [1].

На сучасному етапі законодавство про освіту сприймається, як сукупність нормативно-правових актів (їх окремих положень), які регулюють суспільні відносини у сфері освіти, або законодавчих та нормативно-правових актів, модернізують правові, соціально-економічні, організаційні, фінансові, освітні та виховні засади розвитку та функціонування усіх ланок системи освіти в Україні: дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти та освіти дорослих.

Загальна та професійна освіта повинна розвивати в людині перетворююче ставлення до дійсності, креативне відношення до буденної та професійної самореалізації, що є необхідною умовою для ведення успішної підприємницької діяльності в умовах розвитку ринкової економіки.

Про необхідність формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців наголошується в Законі України «Про освіту» [1].

У статті 1 Закону України «Про освіту» компетентність визначена, як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [1].

Стаття 15 «Професійна (професійно-технічна) освіта» зазначає, що «метою професійної (професійно-технічної) освіти є формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя» [1].

Стаття 21 «Спеціалізована освіта» Закону України «Про освіту» дає поняття спеціалізованої освіти: «спеціалізована освіта – це освіта мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування, яка може здобуватися в рамках формальної, неформальної, інформальної освіти, спрямована на здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності під час навчання у безперервному інтегрованому освітньому процесі на кількох або всіх рівнях освіти та потребує раннього виявлення і розвитку індивідуальних здібностей» [1].

Мистецька освіта передбачає здобуття спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-

творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва.

Спираючись на вищезгадані нормативно-правові акти, можна констатувати, що держава розпочала перші кроки щодо впровадження у освітню діяльність нових понять і термінів, які необхідні для пристосування сучасних молодих митців-спеціалістів до викликів сучасності. У часи, коли держава розвиває свою економіку, людям мистецтва надзвичайно важко самореалізуватися, не маючи елементарних базових знань з фінансової грамотності, підприємництва, менеджменту, маркетингу.

Позитивним є той момент, що в Новій українській школі (НУШ), починаючи з 2018 року почалось впровадження в освітній процес курсу «Фінансова грамотність».

Тому в системі професійної (професійно-технічної) освіти важливо сьогодні забезпечити можливість безперервного, послідовного впровадження в освітній процес необхідних знань та умінь, починаючи зі школи, і, завершуючи професійним навчанням. Адже поступове і безперервне впровадження професійних компетентностей дає розуміння молодим спеціалістам, як працює економіка, які процеси в ній відбуваються і як зайняти свою нішу у цьому процесі.

Сучасна українська професійна освіта вже застосовує поняття «професійна компетентність» у дуальній системі навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Науковці зараз активно впроваджують також у освітній процес сутність поняття «підприємницька компетентність» фахівців різних галузей економіки, як складової професійної компетентності. Під словосполученням «підприємницька компетентність» дослідники здебільшого розуміють комплекс особистісних або ділових якостей, навичок, модель поведінки, сформованість яких допомагає успішно вирішувати певні бізнес-завдання і домагатися високих результатів. Чим більша кількість складових сформована

в структурі підприємницької компетентності, тим з більшою вірогідністю особистість впорається з розв'язанням бізнес-завдань.

Впровадження поняття «підприємницька компетентність» у галузь мистецтва є досить складною і суперечливою. Бути людиною мистецтва і одночасно вміти самореалізуватися – це досить непросте завдання. По суті – це створення креативної індустрії шляхом художньої та наукової творчості, яка володіє промисловим потенціалом, тобто, здатністю приносити дохід.

Проаналізувавши результат опитування, проведеного Інститутом професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, очевидним стає той факт, що випускники ЗП(ПТ)О планують працювати за набутою спеціальністю, що є дуже позитивним моментом, проте за наймом по набутій професії планують працювати 38,49 % і як підприємець – лише 19,67 %.

На запитання: «Чи бажаєте Ви започаткувати власний бізнес і займатися підприємницькою діяльністю?» – отримано результат 83,05 %, а на запитання: «Для Вас підприємництво насамперед пов'язано з досягненням успіху» – отримано результат 59,38 %.

У чому ж полягає парадокс? А відповідь на цю розбіжність дають нам наступні відповіді на запитання тестів: «Не мають досвіду самостійної підприємницької діяльності» – 62,13 %, «Бажають набути додаткових знань і досвіду підприємницької діяльності» – 65,69 %, «Відчувають брак правових знань» – 36,82 %, «Недостатньо обізнані з економічними механізмами ведення малого бізнесу» – 39,54 %, «Не вміють аналізувати ринок праці, не знають його особливостей» – 28,87 %, «Не вміють робити презентацію бізнес-ідеї» – 36,19 %.

Таким чином, перед українською освітньою спільнотою та широкою громадськістю сьогодні стоїть важливе завдання створення відповідних умов для створення конкурентоздатності та мобільності молоді в складних економічних умовах функціонування сучасного глобального інформаційного світу. Недостатність інноваційно-креативного типу підприємницького

мислення, на відміну від розвинутих країн, сьогодні має компенсуватися випереджувальними темпами розвитку освіти.

Стаття 35 наголошує, що оновлення змісту професійної (професійно-технічної) освіти» відбувається відповідно до змін у науці, техніці, технологіях виробництва чи сфері послуг, організації праці тощо шляхом періодичної розробки нових типових навчальних планів і типових освітніх програм, а також через внесення відповідних змін до робочих навчальних планів і робочих освітніх програм[2].

10 липня 2019 року уряд ухвалив новий проєкт Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», в основу якого покладено «перезавантаження» змісту освіти, передача управління освітніми закладами на місця та більше можливостей для співпраці з бізнесом.

Великою проблемою є те, що Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» у новій редакції залишається не прийнятим, і це створює певні перешкоди на шляху повноцінного розвитку закладів професійно-технічного спрямування.

Отож, освіта сьогодення в Україні робить спрямування не тільки на формування певної кількості компетентностей, але й на виховання в майбутніх фахівців прагнення до діяльності в економічній галузі, формування в молодій людини якості самостійного дбайливого господаря, який відчуває потребу в особистій економічній культурі, розвитку, у інноваційному застосуванні отриманих знань на практиці, у прагненні до ділового успіху.

Суспільство диктує нове бачення підприємливої молоді, новий тип мислення, який повинен забезпечити підґрунтя для становлення бізнесмена з високою підприємницькою культурою, моральними переконаннями й розвинутою мотивацією до вияву підприємницької ініціативи.

Тому формування підприємницької компетентності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти є невід'ємною складовою якісної професійної підготовки конкурентоспроможних робітників, запорукою

їхнього кар'єрного успіху та успіху держави Україна на шляху її економічного становлення.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.02.2020).
2. Про професійно-технічну освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр> (дата звернення: 10.02.2020).
3. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) "Про основні компетенції для навчання протягом усього життя" від 18 грудня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975 (дата звернення: 10.02.2020).
4. Європейська рамка підприємницьких компетентностей. 2007. URL: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11090 (дата звернення: 10.02.2020).
5. Europe 2020. A strategy for smart sustainable and inclusive growth. *European Commission*. 2010. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.

МОНІТОРИНГ СТАНУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Людмила Лужняк,

Олена Шамралюк,

методисти Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Одним із найважливіших чинників соціально-економічного зростання держави є розвиток підприємництва, зокрема, малого бізнесу. Тому модернізація професійної (професійно-технічної) освіти має відбуватися у напрямі створення належних умов щодо набуття учнівською молоддю вмінь орієнтуватися в сучасній ринковій економіці, здатності вести власну справу.

У контексті зазначеного об'єктивною є потреба пошук нових підходів до підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності та їх реалізація в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Із метою дослідження організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності науковцями Інституту професійно-технічної освіти НАПН України організовано всеукраїнський експеримент на базі ДНЗ «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького», ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище», ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній ліцей», Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області і Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області.

Одним із завдань констатувального етапу експерименту упродовж 2019 року передбачалося визначення стану готовності учнів експериментальних закладів до підприємницької діяльності. У ході опитування з'ясовували ставлення учнів до підприємництва як майбутньої траєкторії професійної самореалізації та наявність/відсутність у них досвіду такої діяльності. Здобувачам професійної освіти також пропонували оцінити рівні сформованості правової, психологічної, фінансової й практичної готовності до ведення власної справи, відповідних ІКТ-навичок, зазначити чинники, які обмежують їхні можливості щодо відкриття власного бізнесу тощо.

На основі аналізу результатів опитування нами виокремлено такі загальні тенденції:

- учні ЗП(ПТ)О потребують набуття додаткових знань і практичного досвіду підприємницької діяльності, зокрема щодо правових аспектів,

економічних механізмів ведення малого бізнесу, підвищення психологічної готовності до такої діяльності;

- помітно велика частка опитаних учнів необізнані з особливостями вітчизняного ринку праці та його аналізу, механізмами й алгоритмами відкриття власної справи;

- здобувачі освіти відчують потребу у набутті навичок використання веб-ресурсів із метою пошуку роботи та аналізу ринку праці;

- значна частина учнів-учасників експерименту, усвідомлюючи важливість психологічної підготовки до реалізації бізнес-ідей, не знають наскільки у них розвинені відповідні риси та якості;

- учасники опитування розглядають власний бізнес як потенційну можливість успішно реалізувати свої підприємницькі ідеї та отримувати належний фінансовий дохід;

- одним із обмежуючих факторів для відкриття учнями ЗП(ПТ)О власної справи є відсутність стартового капіталу;

- у контексті викладання змістового компоненту підготовки учнів до підприємницької діяльності учасники експерименту надають перевагу окремій обов'язковій дисципліні чи блоку дисциплін (інваріантна складова змісту навчання), а також факультативним курсам за вибором (варіативна складова змісту навчання);

- помітно більша частина учнів після завершення навчання мають бажання працевлаштуватися в Україні, а не за її межами, тобто майбутні фахівці у нинішніх соціально-економічних і політичних умовах розглядають можливість здійснення підприємницької діяльності та роботи за наймом у відповідних галузях економіки держави.

Враховуючи вище зазначені тенденції, потребують першочергового вирішення такі завдання:

- оновлення змісту навчання основам підприємництва та збільшення обсягу годин на таку підготовку, запровадження відповідного спецкурсу;

- у компонуванні змісту навчальної програми спецкурсу «Основи підприємництва» особливу увагу слід звернути на теми щодо маркетингу, менеджменту та правового регулювання підприємницької діяльності, а також джерел фінансування (умови кредитування, участь у грантових проектах тощо);

- розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення для підготовки учнів до підприємницької діяльності;

- інтеграція навчальної та позанавчальної діяльності учнів у формуванні їх готовності до підприємницької діяльності на основі об'єднання мети, завдань і змісту;

- підготовка педагогів ЗП(ПТ)О до формування в учнів готовності до підприємницької діяльності;

- реалізація діяльнісного підходу в процесі підготовки учнів до підприємницької діяльності;

- впровадження технологій проектного, проблемного навчання з метою активізації навчально-підприємницької діяльності учнів;

- запровадження тренінгових занять для учнів із метою підвищення психологічної готовності до підприємницької діяльності.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Леонід Шамралюк,
викладач Плужненського
професійного аграрного ліцею

Перехід до ринкових відносин вплинув на зростання інтересу до бізнесу і підприємництва з боку всіх верств суспільства і, особливо, підростаючого покоління. У зв'язку з цим виникає необхідність формування у майбутніх

кваліфікованих робітників навичок для здійснення підприємницької діяльності.

У сучасній науковій літературі особлива увага дослідників зосереджується на ключових умовах, необхідних для успішної підприємницької діяльності, визначенні основних рис, джерел мотивації та ділової активності підприємця. На основі аналізу різних точок зору можна виділити риси характеру, що становлять основу професійного успіху (впевненість у собі, комунікативна компетентність, здатність до самоствердження, врівноваженість, висока мотивація до досягнення успіху, готовність до співпраці, об'єктивність); моральні принципи (дотримання зобов'язань і договорів, готовність до інновацій, позиція партнерства); успішні техніки (самоконтроль, саморозвиток особистості, інтелектуальна активність, мистецтво висловлювати свої думки, опанування способів прийняття рішень, планування кар'єри) [1].

У контексті зазначеного процес навчання підприємництву учнів ЗП(ПТ)О необхідно здійснювати у напрямі формування професійно важливих якостей підприємця [2], таких як організованість – здатність сформувати трудову діяльність у певну систему, яка забезпечує досягнення максимально можливого корисного ефекту з урахуванням конкретних умов цієї діяльності; працездатність як характеристика наявних або потенційних здібностей особистості виконувати доцільну діяльність на заданому рівні ефективності протягом певного часу; готовність до співпраці як інтегральна якість особистості, що характеризується наявністю прагнення постійно розширювати спільну діяльність із метою ефективного вирішення поставлених завдань; комунікативність як комплекс індивідуальних особливостей особистості, які сприяють побудові особистого і ділового спілкування з людьми; воля як здатність особистості діяти в напрямі поставленої мети, долаючи при цьому зовнішні і внутрішні перешкоди; саморегуляція як система свідомих актів, дій, спрямованих на підтримку, досягнення необхідного психічного стану, управління своєю психікою;

пошукова активність як властивість особистості, яка проявляється в позитивному ставленні до процесу дослідження нового, до ефективного оволодіння способами діяльності за оптимальний час, в мобілізації морально-вольових зусиль на досягнення поставленої мети.

Виходячи з цього, основне завдання щодо навчання учнів основам підприємництва в процесі професійної підготовки полягає у формуванні знань про підприємство як сферу людської діяльності й умінь застосування цих знань у щоденному житті; вихованні відповідальності; розвитку економічного мислення, культури споживання; підготовці учнів до виконання ролі споживача, виробника, громадянина [3].

Для цього у відборі змісту навчання підприємству, з одного боку, необхідно вибудувати цілісне інваріантне ядро як основу єдиного освітнього простору, а з іншого, – забезпечити можливість варіативності навчання з урахуванням індивідуальних потреб учнів.

Як засвідчує практика, в процесі оволодіння основами підприємницької діяльності традиційні форми і методи навчання недостатньо ефективні, оскільки не завжди відповідають внутрішній структурі підприємницької діяльності. Використання активного навчання більшою мірою сприяє адекватному вивченню майбутніх професійних ситуацій, завдань і проблем – від розгляду реальних протиріч професійного характеру до моделювання реальних ситуацій на основі системи дидактичних ігор, проблемного та проектного навчання. При цьому особливо важливим є набуття досвіду організації і проведення професійних ситуацій, коли учні можуть виконувати роль підприємця, пройшовши через різні етапи становлення малого підприємства.

У процесі навчання учнів основам підприємництва важливими умовами також є конструювання взаємодії викладача і учнів в ході реального навчального часу для визначення цілей, завдань, змісту і методів навчально-пізнавальної діяльності учнів, застосування таких форм організації колективу учнів, які забезпечували б розвиток їх самостійності в прийнятті та реалізації

підприємницьких рішень для досягнення значущих цілей, а також більш ширше застосування проектних, дослідницьких, проблемних методів, які не обмежуються тільки навчальним часом, а передбачають і позанавчальну діяльність учнів.

Список використаних джерел:

1. Базиль Л. Індивідуально-особистісні якості щодо успішної підприємницької діяльності. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. X міжнар. наук. практ. конф. (м. Хмельницький, 7-8 листоп. 2019 р.) / редкол.: Н.Г. Ничкало, М.Є. Скиба, В.О. Радкевич та ін. Хмельницький: ХНУ, 2019. С. 111–112
2. Проценко О.С. Підприємницькі уміння як складник життєвої компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 30 (83). С. 298–301.
3. Шимановський М.М. Підготовка учнівської молоді до підприємницької діяльності в процесі допрофесійної та професійної підготовки: метод. рек. Київ: ІІТО НАПН України, 2015. 90 с.

РОЗДІЛ 3. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У КОЛЕДЖАХ І ТЕХНІКУМАХ

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ ПО ОХРАНЕ ТРУДА К ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Эльви́за Аби́льтарова,

доцент кафедры охраны труда в
машиностроении и социальной сфере
Крымский инженерно-педагогический
университет, кандидат педагогических наук

Вопросы подготовки компетентных и конкурентноспособных специалистов отражены в работах В. Болотова, Э. Зеера, М. Мыхнюк, Н. Ничкало, В. Серикова, Л. Петренко, Р. Радкевич, А. Хуторского, В. Ягупова. В их трудах затрагиваются проблемы компетентного подхода в образовании, структурного и содержательного состава компетентности, поиска инновационных методик формирования компетентности. Анализ научно-педагогической литературы позволил нам в работе [1] определить сущность и структуру профессиональной компетентности специалистов в области охраны труда, ключевой составляющей которой является организационно-управленческая компетентность.

На основе теоретического обобщения научно-педагогических исследований установлено, что организационно-управленческая компетентность инженера по охране труда представляет собой характеристику личности, выражающиеся в способности разрабатывать политику в области охраны труда, осуществлять организацию работ по обеспечению охраны труда, реализовывать деятельность по планированию, применению и внедрению системы управления охраной труда (СУОТ), анализировать результативность политики и мероприятий по охране труда,

мотивировать и стимулировать работников по созданию высокого уровня охраны труда. Данная компетентность выражается в готовности специалиста в области охраны труда организовывать работу коллектива, исполнителей с обязательным учетом требований охраны труда; в способности в трудовом коллективе распределить функции, обязанности и полномочия по охране труда; в готовности выбрать, обосновывать, принимать и реализовывать управленческие решения по улучшению условий труда, предотвращению производственного травматизма и профессиональных заболеваний.

Ключевым условием подготовки инженеров по охране труда к организационно-управленческой деятельности является внедрение спецкурса «Менеджмент охраны труда», целью изучения которого является формирование у обучающихся знаний и умений по созданию, функционированию и усовершенствованию СУОТ на предприятии, в учреждениях и организациях. Отметим, что спецкурс реализуется на этапе подготовки магистров, рассчитан на 1 семестр в объеме 108 часов. Логика построения предлагаемого курса предполагает приобретение студентами знаний с общетеоретических и методологических основ трудоохранного менеджмента; овладение методами и способами управления гигиеной труда и технической безопасностью; формирование и развитие культуры безопасности профессиональной деятельности; овладение методами управления трудоохранной психологией.

При структурировании содержания спецкурса нами учитывался системный подход к построению СУОТ, предложенной Международной организацией труда. Материал спецкурса систематизирован на следующие модули: первый модуль «Управление охраной труда как качественное управление трудоохранной деятельностью»; второй модуль «Психологические аспекты управления охраной труда». Так, в первом модуле раскрываются теоретико-методологические основы разработки, внедрения и применения СУОТ на предприятии машиностроительной отрасли, в организациях и учреждениях социальной сферы; рассматриваются вопросы информационного и

нормативно-правового обеспечения безопасности труда. Студенты получают знания о видах планирования и прогнозирования работ по охране труда; системе контроля за охраной труда; анализе и оценке состояния охраны труда. Второй модуль направлен на овладение обучающимися знаний о социально-психологических аспектах управления. В данном модуле предусмотрено изучение следующих вопросов: сущность и задачи психологического обеспечения безопасности труда; психологические причины производственного травматизма; мотивация персонала; пропаганда вопросов охраны труда; культура безопасности.

Особый акцент при составлении содержания спецкурса уделен формированию у обучающихся способностей к: анализу законодательных и нормативных документов, регулирующие вопросы СУОТ (Межгосударственный стандарт Международной организации труда МОТ-БГТ 2001 «Руководящие принципы по системам управления безопасностью и гигиеной труда»; ГОСТ Р 12.0.007-2009 «ССБТ. СУОТ в организации. Общие требования по разработке, применению, оценке и совершенствованию» и др.); разработке и созданию документов СУОТ (оформление документов, которые сопровождают этап создания должностных инструкций и инструкций по охране труда на предприятии; оформление документов, связанных с организацией обучения, инструктажа и проверки знаний работников предприятия по вопросам охраны труда); принятию управленческих решений в нестандартных ситуациях, возникающих при организации СУОТ на предприятии; субъект-субъектному взаимодействию в рамках работы малых групп при выполнении совместных заданий творческого характера; проектной работе в процессе выполнения проектных заданий (например, разработка проекта документов для регистрации опасных производственных объектов в органах государственного надзора за охраной труда).

Обобщая вышеизложенное, необходимо отметить, что актуальность подготовки инженеров по охране труда к организационно-управленческой деятельности повышается, а предложенный спецкурс «Менеджмент охраны

труда» будет способствовать к формированию необходимых компетенций в области разработки, применения системы управления охраной труда в организации.

Список использованных источников:

1. Абильтарова Е.Н. Суть і зміст професійної компетентності спеціалістів з охорони праці. *Професійна педагогіка*. 2019. Вип. 18. С. 82–88. DOI:10.32835/2223-5752.2019.18.82-88.

**КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ
МАШИНОБУДІВНОГО НАПРЯМУ**

Наталія Ваніна,

науковий співробітник лабораторії
науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і
технікумах, кандидат економічних наук,
доцент

Актуальність поставленого питання обумовлена вимогами, висунутими новими економічними умовами до фахівців машинобудівної промисловості, які повинні не тільки володіти системою професійних знань. Сучасна підготовка фахівців машинобудівного напрямку заснована на вузькому професійному підході, яка не розвиває комплекс індивідуальних якостей особистості, не враховує завдання, що виникають в процесі професійної діяльності. Суспільство зацікавлене в фахівцях нового типу, орієнтованих на потреби тих, хто буде користуватися продукцією їх професійної діяльності. Визначення провідних цілей стандартизації компетентісно-орієнтованої підготовки фахівців у закладах професійної освіти орієнтовано перш за все на забезпечення конвертованості рівнів професійної освіти всередині держави та за її межами для безперешкодної участі випускників у міжнародному ринку праці. Останнім часом сформульована нова парадигма освіти, в рамках якої

якість підготовки фахівця буде визначатися тим, наскільки розвинені у випускників закладів фахової передвищої освіти, компетенції – певний набір вимог до підготовки фахівців та їх особистісних характеристик, що залежить від конкретного підприємства та галузі, в якій воно працює [2].

Для новоствореної фахової передвищої освіти сьогодні можна відзначити ряд недоліків, які можуть гальмувати процес підготовки конкурентоспроможних фахівців, а саме:

- опора на знаннево-центристську парадигму і недостатнє застосування культуроцентристської педагогіки в коледжах і технікумах;
- нерозроблені діагностичні методики визначення рівня сформованості ключових і професійних компетенцій фахівців передвищої освіти;
- відсутня методика формування і визначення професійних компетенцій фахівців машинобудівної галузі.

Ці недоліки підтверджують можливості, фаховій передвищій освіті формувати професійні компетенції і професійно важливі якості для повноцінності розвитку особистості майбутніх працівників машинобудівної галузі, крім того, сьогодні професійна підготовка молодших спеціалістів відмічається деякими суперечностями:

- між багатокomпонентної структурою професійно важливих якостей фахівця і відсутністю технології формування і розвитку цих якостей;
- між потребою побудови моделі випереджаючої підготовки молодших спеціалістів машинобудівного напрямку і нових підходів до проектування змісту, технологій і методик системної діагностики в навчальних закладах фахової передвищої освіти.

Виявлення недоліків і формування протиріч визначили проблему педагогічної технології підготовки фахівців машинобудівного напрямку, що забезпечить можливість формувати професійні компетенції і готувати конкурентоспроможних випускників технікумів і коледжів.

На зміну знаннево-центристському підходу в освіті приходять компетентісно-орієнтований підхід, який вимагає виявлення узагальнених особистісних властивостей випускників і здатності до соціально-затребуваної реалізації. В якості таких властивостей виступає професійна компетентність (ПК) людини, що вимагає виявлення сутності цього поняття для фахівців машинобудівної галузі, та характеристики соціально-педагогічних умов формування даної особливості у молодшого спеціаліста. Професійна компетентність розкриває зміст освітнього стандарту, який реалізується в тому чи іншому вигляді професійної діяльності. Якість підготовки фахівців сьогодні вже не визначається конкретними знаннями як «швидкопсувним продуктом», а співвідношенням між вимогами роботодавців і суспільства та ступенем їхньої задоволеності випускниками закладів освіти. Відповіддю на ці нові вимоги у системі освіти є ідея компетентісно-орієнтованого підходу до підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Виходячи з визначення понять «компетенція» і «компетентність» необхідно осучаснити цілі, зміст, технології і систему діагностики у визначенні траєкторії розвитку фахівців у навчальній, соціальній і професійній сферах діяльності [1]. Структура і зміст освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти повинні зазнати змін в відповідно до нової моделі, що реалізує компетентісно-орієнтований підхід, в якому професійним компетентностям відводиться роль системоутворюючого фактору, що об'єднує всі елементи педагогічної технології в єдине ціле. Вибір професійних компетентностей варто здійснюватися на основі еталонної моделі фахівця конкретної професії – професіограми. Основною одиницею змісту компетентісно-орієнтованого навчання виступають навчальні елементи, які сприяють формуванню конкретних ПВЯ і ПК. Ці навчальні елементи доводять до учнів через предметні дії і відносини людей у ході індивідуального і спільного аналізу.

Для того, щоб реалізувати висунуті в рамках професіограми вимоги до фахівця, необхідно розробити сукупність ПВЯ і ПК (наскрізна програма), які можуть бути сформовані в кожній з навчальних дисциплін, і запустити процес цілісної підготовки фахівців. Наскрізна програма має містити комплекс навчально-методичної документації, педагогічних технологій і системної діагностики, що дозволить реалізувати досягнення запланованих результатів по формуванню ПВЯ і ПК фахівця через організовану діяльність навчання, цілеспрямовано здійснювану всіма викладачами в предметних сферах професійної підготовки.

Наскрізне формування ПВЯ і ПК у фахівців конкретної спеціальності потрібно розглядати як систему взаємопов'язаних між собою елементів змісту і засобів педагогічної комунікації для різних навчальних дисциплін, для використання їх можливостей у формуванні необхідних ПВЯ і ПК для підготовки конкурентоспроможного випускника.

Список використаних джерел:

1. Леонтьян М.А. Поняття «компетенція» і «компетентність» у теорії освіти. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. 2012. Вип. 176. С. 73–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2012_188_176_18.
2. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія / А.А. Каленський, П.Г. Лузан, Н.М. Ваніна, Т.М. Пашенко, С.Г. Кравець, Т.В. Пятничук / за наук. ред. А.А. Каленського. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Гордієнко Валентина,

доцент кафедри професійної і вищої освіти,
Центральний інститут післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
кандидат педагогічних наук

Комуникативні бар'єри у професійній діяльності викладачів коледжів і технікумів різноманітні, зумовлені неоднаковими чинниками. Тому дуже важливо розуміти їх природу, причини виникнення та шляхи розв'язання.

Проблема комуникативних бар'єрів у професійній діяльності педагогів активно досліджувалася у розрізі психолінгвістики (М. Корнєв, А. Коваленко, Б. Поршнєв), проте, на нашу думку, важливо чітко розмежовувати поняття «психологічний бар'єр» і «комуникативний бар'єр», які є досить близькими, проте не тотожними.

Досліджуючи питання комуникативних бар'єрів у професійній діяльності викладачів закладів фахової передвищої освіти, звернемося до досліджень І. Глазкової, яка вважає, що проблеми у спілкуванні з педагогом найчастіше виникають у зв'язку з тим, що той, хто вчиться, вважає, що його внутрішній світ незрозумілий тому, хто вчить, а останній, у свою чергу, продовжує звертатися до нього як до дитини [1]. На нашу думку, враховуючи віковий склад студентського контингенту досліджуваних нами закладів фахової передвищої освіти, викладачам варто відмовитися на заняттях від звертань типу «діти», «хлопчики», «дівчатка», оскільки це одразу створює комуникативний бар'єр і формує негативну або скептичну реакцію на слова викладача.

Комуникативні бар'єри виникають також, коли викладач не цікавиться життям студентів, їхніми захопленнями й уподобаннями. У цьому випадку

відсутній спільний предмет спілкування, а процес комунікації базується виключно на вивченні певної навчальної дисципліни, що формує у студентів негативну оцінку викладача як співрозмовника. Єдиний шлях подолання такого бар'єру, на нашу думку, є щире зацікавлення викладачів захопленням студентів, їхніми вподобаннями.

Нам імпонує також думка Н. Волкової [2], яка вважає, що бар'єр спілкування зумовлений домінуванням рольової позиції того, хто вчить. На думку дослідниці, невміння долати ці бар'єри, як правило, призводить до зниження ефективності навчального процесу. Ми переконані, що викладач закладу фахової передвищої освіти має спрямовувати власний комунікативний вектор на вибудовування діалогічної взаємодії, оскільки саме вона формує основу продуктивного навчання.

Серед комунікативних бар'єрів, які виникають у професійній діяльності викладача, можна також виділити ситуативні, контрсугестивні, тезаурусні та інтракційні. Ситуативні бар'єри виникають при бажанні викладача і студента відмежуватися один від одного фізично або морально в силу певного ситуативного конфлікту. Шляхом подолання такого виду бар'єрів є усвідомлення необхідності вирішення конфліктів у процесі навчання між викладачем і студентами на стадії їх виникнення, не допускаючи стадії загострення.

Недовіра студента до викладача, взаємна байдужість, відсутність почуття гумору, негативні риси характеру викладача і студента, конформізм, відсутність спільної мети сприяють появі контрсугестивних бар'єрів спілкування. Постійна робота над самовдосконаленням і особистою врівноваженістю, обмеження імперативізму з боку викладача допоможуть уникнути виникненню таких бар'єрів.

Тезаурусні бар'єри зумовлені відсутністю навичок вибору доцільних лексичних і стилістичних засобів спілкування. Викладач повинен бути зацікавлений створенням установок на оволодіння правильним літературним мовленням у всіх ситуаціях спілкування, розвитком таких комунікативних

якостей, як правильність (відповідність акцентологічним, орфоепічним, граматичним, пунктуаційним та іншим нормам сучасної літературної мови), зрозумілість, точність висловлювання, доречність (логічність, переконливість, спонукальність), багатство (різноманітність мовленнєвих засобів), виразність (образність, емоційність, яскравість), чистота (недопустимість жаргонізмів, вульгаризмів і просторічних слів), лаконічність; володіння невербальними засобами спілкування (мімікою, жестами, правилами членування мовного потоку, темпом мовлення, тембром голосу) тощо.

Невміння викладача планувати й організовувати взаємодію студентської групи породжує інтеракційні бар'єри. На наше переконання, викладач має працювати над розвитком навичок соціального контакту, кооперації і дружнього змагання студентського колективу.

На нашу думку, в умовах закладів фахової передвищої освіти варто зосередити особливу увагу викладачів на подолання контрсугестивних й інтракційних бар'єрів. Усвідомлення, аналіз комунікативних бар'єрів і шляхів їх уникнення й подолання сприяє досягненню мети та завдань професійної діяльності викладачів, ефективній та плідній взаємодії зі студентами, гармонізації таких взаємовідносин, налагодженню ділового, здорового психологічного клімату в закладі фахової передвищої освіти. Треба усвідомити, що викладач і студент повинні поважати один одного, оскільки неможливо отримати позитивний результат освітнього процесу без поваги, розуміння і терпіння до особистості партнера з комунікації.

Список використаних джерел:

1. Глазкова І. Бар'єрна педагогіка: монографія. Бердянськ: Ткачук О.В., 2014. 318 с.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навч.посіб. Київ: Академія, 2006. 256 с.

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АГРОІНЖЕНЕРІЯ»

Олександр Дьомін,

доцент кафедри транспортних технологій та засобів у АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування, м. Київ, Україна, кандидат педагогічних наук, доцент

Систематичне оцінювання якості знань та вмінь студентів є необхідним і дуже важливим засобом управління їхньою навчальною діяльністю. Цю тему висвітлювали у своїх працях багато відомих вчених, в яких наголошували, що контрольним заходам притаманний зворотній зв'язок між викладачем і студентами. Викладач бачить недоліки своєї праці, а студенти знайомляться з вимогами до якості їхніх знань та вмінь.

Для того, щоб належним чином здійснювати контроль і оцінювання знань та вмінь із вказаного матеріалу, підкреслює П. Лузан [1, с.312], в першу чергу потрібно забезпечити дотримання відповідних педагогічних умов. На перше місце вчений цілком справедливо поставив умову *об'єктивності оцінювання знань та вмінь*, яка передбачає неупереджене застосування критеріїв контролю і єдиних норм оцінювання без впливу симпатій та антипатій викладача залежно від поведінки, стану здоров'я, наявності попередньої підготовки та інших особистісних характеристик студентів.

Зупинимось на дотриманні цієї умови докладніше. Як показали наші дослідження, в процесі контролю та оцінювання якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів із агроінженерії, періодично виникають ситуації, які вимагають особливого ставлення до вказаної умови. Зважаючи на те, що переважна більшість студентів, які навчаються за спеціальністю «Агроінженерія», є вихідцями із сільської місцевості, періодично в навчальному процесі трапляються такі типові ситуації. Студент із сім'ї механізатора до вступу у ЗВО постійно допомагав батькові у виконанні

технологічних механізованих операцій в сільському господарстві: оранка, культивування, сівба, збирання зернових та інших культур. У ЗВО на заняттях з технічних дисциплін, зокрема при вивченні сільськогосподарських машин, такий студент починає розуміти, що ці машини він вже знає і в деяких практичних питаннях орієнтується краще, ніж викладач. Студентові стає нецікаво на занятті, він перестає слухати викладача і починає відволікати інших студентів. Викладачам, в переважній більшості таких випадків, подібна ситуація дуже не подобається, і вони починають робити таким студентам зауваження, виганяти їх із занять і необ'єктивно занижувати оцінки.

Вважаємо, що в розглянутій ситуації викладачеві потрібно було б використати попередню практичну підготовку студента з користю для навчального процесу. Здійснювати це бажано після виявлення якості попередньо набутих знань і вмінь студента в особистій бесіді з ним. Якщо студент дійсно володіє практичними знаннями й уміннями стосовно певної групи сільськогосподарських машин, то бажано використати ці знання на користь навчального процесу, вживши наступних заходів:

- надати йому слово для пояснення технічної інформації під час проведення заняття біля об'єкту техніки;
- запропонувати взяти участь у відповідній фаховій студентській олімпіаді;
- зацікавити підготувати доповідь на студентській науковій конференції;
- залучити до роботи наукового студентського гуртка з обов'язковою підготовкою звітної доповіді на щорічному «Фестивалі студентської науки».

За успішну участь у всіх цих заходах нараховуються додаткові бали, і студент цілком заслужено може претендувати на найвищий бал завдяки своїй попередній професійній підготовці.

Список використаних джерел:

1. Зміст і процес підготовки фахівців з механізації сільського господарства: навч. посіб. / Г.І. Подпрятков, В.М. Манько, П.Г. Лузан. Київ: Нац. аграр. ун-т, 2003. 408 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ

Роксоляна Зозуляк-Случик,

доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат педагогічних наук, доцент

Соціальна робота належить до тих рідкісних видів професійної діяльності, де часто не професійні знання і навички, а особистісні якості фахівця багато в чому визначають успішність й ефективність роботи. Тому в процесі навчання соціального працівника відбувається не тільки пізнання ним основ і тонкощів професії, а й виховання його як особистості, формування духовно-моральних якостей, які майбутній фахівець виявить в роботі з людьми. Адже справжній соціальний працівник повинен поєднувати в собі професійні знання і навички та особистісні характеристики.

У центрі уваги вітчизняних науковців були проблеми формування професійно-етичних якостей майбутніх фахівців, культури професійного спілкування та педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу (С. Амеліна, А. Болдова, Д. Вербівський, В. Діуліна, О. Зеленська, А. Каленський, О. Камінська, Д. Коваленко, Н. Костриця, О. Кривошеєва, В. Кручек, О. Лапузіна, С. Ніколаєнко, В. Орлов, В. Радкевич, Н. Тимченко, В. Ягупов), а також виховання та формування морально-етичних цінностей у дітей і молоді (Т. Вечерок, С. Гаряча, О. Гордійчук, А. Залізник, О. Кисельова, В. Салко, І. Сопівник, Н. Шагай).

Стрижневі положення щодо професійної підготовки соціальних працівників у Законах України «Про освіту» (2017) і «Про вищу освіту» (2014), Указах Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25 червня 2013 р. № 344/2013, «Про Стратегію Сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 р. №5/2015, у

Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року (2013 р.), у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011 р.), у Болонській декларації (1999 р.), у Педагогічній Конституції Європи (2013 р.).

Відомо, що існує зовнішній рівень моральних цінностей, які проявляються в етичній поведінці і є регулятором професійних відносин, а саме: професійна обов'язковість, відповідальність, совість, справедливість, сила волі, емпатія, чесність, толерантність, тактовність, терпимість, стриманість, любов до людей, комунікабельність, уважність і спостережливість, самокритичність.

Водночас, досягнення необхідного рівня якісної професійно-етичної підготовки фахівців гальмується відсутністю науково обґрунтованої педагогічної системи узгодження цілей, змісту, методів, форм, технологій і засобів, що призводить до недостатньої сформованості у соціальних працівників мотивації до впровадження моральних концептів у процес професійної підготовки; поверхового володіння знаннями й уміннями організації й реалізації навчальної діяльності на засадах академічної чесності; зупинки професійного розвитку соціального працівника на рівні володіння ним консервативними методиками [1, с. 74].

Спираючись на твердження науковця А. Каленського, хочемо зазначити, що концепція формування професійної етики майбутніх фахівців соціальної роботи, яка виступає ключовою ідеєю професійно-етичної підготовки, базується на:

- соціальному замовленні суспільства, що зафіксовано в нормативних документах, об'єктивних потребах суспільства й особистості на сучасному етапі розвитку українського суспільства;
- зарубіжному і вітчизняному досвіді формування професійно-етичних цінностей у майбутніх соціальних працівників університетів;
- зміщенні акцентів освітнього процесу на культивування професійної рефлексії та конструктивного діалогового стилю вирішення проблем;

– нових вимогах до майбутнього соціального працівника, який має бути готовий до творчого дотримання вимог гуманістичного, деонтологічного, аксіологічного, системного, компетентнісного, акмеологічного, особистісно-діяльнісного підходів;

– практичному досвіді формування професійної етики в університетах, що передбачає сучасні технології навчання майбутніх соціальних працівників [2, с. 129].

Формування професійної етики майбутніх соціальних працівників університетів визначаємо як процес цілеспрямованого й систематичного впливу на мотиваційну, когнітивну та емоційну сфери студентів, метою якого є становлення такої особистості, котра усвідомлює значення етичної складової своїх професійних обов'язків, має розвинуті морально-особистісні якості та практичні вміння фахівця. Тому за основу розроблення концепції формування професійної етики майбутніх фахівців соціальної роботи ми беремо цілеспрямовану систему науково-методичних і теоретико-методологічних способів трактування та розуміння моральних норм, цінностей, принципів професійної етики.

Отже, можна сказати, що, озброївшись певними фаховими знаннями й вміннями, майбутні соціальні працівники стикаються з певними проблемами, які їм доведеться вирішувати в освітньому процесі університетів. І тут, звичайно, приходять на допомогу Концепція формування професійної етики майбутніх соціальних працівників в університетах, яка покликана сприяти їхній якісній професійно-етичній підготовці.

Список використаних джерел:

1. Зайченко І.В., Каленський А.А., Мельничук Т.Ф. Етика викладача вищої школи : навч. посіб. / за ред. І. В. Зайченка. Київ: Компринт, 2013. 320 с.
2. Каленський А.А. Розвиток професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін /2-ге вид., випр. і допов. Київ: Компринт, 2016. 424 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЗА КОМПЕТЕНТНІСНИМ ПІДХОДОМ

Ірина Мося,

старший науковий співробітник Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України,
кандидат педагогічних наук

У фаховій передвищій освіті компетентнісний підхід спрямований на досягнення основної мети – підготовку кваліфікованого фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці, який може творчо виконувати виробничі завдання, є соціально та професійно мобільним, здатним до постійного професійного самовдосконалення. Тому модернізація професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах на засадах компетентнісної концепції є однією з найбільш важливих проблем фахової передвищої освіти. Незважаючи на те, що значна кількість вчених (С. Батишев, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Кузьміна, В. Луговий, Л. Лук'янова, С. Ніколаєнко, Н. Ничкало, В. Орлов, С. Сисоєва, Л. Пуховська, В. Радкевич, Г. Романова, О. Тарасюк та ін.) присвятили свої дослідження теоретичним і методологічним засадам підготовки фахівців у закладах професійної освіти та методичним основам стандартизації професійної освіти, проблеми модернізації професійної підготовки молодших спеціалістів з урахуванням особливостей компетентнісної концепції поки що не знайшли свого достатнього наукового обґрунтування.

Слід зазначити, що випускники технікумів і коледжів, які задіяні до компетентнісно орієнтованого навчання, мають демонструвати якісно новий тип мислення, сучасні професійні уміння і навички: здатність застосовувати професійні уміння та навички при вирішенні нестандартних виробничих ситуацій; уміння впроваджувати у виробництво сучасну техніку та технології; уміння комплексно вирішувати технічну, технологічну та економічну доцільність ідей і пропозицій при розв'язанні конкретних виробничо-

технологічних проблем; уміння визначати та прогнозувати економічно вигідний асортимент продукції для різних типів підприємств; уміння аналізувати, узагальнювати та планувати результати власної виробничої діяльності; уміння визначати якість продукції, встановлювати фактори, що зумовлюють її конкурентоздатність.

Натомість практика переконує: ця освітня галузь поки що вкрай повільно модернізується за ідеями компетентнісного підходу. Насамперед, сучасною організаційною обставиною, яка сприяє появі додаткових проблем з підготовкою для роботодавців професійно мобільних техніків, технологів та інших молодших спеціалістів є те, що технікуми і коледжі втрачають приналежність до вищої освіти, що, як вказують учені, продукує, в багатьох випадках, не тільки втрату вступників на програми підготовки молодших спеціалістів, а й перспективи розвитку матеріально-технічної бази, поліпшення кадрового складу. Слід визнати той факт, що віднесення технікумів і коледжів до системи вищої освіти позитивно вплинуло на розвиток професійної освіти взагалі: завдяки узгодженим навчальним планам молодші спеціалісти вступали на другий курс бакалаврських програм – реалізовувалася ступенева освіта; такі випускники-бакалаври мали ґрунтовну практичну підготовку і задовольняли вимоги роботодавців; активізувалася науково-дослідна робота студентів; перехід на лекційно-семінарську систему навчання наблизив освітній процес технікумів, коледжів до моделей університетських технологій навчання тощо.

Поряд з цим, виявилось, що функціонування технікумів і коледжів як закладів вищої освіти мали і свої негаразди. Насамперед, у багатьох закладах значних змін зазнали навчальні плани, в яких домінанта змістилася в бік теоретичних дисциплін, а рівень практичної підготовки знизився з двох причин: зменшилися терміни практик та виникли суттєві труднощі із забезпеченням студентів базами практики. Суттєво зменшилася кількість вступників на програми підготовки молодших спеціалістів у технікумах і коледжах. За даними Державної статистичної служби України, у 1988 р. в

Україні функціонувало 730 середніх спеціальних навчальних закладів, у яких навчалось понад 800 тисяч осіб. І лише 388 тисяч студентів навчалось в 863 технікумах і коледжах у 2018 р. Контингент студентів за цей період зменшився на 412 тисяч осіб, натомість кількість таких закладів освіти зросла на 133 од. У 1988 р. в одному спеціальному навчальному закладі навчалось, в середньому, 1095 студентів. Прикметно, що у 2019 р. на один технікум чи коледж припадало лише 440 осіб [1] (рис. 1).

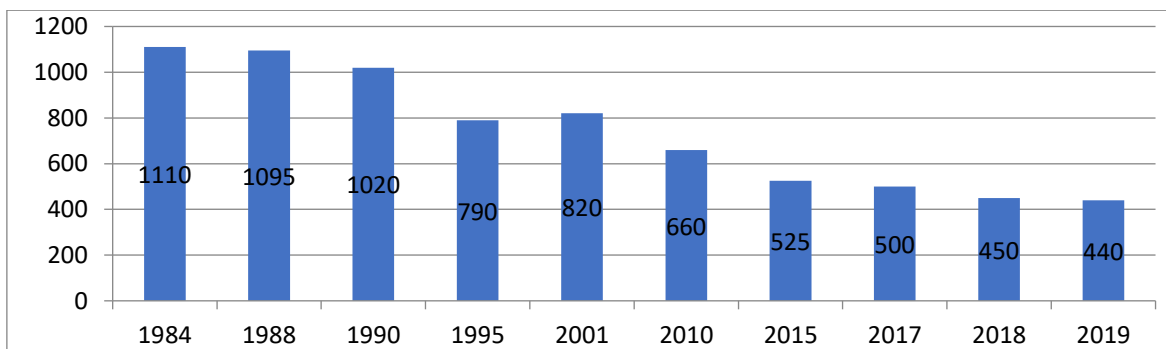

Рис.1. Середній контингент студентів на 1 заклад фахової передвищої освіти (самостійний або в структурі університету), осіб

Приєднані до університетів коледжі так і не стали їх повноправними структурними підрозділами: викладачі не визнавалися науково-педагогічними працівниками та й, врешті, не могли здійснювати глибоку теоретико-методологічну підготовку фахівців на рівні університетської освіти. Звісно, наявними стали проблеми фінансування коледжів, розвитку кадрового потенціалу. Певними випробуваннями для якісної професійної підготовки технікумами і коледжами молодших спеціалістів також стали неодноразові трансформації освітнього процесу, що відчутно загальмувало і процеси модернізації цієї освітньої галузі за положеннями компетентнісної концепції.

Відмітимо, що у сфері праці розрізняють п'ять рівнів професійної діяльності: стереотипний (виконавчий); операторський; експлуатаційний; технологічний; дослідницький. Звісно, майбутній молодший спеціаліст повинен ґрунтовно володіти і стереотипним (виконавчим) рівнем професійної діяльності, натомість сьогодні невпинно зростає попит на випускників технікумів і коледжів, які не тільки забезпечують роботу складних

технологічних виробництв, а й здатні професійно вирішувати інтегровані виробничі задачі, виконувати не передбачені кваліфікаційними характеристиками додаткові організаційні та управлінські функції.

З огляду на вказані вимоги до професійної діяльності молодших спеціалістів, можемо стверджувати, що цих фахівців необхідно готувати і до технолого-експлуатаційного рівня професійної діяльності, а не обмежуватися, як це повсякчас рекомендують учені, операторським рівнем. Проте зазначена проблема потребує самостійної наукової розробки, зокрема в напрямі оптимізації освітньо-професійних програм.

Список використаних джерел:

1. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія / А.А. Каленський, П.Г. Лузан, Н.М. Ваніна, Т.М. Пашенко, С.Г. Кравець, Т.В. Пятничук / за наук. ред. А.А. Каленського. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Тетяна Пашенко,

старший науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Розвиток економіки України кардинально змінює вимоги до професійних кадрів. Країні потрібні такі фахівці, які не тільки відмінно володіють своєю професією, активно беруть участь у вдосконаленні виробництва, але й прагнуть до підвищення кваліфікації, оволодіння новими знаннями. Процеси нормування і упорядкування соціальної системи сьогодні набувають нової якості, яка отримала назву стандартизація

професійної підготовки.

Світові освітні тенденції по комплексній модернізації освіти знайшли відображення і в українській системі освіти. Цифровізація економіки, перехід на нові освітні та професійні стандарти, зростання мобільності студентів і викладачів, посилення інформаційного обміну між учасниками освітнього процесу вимагає пошуку нових рішень в освітньому процесі для формулювання у студентів необхідних компетентностей, що відповідають запитам ринку праці.

Зміна ринку праці безпосереднім чином впливає на систему освіти, яка останнє десятиліття перебуває в постійному процесі трансформації як в частині змістовного наповнення основних професійних освітніх програм різного рівня, так і в частині організації діяльності освітніх установ. Сьогодні базовою вимогою до змісту освітнього процесу виступає необхідність вибудовування освітніх стандартів у рамках вимог професійних стандартів [1]. Вже сьогодні «роботодавці бажають отримати кадри, готові до швидкої генерації нових ідей і до швидкої адаптації нових форматів ведення бізнесу в ринкових умовах» [2].

На сьогоднішній день одним із значущих критеріїв при оцінці якості освіти в країні, поряд з іншими, є ступінь доступності освітнього середовища і його відкритості для суспільства. Під критеріями якості освітніх програм прийнято розуміти ознаки, за якими дається оцінка освітнього процесу і компетентностей випускника, готового до професійної діяльності.

В умовах глибоких динамічних реформаційних процесів в Україні, спрямованих на інтеграцію в Європу, залучення до економічного простору держави іноземних компаній та інвесторів спровокувало ріст конкуренції на ринку праці, попит на кваліфікованих компетентних фахівців значно зріс, що зумовило необхідність удосконалення професійної підготовки будівельників.

Фахова підготовка молодшого спеціаліста актуальної в усі часи та найбільш розвиненої в країні будівельної галузі має узгоджуватися з рівнем розвитку науки, техніки та технологій, бути зорієнтованою на інтеграцію

науки з виробництвом, що детермінує вдосконалення змісту освіти і підвищення якості освітнього процесу в коледжах та технікумах.

Сучасні тенденції професійної освіти будівельного напрямку реалізуються у підготовці висококваліфікованих фахівців, які освоїли сучасні методи проектування, зведення, реконструкції та експлуатації будівель і споруд, здатні організувати виробничі процеси, приймати рішення по направленості ресурсів для досягнення певної мети. У контексті компетентнісної парадигми особливо важливим є змістове наповнення навчальних планів підготовки майбутніх будівельників, яке потребує оновлення. Таким чином, украй необхідним є перегляд та варіація змісту традиційних навчальних дисциплін, перехід від уніфікованого до спеціалізованого викладу фундаментальних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти.

Актуальним є обґрунтування інтеграційних перетворень змісту освіти, встановлення взаємозв'язків та узгодження програм дисциплін у різнорівневих навчальних закладах системи ступеневої освіти. Продуктивна підготовка сучасних фахівців нездійсненна без структурного реформування технологічного забезпечення засвоєння знань, комплексного застосування інноваційних технологій навчання, спрямованих на неперервний розвиток професійної компетентності.

Сучасна парадигма освіти змінюється від знанневої до компетентнісної, відповідно змінюються і технології оцінювання рівня знань. Головна мета контролю полягає у визначенні якості засвоєння навчального матеріалу, ступеня відповідності сформованих умінь та навичок цілям та завданням дисципліни, встановлення адекватності обраних методів та засобів її викладання. Адекватне оцінювання знань студентів досягається лише використанням різнопланових методів оцінки.

Розвиток професійної компетентності майбутніх будівельників – це складний процес, дієвість якого залежить від скоординованих дій усіх учасників освітнього процесу – навчальних закладів, педагогів, працедавців та

студентів. Інтеграційні процеси у системі фахової передвищої освіти, комплексне використання інноваційних технологій навчання, перенесення акцентів на інтенсивні, активні, індивідуальні форми та методи навчання – такі найважливіші аспекти нової парадигми сучасної інженерної освіти.

Список використаних джерел:

1. Лузан П., Пашенко Т., Ваніна Т., Колісник Н., Мося'І. Концепція стандартизації професійної освіти. *Humanities and Social Sciences in Europe: Achievements and Perspectives: Proceedings of the 1st International symposium*. Premier Publishing s.r.o., Accent Graphics Communications LLC, New York, 2018. Pp.18–25.
2. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія / А.А. Каленський, П.Г. Лузан, Н.М. Ваніна, Т.М. Пащенко та ін. / за наук. ред. А.А. Каленського. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Юлія Єжокіна,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

В останні роки вітчизняне торгівельне мореплавство зазнало суттєвих змін: оскільки вітчизняний торговельний флот практично не розвивається, багато українських моряків працюють у складі рибальських, пасажирських, вантажопасажирських, вантажних та інших суден під іноземними прапорами. Попри це, як свідчать дані морських агентств з працевлаштування, цей сектор ринку праці досить напружений: через недостатній рівень професійно-правової підготовки, українських моряків, що працюють в іноземних судновласних компаніях, часто достроково списують на берег протягом рейсу.

На актуальності підвищення рівня професійно-правової підготовки випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти морського профілю вказано у положеннях Міжнародної конвенції щодо підготовки і

дипломування моряків та несення вахти (International Convention on Standards of Training Certification and Watchkeeping for Seafarers), в яких наголошено на необхідності готувати моряків до фізичних, моральних і психологічних навантажень: Україна входить до десятка провідних країн-постачальників рядового і командного складу екіпажів торговельних суден.

Зважаючи на ці позиції, цілеспрямоване формування правової культури майбутніх робітників морського транспорту, проектування, моделювання цього процесу для більш детального вивчення структурно-функціональних особливостей феномену нині є актуальною науковою проблемою.

Метою дослідження є обґрунтування та розроблення структурної моделі процесу цілеспрямованого формування правової культури майбутніх робітників морського транспорту.

Учені переконують, що єдиною можливістю глибоко вивчити педагогічне явище є його формалізація у спосіб, який би дозволив відстежити головні особливості, риси цього явища. Таким способом є педагогічне моделювання.

У структурі пропонованої моделі формування правової культури майбутніх робітників морського транспорту виділяємо такі блоки: методологічно-цільовий, суб'єктний, змістово-технологічний та критеріально-результативний. Коротко схарактеризуємо вказані структурні складові моделі.

До складу методологічно-цільового блоку входить мета досліджуваного процесу – забезпечити цілеспрямоване формування достатніх рівнів правової культури майбутніх робітників морського транспорту. Досягнення задекларованої мети забезпечується розв'язанням низки завдань: накопичення фонду правових знань, зокрема міжнародного морського права; формування правових цінностей, переконань; розвиток мотивації до опанування законодавчих актів; виховання вимогливості у дотриманні правових норм (у тому числі міжнародно-правових), зокрема при роботі в полікультурній команді; формування здатностей розв'язання професійно-правових проблем;

підвищення соціально-правової активності майбутніх кваліфікованих робітників-моряків; формування правової відповідальності учнів за власні вчинки; розвиток правової самоосвіти та соціально-значущої, практичної діяльності учнів тощо. Для цілеспрямованого формування правової культури учнів прогнозуємо дотримуватися вимог таких методологічних підходів: культурологічного, компетентнісного, системного, особисто-орієнтованого, аксіологічного та діяльнісного.

Вимоги зазначених методологічних підходів реалізується при дотриманні певних принципів. Теоретичний аналіз проблеми, результати експериментальної роботи дозволили виокремити такі загальні принципи формування правової культури майбутніх робітників морського транспорту: науковості змісту і методів навчання; гуманізації освітнього процесу; безперервності розвитку; динамічності; систематичності та послідовності в навчанні; модульності навчання; створення освітньо-правового середовища; свідомості і активності у навчанні; поєднання теорії з практикою; моделювання професійно-правової діяльності в освітньому процесі та ін.

До *специфічних принципів* формування досліджуваної інтегративної властивості особистості віднесено такі норми: єдність загальної та правової культури; проектування індивідуальної траєкторії розвитку правової культури; соціально-правового обслуговування; залучення до соціальної, правовиховної і правозахисної діяльності; єдності прав і відповідальності; правового самозабезпечення; ціннісно-сміслової спрямованості; організації правової самоосвіти та саморозвитку; комплексності; проблемності; національної спрямованості; полікультурності; нормативно-правової обумовленості та ін.

Суб'єктний блок моделі об'єднує учасників педагогічної взаємодії – учнів, педагогічних працівників, роботодавців – задля цілеспрямованого формування достатніх рівнів розвитку правової культури майбутніх робітників-моряків. Мова про розгляд професійно-правової підготовки як

системи, у центрі якої знаходяться суб'єкти освітнього процесу, а всі інші складники є умовами, засобами досягнення мети.

Реалізація мети та завдань формування правової культури майбутніх кваліфікованих робітників-моряків здійснюється протягом трьох послідовних етапів: діагностичного, діяльнісно-технологічного та рефлексивно-корекційного. Функціонально ці етапи відображають змістово-технологічний блок моделі комплексом методів опанування учнями правовим матеріалом (розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, переконання, моральне заохочення, змагання, вправи, які за характером діяльності учасників педагогічної взаємодії можуть бути пояснювально-ілюстративними, репродуктивними чи проблемними), форм професійно-правової підготовки (проблемний урок, самостійне виконання творчих завдань, імітаційно-ігрове заняття, факультатив, практика, науково-дослідна робота, юридичні конкурси, вікторини, екскурсії, зустрічі з працівниками плавскладу та ін.) та відповідних засобів, основними елементами яких виступають слово, образ та діяльність (підручники, посібники з правничих дисциплін, стенди, плакати, індивідуальні навчальні завдання, інформаційні освітні ресурси, інші засоби ІТ-технологій та ін.).

У моделі методи, форми та засоби професійно-правової підготовки відображають етапи певної інноваційної педагогічної технології: технології навчального проєктування, технології проблемно-розвивального навчання, імітаційно-ігрового навчання, кейс технології та ін. Вибір методів, форм, технологій професійно-правової підготовки майбутніх робітників-моряків детерміновано обґрунтованими в дослідженні педагогічними умовами, основними з яких є: цілеспрямоване формування потреби учнів у професійно-правових знаннях; застосування інноваційних педагогічних технологій у професійно-правовій підготовці робітників-моряків; впровадження в освітній процес факультативу «Правова культура сучасного моряка»; організація продуктивної самоосвітньої пізнавально-правової діяльності учнів.

Четвертий, діагностико-результативний блок моделі складається з критеріїв, показників, рівнів сформованості правової культури та прогнозованого результату. Цей блок побудовано на припущенні, що за умови цілісної реалізації розробленої методики буде досягнуто результатів, які відповідатимуть визначеним критеріям оцінювання рівнів сформованості правової культури майбутніх кваліфікованих робітників-моряків. У свою чергу, результати діагностики мають емпірично підтвердити правильність теоретичних підходів до формування правової культури учнів.

Запропонована модель є ідеальним уявленням про процес формування правової культури майбутніх кваліфікованих робітників морського транспорту, передбачає послідовну реалізацію етапів педагогічної взаємодії і при дотриманні методологічних засад (підходи, принципи, умови) запропонованим методичним інструментарієм забезпечує досягнення продуктивних рівнів сформованості досліджуваного феномену.

Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язуємо з експериментальною перевіркою моделі формування правової культури майбутніх кваліфікованих робітників морського транспорту.

ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Світлана Петрович,

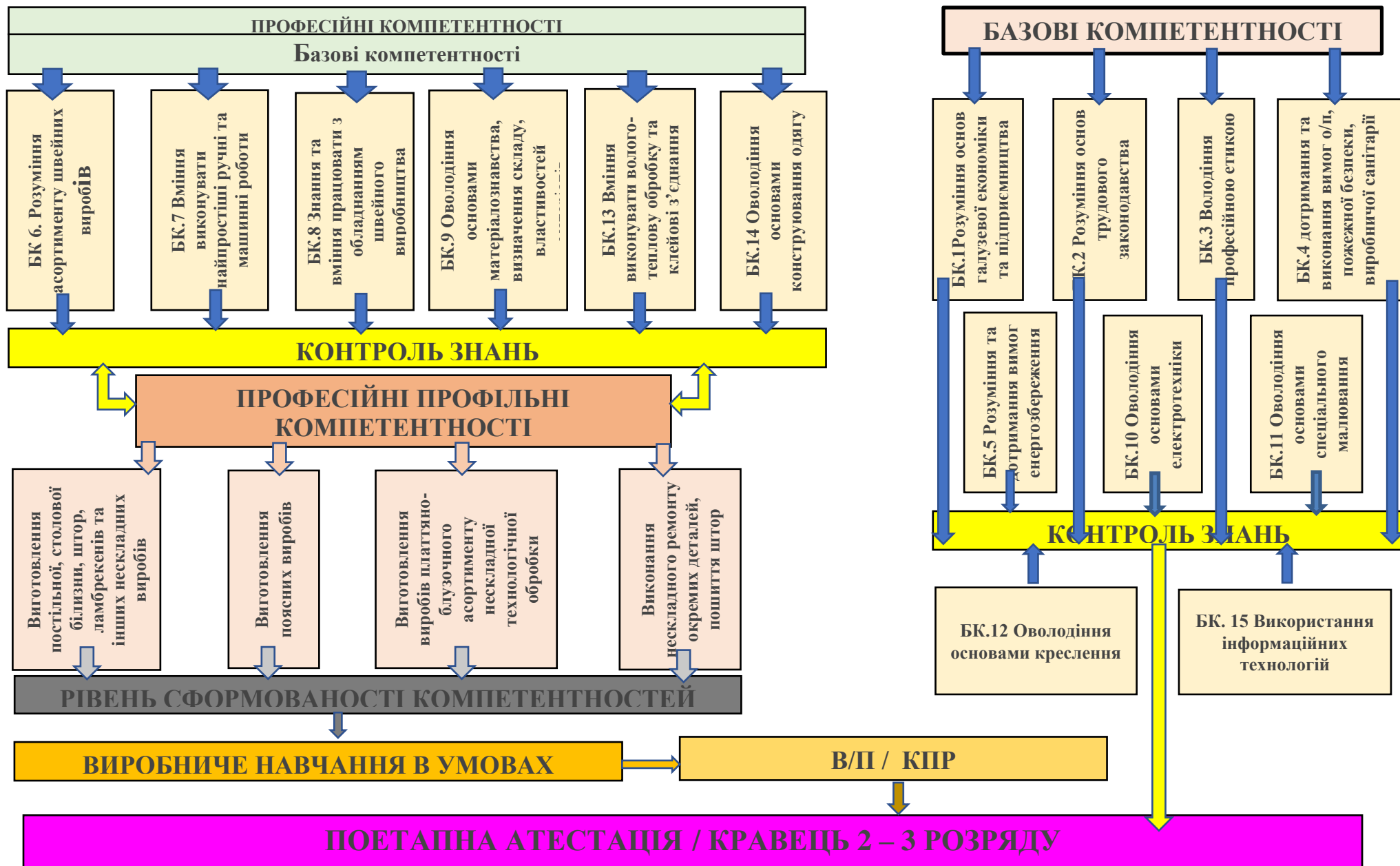
заступник директора Київського
вищого професійного училища
технологій та дизайну одягу

Реформування професійної освіти викликане необхідністю підвищення якості підготовки робітників. Одним із напрямів реформування системи забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти є розроблення і впровадження нових стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на базі професійних стандартів, які ґрунтуються на компетентнісному та

особистісно-орієнтованому підходах до навчання. Компетентнісно-орієнтована освіта означила нові вимоги до якості підготовки випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти та визначила їх у вигляді сформованих професійних компетентностей відповідної кваліфікації. Проблема в тому, що компетентність не можна трактувати як суму предметних знань і умінь. Це – набута в результаті навчання нова якість, що пов'язує знання і вміння з цілим спектром інтегральних характеристик якості підготовки, у тому числі і здатність застосовувати отриманні знання і вміння на практиці. Але постає ще одне важливе питання – це оціночні засоби, та інструменти вимірювання, які необхідні для визначення рівня сформованості компетентностей. Відповідно для реалізації освітньої програми, побудованої на основі компетентнісної моделі, необхідно розробити нову систему оцінювання сформованості професійних компетентностей здобувача освіти. Творчою групою нашого закладу освіти запропоновано та впроваджуються в освітній процес нові підходи до оцінювання сформованості професійних компетентностей здобувача освіти. Професійна компетентність здобувача освіти закладу професійної (професійно-технічної) освіти має дві складові: уміти (професійно-теоретична підготовка), знати (професійно-практична підготовка), тому, на нашу думку, рівень сформованості професійних компетентностей здобувача освіти повинен визначатися при засвоєнні знань предметів/освітніх компонентів і умінь під час професійно-практичної підготовки.

Зі схеми видно, що окремо оцінюються загальні базові компетентності і окремо професійні компетентності, до складу яких входять загальнопрофесійні базові компетентності. Наприкінці вивчення кожної компетентності в освітній програмі передбачено останній урок для контролю знань: одна година для теоретичного навчання і шість годин – для виробничого навчання. На цьому уроці здобувачі освіти підтверджують свою здатність застосовувати отримані знання й вміння у виконанні виробничих завдань.

ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ (Кваліфікація: кравець 2-3 розряду)

Для цього можна використовувати різні форми і методи зокрема, онлайн-тестування, проєктні технології, проведення виробничих нарад, виконання практичних завдань тощо. У протокол заносяться бали з освітніх компонентів та практичної підготовки. Зокрема, тематичне оцінювання передбачає оцінювання компетентностей. Після цього проводиться поетапна кваліфікаційна атестація, або державної кваліфікаційної атестації. Для роботодавця важливо не знання випускників із предметів і виробничого навчання, а їхній рівень сформованості професійної компетентності. Тому в додатку до диплома кваліфікованого робітника, на нашу думку, доцільно фіксувати не результати навчання з окремих предметів і виробничого навчання, а зазначати рівень сформованості професійної компетентності випускника.

РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ЗДАТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ КОЛЕДЖУ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У МАЙБУТНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Віктор Мельник,

аспірант лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Аналіз праць науковців, власні дослідження дають підставу визначити такі рівні сформованості здатності випускника коледжу до застосування ГІС у майбутній професійній діяльності:

Високий – творчий, аналітико-продуктивний – рівень характеризується такими проявами: здатність до саморефлексії та самооцінювання як майбутнього геолога; усвідомлює необхідність набуття фаху геолога та необхідності професійного становлення; вміє аналізувати та критично

оцінювати власні результати; знає та вміє використовувати ГІС для вирішення професійних і фахових завдань, для реалізації посадових компетенцій; професійно важливі якості сформовані; має професійне – фахове, інформаційне та геоінформаційне мислення як геолога; усвідомлює відповідальності за результати навчальної та майбутньої професійної діяльності як геолога; уміє моделювати ситуацію та обирати оптимальний шлях досягнення цілей; здатний коригувати свої навчальні дії та має план щодо професійного становлення як геолога за конкретною спеціалізацією; вміє організувати самостійну роботу з різними інформаційними джерелами.

Середній – теоретико-орієнтувальний рівень характеризується такими проявами: має навички саморефлексії та самооцінювання як майбутнього геолога; в основному усвідомлює необхідність набуття фаху геолога та необхідності професійного становлення; в основному вміє аналізувати та критично оцінювати власні результати; знає та але недостатньо вміє використовувати ГІС для вирішення професійних і фахових завдань, для реалізації посадових компетенцій; не всі професійно важливі якості сформовані; має основу професійного – фахового, інформаційного та геоінформаційного мислення як геолога; в основному усвідомлює відповідальності за результати навчальної та майбутньої професійної діяльності як геолога; уміє моделювати ситуацію та обирати шлях досягнення цілей; у цілому здатний коригувати свої навчальні дії та має план щодо професійного становлення як геолога за конкретною спеціалізацією; недостатньо вміє організувати самостійну роботу з різними інформаційними джерелами.

Низький – знаннієво-репродуктивний – рівень характеризується такими проявами: нездатний до саморефлексії та самооцінювання як майбутнього геолога; слабо усвідомлює необхідність набуття фаху геолога та не розуміє необхідності професійного становлення; слабо вміє аналізувати та критично оцінювати власні результати; недостатньо знає та тільки по шаблону вміє використовувати ГІС для вирішення професійних і фахових завдань для

реалізації посадових компетенцій; професійно важливі якості сформовані слабо; слабо сформоване професійне – фахове, інформаційне та геоінформаційне мислення як геолога; слабо усвідомлює свою відповідальність за результати навчальної та майбутньої професійної діяльності як геолога; вміє по шаблону моделювати ситуацію та обирати шлях досягнення цілей; слабо вміє коригувати свої навчальні дії та не має плану дій щодо професійного становлення як геолога за конкретною спеціалізацією.

Геоінформаційна компетентність випускника коледжу – геолога – має міжпредметний характер і демонструє його підготовленість, здатність і готовність до системного застосування ГІС та використання ГІТ у процесі реалізації своїх посадових компетенцій.

Для діагностування сформованості геоінформаційної компетентності геолога доцільно застосовувати такі критерії: ціннісно-мотиваційний, фахово-когнітивний, технологічний, індивідуально-психологічний і суб'єктний.

Список використаних джерел:

1. Хасаншина Н.З. Теория и методика использования учебных геоинформационных систем в профильной подготовке школьников: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Тольятти, 2004. 186 с.
2. Цідило І.М. Підготовка інженера-педагога до застосування інтелектуальних технологій у професійній діяльності: монографія / за наук. ред. Г.В. Терещука; ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль: Вектор, 2014. 422 с.
3. Лузан П.Г., Каленський А.А. Методи і форми організації навчання фахівців аграрної галузі: навч. посіб. Київ: Логос, 2014. 280 с.
4. Ягупов В.В., Півень Н.М. Компетентнісний підхід до формування змісту професійної підготовки майбутніх бакалаврів технічного профілю (на прикладі спеціальності „Інженерне матеріалознавство”). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка /* голов. ред. Терещук В.Г. Тернопіль, 2009. Спецвип. № 3. С. 283–287.
5. Ягупов В.В., Півень Н.М. Методологічні та теоретичні проблеми забезпечення міжпредметних зв'язків у підготовці фахівців технічного профілю. *Збірник наукових праць Нац. академії Держ. прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Серія: Педагогічні і психологічні науки /* голов. ред. Потапчук Є.М. Хмельницький, 2013. № 1(66). С. 348–359.

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Павло П'ятигор,

магістрант 6 М-Пр(М) групи, факультету
технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Сучасна методична наука в умовах активного реформування вітчизняної системи професійної освіти набуває особливого значення, саме тому методика має теоретично обґрунтовувати та практично спроектувати педагогічні процеси, розробити сучасні технології навчання, що сприяли б ґрунтовному опануванню фаховими знаннями майбутніми молодшими спеціалістами та допомагали педагогам так вибудувати освітній процес, щоб у ньому ефективно реалізовувалися завдання та принципи освітньої системи.

Чільне місце у цьому процесі посідає технологія проблемного навчання, що спрямована на активне освоєння знань, формування професійних здібностей та прийомів дослідницької діяльності, залучення молодших спеціалістів до наукового пошуку, тобто це такий тип навчання, при якому поєднується систематична самостійна пошукова діяльність учнів із засвоєнням ними готових висновків науки.

Кожен педагог професійного навчання прагне всебічного розвитку учнів, тому найчастіше застосовують саме метод проблемного навчання, покликаний навчити учнів самостійно мислити, виокремлювати головне, логічно та послідовно викладати свої думки, працювати творчо, об'єктивно оцінювати свою роботу, орієнтуватися у великому потоці інформації.

Суть методу проблемного викладу полягає в тому, що викладач не пояснює матеріал, а, використовуючи різноманітні джерела й засоби, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, потім, «... розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання

поставленого завдання. Учні стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку» [1].

Наприклад, під час вивчення теми «Класифікація і будова плугів» викладач зосереджує увагу на таких питаннях: 1. Призначення плугів; 2. Агротехнічні вимоги до оранки; 3. Класифікація плугів; 4. Загальна будова причіпного плуга; 5. Загальна будова начіпного плуга; 6. Робочий процес плугів. На наступному занятті розглядаються робочі органи плуга – призначення, робота і будова ножів, лемешів, полиць, передплужника, ґрунтопоглиблювача тощо. Розгляд кожного блоку навчальної інформації викладач розпочинає зі звернення до учнів: *«Уявіть, що при складанні плуга не поставили дисковий ніж (передплужники, лемеші тощо)»*. Зважаючи на те, що учні вже володіють знаннями щодо будови плугів, такі запитання створюють проблемну ситуацію – певний психічний стан суб'єкта, що виникає в процесі такого завдання, яке вимагає відкриття (засвоєння) нових знань про предмет, способи або умови виконання завдань [2].

Створивши проблемну ситуацію та залучивши аудиторію до розмірковування, роздумування над роботою передплужника, викладач пояснює, насамперед, його призначення (вирізує верхню частину верхнього шару ґрунту шириною $2/3$ захвату корпусу і складає в перевернутому положенні на дно борозни). Після цього ставиться риторичне запитання до аудиторії: як це впливає на якість оранки? Проблема буде розв'язана, якщо учні усвідомлять, що передплужник сприяє покращанню загортання рослинних решток, вирівнюванню поверхні ґрунту.

Таким чином, своєрідністю методу проблемного викладу є те, що учень не тільки сприймає, усвідомлює, запам'ятовує наукові факти, теоретичні положення, наукові висновки, а й слідує за логікою доведень, плином думок викладача, прогнозує кожен наступний етап пошуку шляхів розв'язання проблеми.

Узагальнимо характерні ознаки цього методу в такий спосіб:

- викладач створює проблемні ситуації відповідними засобами (проблемне питання; проблемне пізнавальне завдання; проблемний епіграф; наочне демонстрування несподіваних, парадоксальних, незрозумілих явищ; приклад виробничої ситуації пошукового характеру тощо);
- викладач показує шлях розв'язання проблеми, від початку до кінця;
- учні беруть участь у розв'язанні проблем (підвищена активність аудиторії, бажання слухачів дати відповідь на запитання, сумніви щодо переконливості аргументів, елементи дискусії);
- «оформлення кінцевих висновків на основі доказового аналізу різних поглядів при вирішенні розглядуваних проблем» [3, с. 283].

Отже, при застосуванні проблемного методу викладач формулює проблемне завдання, розподіляє його на під проблеми, а потім послідовно, крок за кроком, спонукає учнів до самостійного його розв'язання. Учні, у свою чергу, сприймають завдання проблемного характеру, актуалізують наявні знання, частково розв'язують завдання в умовах самоконтролю та дії мотиваційних факторів. Проте його діяльність не передбачає планування етапів пошуку, самостійного зіставлення етапів між собою, системного бачення напряму пошуку: при частково-пошуковому (евристичному) методі поки що ці функції виконує викладач.

Список використаних джерел:

1. Буцик І.М. Вплив методів навчання на розвиток навчально-пізнавальної діяльності студентів. *Науковий вісник Національного аграрного університету*. Київ: НАУ. 2002. Вип. 59. С. 40–49.
2. Манько В.М. Ступенева підготовка інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва. Київ, 2005. 506 с.
3. Манько В.М. Теоретичні та методичні основи ступеневого навчання майбутніх інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва: дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2004. 498 с.

РОЛЬ КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Андрій Рибчинський,

завідувач навчально-виробничою практикою
Шацького лісового коледжу ім. В.В. Сулька,
викладач вищої категорії, викладач-методист

Сучасний світ перейшов на новий щабель свого розвитку. Найхарактернішими рисами його перебудови стали інтеграційні процеси, які торкнулися практично всіх сфер у всіх країнах. Світовий процес переходу до інформаційного суспільства, а також економічні, політичні й соціальні зміни, що відбуваються в Україні, зумовили необхідність прискорення реформування системи освіти.

Зміни, що відбуваються в системі освіти, націлені на її оновлення й обумовлені побудовою процесу навчання на основі новітніх технологій, використання яких забезпечить не лише формування бази фундаментальних знань і вмінь, але і сприятиме розвитку особистості, її творчій індивідуальності. Досягнення освітніх цілей безпосередньо залежить від організації освітнього процесу ВНЗ як єдиної системи, важливою передумовою якої – є створення гармонізованої системи внутрішнього забезпечення якості, що полягає в забезпеченні вищими навчальними закладами високого рівня організації освітньої діяльності.

Перед Шацьким лісовим коледжем ім. В.В. Сулька стоїть важливе завдання – виявлення і розвиток потенційних творчих здібностей тих, хто навчається, підготовка кваліфікованих спеціалістів лісової галузі України, вдосконалення методики викладання навчальних дисциплін, підвищення теоретичної та практичної підготовки науково-педагогічних працівників. Головна мета освітньої діяльності коледжу – підготовка фахівців, які поєднують у собі професійні знання, ділові якості, здатність вирішувати

проблеми лісового господарства та деревообробної промисловості, високий рівень духовної та моральної культури, громадянської свідомості.

Лісове господарство є важливою галуззю економіки України, головні функції якої полягають у вивченні та відтворенні лісів, охороні лісових насаджень від пожеж, шкідників і хвороб. Це – єдина галузь, де виробничий цикл триває десятиліття, а то й століття. Ліси виконують економічні, соціальні й екологічні функції, що зумовлюють їх значущість як на державному, так і на планетарному рівнях. У зв'язку з цим, у часи економічної нестабільності функціонування лісового господарства залежить від ефективного управління, ключову роль в якому відіграє компетентний, висококваліфікований фахівець-керівник. Усе це зумовлює потребу в обґрунтуванні сучасних підходів до професійної підготовки майбутніх магістрів лісового господарства у ВНЗ, важливою складовою якої є їхня управлінська підготовка.

Фахова підготовка фахівців лісового господарства в Україні залишається актуальним питанням сьогодення. Це зумовлено потребою в кадрах, які могли б професійно вирішувати сучасні проблеми лісогосподарської галузі, зокрема: створення сприятливих умов для залучення інвестицій в лісопромисловий комплекс і лісове господарство. Але аналіз науково-педагогічних публікацій засвідчує, що проблема комплексного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, зокрема її практичної складової, залишається недостатньо дослідженою на сьогодні.

Практика – це процес оволодіння різноманітними видами професійної діяльності, у якому цілеспрямовано створюються умови для самопізнання та самовизначення студента під час виконання різних професійних ролей і формується потреба самовдосконалення. Під час практики відбувається перенесення засвоєних знань і вмінь студентів під керівництвом керівника практики у реальну професійну дійсність, а також проявляється професійна спрямованість студентів, їх професійно важливі якості.

Методологічною основою проектування практичної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, як системного об'єкта, має бути особистісно-діяльнісний підхід до процесу професійного становлення особистості.

Саме включення студента до різних видів діяльності, що мають чітко сформульовані завдання, його активна позиція сприяють успішному становленню майбутніх фахівців. Шацький лісовий коледж ім. В.В. Сулька має значний досвід підготовки фахівців лісового господарства. Однією з провідних складових професійної підготовки зазначених фахівців є впровадження в навчальний процес системи поетапної практичної підготовки студентів із послідовним нарощуванням рівня професійних знань та практичних умінь і навичок. Така підготовка здійснюється згідно зі ст. 43 Закону України «Про вищу освіту» та «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України». Кожен етап практичного навчання має чітко окреслену мету і вирішує конкретні завдання. Передбачено об'єднання аудиторного і практичного навчання у цілісний інтегративний навчальний план. Конкретні види практики закріплюють ті знання, які студент отримує впродовж вивчення теоретичних курсів. Залежно від проблематики теоретичних курсів, часу навчання студентів в коледжі, специфіки базових закладів та установ рівень включення студентів у “виробничий” процес диференціюється навчальним планом і має свою специфіку за формою і змістом.

Метою практичної підготовки фахівців лісового господарства в ШЛК є поглиблення теоретичних знань студентів у галузі біології та екології лісу, топографії та інших галузях лісового господарства, оволодіння уміннями і навичками практичної роботи в лісовій селекції, лісівництві, лісовій таксації, лісоексплуатації та лісорозведенні; формування у студентів професійних умінь прийняття оптимальних управлінських рішень, виходячи із умов лісівництва; виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань та творчого їх застосування в практичній діяльності.

Завданням наскрізної практичної підготовки фахівців у галузі лісового господарства протягом всього терміну навчання в коледжі є формування фахових здібностей студентів на базі одержаних теоретичних знань відповідно до основних завдань діяльності лісівника – фахівця з «Лісового господарства», передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою. Тому наскрізна практика організовується у формі виконання студентом визначеної програми всіх видів практик, обсягів практичних робіт, що дозволяє оптимально поєднати теоретичне навчання студентів з набуттям практичних умінь і навичок протягом усього періоду навчання.

Із цією метою керівником практики передбачено безперервну практичну підготовку студентів, яка охоплює різні аспекти практичної діяльності лісівника з урахуванням галузевої направленості його роботи в лісовому господарстві. Практична підготовка покликана закріпити теоретичні знання, набуті під час лекційних і практичних занять, формувати первинні професійні уміння і навички з навчальних дисциплін циклів природничо-наукової та професійно-практичної підготовки, ознайомити з особливостями майбутнього фаху, підготувати до проходження виробничої практики.

Основним завданням практики є набуття студентами навичок управління та організації лісогосподарського виробництва, а також набуття досвіду роботи в колективі. Практична підготовка майбутніх фахівців лісового господарства забезпечує поглиблення та закріплення знань студентів, а також формування комплексу умінь, відповідно до вимог стандарту вищої освіти, які, у свою чергу, – є складовими виробничих.

Окрім того, зміст і завдання практичної підготовки передбачає і оволодіння здатностями вирішувати проблеми і задачі соціальної діяльності: проводити організаційно-виховну роботу серед працівників колективу, сприяти зростанню кваліфікації працівників та підвищувати виробничий потенціал колективу, здійснювати управління соціальним розвитком трудового колективу.

Серед різноманітних норм і стандартів, яким має відповідати підготовка

фахівців у ВНЗ, виокремлюються вагомі вимоги щодо здійснення професійної діяльності в реальних умовах. У зв'язку з цим, все більшого значення набуває встановлення зв'язку змісту навчальної діяльності студентів з їхньою майбутньою професійною діяльністю. Такий зв'язок можна здійснити при застосуванні компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ, результатом якої є їхня професійна компетентність.

У сучасній вітчизняній науці досліджуються різні аспекти компетентнісного підходу: застосування до організації навчальної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі (Н. Бібик, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко та ін.); психологічна компетентність викладача (Н. Кузьміна, О. Полуніна, В. Рибалка, В. Саюк, Х. Шарапенко та ін.); професійна компетентність інженера (М. Гордієнко, А. Добряков, О. Ігнатюк, О. Романовський та ін.); професійна, інформаційна компетентність економістів (Н. Баловсняк, О. Гончарова, С. Горобець, Л. Дибкова, Н. Усімбаєва та ін.); професійна, комунікативна компетентність фахівців митної служби (М. Поліщук, О. Павленко та ін.); життєва компетентність особистості (В. Доній, І. Єрмаков, Г. Несен, В. Нищета, С. Смольнікова, Л. Сохань, М. Степаненко та ін.); екологічна компетентність (М. Павлютенко, Н. Пустовіт, І. Родигіна, Л. Титаренко та ін.); управлінська компетентність керівників шкіл, фахівців-аграрників, магістрів військового профілю (Р. Вдовиченко, Г. Єльнікова, В. Маслов, Л. Карамушка, Т. Сорочан, В. Свистун, Т. Мацевко) та ін.

Однак, проблема формування управлінської компетентності майбутніх фахівців лісового господарства не була предметом спеціальних психолого-педагогічних досліджень. Відсутність науково-обґрунтованих педагогічних умов і методичних засад формування управлінських навичок, вмінь і здатностей у майбутніх фахівців лісового господарства та підготовки до реалізації різних управлінських функцій негативно позначається на якості їхньої управлінської підготовки.

Таким чином, нерозробленість цієї проблеми зумовлена *протиріччями*

між:

– потребами лісового господарства у компетентних керівниках і невідповідністю їхньої професійної підготовки до майбутньої управлінської діяльності;

– необхідністю вдосконалення управлінської підготовки майбутніх фахівців лісового господарства та недостатнім дослідженням методологічних, теоретичних і методичних засад такої підготовки;

– високим рівнем теоретичної і недостатнім рівнем практичної підготовленості майбутніх фахівців лісового господарства до здійснення управлінської діяльності.

У контексті знаходження відповідей на виклики сучасності та, зважаючи на трансформаційні та модернізаційні зміни в сучасній системі освіти України, в професійно-технічній освіті також здійснюються процеси розробки шляхів реалізації компетентної моделі підготовки фахівців лісового господарства. Зупинимося більш детально на висвітленні напрямів розв'язання цієї суперечності. На вітчизняному педагогічному науковому полі нині, як і останні 10-15 років тому, активно дискутується проблема умов, механізмів, технологій реалізації ідей компетентного підходу керівника практики при підготовці фахівців. У численних наукових дослідженнях учені висвітлюють суть таких понять цієї концепції, як: «компетентність», «компетенція», «компетентнісний підхід», «професійна компетентність», «ключові компетенції» тощо. Це й не дивно: вказані категорії компетентної методології в західній європейській поняттєвій системі з'явилися ще у другій половині ХХ століття, а вітчизняні дослідники розпочали ідентифікувати вітчизняні освітні терміни з їх європейськими тлумаченнями лише із вступом до Болонського процесу.

Відмітимо, що поняття «компетентність» у трактуванні представниками Ради Європи є «... загальною здатністю, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, які індивід набув у процесі навчання. При цьому компетентності не

можуть бути зведені до фактичних знань; бути компетентним не є у всіх випадках синонімом бути вихованим або освіченим».

Аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить, що компетентність є поняттям різноаспектним та різноплановим. Цей феномен є предметом розвідок філософів, соціологів, юристів, економістів, психологів, педагогів. Компетентність розглядається ученими як ступінь сформованості соціального й практичного досвіду особистості (І. Єрмакова); рівень реалізації посадових вимог та інструкцій (В. Плохий, О. Чабан); рівень знань громадянської активності (Н. Побірченко) тощо. Нами встановлено, що у понятті «компетентність», учені вбачають такі категоріальні ознаки чи синонімічні поняття:

- поінформованість, обізнаність, авторитетність;
- знання для виконання певних функцій;
- уміння застосовувати знання на практиці;
- здатність здійснювати діяльність зі знанням своєї справи;
- комплекс взаємопов'язаних якостей особистості;
- основа для здійснення продуктивної діяльності з певного фаху;
- комплекс знань, умінь, навичок, здібностей, досвіду, мотивації.

Відомий дослідник проблем компетентнісного підходу в освіті Е. Зеєр визначає компетентності як «... змістові узагальнення теоретичних та емпіричних знань, представлених у формі принципів, смислоутворюючих положень».

Важливим є те, що професійна компетентність формується і виявляється в діяльності, розвивається від нижчих до вищих рівнів засобами професійно орієнтованого середовища, визначає можливість фахівця ефективно розв'язувати стереотипні, діагностичні та евристичні класи задач.

Варто підтримати думку учених у тому, що професійна компетентність формується на основі та з допомогою ключових компетентностей, які, з одного боку, забезпечують успішне її формування, а з іншого – лежать в основі професійної компетентності та забезпечують її актуалізацію і реалізацію. Для

того, щоб визначитися з сутнісними характеристиками тих чи інших компетентностей особистості, доречно їх певним чином класифікувати. Дослідники проблем компетентнісного підходу в освіті по-різному класифікують компетентності, виокремлюючи при цьому розмаїття ознак феномена: загальнопрофесійні та соціальні; базові й ключові; соціальні, професійні, загальнокультурні та ін.

Роль керівника у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців визначається “індивідуальним підходом”, адже керівник практики – це високоосвічений спеціаліст з великим досвідом, який постійно підвищує свій професійний і науковий рівень, прагне передати свій професіоналізм, перш за все, в оволодінні спеціальними знаннями і навичками в галузі організації виробництва. Керівник практики працює над тим, щоб кожний студент володів: широким кругозором, жаданням знань, професіоналізмом, новаторством, творчим підходом до роботи; відчуттям розуміння ситуації; творчим ставленням до роботи, завзятістю, упевненістю в собі і відданістю справі; нестандартним мисленням, винахідливістю, ініціативністю і здатністю генерувати ідеї; готовністю до змін, відвертістю, гнучкістю і легкою пристосованістю до змін, що відбуваються; прагненням до співпраці, комунікативністю і відчуттям успіху; емоційною врівноваженістю і стресостійкістю; здібностями впливати на людей; здатністю працювати в колективі і з колективом; умінням передбачати результат; внутрішньою потребою до саморозвитку і самоорганізації; здатністю діяти самостійно.

Керівник практики в навчальному процесі забезпечує набір методик для формування важливих самоосвітніх умінь особистості, а саме: виокремлення, аналізу, подолання труднощів і проблем, які виникатимуть у процесі навчання; ефективного спілкування та навчання в колективі, групі, соціальних мережах; організаторських і управлінських умінь; умінь самоаналізу та самомотивації тощо. Усі ці уміння становлять основу самоосвітньої компетенції майбутнього спеціаліста, яка є одним із проявів і показників соціальної та професійної зрілості особистості.

Зокрема у Н. Горук, у структурі самоосвітньої компетентності виокремлено мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивний компоненти. Мотиваційно-ціннісна складова полягає у формуванні свідомого прагнення до особистісного і професійного вдосконалення, готовності до неперервного навчання впродовж життя, розвиток емоційно-вольових механізмів щодо подолання труднощів під час самоосвітньої діяльності. Когнітивний компонент полягає в оволодінні знаннями про самоосвіту, формуванні умінь самостійного пізнавального пошуку. Діяльнісна складова передбачає засвоєння студентами умінь організувати і регулювати самоосвітню діяльність, а рефлексивна – у формуванні умінь самоаналізу та самокорекції, розвитку умінь самооцінки і самоконтролю власної пізнавальної діяльності. Застосування технології компетентнісного підходу дозволяє інтегрувати більшість перелічених вище компонентів, особистість стає мотивованою, усвідомлює важливість поставлених завдань для досягнення особистих цілей; самостійно обирає методи і засоби вирішення завдань, які максимально підходять для виконання поставленої задачі; усвідомлено бере на себе відповідальність за кінцевий результат. В основі цього підходу в освіті є уміння викладача-керівника формулювати важливі потужні запитання, які сприятимуть визначенню потреб і сподівань студентів, стимулюють мислення, змушують мобілізувати попередні знання і досвід, розкрити потенціал. Такі потужні запитання допомагають проаналізувати проблему всебічно, розвивають інтерес до вивчення.

Формування умінь самостійного пізнавального пошуку за допомогою компетентнісного підходу на окремих практичних заняттях полягає у серіях продуманих запитань для визначення цілей і завдань заняття, запитаннях щодо застосування нового матеріалу на практиці чи у професійній діяльності, стимулюванні пошуку нових ідей і рішень, побудові логічних і причинно-наслідкових зв'язків; пошуку шляхів досягнення поставлених завдань та усвідомлення досягнення запланованого. Традиційними методами, які

доцільно застосовувати на різних стадіях навчального-практичного процесу, є вправи на розвиток умінь постановки цілей і стратегічного планування. Вони навчають студентів ставити перед собою завдання і виконувати його.

Методологія виходить з того, що людина від природи безмежно талановита та володіє великим потенціалом, який не реалізується нею в повній мірі.

Консультант або керівник практики – це людина, яка має певний досвід і знання, високий рівень комунікативності, намагається допомогти колективу і конкретній людині набути досвід, необхідний і достатній для оволодіння професією. Його задача полягає у тому, щоб прояснити ситуацію колезі, компетентно і тактовно допомогти виокремити та сформулювати проблему, визначити цілі, шляхи та засоби їх досягнення, не намагаючись змінити людину, а розкриваючи її природній потенціал. Він не дає готових порад та рекомендацій, а лише допомагає колезі знайти власні рішення актуальних проблем.

Необхідними характерними **якостями** такого **керівника** є:

- глибокі знання психології і можливостей людини;
- вміння створювати умови, в яких люди будуть здатні усвідомлювати зміст свого існування, свої цінності, своє призначення у житті. Розуміння цього дозволяє виключно високо мотивувати співробітника, а йому – робити крок назустріч організації у цьому процесі, бо він буде чітко розуміти, навіщо йому це потрібно;
- вміння працювати з групами людей, здатність пов'язувати в єдине ціле усіх, зберігаючи при цьому індивідуальність кожного;
- знання організації, тобто розуміння того, як досягти результатів справи в системі організації;
- знання практики і управління (це і досвід в управлінні, це і розуміння управлінської практики та її проблем);
- орієнтація на розвиток (спонукання до розвитку інших);
- комунікабельність;

- довіра;
- доступність (тобто уміння бути в розпорядженні інших, коли вони в цьому мають потребу).

Вищезгадані якості наставника успішно реалізуємо у таких етапах:

- інформаційно-орієнтований: визначається ціль та проблеми;
- практичний: корекція професійних навичок співробітника;
- заключний: оцінюється ступінь готовності до виконання функціональних обов'язків.

Активне впровадження в систему вищої школи компетентнісного підходу, на мою думку, сприяє підвищенню якості освіти, оскільки у цьому процесі кожен учасник взаємодії є унікальною творчою особистістю, здатною самостійно вирішувати багато завдань, проявляти ініціативу, робити вибір, брати на себе відповідальність і приймати рішення.

Отже, феномен керівника у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців – це динамічний процес групи, який може бути доволі суперечливим: міра домагань лідера і міра готовності інших належних до групи осіб прийняти керівника як лідера, тобто його провідну роль, можуть не збігатися. Практичне навчання є інтегруючим і стрижневим компонентом професійного становлення фахівця, сполучною ланкою між теоретичним навчанням майбутніх фахівців лісогосподарської галузі та їхньою самостійною роботою в установах цієї сфери. Вважаємо, що тільки за умов врахування під час організації й проведення практик специфіки напряму професійної підготовки та дотримання системного підходу і визначених принципів практичного навчання, можна забезпечити необхідний рівень професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства.

Список використаних джерел:

1. Беседіна Л.М., Сторурубльов О.І. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах: метод. посіб. / вид. 2-е, перероб. і доп. Київ: Логос, 2009. 204 с.

2. Окса М.М. Стратегічний менеджмент в освіті: навч. посіб. Мелітополь: МДПУ, 2007. 178 с.

3. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика: аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/252/>.

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО І РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Тетяна Рулевська,
аспірантка Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України

На сьогоднішній день питання збереження довкілля та раціонального природокористування є пріоритетними не лише для нашої держави, а й для усієї світової спільноти. Передусім, це пов'язано з загальним погіршенням екологічної ситуації у світі. Безумовно, на стан довкілля впливає багато чинників, серед яких – професійна діяльність людини. Екологічні відносини в Україні регулюються низкою нормативно-правових документів, а саме: Конституцією України, Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про охорону земель», «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про стратегічну екологічну оцінку» та ін. Однак не варто забувати, що стан навколишнього природного середовища залежить від кожної людини зокрема, від того, наскільки вона екологічно свідома, дотримується норм екологічної безпеки, зважає на екологічні наслідки своєї професійної діяльності. Тому проблема розвитку екологічної культури майбутніх фахівців наразі є актуальною і потребує подальшого вивчення.

Принагідно зазначимо, що транспортна галузь посідає важливе значення для економіки держави. Особливе місце у ній відводиться морському і

річковому транспорту. Порівнюючи з автомобільним та залізничним, річковий транспорт є найбільш екологічно безпечним. Проте загалом водний транспорт може бути серйозним джерелом екологічного забруднення. А це означає, що майбутні фахівці морського та річкового транспорту задля недопущення екологічної катастрофи як наслідку своєї професійної діяльності повинні бути екологічно грамотними, свідомими, володіти високим рівнем екологічної культури.

У Концепції екологічної освіти України наголошується, що екологічна освіта – це сукупність наступних компонентів: екологічні знання – екологічне мислення – екологічний світогляд – екологічна етика – екологічна культура. Крім того, у документі вказується, що середня професійна екологічна освіта має базуватися на змісті, формах та методах шкільної екологічної освіти та враховувати особливості впливу на довкілля конкретних галузей народного господарства [1]. Як бачимо, екологічна культура є базовим компонентом екологічної освіти. Хоча спільної думки з цього приводу серед науковців немає. Так, наприклад, В. Гончарук дотримується протилежної точки зору, вважаючи екологічну освіту складовою екологічної культури [2]. Попри різні підходи до взаємозалежності понять «екологічна культура» та «екологічна освіта», вважаємо, що формування екологічної культури має розпочинатися в ранньому віці й супроводжувати усі етапи становлення особистості.

Якщо ж говорити про дефініцію поняття «екологічна культура», на нашу думку, особливої уваги заслуговує визначення Г. Жирської, яка вказує, що екологічна культура – це «вся поведінка і життя людини на основі пізнання й використання законів розвитку природи з урахуванням близьких та віддалених наслідків її змін під впливом людської діяльності» [3, с. 75]. А отже, стиль професійної діяльності майбутніх фахівців морського і річкового транспорту повинен узгоджуватися з екологічними стандартами збереження довкілля. В екологічній енциклопедії А. Толстоухова зауважується, що екологічна культура розвивається «на основі професійної екологічної освіти, інформування і виховання екосистемного мислення, тобто погляду на природу

як на цілісну планетарну живу оболонку Землі, що складається з саморегульованих екосистем» [4, с. 223], за таких обставин для розвитку екологічної культури важливою є професійна складова.

Майбутні фахівці морського і річкового транспорту в процесі професійної підготовки повинні усвідомити сутність екологічних проблем експлуатації водних транспортних засобів та уміти окреслювати шляхи їх вирішення. З цією метою у викладанні навчальних дисциплін у закладах освіти водного транспорту необхідно використовувати завдання екологічного характеру. Таким чином розвитку екологічної культури має слугувати опанування не лише предмета «Біологія та екологія», а й усіх дисциплін загальноосвітньої та професійної підготовки.

Значну роль слід відводити застосуванню сучасних форм і методів організації навчальної діяльності. Це можуть бути уроки-диспути, уроки-екскурсії, виконання проектів, використання елементів ділової гри, методів імітацій тощо. Як показує практика, ефективним методом освітнього процесу є проблемно-орієнтоване навчання. Студенти коледжів водного транспорту можуть шукати варіанти розв'язання проблем пагубного впливу морського і річкового транспорту на довкілля, шляхів зменшення негативної дії водного транспорту на навколишнє середовище, з'ясовувати екологічний стан водойм тощо.

Розвиток екологічної культури є динамічним процесом. Знання, отримані в процесі навчання, мають бути основою майбутньої професійної діяльності з урахуванням екологічних вимог. Проте оцінкою їх ефективності стає уміння застосовувати в конкретних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Про концепцію екологічної освіти в Україні: Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від № 3/6-19 від 20.12.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01>
2. Гончарук В.В. Загальнофілософські підходи до формування екологічної культури майбутніх учителів природничих дисциплін. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб.

наук. пр. / Уманський держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини; редкол.: Безлюдний О. І. (голов. ред.) та ін. Умань: Візаві, 2018. Вип.17. С. 41–47.

3. Жирська Г.Я. Формування в учнів ціннісного ставлення до природи як компонента екологічної культури. *Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка.* 2014. № 2. С. 74–81.

4. Екологічна енциклопедія: у 3 т. / редкол.: А.В. Толстоухов (голов. ред.) та ін. Київ: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. Т. 2: Є-Н. 416 с.

ТЕСТИ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Олександр Ямковий,

молодший науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук

На сучасному етапі реформування системи вищої освіти активно впроваджуються новітні технології навчання, зокрема дистанційна форма навчання, яка набула широкого поширення у багатьох країнах світу. Для дистанційної форми навчання засоби та методи діагностики знань студентів набувають виняткового значення, оскільки мають певні особливості застосування. Крім того, в умовах дистанційної освіти не всі традиційні методи контролю можуть бути реалізовані (наприклад, усне опитування або спостереження). Сьогодні одним із найпоширеніших методів оцінювання навчальних досягнень студентів є тестування.

У сучасних умовах запровадження дистанційної форми навчання або її елементів у закладах вищої та фахової передвищої освіти проблема тестового контролю навчальних досягнень студентів набуває особливої актуальності.

Найпоширенішою платформою для дистанційного навчання є Moodle (Modular Object Oriented Distance Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване середовище дистанційного навчання) – це система програмних

продуктів, за допомогою якої можна дистанційно, через інтернет, оволодіти навчальним матеріалом та самостійно створювати навчальні курси і проводити навчання на відстані. Використання системи Moodle дає змогу:

- дистанційно навчатися у мережі Інтернет. Ця програма є середовищем для навчання і надає можливості створювати та надавати доступ до численних навчальних ресурсів;

- впроваджувати нові методи викладання та навчання для всіх хто може використовувати Інтернет. Ці інноваційні методи надають можливість змінювати традиційні методи викладання змістовно доповнюючи академічний процес;

- студентів надсилати нові повідомлення викладачам та студентам, виконувати, здавати та переглядати завдання для самоконтролю, відслідковувати електронні журнали оцінок та присутності, використовувати різноманітні ресурси дисциплін, електронних бібліотек, посилання на ресурси Інтернет тощо [1, с. 30].

Задля оцінювання знань студентів у більшості навчальних закладів використовують платформу Moodle не тільки під час дистанційних курсів, а й для виконання практичних завдань, опрацювання теоретичного матеріалу, як додатковий спосіб поглиблення своїх знань, проведення модульних контрольних робіт у вигляді тестів, есе тощо. Це покращує швидкість оцінювання й перевірку робіт студентів, встановлює обмежений термін у виконанні тих чи тих завдань, а платформа автоматично створює рейтингову оцінку різних типів робіт.

В системі Moodle можливе створення банку тестових завдань з таких видів: одновибіркові, багатовибіркові, альтернативні, завдання на відповідність, завдання на встановлення правильної послідовності, завдання відкритої форми (завдання на доповнення, на перелік, завдання з короткою відповіддю). Проаналізуємо детальніше типи тестових завдань, які використовуються для перевірки знань студентів.

Одновибіркові завдання складаються з питання або умови задачі та

набору відповідей, з яких студент повинен вибрати одну вірну. *Багатовибіркові* завдання складаються з питання або умови задачі та набору елементів відповіді, з яких студент вибирає ті і стільки, які він вважає вірними.

Визначальною особливістю *одновибіркових* і *багатовибіркових* тестових завдань є те, що ці завдання складаються з умови завдання (ситуації), ввідного питання і серії із декількох невірних відповідей – *дистракторів*. Підбір *дистракторів* є важливою дидактичною проблемою конструювання цих тестових завдань, від розв'язання якої в значній мірі залежить якість тестового завдання.

Кожен *дистрактор* в тестовому завданні повинен вибиратися в рівній мірі всіма тестованими студентами, що вибирають неправильну відповідь. В педагогічній літературі *дистрактор*, який ніхто не вибирає як правильну відповідь, називають «непрацюючим». Тому, якщо в завданні є хоча б один *непрацюючий дистрактор*, то його треба видалити [2, с. 91].

Всі *дистрактори* повинні бути гомогенні (такими, що виявляють однакові властивості), належати до тієї ж категорії, що і правильна відповідь (наприклад, всі відповіді є діагнозами, складовими частинами однієї машини, належать до рослин одного виду тощо). Крім того, усі *дистрактори* мають бути об'єктивно достовірними ствердженнями, тобто в разі зміни умов завдання кожний з них може стати правильною відповіддю [3, с. 45].

Завдання на відповідність називають так по самому суттєвому елементу діяльності студентів: у них потрібно встановити відповідність елементів одного стовпчика елементам іншого.

При конструюванні тестових завдань такої форми слід дотримуватися таких вимог [4, с. 11] :

- перелік елементів у першій колонці повинен складатися з однорідних елементів; кількість останніх може бути будь-якою, але доцільно не більше п'яти.

- для уникнення можливого припасування останнього запитання до останньої ще не використаної відповіді, кількість елементів у кожній колонці

має бути різною.

– варіанти відповіді рекомендується розміщувати у логічній, алфавітній, цифровій або хронологічній послідовності.

Завдання на встановлення правильної послідовності – тестове завдання, у якому студент має встановити правильну послідовність елементів, дій, операцій тощо.

Тестові завдання відкритої форми передбачають вільну відповідь, і використовуються для виявлення знань термінів, визначень, розв'язування задач тощо. До завдань відкритого типу належать завдання на доповнення, на перелік, завдання з короткою відповіддю.

Тестові завдання з вільним складанням відповідей можуть мати вигляд: твердження, вислову, речення, де зроблено один або декілька пропусків, які студент під час відповіді повинен заповнювати, вписуючи слова, умовні позначення, цифри або формули. Такі завдання називають завданнями на доповнення. Другий варіант завдання даної форми має вигляд запитання або пропозиції, що вимагає перелічити складові частини, властивості, якості чи характеристики об'єкта, названого в умові завдання. Ці завдання називають завданнями на перелік.

При складанні тестових завдань відкритого типу такого формату необхідно дотримуватись таких загальноприйнятих правил: твердження повинні бути чіткими і зрозумілими, по можливості короткими, щоб передбачити однозначну правильну відповідь; пропущене слово повинно бути ключовим; доповнення (пропуски слів) бажано робити наприкінці твердження.

Тестові завдання з короткою відповіддю (тести-есе) належать до завдань, що передбачають стислу відповідь з декількох речень або абзаців. Відмітимо позитивні сторони завдань відкритої форми: стислість та однозначність відповідей; необхідність відтворення відповідей по пам'яті; відсутність необхідності шукати декілька варіантів відповідей; простота формулювання запитань; простота перевірки; неможливість вгадати відповідь

[5, с.101].

Тестові завдання можуть бути представлені в різних формах – словесній, графічній, табличній, символійній тощо. Також відзначимо, що для ефективного тестового оцінювання знань студентів важливо використовувати різнорівневу систему тестових завдань, так як застосування в тесті тільки завдань однієї форми призведе до одноманітності тесту і його неефективності. Відзначимо, що платформа Moodle спроможна провести контроль знань із різнотиповими тестовими питаннями, пройти самотестування – тренувальний тест, що допомагає самостійно опанувати дисципліну.

Під час дистанційного навчання тестування може проводитися як при безпосередньому контакті викладача зі студентом, так й у формі он-лайн: в попередньо обумовлений час студент входить на контрольну сторінку курсу, де розміщено он-лайновий тест з короткою інструкцією. Він відповідає на питання, не виходячи з мережі в режимі реального часу (тобто викладач бачить на моніторі хід відповіді). Оцінка може виставлятися автоматично (якщо в тесті лише вибираються відповіді або відповідь може однозначно відповідати еталону) або викладачем (якщо в тесті є відкриті питання). Час відповідей слід обмежувати – не надана вчасно відповідь на питання змінюється наступним питанням. Для створення таких тестів існують розроблені загальнодоступні спеціальні засоби, а їх розробка є нескладною.

Список використаних джерел:

1. Бодненко Д.М., Варченко Л.О., Жильцов О.Б. Тестовий контроль знань студентів у системі Moodle: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О.Б. Жильцова. Київ: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 112 с.
2. Паращенко Л.І., Леонський В.Д., Леонська Г.І. Тестові технології у навчальному закладі: метод. посіб. / наук. ред. О.І. Ляшенко. Київ: Майстерня книги, 2006. 218 с.
3. Лузан П.Г., Каленський А.А., Колісник Н.В. Технологія тестового контролю успішності навчання майбутніх молодших спеціалістів: метод. рек. Київ: ПІТО НАПН України, 2018. 72 с.
4. Методичні рекомендації до складання та використання тестів для діагностики знань студентів / уклад.: М.М. Масліков, В.А. Лагода. Київ: НУХТ, 2005. 50 с.

5. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. М.: Интеллект-центр, 2001. 296 с.

6. Лузан П.Г., Каленський А.А. Методи і форми організації навчання фахівців аграрної галузі: навч. посіб. Київ: Логос, 2014. 280 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ксенія Яцина,

аспірант Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України

Основне завдання закладів фахової передвищої освіти – формування в студентів професійних компетентностей, інтеграція навчання і виробництва, підвищення професійної мобільності й конкурентоздатності випускника на ринку праці. Все це ставить нові вимоги щодо організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти. Застосування нових інноваційних технологій навчання у поєднанні із сучасними інформаційно-комунікативними технологіями забезпечать досягнення педагогічних і дидактичних цілей, оскільки з використанням інноваційних та інформаційно-комунікативних технологій можливості організації освітнього процесу значно поширюються.

Зауважимо, що сучасна освіта – це інтеграційний процес, який тісно пов'язаний з впровадження інноваційних методів навчання. Кремень В. Г. та Їльїн В. В. у своїй монографії «Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму» зазначають, що сучасна освіта «...потребує активного переоблаштування освітнього процесу на засадах інформаційних технологій та мовних стратегій; розробки та впровадження інтегративних курсів та лекторіїв; підвищення ролі самостійної роботи студентів та навчальної практики»[2, с.114].

Для забезпечення якості підготовки молодших спеціалістів у закладах фахової передвищої освіти треба зосередитись на впровадженні в освітньо-професійні програми технології проектного навчання.

Проектна технологія є однією з інноваційних освітніх технологій, яка поєднує теоретичні знання та їх практичне застосування для розв'язання конкретних життєвих чи професійних проблем.

Проектним технологіям в системі освіти присвячена велика кількість робіт, зокрема С. Сисоєва, Д. Гоменюк, Г. Романової. Співробітниками Інституту професійно-технічної освіти НАПН України проводиться низка наукових досліджень, присвячених ефективності застосування проектних технологій у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, запровадження сучасних інформаційних засобів навчання, виховання і професійної орієнтації учнів.

Слід зазначити, що працюючи над проектом студент має змогу проявити свою індивідуальність, зробити свій особистий вибір серед різноманіття способів виконання тієї чи іншої задачі. Через проектну діяльність активуються самореалізація, усвідомлення своїх можливостей, створення власного способу дій. Тому, впроваджуючи проектну діяльність, можна отримати як інноваційні раціоналізаторські пропозиції, так і креативні рішення при виконанні поставлених завдань.

Отже, проектна технологія є найочевиднішим способом формування професійних компетентностей у молодших спеціалістів закладів фахової передвищої освіти, оскільки дозволяє використовувати потенціал одного студента, потенціал групи і потенціал самого освітнього закладу поєднуючи участь студентів суміжних спеціальностей. В ході роботи над проектом студенти повинні проявити вміння аналізувати, чітко формулювати цілі і задачі, сприймати і оцінювати інформацію, планувати і реалізовувати свої дії щодо досягнення цілей проекту. Головним при використанні проектної технології є те, що теоретичні знання та їх практичне застосування органічно поєднуються.

До переваг проектного навчання треба віднести активне використання новітніх інформаційних технологій, без яких тепер неможливий освітній процес. З розвитком інформаційних технологій освіта постає як безперервний процес, що вимагає від фахівця прагнення й уміння постійно збагачувати свій запас знань через самоосвіту, через використання Інтернету та інформаційних технологій. Так визначається пізнавальна самостійність – ще одна риса, яку допомагають розвинути проектні технології.

Таким чином, ми можемо зробити висновки, що впровадження проектних технологій в процесі підготовки молодших спеціалістів закладів фахової передвищої освіти сприятиме формуванню у студентів наукової та творчої ініціатив, відповідальності, бажанню самоствердитися, встановленню мотивації, розвитку впевненості в собі і як наслідок високої професійної та загальнокультурної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T192745.html (дата звернення: 28.01.2020).
2. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму: монографія. Київ: Пед. думка, 2012. 368 с.
3. Томаш В., Гаврилюк П. Використання відеоматеріалів у навчальному процесі. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доповідей X міжнар. науково-практ. конф. Хмельницький, 2019.

РОЗДІЛ 4 . МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Лариса Липська,

завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів ІІТО НАПН України,
кандидат педагогічних наук

Ураховуючи прискорений розвиток техніки і новітніх технологій, стратегічним напрямом розвитку національної системи освіти визнано інформатизацію, яка має забезпечувати освітню галузь теорією, технологією та практикою створення й оптимального використання навчально-методичних, програмно-технологічних продуктів, спрямованих на реалізацію дидактичних можливостей інформаційних технологій.

Аналізуючи стан професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників можна стверджувати про недостатній рівень сформованості у майбутніх кваліфікованих робітників знань сучасних технологій виробництва, умінь виконувати складні виробничі завдання, навичок самостійного пошуку професійної інформації та самонавчання.

На сьогодні інформатизація освіти є основним чинником успішного розвитку процесів інформатизації суспільства, саме тому освіта потребує пріоритетного забезпечення відповідними ресурсами.

Інформатизацію освіти слід розглядати як цілеспрямований організований процес забезпечення ходу навчання теорією, технологією і практикою створення та оптимального використання науково-педагогічних,

навчально-методичних, програмно-технологічних розробок, що орієнтуються на реалізацію можливостей ІТ.

Також слід додати, що інформатизація освіти привносить концептуальні зміни в навчально-виховний процес, а саме:

- ✓ зміну структур навчальної взаємодії між суб'єктами навчання;
- ✓ зміну структури викладу навчального матеріалу та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.

Інформаційні технології здатні позитивно вплинути на процес підготовки кваліфікованих робітників, трансформувати педагогічну взаємодію з репродуктивною в активну та інтерактивну.

На наш погляд, SMART-комплекси навчальних дисциплін для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників мають відповідати як загальнодидактичним вимогам до електронних засобів навчання так і особливим запитам системи ЗП(ІТ)О, а саме:

- ✓ сприяти реалізації компетентнісного підходу;
- ✓ забезпечувати оптимальне поєднання та дотримання принципів доступності та науковості навчання;
- ✓ підвищувати рівень мотивації навчання професії;
- ✓ забезпечувати індивідуалізацію професійного становлення майбутніх фахівців;
- ✓ формувати навички самостійної роботи учнів із професійною інформацією.

Реалізація педагогічних інновацій, спрямованих на інтенсифікацію освітнього процесу, потребує визначення певних умов, за яких упровадження SMART-комплексів навчальних дисциплін стає можливим і доцільним. При визначенні та створенні педагогічних умов використання SMART-комплексів, що суттєво впливають на процес учіння і формування компетентності, необхідно враховувати ті фактори, що впливають на формування професійних інтересів майбутніх кваліфікованих робітників.

Однією із педагогічних умов використання SMART-комплексів є добір і побудова змісту і технології застосування комплексу з урахуванням завдань та особливостей компетентнісної підготовки кваліфікованих робітників, а саме:

- ✓ зорієнтованість на фундаменталізацію та інтеграцію знань;
- ✓ забезпечення розвитку практичного мислення учнів;
- ✓ створення можливості для саморозвитку учнів;
- ✓ передбачення творчої складової навчання, яка забезпечує саморозвиток учнів;
- ✓ акцент на вміння учнів працювати з інформацією та ІТ.

Також можна виділити як педагогічну умову використання SMART-комплексів у професійній підготовці кваліфікованих робітників зорієнтованість методики їх розроблення та застосування на індивідуалізацію професійного навчання, тобто:

- ✓ надання педагогам свободи у визначенні сценаріїв застосування;
- ✓ цифровому формату SMART-комплексів;
- ✓ можливості повноцінного віддаленого навчання.

До педагогічних умов використання SMART-комплексів можна віднести розвиток у педагогів ЗП(ПТ)О компетентності, яка виявляється в їхній здатності та готовності ефективно використовувати у процесі підготовки кваліфікованих робітників SMART-комплексів навчальних дисциплін – цифрову компетентність.

Список використаних джерел:

1. Каленський А.А. Методика застосування інформаційних технологій навчання (управлінські і тактичні дисципліни): навч.-метод. посіб. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2005. 81 с.

2. Липська Л.В., Зуєва А.Б., Прохорчук О.М. Методичні рекомендації з розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельної галузі. Житомир: Полісся, 2019. 73 с.

3. Липська Л.В. Роль SMART-технологій у навчальному процесі професійних навчальних закладів. *Адаптивні технології управління навчанням*: матеріали четвертої міжнар. конф. (Одеса, 24–26 жовтня 2018 р.). Одеса, 2018. С 15–19.

4. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: метод. посіб. / Пригодій М.А., Гуржій А.М., Липська Л.В., Гуменний О.Д., Зуєва А.Б., Кононенко А.Г., Прохорчук О.М., Белан В.Ю. Житомир: Полісся, 2019. 255с.

ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ІТ-СПЕЦІАЛІСТІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ БАЗ ДАНИХ

Тетяна Волкова,

старший науковий співробітник
лабораторії електронних навчальних
ресурсів Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України, кандидат наук,
старший науковий співробітник

Системи управління базами даних є нині домінуючим інструментом зберігання значних масивів інформації всіх компаній і підприємств України. Забезпечення інформаційної безпеки промислових баз даних має вирішальне значення для їх безпеки.

Опитування ІТ-спеціалістів щодо підвищення рівня їхньої кваліфікації показує, що найбільш затребуваними для них є навчальні курси з організації й адміністрування мереж (34%), інтернету речей (23%), адміністрування баз даних (12%); питання захисту інформації в базах даних розглядають лише 5% респондентів.

Основними вимогами забезпечення безпеки промислових баз даних в комп'ютерних системах і мережах (КСМ) є *контроль доступу, криптозахист, перевірка цілісності, протоколювання, управління безпекою* (рис. 1).

Для забезпечення безпеки даних у промислових базах даних ІТ-фахівцям важливо, насамперед, визначити і проаналізувати набір сервісів та механізмів захисту для визначення пріоритетних й ефективних технологій і методик захисту інформації в базах даних.

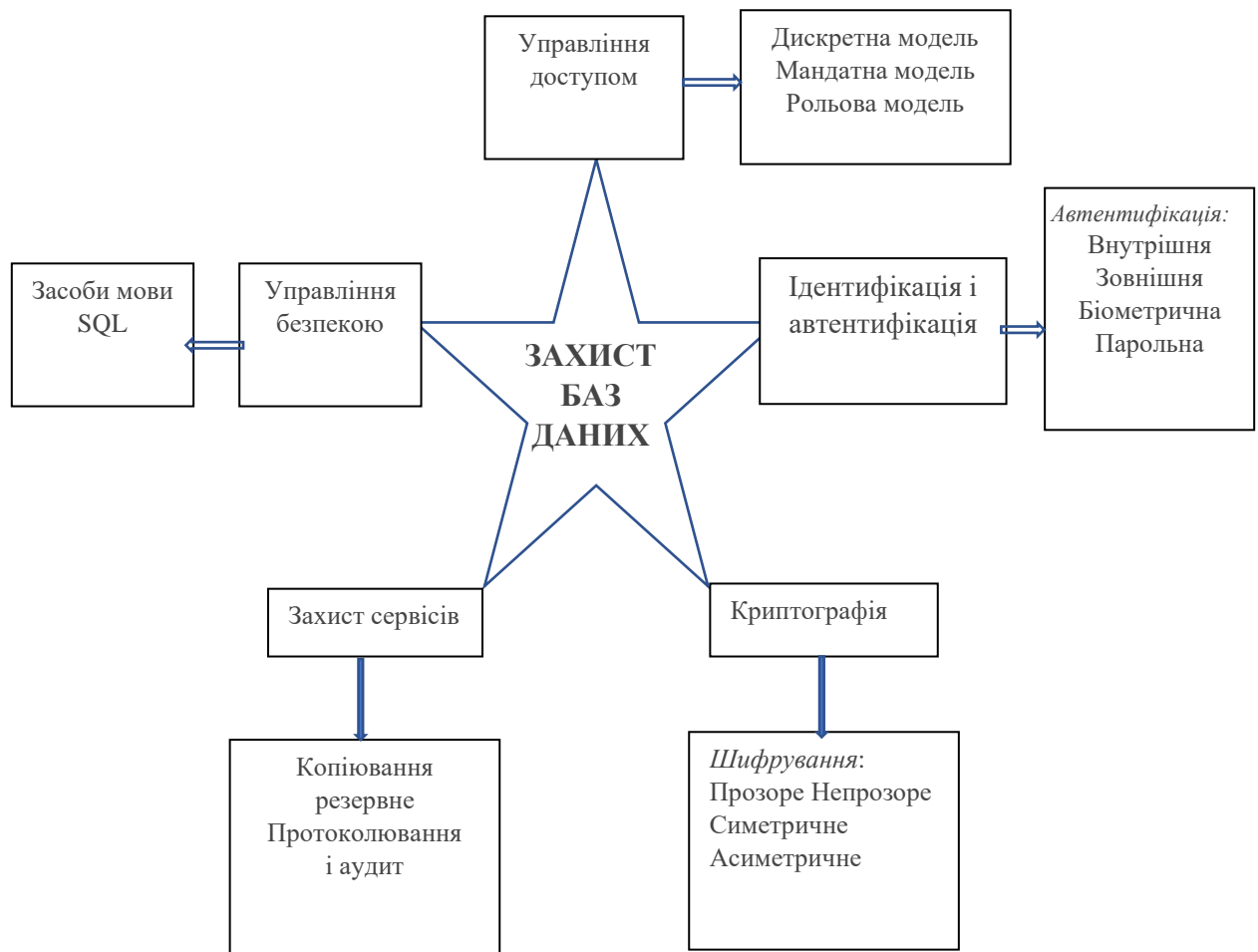

Рис. 1. Комплексний захист баз даних в КСМ

Як висновок, ІТ-спеціалісти можуть обрати для захисту інформаційних ресурсів промислових баз даних одну з гібридних моделей захисту (рольову, мандатну чи дискретну); перспективною вважаємо біометричну автентифікацію; використовувати прозоре шифрування; спільне використання симетричних і асиметричних методів шифрування підвищить ефективність системи управління базами даних і зменшить їх завантаженість; резервне копіювання і відновлення даних може здійснюватися графічним інтерфейсом та за допомогою команд SQL.

СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН В АГРАРНИХ КОЛЕДЖАХ

Альона Зуєва,

докторант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
кандидат педагогічних наук

Збільшення наукоємності агропромислового комплексу України, запровадження новітніх агротехнологій, інтенсивне застосування сучасних інформаційних технологій в агропромисловому виробництві зумовлює потребу в осучасненні професійної підготовки фахівців аграрного профілю. У свою чергу, це стало вагомим фактором розвитку інформаційно-технологічної культури викладачів фахових дисциплін в аграрних коледжах.

Інформаційно-технологічну культуру викладачів фахових дисциплін в коледжах аграрного профілю розуміємо як системно-інтегративну, поліфункціональну професійну якість особистості викладача, здатного активно використовувати сучасні електронні освітні засоби та цифрові аграрні технології для забезпечення освітніх процесів, проектувати власну траєкторію професійного розвитку.

Загальна та професійна культура викладачів містить інформаційно-технологічну культуру як складову. З аналізу досліджень технологічного аспекту педагогічної культури можемо виокремити основні структурні складові інформаційно-технологічної культури, орієнтуючись на вагому роль інформаційних технологій в агропромисловому виробництві.

Так, С. Прийма [1] дослідив структурні складові технологічної культури майбутніх учителів інформатики: технологічні цінності, алгоритмічне мислення, норми поведінки та методи діяльності, технологічні знання, вміння і навички. За О. Прокоповою [2], технологічна культура вчителя є частиною професійно-педагогічної культури, що має такі структурні компоненти:

технологічний світогляд, технологічне мислення, технологічну освіту, технологічну естетику, технологічну етику.

Інформаційно-технологічна культура викладачів фахових дисциплін в аграрних коледжах також є складовою їхньої професійної педагогічної культури і складається з подібних *структурних компонентів*: інформаційно-технологічний світогляд, спрямоване на новітні цифрові агротехнології мислення, інформаційно-технологічна освіта, спрямованість етики та естетики на екологічні, біологічні, інформаційні, педагогічні, комунікаційні аспекти.

Специфіка професійної діяльності викладачів фахових дисциплін в аграрних коледжах відображається у розкритті структурних компонентів через функціональні особливості інформаційно-технологічної культури. Можемо виокремити *функціональні компоненти* інформаційно-технологічної культури.

Мотиваційно-аксіологічний компонент є комплексом мотивів, цілей, інтересів, цінностей, потреб, необхідних у процесі професійної діяльності. Він виявляється в самомотивації викладачів і мотивування ними студентів до використання інформаційних технологій в навчальному процесі і професійній діяльності; ціннісному ставленні до проектування професійної підготовки студентів; розумінні й оцінюванні цілей і засобів педагогічної діяльності; умінні викладача передавати ціннісні настанови учням.

Когнітивний компонент містить систему знань викладачів про сучасну сільськогосподарську техніку і агротехнології; економічні й екологічні аспекти агротехнологій; про застосування інформаційних технологій в агропромисловому виробництві; про сучасне освітнє середовище і здійснення в ньому педагогічної діяльності.

Діяльнісний компонент інформаційно-технологічної культури викладачів фахових дисциплін містить способи і прийоми педагогічної діяльності із застосуванням інформаційних технологій; володіння різними прикладними технологіями, навичками роботи із сучасною технікою,

необхідними для пояснення навчального матеріалу; виявлення предметної, психолого-педагогічної, методологічної компетентності викладачів.

Комунікативний компонент характеризує культуру спілкування викладача з іншими суб'єктами в інформаційному середовищі, взаємодію в інформаційних і комунікаційних системах.

Творчо-гностичний компонент характеризується спрямованістю викладачів на інноваційну, наукову діяльність, на розвиток педагогічної майстерності, дослідницький, творчий підхід до здійснення професійної підготовки студентів в умовах цифровізації агропромислового виробництва.

Інформаційно-технологічний компонент визначається технологічною, природничо-математичною, комп'ютерно-інформаційною грамотністю викладачів в умовах цифровізації агропромислового виробництва; їх навичками використання інформаційних технологій в навчальному процесі та в сільськогосподарському виробництві.

Рефлексивний компонент є сукупністю здатностей викладачів фахових дисциплін до прогнозування, цілепокладання, планування, корекції своєї діяльності; вміння усвідомлювати, переосмислювати власний досвід, знаходити оптимальне вирішення педагогічних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Прийма С.М. Формування технологічної культури майбутніх учителів інформатики у процесі професійно-педагогічної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2006. 20 с.

2. Прокопова О.П. Формування технологічної культури майбутніх педагогів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011. Вип. 9. С. 68–72.

SMART-КОМПЛЕКСИ У МЕТОДИЧНІЙ СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Андрій Кононенко,

кандидат педагогічних наук, завідувач
науково-організаційного відділу Інституту
професійно-технічної освіти НАПН
України

Характерною особливістю сучасного суспільства є широке використання інформаційних технологій, засобів цифрової техніки, Інтернет-ресурсів, що легітимізовано нормативно-правовими документами (Закони України «Про освіту», «Про Національну програму інформатизації», «Про інформацію», Національна доктрина розвитку освіти, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. та ін.). Окрім цього, відбувається продукування значної частки ВВП у сферу освіти, науки, комп'ютерної діяльності, ЗМІ; використання інформації для створення матеріальних і культурних благ, формування економічних, соціальних і політичних позицій громадян та споживача інформації нового типу. У науково-освітньому просторі частим стало паралельне використання понять «інформаційне суспільство» і «SMART-суспільство», основою якого є розвиток «суспільства знань», цифрових технологій, становлення «цифрової ери», а також поява слова «SMART-освіта».

Розкриваючи тему використання SMART-комплексів у методичній системі сучасних інформаційно-освітніх технологій, вважаємо за необхідне наголосити, що українська освіта перебуває у стані реформування, а основною ціллю усіх освітніх реформ є підвищення якості знань учнів та студентів. Перспективним напрямом освітніх реформ є впровадження компетентнісного підходу. У Рамковій програмі оновлених ключових компетентностей для навчання впродовж життя, ухваленій у січні 2018 р. Європейським парламентом та Радою Європейського Союзу, наголошено на необхідності

володіння цифрової компетентності для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства. У її структурі диференційовано цифрову й інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту (зокрема програмування), кібербезпеку.

Дієвим інструментом формування та розвитку цифрової компетентності вважаємо SMART-навчання, головна мета якого – «створення середовища, що забезпечує високий рівень конкурентоспроможних фахівців за рахунок розвитку в студентів знань і навичок сучасного суспільства XXI століття: співпраці і комунікації; соціальної відповідальності; здатності критично мислити; оперативного і якісного вирішення проблем» [2]. Ці навички формуються за умови використання сучасних методик навчання, переважна більшість яких пов'язана з використанням цифрових (інформаційно-освітніх) технологій. Варто зауважити, що інтегровані сукупності методик навчання створюють методичну систему [1].

SMART-комплекс розуміємо як взаємозв'язану сукупність нормативних і навчально-методичних матеріалів, що існують в інформаційно-освітньому середовищі освітнього закладу і є необхідними для ефективного формування компетентностей як програмованого результату засвоєння навчальних дисциплін. До переваг електронного підручника віднесено: доступність, можливість роботи в індивідуальному режимі, забезпеченість зворотного зв'язку, наявність функції самоконтролю тощо.

Компонентами, а саме закономірностями зовнішніх зв'язків методичної системи у відповідному освітньому (освітньо-фаховому) середовищі, є такі: ІТ-предметна складова (методична система підготовки майбутніх кваліфікованих робітників може містити в собі різну кількість компонентів в залежності від обраної професії, що знаходяться у різноманітних відношеннях і ієрархією між собою); ІТ-локальність (методична система має враховувати особливості підготовки за тією чи іншою професією, з огляду на її специфіку); ІТ-динамічність (компоненти SMART-комплексу як методичної системи розвиваються та змінюються в залежності від потреб ринку праці, суспільства,

інновацій в освіті та науці); ІТ-цілісність (компоненти SMART-комплексу (навчання) мають чітке призначення, місце та власні функції у загальній ІТ-структурі); структурність (ефективність функціонування методичної системи SMART-комплексу значною мірою визначається властивостями її структури, методами валідного оцінювання); ІТ-цілеспрямованість (функціонування та вдосконалення окремих елементів SMART-комплексу та всієї методичної системи з врахуванням особливостей підготовки за конкретною професією); ІТ-взаємозалежність SMART-комплексу та інформаційно-освітнього середовища (SMART-комплекс як складова методичної системи формується і розвивається в процесі взаємодії з інформаційно-освітнім середовищем закладу освіти).

Таким чином, процес використання SMART-комплексів у методичній системі сучасних інформаційно-освітніх технологій будемо розглядати як складне педагогічне утворення з ІТ-динамічною складовою, що містить сукупність взаємопов'язаних компонентів, а саме: цілей, форм, змісту, інноваційних методик, ІТ-технологій, комплексно-методичного забезпечення професійної підготовки, валідного оцінювання, самоосвітньої діяльності учнів та студентів (рис. 1).

Представлена нами методична система поєднує діяльність викладача та учнів. Її центральною складовою є цілі навчання. Саме вони реалізуються через осучаснення змісту професійної підготовки, використання SMART-комплексів, впровадження інноваційних методик та технологій підготовки майбутніх фахівців, розробку методики оцінювання, самоосвітню діяльність.

Домінуючими завданнями, що сприяють реалізації основних цілей підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з використанням SMART-комплексів, є: поглиблення знань із професійно-теоретичної, професійно-практичної підготовки, вдосконалення власних професійно-ціннісних орієнтацій, забезпечення творчого потенціалу у професійній діяльності. Цілі визначають конкретизований результат навчання відповідно до потреб ринку праці, суспільства, соціального замовлення. Зазначена методична система

практично реалізується не тільки під час навчання учнів у закладах професійної освіти, а й через самоосвітню діяльність, що є важливим в контексті впровадження неперервної освіти впродовж життя.

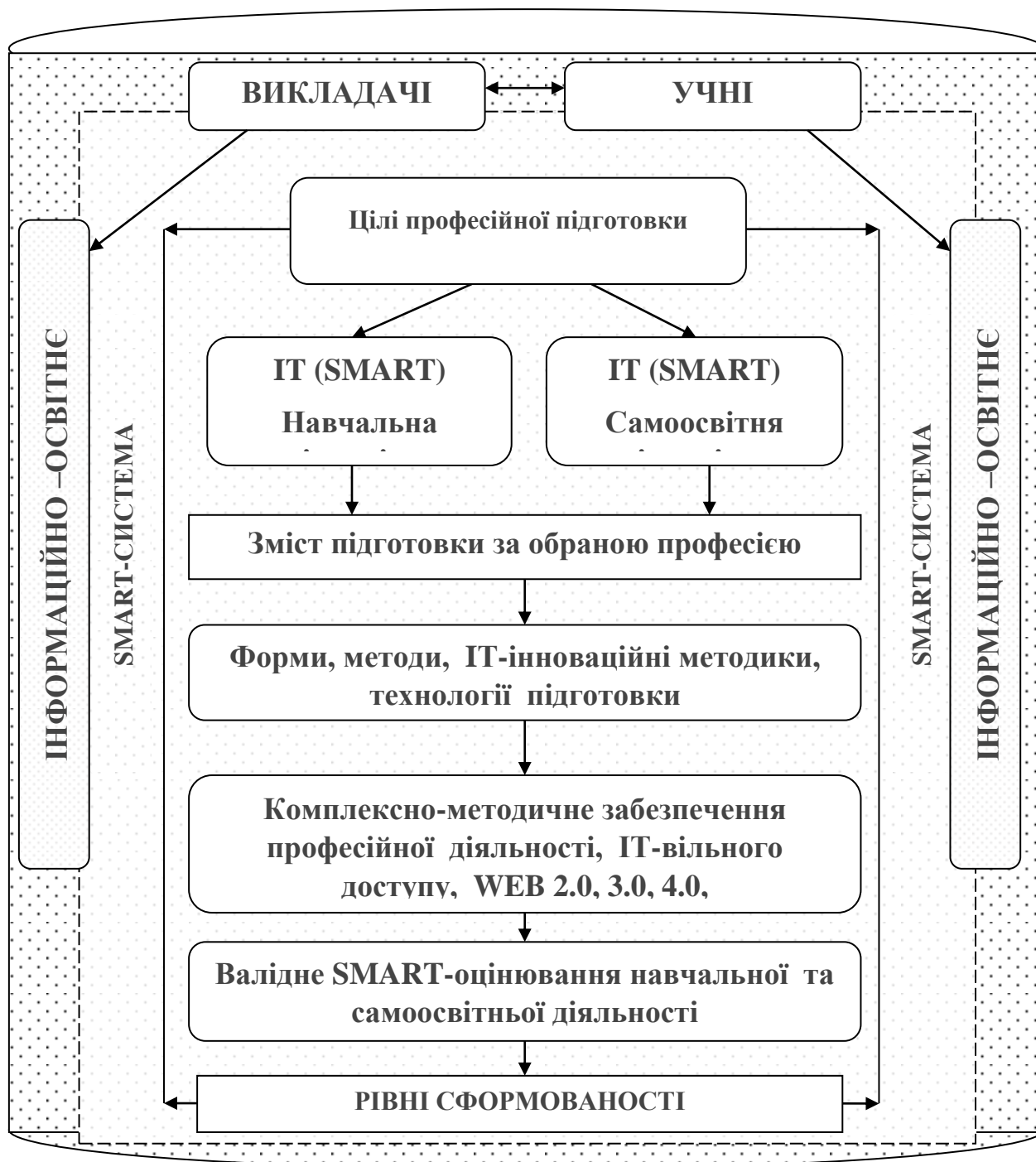

Рис. 1. Структура методичної системи з використанням SMART-комплексів

Принадгдно зазначимо, що взаємодія між структурними компонентами методичної системи з використанням SMART-комплексів відбувається на двох рівнях: змістовному та діяльнісному. Змістовний рівень взаємодії

компонентів методичної системи відображає базову модель взаємодії з урахуванням взаємозамінних компонентів SMART-комплексу на основі результатів дослідження професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, якісної оцінки результатів практичної підготовки, ефективності комунікації викладача з учнями. Діяльнісний рівень передбачає наявність двох чи більше просторів, які накладаються один на одного й відображають спільну діяльність викладача та учнів (студентів). Кожний простір є окремою структурною одиницею, а лінія їх перетину окреслює спільну взаємодію щодо реалізації поставлених цілей. Зображена методична система носить суб'єкт-суб'єктний характер функціонування.

Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що використання SMART-комплексів у методичній системі сучасних інформаційно-освітніх технологій підсилює їх складову. Це один із варіантів електронного навчання з його перевагами. Унікальні можливості SMART-освіти забезпечують реалізацію концептуальних ідей професійної педагогіки. Як показав досвід, побудова освітнього процесу на основі SMART-технологій дає позитивні результати щодо підвищення якості знань, формування ключових компетентностей, інтелектуального розвитку особистості. Тому системне впровадження SMART-комплексів у процес професійної підготовки є стратегічним завданням усіх закладів освіти. Зважаючи на це, вбачаємо перспективи подальших досліджень у розробці концепції проектування SMART-комплексів навчальних дисциплін для закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Список використаних джерел

1. Биков В.Ю. Методичні системи сучасних інформаційно-освітніх технологій. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ», 2002. Вип. 3. С. 73–83.
2. Кадемія М.Ю., Кобися В.М. Реалізація SMART-навчання засобами сучасних мережевих технологій. *New computer technology*. 2019. Т. 17. С. 36–40.

SMART-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ В УМОВАХ ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРА

Ліна Короткова,

докторант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
директор ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище моди і стилю»,
кандидат педагогічних наук,
м. Запоріжжя, Україна

В умовах стрімкого науково-технічного прогресу та поширення нових інформаційно-комунікаційних технологій українське суспільство висуває підвищені вимоги до професійної компетентності майбутніх фахівців, зокрема сфери послуг. На сьогодні простежується чітка тенденція до змін пріоритетів економічного розвитку держави: сфера послуг охоплює галузі й напрями діяльності різнопланового спрямування, стає джерелом росту ВВП і характеризується інноваційною орієнтованістю підприємств, інтелектуалізацією праці, оперативним обміном новітніми техніками та технологіями між виробництвом, наукою, освітою, громадськими організаціями. У цьому контексті особливого значення набуває інтеграція інтересів соціальних партнерів в рамках кластерної структури – освітньо-виробничого кластера (далі – ОВК), діяльність якого передбачає максимальне врахування ринкових механізмів, територіальної специфіки, економічного та кадрового потенціалу регіону, сприяє зниженню сукупних витрат на розвиток освіти, науки, оптимізації наявних ресурсів і дає змогу його учасникам стабільно здійснювати інноваційну діяльність протягом тривалого часу.

Отже, одним із критеріїв якості освітніх послуг стає швидкість оновлення життєво важливих компетентностей особистості, що обумовлює актуальність впровадження інтерактивних Smart-технологій – засобів,

пов'язаних зі створенням, збереженням, передачею, обробкою й управлінням інформації [1].

Використання Smart-технологій в умовах ОВК вимагає певної трансформації інформаційної інфраструктури усіх учасників кластерної структури: забезпечення доступу до мережі Інтернет, наявності необхідного програмного забезпечення, власної платформи для здійснення комунікації, технічних можливостей, необхідних для гнучкої й адаптивної взаємодії соціальної, економічної, технологічної складових інноваційного середовища. До основних принципів реалізації Smart-технологій в умовах ОВК віднесено такі положення: використання актуальних пропозицій роботодавців щодо впровадження на конкретному виробництві нових технологій, засобів, пристосувань, матеріалів для розв'язання навчальних завдань; формування у майбутніх фахівців самостійного, творчого, креативного типу мислення; реалізація професійної підготовки в розподіленому освітньому середовищі; урізноманітнення видів пізнавальної діяльності учасників ОВК; онлайн взаємодія здобувачів освіти з фахівцями профільних підприємств; забезпечення гнучкості, доступності, мобільності та безперервності освітнього процесу; врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти відповідно до їх можливостей здоров'я, матеріальних і соціальних умов шляхом конкретизації змісту, методів і засобів навчання [2].

В умовах ОВК для обміну інформацією, розповсюдження інноваційних технологій, підвищення кваліфікації (педагогічних працівників і фахівців підприємств) використовуються електронні підручники, презентації лекцій, комп'ютерні практикуми, інтерактивне тестування, імітаційні моделі, веб-сервіси тощо із застосуванням в навчальних цілях смартфонів, планшетів, інтерактивних дошок – смартбордів, інших пристроїв із доступом до Інтернету, а також різноманітних освітніх програм та додатків.

На сьогоднішній час значного поширення набули хмарні сервіси Google Forms і Microsoft Forms, призначені для отримання зворотного зв'язку. За їх допомогою учасники кластерних структур проводять онлайн опитування щодо

визначення потреб у кваліфікованих фахівцях, рівнів їх кваліфікації й компетентності та виявлення нових перспективних професій, видів робіт, затребуваних ринком праці; організують інтернет-вікторини, веб-квести, створюють та розміщують в Інтернеті лекції, навчальні курси, електронні підручники.

У рамках діяльності ОВК широкого використання набув один з найпоширеніших методів онлайн навчання – вебінар (семінари, конференції, дискусії, зустрічі, презентації, тренінги та мережеві трансляції різних подій), під час якого зв'язок між учасниками підтримується за допомогою спеціальних веб-сервісів Google Hangouts, Facebook live, Cisco Webex, AnyMeeting, MyOwn-Conference, eTutorium та ін.

Заслуговує на увагу інноваційна форма викладання матеріалу за допомогою інтерактивної дошки Smart Board, використання якої дозволяє управляти процесом створення презентацій у реальному часі: працювати з текстами, відео й аудіо об'єктами, інформацією з мережі Інтернет, вносити зміни, доповнення, робити кольорові позначки та коментарі, зберігати презентації для подальшого використання та редагування. Для максимальної реалізації можливостей інтерактивної дошки використовується спеціальне програмне забезпечення: Smart Notebook, Smart Response, Google Classroom, Google Forms, Quizizz та ін.

В освітньому процесі учасниками ОВК широко застосовується технологія BYOD – використання смартфонів в якості додаткового джерела інформації при виконанні аудиторних і самостійних завдань, отримання матеріалів за темою уроку (тексти лекцій, презентації, відео, тести, корисні посилання, посібники та підручники). Нові перспективи для здобувачів освіти відкриваються і при використанні дистанційних форм навчання, для чого педагогічними працівниками разом з представниками підприємств розроблено авторські дистанційні курси з професій сфери послуг на платформі Moodle.

Безперечно, використання Smart-технологій в умовах ОВК мотивує майбутніх фахівців сфери послуг до отримання нових знань, дозволяє обирати

зручний для навчання час і місце, забезпечує вільний доступ до освітніх ресурсів, що сприяє якісному формуванню їхніх професійних компетентностей, необхідних для подальшої успішної професійної діяльності та кар'єри.

Список використаних джерел:

1. Тихомиров В. П. Smart-education: новый подход к развитию образования [Электронный ресурс]: Ассоциация e-Learning специалистов: форум. URL: <http://www.elearningpro.ru/forum/topics/smart-education>. (дата звернення: 12.02.2020).
2. Днепровская Н. В., Янковская Е. А., Шевцова И. В. Понятийные основы концепции смарт-образования. Открытое образование. 2015. № (6(113)). С. 43-51.

SMART-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Тетяна Криворот,

старший науковий співробітник лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук

У сучасному навчально-науковому середовищі все більш вживаними стають поняття із приставкою smart: smart-навчання, smart-освіта, smart-середовище, smart-комплекс, smart-ресурс, smart-технологія. Поняття smart має подвійне значення: від англ. – розумний, а також selfdirected, motivated, adaptive, resource-enriched, technology embedded – навчання: самостійне, вмотивоване, адаптоване, оснащене ресурсами, із використанням технологій. Отже, навчання з приставкою smart – це здійснення освітньої діяльності в глобальній мережі інтернет на базі інформаційних технологій і відносин, що встановлюються між навчальними закладами та колективом викладачів і учнів.

Організація освітнього процесу, що ґрунтується на використанні smart-технологій, передбачає застосування нових форм і методів навчання:

індивідуальну та групову форми роботи з електронними навчальними курсами; роботу учнів у малих групах і оцінювання ними одне одного; мережеве навчання за межами програми; використання інтернет сервісів для комунікації і співпраці. Основою формування smart-технологій можуть бути платформи moodle, eliademi, elearn, соцмережі, сайти, форуми, чати, вебінари, які дозволяють створювати власний контент.

Для удосконалення навчального процесу необхідно актуалізувати технології навчання відповідно до розвитку інформаційного суспільства. Завдяки цьому ми отримуємо можливість створювати новий освітній ресурс, на базі якого виникають репозиторії та зникають часові і просторові межі навчання. При цьому учні отримують змогу самостійно вивчати навчальні дисципліни за допомогою електронних матеріалів, дивитись онлайн лекції, виконувати лабораторно-практичні та самостійні завдання, перевіряти засвоєні знання за допомогою різноманітних тестів та питань для підсумкового контролю, брати участь у освітніх проектах, готуватися до неперервної освіти упродовж всього життя.

Застосування smart-технологій у закладах професійної освіти дозволить учням навчатися відповідно до своїх здібностей, рівня знань та попередньої підготовки. Запровадження технологій електронного навчання, програмного забезпечення, електронних підручників, аудіоресурсів та відеоматеріалів сприятиме створенню автономного навчального середовища, яке буде відкритим, доступним, мобільним та економним, дозволить обмінюватися досвідом, підвищувати рівень професіоналізму. Тому у сфері професійної освіти ми повинні намагатися зберегти кращі варіанти, що є в традиційній системі та доповнити їх новітніми ідеями, навичками адаптуватися до вимог мінливого життя, розкрити систему навчання: викладач – учень, учень – учень, учень – електронний навчальний ресурс, учень – викладач.

Впроваджуючи smart-технології ми маємо на меті покращити взаємодію та обмін досвідом і знаннями між учнями, викладачами, навчальними закладами, потенційними роботодавцями; розширити змістовне наповнення

електронного інформаційного середовища навчального закладу та визначити стратегію педагогічного управління цим процесом; сформувати новий рівень освіти, адаптувати інтерактивні інформаційно-комунікаційні ресурси до потреб та можливостей навчальних дисциплін.

Завдяки поступовому впровадженню у навчальний процес закладів професійної освіти smart-технологій досягаємо новизни і зростання актуальності під час вивчення теоретичного матеріалу, отримуємо вирішення комплексних проблем; організуємо оцінювання практичної роботи, а це, в свою чергу, підвищує ефективність засвоєння інформації, розвиває здібності, мотивує до навчання. Smart-технології – це засіб формування критичного мислення та творчих здібностей, що стимулює до самоосвіти, добору, отримання та аналізу інформації.

Навчальні програми, розроблені на основі smart-технологій, створюють єдиний електронний освітній простір, що веде до системи розширених відкритих навчальних матеріалів. Smart-технології націлені на розробку непересічних методичних ресурсів та дозволяють сформувати індивідуальний навчальний вектор для кожного учня. Але для створення умов самореалізації інтелектуального потенціалу необхідні певні педагогічні, матеріально-технічні та інформаційно-методичні умови. Педагогічні умови забезпечує відкрита система інтерактивного освітнього середовища, де зібрані інформаційно-комунікаційні технології, власні електронні освітні ресурси та навчально-методичні рекомендації. Матеріально-технічні та інформаційно-методичні умови забезпечують необхідне технічне оснащення навчальних дисциплін.

Таким чином, можна резюмувати, що при використанні smart-технологій підвищується рівень інтелектуальної діяльності учнів, упроваджуються нові методи і форми організації навчального процесу. Разом з цим зростає кваліфікація викладачів, проходять майстер-класи, вебінари, утворюються методичні об'єднання, проводяться дистанційні заняття. У свою чергу моніторинг та оцінювання ефективності застосування smart-технологій

показує зростання рівня сформованості інформаційної культури, комп'ютерної грамотності, інтелектуальної активності усіх учасників освітнього процесу, що підтверджує ефективність педагогічних ініціатив. Тому для підготовки конкурентоздатних фахівців доцільним є використання інформаційних технологій, а розвиток smart-технологій дозволить якісно реалізувати процес підготовки кваліфікованих робітників на базі закладів професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Липська Л.В. Роль SMART-технологій у навчальному процесі професійних навчальних закладів. *Адаптивні технології управління навчанням*: матеріали четвертої міжнар. конф. (Одеса, 24–26 жовтня 2018 р.). Одеса, 2018. С 15–19

2. Липська Л.В. Використання SMART-технологій у навчальному процесі професійно-технічних навчальних закладів. *Теорія і методика професійної освіти*: електронне наукове фахове видання. 2017 Вип. 14. URL: <https://ivetscienceip.to.wixsite.com/tmpo/koriya-13-2017>.

3. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: метод. посібник / М.А. Пригодій, А.М. Гуржій, Л.В. Липська, О.Д. Гуменний, А.Б. Зуєва, А.Г. Кононенко, О.М. Прохорчук, В.Ю. Белан. Житомир: Полісся, 2019. 255с.

ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ

Андрій Селецький,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського

Структуру бібліотеки сформовано відповідно до основних напрямів її діяльності. Нині в ній функціонує три бібліотечних відділи і п'ять наукових підрозділів (відділи:) Загальна чисельність наукових працівників бібліотеки

близько 50, бібліотечних понад 25. Універсальний книжковий фонд ДНПБ України налічує близько 600 тис. документів на традиційних й електронних носіях. Особлива частина фонду (понад 28 тис. документів) – це рідкісні видання, документи психологічного, педагогічного та історико- культурного напрямку XVII – початку XX ст., що сформовані в тематичні зібрання та колекції: «Педагогіка», «Психологія», «Шкільні підручники і посібники», «Періодичні видання 1807–1917 рр.», «Видання XVII – початку XX ст. іноземними мовами». За Постановою КМУ акумульовані в бібліотеці видання 1850– 1917 рр. віднесено до національного культурного надбання України.

Метою діяльності бібліотеки як наукової установи загальнодержавного рівня та спеціальної книгозбірні є проведення наукових досліджень із питань науково-інформаційного супроводу освіти, поширення досвіду діяльності НАПН України та популяризації її наукових (науково-технічних) розробок, галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформаційної діяльності, педагогічного джерелознавства й біографістики, історії освіти для науково-інформаційного забезпечення та сприяння здійсненню наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки, психології, упровадженню досягнень науки, перспективного досвіду в практику роботи закладів освіти та їх структурних підрозділів – бібліотек; координація та науково-методичне забезпечення мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, підвищення професійного, духовного й культурного рівня педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, здобувачів освіти та інших категорій користувачів.

Актуальність наукових досліджень, які здійснює бібліотека, зумовлена потребою розроблення інноваційних підходів до формування інформаційних ресурсів, способів надання доступу до них відповідно до нової парадигми освіти, обґрунтування розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення освіти в Україні, розбудови сучасної моделі бібліотеки, яка відповідала б викликам часу.

Співробітниками ДНПБ України розроблено теоретико-методологічні й організаційні засади системи науково-інформаційного забезпечення освіти України. Одержані наукові результати відображено в опублікованих понад 600 наукових працях (монографії, словники, методичні рекомендації, практичні посібники, оглядові та довідкові видання, аналітичні й реферативні матеріали, статті). Результати науково-дослідної роботи апробуються під час участі науковців у науково-практичних заходах різного рівня.

Актуальність наукових досліджень, які здійснює бібліотека, зумовлена потребою розроблення інноваційних підходів до формування інформаційних ресурсів, способів надання доступу до них відповідно до нової парадигми освіти, обґрунтування розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення освіти в Україні, розбудови сучасної моделі бібліотеки, яка відповідала б викликам часу.

Співробітниками ДНПБ України розроблено теоретико-методологічні й організаційні засади системи науково-інформаційного забезпечення освіти України. Одержані наукові результати відображено в опублікованих понад 600 наукових працях (монографії, словники, методичні рекомендації, практичні посібники, оглядові та довідкові видання, аналітичні й реферативні матеріали, статті). Результати науково-дослідної роботи апробуються під час участі науковців у науково-практичних заходах різного рівня.

З метою забезпечення інноваційного розвитку мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України (близько 16 тис. книгозбірень) здійснюється науково-методична робота, а саме: консультативно-методична допомога співробітникам освітянських бібліотек; науково-методичний супровід діяльності книгозбірень мережі; підвищення кваліфікації фахівців освітянських бібліотек; організація діяльності кабінету бібліотекознавства; координація й корпоративна співпраця освітянських бібліотек МОН України та НАПН України. З огляду на це розроблено нормативно-інструктивну базу для забезпечення діяльності зазначеної мережі.

ДНПБ України бере активну участь у виконанні Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України, реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді тощо.

З поміж інших важливих напрямів діяльності науковці установи здійснюють науково-інформаційний супровід освітянської сфери України, а також діяльності НАПН України щодо теоретико-методологічного й науково-методичного забезпечення науково-педагогічної діяльності та провадження освітнього процесу на всіх щаблях української освіти.

Так, з цього напрямку протягом другої половини 10-х рр. у ДНПБ було виконано два прикладних дослідження («Модернізація науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України», 2015-2016 рр., науковий керівник к.і.н. С. М. Зозуля, «Науково-інформаційний супровід освітянської галузі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів», 2017-2019 рр, науковий керівник к.і.н., с.н.с. А. В. Селецький), а починаючи з 2020 р. наукові працівники установи розпочали розроблення наукової теми «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» (2020-2022 рр, науковий керівник к.і.н., с.н.с. А. В. Селецький).

За результатами виконання означених досліджень було підготовлено та оприлюднено монографію, оглядове видання, десять випусків довідкового бюлетеня «Аналітичний вісник у сфері освіти й науки», п'ять бібліографічних покажчиків, близько 50 інформаційно-аналітичних, реферативних та бібліографічних матеріалів на порталі ДНПБ, здійснювалося наповнення наукової реферативної бази даних електронного каталогу ДНПБ (галузевий сегмент УРЖ «Джерело» Серія 3. Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» та загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» в контексті кооперативної співпраці з НБУ ім. В. І. Вернадського) тощо.

За результатами виконання поточного дослідження науковці бібліотеки планують підготувати та оприлюднити оглядове видання, три бібліографічних покажчики, низку електронних аналітичних та узагальнюючих матеріали щодо діяльності НАПН України за світовими наукометричними системами, здійснити нарощення електронного ресурсу ДНПБ щодо науково-методичної діяльності НАПН України.

ВИКОРИСТАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІНАХ БУДІВЕЛЬНОГО НАПРЯМКУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Валерія Бойко,

викладач спеціальних дисциплін, ДНЗ
Одеський ліцей будівництва та
архітектури

Тема є актуальною та своєчасною у системі освіти, тому що суспільство двадцять першого століття потребує генерацію нових знань в інтерактивному просторі, розвиток інтелектуального середовища людей, які спеціально підготовлені для того, щоб здійснювати та реалізовувати новітні ідеї та концепції. Однією із сучасних технологій навчання є Smart-education (Смарт навчання) за допомогою якої можна розробляти інноваційні навчально-методичні матеріали, а також формувати індивідуальні траєкторії навчання для студентів.

Смарт-навчання – це гнучке навчання в інтерактивному освітньому середовищі за допомогою контенту з усього світу, що знаходиться у вільному доступі.

Смарт-освіта відкриває нові можливості для педагогів, допомагає ділитися досвідом, підвищувати свій професійний рівень, більше займатися наукою, економити час, постійно розробляти контент та ін.

Методичні основи SMART-комплексу.

Smart-навчання передбачає комплексну модернізацію всіх навчальних процесів, а також методів та технологій, використовуваних у цих процесах, на таких принципах [1]:

- використання в освітній програмі актуальних відомостей для вирішення навчальних завдань;
- організація самостійної пізнавальної, дослідницької, проектної діяльності учнів;
- реалізація навчального процесу в розподіленому середовищі навчання;
- взаємодія користувачів з професійним співтовариством;
- гнучкі освітні траєкторії, індивідуалізація навчання.

В даній роботі запропоновано розробку уроку з предмету: «Технологія гіпсокартонних конструкцій» згідно з методикою СМАРТ; тема уроку: «Улаштування збірних підлог F38 з використанням плит AQUAPANEL». На цьому занятті доцільно об'єднати 3 методи навчання: кейс-метод, метод проектів та метод ігор.

На уроці учні діляться на декілька груп, кожна з яких займається різним видом проектної діяльності [2] в інтерактивному середовищі, а саме: перша група виконує кейси, друга група розробляє концепцію та принцип побудови тематичної гри, третя – міні-проект та презентацію з опублікуванням в інтернет ресурсах (хостингах).

Перша група (метод кейсів)

Етапи проведення:

1. Усвідомлення і формулювання проблеми на основі інтерпретації ситуації.
2. Виявлення причин виникнення даної проблеми.
3. Вироблення різних способів дії (варіантів вирішення проблеми) в даній ситуації – альтернатив.

4. Вибір кращого рішення (альтернативи) з опорою на аналіз позитивних і негативних наслідків кожного, а також на аналіз необхідних ресурсів для їх здійснення.

5. Складання програми діяльності з орієнтацією на первинні цілі й реальності їх реалізації (з визначенням конкретних кроків і наповненням їх вмісту).

Друга група (тематична гра)

Етапи проведення:

1. Розробка ідеї.
2. Реалізація (ескіз гри).
3. Тестування.

Третя група (метод проектів) [3]

Етапи проведення:

1. Розробка ідеї.
2. Складання концепції.
3. Визначення напрямків роботи.
4. Визначення шляхів пошуку інформації.
5. Захист власних ідей (презентація з опублікуванням в інтернет ресурсах).

Використання SMART технологій розвиває розумові здібності студентів та навчає їх мислити інноваційно.

Список використаних джерел:

1. Яковлев Ю.С., Курзанцева Л.И. Про використання SMART-інтерфейсу для навчальних систем. *Сучасна інформатика: проблеми, досягнення та перспективи розвитку*: тези конф. (Київ, 13 – 15 грудня 2017 р.). Київ, 2017. С. 241–243
2. Свод знань по управлінню проектами (PMBOK) / Project Management Institute. 2013.
3. Бойко В.А., Козік С.Г. Застосування проектного підходу в процесі вивчення спеціальних дисциплін. *Управління проектами: проектний підхід в сучасному менеджменті*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 2018.

ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Микола-Олег Єршов, аспірант,
Житомирський державний університет ім. І.Я.Франка

Найважливішим чинником розвитку інформаційного суспільства є інформаційні знання, а також цифрові компетентності, ресурси й технології. Відтак підготовка високопрофесійних кадрів, здатних розвивати ІТ-технології та ефективно використовувати їх на практиці, стає стратегічно важливим завданням вітчизняної системи освіти. Для вирішення цього завдання потрібно розвивати національну систему ІТ-освіти, що затребувана наукою і практикою. За оцінками Світового Банку ІТ-сфера в Україні впевнено стає однією з найбільш прибуткових галузей вітчизняної економічної діяльності. З огляду на це, вітчизняні й зарубіжні експерти закріплюють за нею провідну роль у виведенні української економіки з кризового стану. Відтак, очевидно, що масштаби й перспективи економічної, політичної та соціокультурної інтеграції України зі світом залежатимуть від якості інформатизації її суспільства та всіх галузей економіки. Оскільки інформатизація суспільства та економіки передбачає масове поширення цифрових технологій не лише у сферу економіки, але й виробничої та суспільної діяльності, гостро постає проблема підготовки членів інформаційного суспільства до сприйняття комунікаційних інновацій, формування кадрового потенціалу для економіки нового технологічного укладу. Таким чином, виокремлюються дві важливі педагогічні проблеми вітчизняної ІТ-освіти – розвитку у майбутніх фахівців усіх галузей вітчизняної економіки цифрових компетентностей, спроможних забезпечити їх професійну гнучкість і мобільність у стрімко змінному інформаційному суспільстві, та безпосередньо підготовка спеціалістів для ІТ-індустрії.

Охарактеризовано проблеми формування цифрової компетентності учнів загальної середньої освіти як початкової ланки вітчизняної ІТ-освіти: консервативність вітчизняної шкільної освіти, переважання заучування над

емпіричною практичною діяльністю, нерівномірність цифровізації, низькі результати впровадження інклюзивної освіти. Нерівномірність діджиталізації освіти зумовлена нерівністю доступу міських і сільських дітей до швидкого інтернету та роботи з цифровими ресурсами. Консервативність вітчизняної шкільної освіти у визначенні цільових пріоритетів відображається у домінування твердих навичок (hard-skills) над соціально-емоційними (soft-skills) та інформаційними (digital-skills). У процесі формування цифрової компетентності учнів не враховуються особливості їх психічного і фізіологічного розвитку, перевага надається заучуванню інформації, а не на емпіричній практичній діяльності. Повільно упроваджуються в освітній процес сучасної школи вимоги «нової письменності», що розширює обрії класичної шкільної тріади базових умінь початкової школи (читання, письмо, лічба), спрямовуючи учня до саморозвитку і самовдосконалення. Вчителям важко раціонально поєднувати новітні засоби навчання з традиційними. Сучасна школи не завжди готова до використання широких можливостей ІКТ для повноцінної реалізації інклюзивної освіти. Використання у закладах загальної середньої освіти технологій дистанційного навчання відбувається епізодично. Недостатнім є рівень цифрової грамотності і культури багатьох вчителів. Моральні виклики глобального цифрового суспільства ставлять під сумнів систему традиційних людських цінностей та морально-етичних норм. Реформою вітчизняного шкільництва здійснено спробу ліквідувати охарактеризовані вище проблеми.

Охарактеризовано специфіку цифровізації вітчизняної професійної та фахової передвищої освіти: відставання темпів розвитку освіти (зміст, форми й методи навчання, технічне оснащення) від темпів розвитку цифрових технологій; застарілість спеціальностей, за якими заклади професійної освіти готують фахівців; неузгодженість змісту навчальних програм із потребами ринку праці; консервативні методи і форми навчання майбутніх фахівців та підвищення кваліфікації педагогів; відстала матеріально-технічна база закладів освіти; недостатній рівень цифрової компетентності багатьох

керівників закладів освіти та педагогічних працівників; низький рівень комунікації між бізнесом, ІТ-компаніями та закладами освіти.

Визначено перспективи цифровізації професійної та фахової передвищої освіти в контексті розбудови цифрового суспільства та розвитку цифрової економіки: зміцнення публічно-приватного партнерства; впровадження дуальної форми навчання; запровадження інклюзивного навчання; використання в освітньому процесі компетентнісного підходу; організація дистанційного та змішаного навчання (blended learning); створення науково-освітніх on-line платформ; вибудовування у закладах освіти індивідуальних освітніх траєкторій для працевлаштування на «цифрових робочих місцях»; запровадження нових форм і методів підвищення цифрової компетентності педагогів (цифрові майстерні, баркемпи, віртуальні лабораторії).

Виокремлено особливості підготовки ІТ-спеціалістів у закладах вітчизняної вищої освіти: застарілість або неуккомплектованість матеріально-технічної бази; відставання навчально-методичного забезпечення ІТ-підготовки майбутніх спеціалістів від швидкої зміни технологій програмування; недостатній рівень розвитку ІТ-компетентності у багатьох педагогів; наявність проблеми непрофільних ІТ-спеціальностей у закладах вищої освіти; недосконалість аксіологічного компоненту вітчизняної ІТ-освіти; недостатність часу на вивчення психологічних особливостей професії, її психологічних ризиків і наслідків; високий рівень зайнятості студентів роботою в ІТ-компаніях, через яку значний відсоток студентської молоді припиняє подальше навчання.

Список використаних джерел:

1. Актуальні питання та перспективи кадрового забезпечення ІТ-сфери в Україні: аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД). 2018. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1519/>(дата звернення: 18.10.19).
2. Лей С.О. VET system of Great Britain: strategy, priorities and reforms. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2018. № 1(14). С. 99–106.

3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 17.04.19). 21 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРАТИВНОЇ МОДЕЛІ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ І СТРЕСОВИХ СТАНІВ «BASIC PH» У ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Наталія Сиско,

завідувач лабораторії Науково-методичного
центру професійно-технічної освіти та
підвищення кваліфікації інженерно-
педагогічних працівників у Хмельницькій
області, кандидат психологічних наук

Англійський історик Arnold Joseph Toynbee розглядав всесвітню історію як систему співіснування цивілізацій, що проходять через однакові фази від народження до розквіту та загибелі. Цей процес, на думку вченого, залежить від проблем і завдань, з якими стикається певна спільнота, та спроможності їх подолати («виклик-і-відповідь»). Обсяг і характер «виклику» могли сприяти динамічному розвитку цивілізації, а могли його обмежувати й зупиняти. Автор теорії зазначав, що виклики можуть мати фізичний (природно-кліматичний і географічний), воєнний, соціально-економічний та культурний характер, та вважав, що успішність формування «відповіді» залежить від спроможності «творчої меншості» на адекватну реакцію та мобілізацію ресурсів суспільства [1].

Для всього сучасного світу викликом стала пандемія. Станом на 25.03.2020 року внаслідок поширення коронавірусу COVID-19 було інфіковано понад 411 тис. осіб, з них більше ніж 21 тис. осіб зазнали летального відходу [2].

У зв'язку з пандемією в Україні запроваджено загальнонаціональний карантин та режим надзвичайної ситуації. Такий стан посилив актуальність

використання дистанційних форм навчання у підготовці кваліфікованих робітників.

Якість підготовки здобувачів освіти залежить від рівня професійно-педагогічної компетентності педагогічних працівників, зокрема, інформаційно-цифрової та інноваційно-творчої, а також матеріально-технічного забезпечення і готовності взаємодіяти з учнями в дистанційному режимі.

Отже, педагоги закладів професійної освіти виконують місію «творчої меншості», які в контексті «виклик-і-відповідь» готові до взаємодії з учнями, що перебувають у психотравматичних ситуаціях, зумовлених пандемією.

Результати низки науково-дослідницьких робіт, які було започатковано в ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України» в 1998 році й здійснюються дотепер, переконливо свідчать, що переживання людиною життєво небезпечних подій неминуче призводить до різноманітних негативних медико- і соціально-психологічних наслідків [3].

Надзвичайна ситуація в країні, перебування учнів в карантинному режимі та самоізоляції є стресовими. Водночас, в закладах професійної освіти навчаються учні, батьки яких брали або й на даний час беруть участь у бойових діях, є здобувачами освіти зі статусом внутрішньо переміщеної особи.

У такій ситуації чинниками психологічної травматизації учнів виступають: перебування у довготривалому стресі, соціальна ізоляція, невизначеність тривалості надзвичайної екстремальної ситуації, занепокоєння долею родичів і друзів.

Педагоги мають враховувати, що типовими реакціями вихованців на кризову ситуацію можуть бути: страх; переживання через те, що вони самі або їх близькі захворіють, постраждають чи загинуть; глибока тривога та хвилювання; агресія; апатія, відчуття безпорадності та безнадії; непокора дорослим.

У зв'язку з вищезазначеним педагогам необхідно вміти здійснювати особливий індивідуальний підхід до конкретної особистості учня, враховувати

чинники його травматизації. Отже, виникає необхідність формування у педагогічних працівників закладів професійної освіти навичок надання учням кваліфікованої допомоги та забезпечення компетентної дистанційної взаємодії.

Американський психолог R. Lazarus вводить поняття «копінг» (coping) (англ. «cope» – впоратися, витримати, справитися), під яким розуміється психологічне подолання стресу, оволодіння ним, а поведінка, що спрямовується на усунення або зменшення сили впливу стресогенного фактора на особистість, визначається як копінг-поведінка, що інтерпретується як психологічне подолання проблеми, індивідуальний спосіб її вирішення, коли людина оволодіває складною ситуацією, вживає заходи, діє відповідно до вагомості проблеми в особистому житті й до тих особистісно-середовищних ресурсів, які суттєво визначають поведінку особи [4].

Дослідник наголошував, що при подоланні стресів кожна людина використовує власні психологічні стратегії, сформовані на основі особистісного досвіду, які назвав копінг-ресурсом.

Оскільки кожен учень – це неповторна унікальна особистість, яка по різному реагує на кризові і стресові ситуації, має власні ресурси адаптації, то вважаємо за необхідне знайомити педагогів з Інтегративною моделлю подолання кризових і стресових станів «BASIC Ph», яка включає шість основних характеристик або параметрів, що складають ядро індивідуального стилю боротьби:

- Beliefs and Values – B (переконавання та моральні цінності);
- Affect and Emotion – A (емоції);
- Social – S (соціальна сфера);
- Imagination and creativity – I (уява і творчість);
- Cognition and Thought – C (пізнання і думка);
- Physiological and Activities – Ph (фізична активність).

Для учнів, у яких домінуючим є параметр B, – переконавання та моральні цінності (Beliefs and Values), позитивними проявами подолання стресу стають

почуття місії, значимість подій, віра в обраний шлях, усвідомлення ідей, історії своєї нації. Педагогам при роботі з такими учнями доцільно підносити їхню особистість, робити опір на соціальні і моральні цінності, історичні зв'язки.

При домінуючому параметрі А – емоції (Affect and Emotion) учні використовують власні емоції (плач, сміх, розповідь про пережите). Позитивними проявами подолання стресу стають емоційна підтримка, «вентильовання» почуттів, емоційний контакт, емпатія, драма, вираження думок за допомогою письмового тексту. Педагогам рекомендується спрямовувати діяльність учнів до самовираження, зокрема в професії, змотивувати їх до творчості, розповідей про свої переживання, нормалізації емоцій.

Для тих, хто обирає ресурс S – соціальну сферу (Social), черпає підтримку у приналежності до групи, у виконанні соціальної ролі. Позитивними проявами подолання стресу є здатність звернутися по допомогу до ближнього, робота в команді, сімейні ресурси, групові обговорення та підтримка. Для педагогів при роботі з такими вихованцями рекомендовано підтримувати та розширювати їх функції, давати важливі і значимі завдання, заохочувати до різних видів соціальної діяльності з урахуванням режиму карантину.

Уява і творчість I – (Imagination and creativity) для певних учнів є потужним ресурсом, який дає змогу відволіктися і зняти стресову напругу. За допомогою творчої уяви, пропонуючи різні шляхи вирішення проблеми, учні використовують імпровізацію та позитивне мислення. Отже, позитивними проявами подолання стресу є багатостороннє творче мислення, релаксація як керована образність. Педагогу необхідно вміти підтримати творчі прояви учнів, при цьому корисними будуть релаксація, ігрове мистецтво, бібліотерапія.

Для учнів, у яких домінуючим виступає параметр C, – пізнання і думка (Cognition and Thought) позитивними проявами подолання стресу є

дослідження фактів, збір інформації, самонавчання на основі минулого досвіду, роздуми, створення шкали пріоритетів, реалістичне планування, програма дій. Педагогу важливо надавати таким учням точну та достовірну інформацію, виправляти некоректну інтерпретацію інформації та нелогічні методи мислення; розвивати у вихованців критичне мислення.

Інші вихованці для зняття стресової напруги застосовують Ph – фізичну активність (Physiological and Activities). До їх методів належать релаксація, десенсибілізація, медитація, фізичні вправи, фізична активність. Педагогам важливо заохочувати таких учнів до фізичних навантажень та занять спортом в умовах самоізоляції.

Отже, необхідно зауважити, що в кожній особистості є свої переважаючі методи подолання кризи у різні періоди життя. Педагогічним працівникам важливо вміти сфокусувати увагу учнів на вдалих випадках використання внутрішніх ресурсів та, застосовуючи Інтегративну модель «BASIC Ph», допомогти подолати психотравмуючу ситуацію, зумовлену пандемією.

Список використаних джерел:

1. Арнольд Джозеф Тойнбі. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Арнольд_Джозеф_Тойнбі (дата звернення: 25.03.2020).
2. Коронавірус в Україні і світі: що відомо на 25 березня <https://www.rbc.ua/ukr/news/koronavirus-ukraine-mire-izvestno-25-marta-1585074468.html> (дата звернення: 26.03.2020)
3. Діагностика, терапія та профілактика медико-психологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах: метод. рек. / П.В. Волошин та ін. Харків: Ін-т неврології, психіатрії та наркології НАМН України, 2014. 52 с.
4. Coping and Health: a situation-behavior approach: theory, methods, application / Lazavus R. S., Perrez M., Reiherts M. Stress; Hogrefe and Huber Publishers. Seattle-Toronto-Bern-Gottingen, 1992. 124 p.

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ SMART-ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Інна Матвейцева,

викладач іноземної мови ДНЗ
«Хмельницький центр ПТО сфери
послуг»

Ганна Хомюк,

викладач спецдисциплін ДНЗ
«Хмельницький центр ПТО сфери
послуг»

Освіта ХХІ століття – це освіта для людини. Сучасна дійсність вимагає високого рівня професійної майстерності, мобільності, глибоких професійних знань, доведених до професіоналізму, що дасть змогу робітникові активно включитися у трудову діяльність. Сучасна освіта потребує реформування, це відноситься і до професійної освіти. Реформування є одним з основних пріоритетів діяльності Міністерства освіти у 2020 році. При підготовці професійно компетентного робітника, який відповідав би вимогам сучасного ринку праці та розвитку виробничої сфери, викладачам необхідно сформувати: професійно важливі якості учня як активного суб'єкта змін та інновацій, здатного до самостійної ініціації та реалізації інноваційної виробничої діяльності; уміння працювати в умовах модернізації виробничих технологій та обладнання, діяти в нових, незвичних професійних ситуаціях, використовувати нові способи вирішення професійних проблем; готовність до оволодіння новітніми виробничими технологіями відповідної виробничої сфери; розвивати мотивацію до подальшого кар'єрного зростання [1].

В Україні 12 липня 2012 року був прийнятий Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 812 про затвердження Концепції пілотного проекту «Learning – SMART навчання». Основою SMART-освіти є

широка доступність знань. Головний принцип – це «розумне навчання»[2]. Необхідно наголосити, що «SMART-освіта» – навчання в інтерактивному освітньому просторі за допомогою світового контенту, який міститься у вільному доступі. Тому ми, викладачі, свою професійну діяльність побудували по-новому, сучасному, відповідно до принципів «розумного навчання». Підготовка професійно-компетентного фахівця сфери ресторанного господарства - одне з основних завдань викладачів спецпредметів та іноземної мови. Вивчення спецпредмета відбувається у поєднанні з іноземною мовою. «Стерши кордони» між предметами, ми створили спільний контент у віртуальному класі (GoogleClassroom), наповнивши його цікавими матеріалами з обох предметів із теорії, вправами (LearningApps), тестовими завданнями (Googleforms) відповідно до основних п'яти принципів SMART-освіти.

1. Конкретизація мети навчання (Specific). Перевага роботи з веб-сервісом Classroom дає можливість чітко зорієнтувати учнів на опрацювання важливого теоретичного матеріалу (а не витратити багато часу на великий обсяг теорії) та означити завдання для виконання, направлені на розвиток професійних компетентностей.

2. Чітке визначення інструментів та методів вимірювання результатів навчання (Measurable). Наступна перевага роботи з веб-сервісом Classroom – це розуміння учнями чіткої системи оцінювання, що є стимулом якісного опрацювання навчального матеріалу та безапеляційної згоди з визначеним результатом, учні вчатьса оціночній самостійності.

3. Обов'язковість кінцевого результату в кожному із завдань (Attainable). Даний пункт є важливим показником якості засвоєння матеріалу та мотиваційним фактором для кожного учня. Адже бажання набрати якомога більше балів стимулює на гарне засвоєння матеріалу. Система під час оцінювання реагує лише на чіткі відповіді. Слід зазначити, що завдання, створені у даному веб-сервісі, дають можливість акцентувати увагу на особистісно – орієнтованому навчанні: використовувати формувальне

оцінювання, а це надзвичайно важливо при навчанні учнів у ПТНЗ. Формувальне оцінювання дає змогу викладачу визначити потреби учнів та відповідним чином адаптувати процес навчання, виявити пропуски в засвоєнні матеріалу і можливість усунути їх, а також визначити, як необхідно будувати процес навчання в подальшому. «Якщо уявити учнів в образі рослин, то зовнішня (підсумкова) оцінка, прийнятна для традиційного навчання, – це процес простого вимірювання їхнього зросту. Результати вимірювань будуть цікавими для порівняння та аналізу, але вони самі по собі не впливають на ріст рослин. Формувальне оцінювання, навпаки, схоже на підживлення і полив рослин. Тим самим безпосередньо впливає на їх ріст» [4].

4. Актуальність завдань та їх професійна спрямованість (Relevant). Особливістю навчання англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх працівників ресторанного господарства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є специфіка професійної сфери. Тому успіх залежить від наближення змісту та методів навчання до формування практичних навиків здобувачів освіти з обов'язковим урахуванням їхніх інтересів, мотивації та здібностей. Варто підбирати навчальний матеріал, що відображає сучасні та професійні проблеми працівників. Обрана професія «відкривається» саме через низку професійно-спрямованих завдань, тому перед викладачами стоять важливі завдання: знайти їх якомога більше та відкрити для своїх учнів.

5. Визначення часових меж для досягнення мети (Time-bound)[3]. Щоб підготувати компетентного робітника, потрібно навчити його використовувати отримані знання і вміння, вирішувати виробничі ситуації, працювати швидко та якісно. Саме тому даний пункт є також одним із формотворчих компонентів компетентного робітника.

Сьогодні говорять про переваги SMART-освіти. Недаремно веб-сервіс Classroom є таким популярним у всьому світі, адже його переваги є очевидними.

Свої напрацювання ми узагальнили у методичному комплекті «Neverstoplearning». [\(https://www.thinglink.com/scene/1118262761466363905\)](https://www.thinglink.com/scene/1118262761466363905)

Отже, SMART-освіта – це освіта, яка передбачає використання технологічних інновацій та Інтернету: інтегрованого віртуального середовища для навчання з освітнім контентом, яке надає учням можливість здобувати професійні знання, уміння та навички на основі системного та багатомірного бачення і вивчення дисциплін, з урахуванням багатоаспектності й постійного оновлення змісту навчання, що вдосконалюється всіма учасниками освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні підходи до підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. URL: <file:///C:/Users/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF/Desktop/184757-416480-1-PB.pdf>
2. Розумна освіта для розумного суспільства. URL: <http://smarteducatoin.blogspot.com/2016/06/smart-education.html>
3. Пригодій М.А., Гуменний О.Д., Зуєва А.Б. Методичні рекомендації з розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників аграрної галузі. Житомир: Полісся, 2019. 58 с.
4. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2013. № 6. С. 45–57.
5. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: метод. посібник / Пригодій М.А., Гуржій А.М., Липська Л.В., Гуменний О.Д., Зуєва А.Б., Кононенко А.Г., Прохорчук О.М., Белан В.Ю. Житомир: Полісся, 2019. 255 с.

GOOGLE CLASSROOM ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Альона Минюк,

майстер виробничого навчання
Київського вищого професійного
училища технологій та дизайну одягу

Сучасний розвиток та вдосконалення новітніх інформаційних технологій у світі та нашій державі призводить до появи «реформ» у проведенні уроків як професійно-теоретичної, так і професійно-практичної підготовки висококваліфікованих робітників третинного сектору економіки держави. Нинішній перехід України до інформаційного суспільства обумовлює можливість використання «Хмарних технологій» в освіті. Останнім часом їх впровадження стрімко зростає. Завдяки даним технологіям освіта стає ще доступнішою, адже, вчитися можна скрізь при наявності доступу до мережі Інтернет.

У своїй педагогічній діяльності, майстрами виробничого навчання циклової комісії з інформаційно-цифрових компетентностей було запроваджено використання безкоштовного веб-сервісу «Google Classroom» під час проведення уроків виробничого навчання, що невідривно базуються на використанні новітніх технологій. Безпосередньо це стосується професій «Агент з організації туризму» та «Адміністратор».

Основна мета даної інновації – поширення інформації безпаперовим шляхом.

Переваги використання Google Classroom полягають у:

- наданні доступу до матеріалів у будь-якому куточку планети;
- можливості використання відео- і аудіофайлів безпосередньо з мережі Інтернет;
- формуванні зворотнього зв'язку між здобувачем освіти та педагогічним працівником;

- можливості надолужити втрачене або пропущене.

До основних можливостей веб-сервісу «Google Classroom» відносять:

1. Створення потоку інформації;
2. Розробка завдань різного характеру: прості завдання, завдання з тестом, завдання-запитання тощо;
3. Компонування інформації згідно тем програм, стандартів тощо;
4. Доступ до навчальних ресурсів та виконання практичних завдань в позаурочний час;
5. Створення бази даних користувачів;
6. Ведення електронного журналу оцінок здобувачів освіти.

Для роботи в Google Classroom потрібен лише вихід до мережі Інтернет та наявність Google-акаунту.

Використовуючи даний додаток тривалий час, можна зробити висновки, що якість навчання суттєво підвищується за рахунок:

- адаптації здобувачів освіти до навчального процесу та матеріалу з урахуванням власних можливостей і здібностей;
- можливості вибору більш зрозумілого для здобувача освіти методу засвоєння інформації;
- самоконтролю;
- наочної форми подання матеріалу, що вивчається;
- розвитку самостійного навчання.

Отже, використання Google Classroom повністю не зводиться до заміни паперових носіїв інформації електронними, а дозволяє поєднувати процеси вивчення, закріплення та засвоєння навчального матеріалу. Сервіс надає платформу для самостійної роботи здобувачів освіти над конкретним завданням, що завершується формуванням певної компетентності.

Використання даного сервісу можливе на будь-якому гаджеті, що має вихід до мережі Інтернет. Це спрощує діяльність педагогічного працівника та підвищує зацікавленість здобувачів освіти, адже вони усвідомлюють свою

невідривність від освітнього процесу і це може забезпечити формування інформаційно-комунікативної компетенції.

Google Classroom дає змогу педагогічному працівнику працювати творчо з учнями в позаурочний час. Наприклад, під час канікул можна сформувати окрему ініціативну та креативну групу здобувачів освіти для дистанційних занять чи для підготовки до олімпіад та конкурсів, слідкуючи при цьому за виконанням роботи, виставляючи часові рамки та оцінки за виконане завдання.

Система дозволяє в електронній формі проводити проміжний або підсумковий контроль знань та вмінь по сформованій компетентності. Тестові завдання створюються за допомогою Google-Форм з використанням можливості перемішувати питання і порядок відповідей. На даний момент використовуються такі типи проведення тестування, як текст: для коротких текстових відповідей; текст (абзац): для додавання великих коментарів; один зі списку: для вибору однієї відповіді; кілька зі списку: для вибору кількох варіантів; список, що випадає: для вибору однієї відповіді зі списку; сітка – перехресні відповіді: для завдань на відповідність.

Здобувач освіти має доступ тільки до своїх завдань, а педагогічний працівник бачить завдання кожного учня і може проставити оцінки за виконані роботи, написати коментарі та зауваження, або повернути завдання на доопрацювання.

Таким чином сервіс надає можливість зробити навчальний процес більш індивідуальним. Також використання Classroom сприяє підвищенню мотивації до навчання, дозволяє економити час підготовки до навчання, а наочність і інтерактивність інформації при подібній організації сприяє кращому засвоєнню інформації.

ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСІБНИК ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Тетяна Мусієнко,

викладач професійно-теоретичної підготовки з професії «Кравець; закрійник» Київського професійного училища технологій та дизайну одягу, спеціаліст першої категорії

Необхідність розробки навчальних посібників та підручників для професійно – технічних закладів, які б забезпечили якісну підготовку здобувачів освіти, зумовлена сучасною реформою освіти та її переходом на новий рівень отримання інформації – діджиталізацію.

Цифрова трансформація – це неминучий процес, що відбувається в усьому світі. Високотехнологічні досягнення впроваджуються в наше життя нон-стоп. Відтак, педагогу необхідно вчитися постійно й паралельно з основною діяльністю. Чинниками трансформацій сучасної освітньої взаємодії є процеси глобалізації, діджиталізації й конвергенції. Значною мірою вони визначають життя сучасної особистості та суспільства XXI століття [3].

Під цифровою трансформацією розуміємо процес діджиталізації, що спрощує доступ до інформації. Поняття «діджиталізація» науковці тлумачать як способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму з використанням цифрових технологій [4, с. 259].

Сутнісними характеристиками цифрових технологій є: мобільність, доступність та безкоштовність, зберігання та використання інформації незалежно від місця знаходження, відсутність необхідності оновлення та встановлення програмного забезпечення так, як технології «стали хмарними» [1]. Таким чином, одним з викликів діджиталізованого суспільства є готовність педагога до цифрової трансформації процесу навчання, проектування індивідуальної освітньої траєкторії та організації сучасного

процесу педагогіки партнерства між учнями та вчителем, педагогами та батьками [6].

З 2017 року в навчальному закладі відповідно до оновлення професійно – технічної освіти впроваджуються державні стандарти, які побудовані на модульно - компетентнісній основі. Модульно - компетентнісний підхід – це комплексний підхід побудови змісту навчання з конкретної професії, зорієнтований на набуття необхідних знань, умінь і навичок для праці, що потребує забезпечення освітнього процесу навчальною літературою відповідно до освітніх компонентів та навчальних модулів [5].

Виконавши аналіз існуючої навчальної літератури за професією «Кравець; закрійник», можна дійти висновку, що вона не задовольняє вимоги учасників освітнього процесу, а саме її систематизація та новизна. Освітньо - кваліфікаційною характеристикою випускника професійно - технічного навчального закладу, яка подана в ДСПТО 7433.С.14.10 – 2016 для професії «Кравець» та ДСПТО 7435.С.14.10 – 2019 для професії «Закрійник», передбачено ряд компетентностей, якими повинен володіти майбутній кваліфікований робітник.

Створення структурованого навчального посібнику, що забезпечить формування професійних компетентностей професії «Закрійник», в якому були б представлені лекції, практичні роботи, виробничі ситуації та завдання для самоконтролю, надасть змогу здобувачеві освіти: повторити або опанувати новий матеріал, заповнити прогалини в знаннях з тем, які були розглянуті на уроці, продивитися лекції, презентації, самостійно спробувати відтворити матеріал викладений на уроці за допомогою графічних редакторів, провести самоконтроль отриманих знань. Враховуючи пріоритетні сторони електронного посібника можна дійти висновку, що він може стати також елементом відтворення дистанційного навчання.

Для того щоб систематизувати інформацію, скомпонувати її у логічну послідовність, відповідно до знань і умінь професійних компетентностей, у нашому навчальному закладі створена творча робоча група, яка розпочала

роботу над створенням електронного посібника з загально професійного блоку «ЗПК.10 Зняття розмірних ознак, розрахунків та побудова базисної сітки» та «ЗПК.11 Розрахунків та розкрій постільної та столової білизни, штор, ламбрекенів» та з навчальних модулів і професійних профільних компетентностей закрийника 4 кваліфікаційного розряду.

Отже, застосування в навчальному процесі електронних засобів навчання – це одна з головних компетенцій XXI століття [2], тому перехід в нове цифрове середовище неминучий. Відмова від паперової форми покращить екологічний стан планети, пришвидшить обмін інформацією та зробить її доступною. Хоча не слід забувати, що ефективність застосування нових технологій буде можливо перевірити тільки з часом.

Список використаних джерел:

1. 6 мегатрендов – будущее цифровой экономики. URL: <http://softline.ru/blog/6-megatrendov-buduschee-tsifrovoy-ekonomiki>
2. Діджиталізація освіти – компетенції XXI століття. URL: <https://vseosvita.ua/library/didzitalizacia-osviti-kompetencii-hhi-stolitta-172970.html>
3. Ковальчук В.І., Подольська І.С. Застосування цифрової педагогіки в підготовці майбутніх фахівців сфери підприємництва. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 523–526.
4. Куприна К.А. Диджитализация: понятие, предпосылки возникновения и сферы применения. *Вестник научных конференций*. 2016. № 5(9). С. 259–262,
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/derzhavni-standarti-navchalni-plani-ta-programi>.
6. Фамілярська Л.Л. Діджиталізація процесу педагогіки партнерства в умовах нової української школи. URL: <http://conf.zippo.net.ua/?p=152>.

ОНЛАЙН-БАЗА КОНТЕНТУ ОСВОЄННЯ ДІЯЛЬНОСТІ

Сергій Охременко,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Традиційні й сучасні педагогічні технології націлені, переважно, на передачу і засвоєння знань, структурованих як наукові теоретичні й емпіричні знання, які не зовсім відповідають вимогам сучасного ринку праці на навчання групи осіб та індивідуальні форми навчання, де домінує управління з боку особи, що навчає, що унеможлиблює розвиток саморегулятивної освіти та спонтанного (самостійного) навчання, яке вимагає ринок праці [1]. Проте ці технології недостатньо орієнтовані на формування професійної компетентності, що яка розвивається тільки у самостійній освітній діяльності особи, ефективність якої забезпечується відповідними технологіями та їх забезпеченням.

Сучасний освітній процес неефективний без відповідного йому онлайн навчально-методичного забезпечення (НМЗ). Але воно, переважно, створюється з метою засвоєння знань дисциплін масового та формального навчання, а не для послідовності дій індивідуалізованого чи спонтанного навчання, і не завжди є комплексом, який забезпечує всі його етапи. Сучасні онлайн, дистанційні технології та smart-комплекси мають цю ж мету і потребують велику кількість годин високоінтелектуальної праці та ресурсів на годину навчання учня (500 до 1).

Таким чином, виникає суперечність між потребами ринку праці у безперервній, спонтанній професійній самоосвіті з її адекватним та економічно ефективним онлайн-НМЗ для освоєння нової діяльності та відсутністю необхідних ефективних педагогічних технологій і їх НМЗ.

Отже, на основі теорії діяльності, психології управління, психології інтелекту, структури процесу засвоєння знань й освоєння діяльності, психології та методики прискореного навчання Б. Бадмаєва [2], яка є

втіленням теорії ПФРД П. Гальперіна, нами розроблений алгоритм реактивного освоєння діяльності (АРОД) [3]. АРОД – алгоритм, який застосовується як реакція на виникаючі у того, хто навчається, проблеми освоєння необхідної йому діяльності, враховуючи наявні його інтелектуальні можливості та накопичений досвід. Тобто це технологія для спонтанної освіти та саморегулятивного навчання.

Отже, АРОД має таку структуру: 1) мотивація навчальних дій для освоєння конкретної діяльності; 2) проєктування навчання: визначення мети, критеріїв та індикаторів, плану, умов і засобів навчальної діяльності; 3) актуалізація опорних релевантних знань і вмінь; 4) сприйняття нових знань; 5) осмислення та засвоєння нових знань; 6) алгоритмізація діяльності; 7) первинне застосування алгоритму; 8) оволодіння (тверде засвоєння) алгоритму в різних умовах; 9) контроль процесу та результатів навчання; 10) корекція нової якості дій; 11) актуалізування набутих здатностей для їх релевантного ефективного застосування у майбутній професійній діяльності. Саме так природно освоюється на майбутнє будь-яка діяльність.

Для ефективного використання АРОД необхідне онлайн-НМЗ у формі відео, слайдів, текстів на гіпертекстів, тестів та онлайн-тренажерів – контенту. Тобто необхідна онлайн-база контенту освоєння дій (ОБКОД), змістом якої є: інформація для мотивації та планування освоєння запропонованих дій щодо вирішення актуальної проблеми, актуалізації мінімально необхідних знань та вмінь для освоєння суб'єктивно нової діяльності та її ООД; завдання для її первинного застосування, опанування та контролю, для її корекції, систематизації та актуалізування; приклади, помилки та рецензії процесу та результату виконання цих завдань для застосування технологій освоєння наявних знань.

Ця ОБКОД відповідає актуальній для особи проблемі та може мати відповідну назву – «алгоритм вирішення проблеми». Суб'єктивно нова проблема декомпозується на простіші та сама входить до композиції більш складних. Всі вони створюють розгалужену систему алгоритмів вирішення

проблем, а тому дають змогу обирати індивідуальні траєкторії навчання та розвитку за розгалуженими програмами Н. Кроудера, тобто здійснювати спонтанне або індивідуальне навчання особи. Тому шляхи створення такої ОБКОД – накопичення контенту в такій розгалуженій системі алгоритмів, структурованого за АРОД, що складається із завдань, письмових та відео прикладів, помилок та еталонів і критеріїв оцінювання їх вирішення, що їх створюють ті, хто навчає та навчається впродовж свого професійного життя, тобто його користувачі.

Кожний етап цього алгоритму має свою відповідну підструктуру та контент, який знаходиться у хмарному сервісі та наповнюється шляхом краудсорсингу його користувачів. Дидакти-дизайнери створюють початковий варіант онлайн-контенту з освоєння дій, а його користувачі доповнюють його контентом виконання завдань, який і застосовують дидакти-дизайнери для постійного поліпшення контенту, а вчителі – для його адаптації до своїх учнів. Підписка на використання та оновлення ОБКОД дозволить створити економічну основу та ринковий механізм її створення та оновлення.

Таким чином, ОБКОД є: дидактичною основою та онлайн-НМЗ спонтанного та/або індивідуального навчання у групі, для онлайн-управління процесом самонавчання та/або саморегулятивного –навчання тих, хто навчається та працює за відповідним фахом, для зміни ролі педагога на роль дизайнера самоосвіти; забезпеченням надфективної технології з використання наявних знань, інформаційних технологій навчання [4] для освоєння дій, у якому й формується професійна компетентність. Тому створення ОБКОД може та повинно стати індустрією у системі професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Лузан П.Г., Каленський А.А. Методи і форми організації навчання фахівців аграрної галузі: навч. посіб. Київ: Логос, 2014. 280 с.
2. Бадмаев Б.Ц. Психология и методика ускоренного обучения: учеб. пособие. М.: ВЛАДОС, 1998. 272 с.

3. Охременко С.В., Костюченко М.П. Алгоритм реактивного освоєння діяльності. *Наукові праці ВНЗ "ДонНТУ". Серія: Педагогіка, психологія і соціологія.* 2016. № 1/2 (18/19). С. 112–125.

4. Каленський А.А. Методика застосування інформаційних технологій навчання (управлінські і тактичні дисципліни): навч.-метод. посіб. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2005. 81 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ ЗАСОБАМИ ІКТ

Богдан Чорнобай,

аспірант, 81-015 група, факультет
технологічної і професійної освіти

Стратегічний напрям розв'язання нагальних проблем передвищої освіти спонукає до обґрунтування концепцій реформи освіти, осередком якої є передові інноваційні технології. За орієнтир беруть те, що освітній процес має бути трансформований у напрямі інноваційного навчання, формування творчого мислення і збільшення самостійної роботи здобувачів освіти.

Вітчизняна передвища освіта аграрного спрямування сьогодні як ніколи потребує інноваційного підходу. Кваліфікований фахівець агроінженерного профілю повинен бути не тільки всебічно підготовленим у галузі професійних компетентностей, але й вирізнятися комплексом професійно необхідних особистісних рис, таких як самостійність, креативність, підприємливість, прагнення до успіху тощо. Для забезпечення такої підготовки агроінженера необхідно якісно перебудувати наявні процеси освітньої діяльності, у тому числі запровадження ефективних інноваційних технологій, за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних засобів.

Як відомо, термін «innovation» перекладають з англійської як нововведення. Що стосується педагогічної сфери, то це, насамперед, - зміни в навчально-виховному процесі з метою його покращення, вдосконалення [1, с. 27].

У сучасній педагогічній літературі надаються такі визначення інноваційних технологій [1, с.38]:

- систематичне і послідовне практичне втілення заздалегідь спроектованого навчально-виховного процесу; проєкт певної педагогічної системи, реалізованої на практиці (В.П. Безпалько);

- технологічно розроблена навчальна система; система методів та прийомів професійної роботи вчителя; методика та окремі методи виховання (П.І. Підкасистий);

- послідовна взаємозалежна система дій педагога, спрямована на розв'язання педагогічних завдань; планомірне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу (В.А. Сластьонін).

Швидке зростання інформації і високий рівень інформатизації всіх сфер людської діяльності зумовлює стрімкий розвиток та використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Успішне користування ІКТ можуть забезпечити тільки ті члени суспільства, які володіють необхідними компетентностями, що дають змогу практично взаємодіяти в інформаційному просторі, швидко адаптуватися до сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, тобто володіють інформаційно-технологічною компетентністю задля забезпечення професійних потреб.

Виникнення та розвиток інформаційного суспільства (ІС) допускає широке використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті, що визначається багатьма чинниками зокрема:

- по-перше, впровадження ІКТ у сучасний освітній процес може суттєво прискорити передавання знань і накопиченого технологічного досвіду;

- по-друге, сучасні ІКТ, можуть підвищити якість освітнього процесу дають змогу здобувачу освіти успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього технічного прогресу, нових стандартів, високоінтелектуальної праці тощо.

Виникає потреба в оновленні комплексно-методичного забезпечення дисциплін професійного спрямування, засобів навчання, готовності викладачем спецдисциплін до використання у своїй діяльності нових технологій навчання, які, в свою чергу, вимагають від педагога постійної самоосвіти. Необхідність широкого використання комп'ютерних засобів, інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі є незаперечним фактом [2, с.17].

Вченими доведено, що застосування засобів ІКТ у процесі формування компетентностей займає особливе місце, оскільки може бути використаний і як засіб зовнішньої дії на мислительну діяльність здобувачів освіти, і як чинник, який діє на вже наявні в здобувачів освіти компетентності, тобто впливає на мислительну діяльність через його самоуправління. Різноманітні прояви використання ІКТ під час емпіричного і теоретичного пізнання та виявлення багатогранних дидактичних функцій ІКТ дозволяють вважати, що систему дидактично орієнтованих засобів ІКТ можна виділити як важливий об'єкт (компонент) педагогічної системи процесу освіти, здатний суттєво впливати на його перебіг і результати.

Список використаних джерел:

1. Бахтіярова Х.Ш. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих техн. навч. закладів / за ред. А. Арістова. Київ, 2017. 172 с.
2. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Козяр М. М. Інформаційно – телекомунікаційні технології в професійній освіті / за ред. Р. Гуревича. Львів, 2012. 506 с.

РОЗДІЛ 5. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Халідахон Бахтіярова,

професор кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного університету,
кандидат педагогічних наук, доцент

Микола Хмелевський,

директор Центру підвищення кваліфікації,
перепідготовки, удосконалення керівних
працівників і спеціалістів Національного
транспортного університету,
кандидат економічних наук, професор

Стратегічна мета розвитку системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачає збільшення відкритості та доступності освітніх послуг, відповідно до індивідуальних потреб кожного слухача. У зв'язку з цим, у процес фахового зростання педагогічних працівників доцільно впроваджувати сучасні технології, що ґрунтуються на новітніх досягненнях у галузях психології, педагогіки, інформатики та телекомунікації.

Досвід підготовки кадрів свідчить, що важливою умовою підтримки конкурентоспроможності працівника є постійне поглиблення і розширення набутих знань. Відтак, особливої актуальності набуває питання удосконалення змісту інженерної освіти. По-перше, це пов'язано зі зміною соціальних вимог

до професійної компетентності та особистості працівника; по-друге, зі значним збільшенням обсягу науково-технічної інформації.

На необхідності посилення такої підготовки, зокрема сучасних майстрів виробничого навчання, наголошується у працях відомих науковців: С. У. Гончаренка, В. Г. Кременя, Ю. І. Мальованого, Н. Г. Ничкало, Я. М. Собка, О. М. Столяренка та ін. На думку авторів, серйозною перешкодою підвищення кваліфікації педагогічних працівників є недостатня професійно-педагогічна підготовка.

Основним елементом педагогічної майстерності, професіоналізму і культури педагогічних працівників є педагогічна компетентність, що проявляється в знаннях свого предмета, методики викладання, особливостей розвитку особистісного й професійного становлення учнів. Стрижень педагогічної компетентності становить не стільки рівень знання предмету, а бачення проблеми, процесу конкретною особою, її міркування, критичний погляд на явище та ситуації, пошук креативних рішень розв'язання практичних завдань тощо.

У зв'язку з цим постають питання: Які фактори впливають на успіх педагогічної діяльності, на формування професійної компетентності та фахової майстерності? Як співвідносяться ці два поняття? Чи може стати майстер виробничого навчання досвідченим педагогом? Якою мірою та в який спосіб йому необхідно підвищувати свій професійний та психолого-педагогічний досвід? Ці питання сьогодні є актуальними для розробки нової парадигми професійної освіти й ефективної її реалізації в змісті курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Існуюча в Національному транспортному університеті концепція підготовки та перепідготовки фахівців спрямована на пошук доцільних шляхів вирішення завдань, окреслених у Законі України «Про освіту». У рамках цієї концепції у змісті курсів підвищення кваліфікації висвітлюється все більш зростаюча роль психолого-педагогічної підготовки як реалізація стратегії компетентнісного, проєктного, інноваційно-зорієнтованого

навчання, а також враховуються проблеми, пов'язані з явищем «педагогічна криза», «педагогічне виснаження», «педагогічне вигорання».

Підвищення кваліфікації в університеті організовано таким чином, що протягом останніх десяти років працюють постійнодіючі семінари, спрямовані на вдосконалення особистісно-професійного розвитку працівника вищої школи, запровадження ефективних освітніх технологій, сучасних інформаційних засобів.

Відтак актуальності набуває науковий супровід необхідних змін, надання науково обґрунтованих рекомендацій і порад в організації інноваційного навчання.

Саме з цією метою Центр підвищення кваліфікації, перепідготовки, удосконалення керівних працівників і спеціалістів в НТУ пропонує різноманітні за тематикою курси, які охоплюють коло сучасних проблем, а саме:

- інноваційні педагогічні технології у професійній освіті;
- психолого-педагогічні аспекти методик викладання фахових дисциплін;
- формування психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників;
- управління освітньою діяльністю студентів в інноваційному університеті;
- інформаційні технології в оцінюванні навчальних досягнень студентів;
- психологія діяльності та навчальний менеджмент;
- тренінг-курс із проєктування навчальних технологій.

Проте багаторічний досвід Центру, що керується стратегією безперервності освіти, зосереджує свою увагу на формуванні комплексу особистісних і професійних компетентностей педагогічних працівників, здатних до постійного самовдосконалення, зацікавлених у професійному зростанні шляхом поліпшення своєї фахової підготовки.

Проведені заходи, на нашу думку, дадуть можливість успішно вести освітній процес, підвищувати його якість, сприятимуть впровадженню в освітній процес навчально-методичних розробок нового покоління з використанням сучасних психолого-педагогічних та інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
(дата звернення: 10.02.2020).

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ
ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ САПР БУДКАД**

Анатолій Гірник,

завідувач відділу інформаційних технологій у
будівництві Державного науково-дослідного
інституту автоматизованих систем у
будівництві, член-кореспондент Академії
будівництва України

Сучасне виробництво неможливе без застосування високотехнологічних систем автоматизованого проектування (САПР), які забезпечують не лише виконання креслярської документації, але й надають можливість автоматизації виконання проектно-конструкторських і технологічних робіт, використання бібліотек типових елементів, бібліотек матеріалів, технологічного оснащення.

Майстри виробничого навчання повинні володіти прийомами роботи з інформаційно-комп'ютерними технологіями (ІКТ) відповідного профілю, ставити задачі, знаходити шляхи їх вирішення, застосовувати прогресивні методи проектування й оброблення виробів.

Використання САПР в освітньому процесі – один з пріоритетних напрямів розвитку освіти. На уроках трудового навчання у 9 класі, коли учні вивчають блок «Технологія виготовлення комплексного виробу», пропонується орієнтовний перелік об'єктів праці: сувеніри, скриньки, моделі

літаків, човнів, автомобілів, пристосування для роботи у навчальних майстернях. У попередніх класах вони навчилися працювати з листовим металом, сортовим прокатом, елементам графічної грамотності. Для виготовлення таких виробів учні повинні вміти виконати креслення та розробити технологічні карти на виготовлення виробу. Для наочного споглядання виробу майстер виробничого навчання показує учням готові вироби, водночас, якщо виріб виготовляється вперше, то учневі складно уявити, що він буде виготовляти. Тому ми рекомендуємо на уроках трудового навчання використовувати знання про системи автоматизованого проектування під час виготовлення об'єктів праці. Креслення деталі та його просторова модель, яка буде побудована учнем у програмі САПР БУДКАД, сприятиме якісному виготовленню виробу в майстерні.

Основні принципи, на яких базується вітчизняна САПР БУДКАД:

- відповідність функціональності САПР стану проектних технологій в будівельній галузі на даний час та їх подальшого розвитку;
- забезпечення сумісності креслень з іншими САПР, що використовуються в проектних організаціях та плануються до використання в майбутньому;
- забезпечення читання та коригування напрацьованих креслень;
- максимальна наближеність інтерфейсу користувача до того, що використовується сьогодні на більшості робочих місць проєктувальників, щоб уникнути тривалого перенавчання у процесі впровадження САПР БУДКАД;
- відслідковування змін формату файлів DWG, який є внутрішнім форматом САПР БУДКАД;
- максимальне дотримання вимог ДСТУ та ДБН з будівельного проєктування.

До перспективних напрямів подальшого розвитку САПР БУДКАД належать: 3D-версія, розширення функціональності СПДС та підтримка інших ДСТУ і ДБН (здійснюється поступово за рішеннями робочої групи Асоціації проектних організацій), інтегрування вітчизняних розробок з автоматизації проєктування окремих частин проекту, архітектурний пакет з інформаційною

моделлю, вихід на програми будівельних розрахунків та передавання обсягів у кошторисні програми, вбудований інженерний калькулятор.

Рис. 1. Приклад виконання будівельного креслення в САПР БУДКАД

Система автоматизованого проектування БУДКАД ДНДІАСБ створена на базі платформи IntelliCAD до консорціуму ІТС (IntelliCAD Technology Consortium), який на корпоративних засадах розробляє та підтримує базову платформу. Програмні продукти, створені на цій платформі, широко відомі у світі і поставляються в 80-ти країнах, зокрема у США, Європі, Японії.

Міністерство регіонального розвитку та будівництва України сумісно з Міністерством освіти та науки України співпрацюють у сфері впровадження

сучасних інформаційних технологій в будівництві в навчальний процес закладів будівельного профілю.

Викладачам креслення та майстрам виробничого навчання, які успішно завершили навчання на курсах підвищення кваліфікації (тренінг з первинного освоєння САПР БУДКАД будівельного, машинобудівного, транспортного профілів) на базі ДП «Державний науково-дослідний інститут автоматизованих систем в будівництві» (044-249-34-84), видається навчальна версія САПР БУДКАД для постійного використання в підготовці кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Світлана Заславська,

молодший науковий співробітник лабораторії
дистанційного професійного навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України, кандидат технічних наук, доцент

Освіта в Україні на шляху реформування з метою наближення до кращого європейського досвіду потребує нововведень, творцем яких може бути лише педагог-новатор. За думкою академіка В. Кременя, процес модернізації освіти потребує низку завдань, серед яких на першому місці є проблема «забезпечення формування інноваційної людини – людини з новим типом мислення, інноваційною культурою та здатністю до інноваційного типу мислення» [1].

У лабораторії дистанційного професійного навчання досліджується тема «Методичні основи розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О». За результатами констатуючого експерименту розроблено проєкт стандарту «Майстер виробничого навчання», в якому до загальних компетентностей майстра віднесено

здатність до інноваційної діяльності, апробації та поширення її результатів. Автором, починаючи з 2015 року, проводяться дослідження, пов'язані із впливом інноваційної діяльності педагогів на якісні зміни в освітній галузі України [2, 3]. Респондентами були педагоги професійних навчальних закладів Київської, Одеської, Сумської, Житомирської областей України. До опитування було залучено 190 осіб, у тому числі: викладачі – 50 осіб (26%), майстри виробничого навчання – 140 осіб (74%), з яких мають вищу освіту 112 осіб (59%) та стаж роботи на посаді більше 5 років – 140 осіб (74%).

Як свідчать емпіричні результати дослідження, найбільше значення у структурі оцінки готовності педагога до інноваційної діяльності мають професійні здібності до інноваційної діяльності.

Складовими професійних здібностей педагога були враховані такі основні показники:

- володіння методологією творчої діяльності;
- уміння організувати педагогічний експеримент в училищі;
- здатність акумулювати та використовувати досвід творчої діяльності інших педагогів.

Ознаки своєї готовності до створення інновацій педагоги оцінили так:

- знання методології дослідження (37%);
- орієнтація у структурі й психології особистості учня (28%);
- володіння креативним мисленням (22%);
- володіння методикою психодіагностики (13%).

При аналізі аргументів педагогів до інноваційної діяльності найбільш вагомим було підвищення інтересу учнів до навчання (34%).

Таким чином, можна констатувати, що педагоги мають мотивацію до створення та впровадження інновацій, але в них недостатньо психолого-педагогічних знань, умінь та навичок. Дослідження, проведені в лабораторії, показують, що більшість майстрів виробничого навчання не мають базової педагогічної освіти. З цією метою слід удосконалити механізм підвищення їхньої кваліфікації, що регламентується Постановою Кабінету Міністрів

України № 800 від 21.08.2019 р., та створювати мотиваційно-стимулюючі умови для активізації інноваційної діяльності майстрів виробничого навчання в навчальних закладах.

Список використаних джерел:

1. Кремень В. Ті, хто відкликаються на зміни НАПН України у 2015 р. та завдання на 2016 р. *Управління освітою*. 2016. № 5. С. 39–43.

2. Заславська С.І. Шляхи вдосконалення підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійної освіти. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / Ун-т менеджменту освіти НАПН України*. Київ: АНТОПОЛ ГРУП, 2015. С. 63–73.

3. Заславська С.І. Інноваційна діяльність педагога професійної школи. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / Ун-т менеджменту освіти НАПН України*. Київ: АНТОПОЛ ГРУП, 2016. С. 26–33.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Тетяна Бикова,

аспірантка Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка,

На сьогодні підготовка майстрів виробничого навчання (в/н) відбувається у складних умовах матеріально-технічного, фінансового, кадрового та нормативно-правового характеру. Однак наявність проблем не знижує вимог до якості освіти.

У зв'язку з прийняттям Закону «Про фахову передвищу освіту», випуск студентів, які вступили на навчання до коледжів та технікумів як закладів вищої освіти, будуть здійснювати заклади фахової передвищої освіти. Однак стратегічні орієнтири закладів вищої та фахової передвищої освіти співпадають. Основні категорії студентоцентрованого навчання – компетентності (динамічне поєднання знань, розуміння, навичок, умінь і

здатностей) та результати навчання (що, як очікується, повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання) [1, с. 7] – визначають зміст професійної підготовки та покладені в основу освітніх (освітньо-професійних) програм.

Багатогранність професійної діяльності майстрів в/н швейного профілю, що об'єднує інженерну та педагогічну складові, зумовлює широкий перелік спеціальних (фахових, предметних) компетентностей та відповідних результатів навчання. Їх досягнення відбувається шляхом опанування студентами дисциплін фахової (професійно-практичної) підготовки та дисциплін варіативної складової, що вибудовують змістові лінії професійної підготовки: психологічну, педагогічну, методичну, інформатично-прикладну, галузевоспеціалізовану та практичну.

Забезпечення якості підготовки майстрів в/н швейного профілю відповідно до потреб «заінтересованих сторін і суспільства» [2;3, с. 1], на нашу думку, вимагає зміни методики професійної підготовки з урахуванням реалій становлення суспільства знань в епоху цифровізації. У якості перспективного напрямку пропонуємо методику професійної підготовки майстрів в/н швейного профілю із застосуванням змішаного навчання як інноваційного способу поєднання традиційного навчання (face-to-face instruction) з онлайн навчанням (computer mediated instruction) [4, с. 5].

Для реалізації добору форм і методів навчання нами передбачено дотримання таких принципів професійної підготовки із застосуванням змішаного навчання: загальних (детермінізму, аксіологічної спрямованості, суб'єктності); змістових (практичної спрямованості, усвідомленої перспективи, фундаменталізації); організаційних (психологічної комфортності, інтерактивності, соціального конструктивізму); методичних (персоналізації, безперервності та класичні принципи дидактики). Крім того, за умов застосування змішаного навчання у процесі професійної підготовки майстрів в/н швейного профілю, особливого значення набуває процес поєднання форм організації освітнього процесу, видів навчальних занять та

методів, що реалізуються в моделях змішаного навчання. Шість основних моделей утворюють таксономію змішаного навчання, авторами якої є Хізер Стейкер та Мішель Хорн [5]. Більшість з них можуть бути успішно адаптовані до умов реалізації змісту професійної підготовки майстрів в/н швейного профілю.

Ротаційна модель перевернутого класу (Flipped Classroom) доцільна для використання під час вивчення теоретичного матеріалу, реалізації семінарських занять з будь-яких дисциплін. Зазвичай, опанування загальнотеоретичного матеріалу студентами відбувається самостійно в дистанційному режимі, а питання проблемного характеру залишаються для аудиторного опрацювання з використанням активних та інтерактивних методів навчання. Моделі перевернутого класу (Flipped Classroom), обертання по робочих зонах (Station Rotation), зміни лабораторій (Lab Rotation) рекомендовані для проведення лабораторних, практичних робіт, проєктної та дослідницької діяльності. Позааудиторна робота, студентів може реалізовуватись шляхом використання моделі індивідуальної ротації (Individual Rotation), гнучкої моделі (Flex model), моделі самостійного змішування (Self-Blend (A La Carte model)). Найбільш складною для реалізації у процесі професійної підготовки майстрів в/н є віртуально-збагачена (Enriched-Virtual) модель, що вимагає докорінної перебудови режиму роботи усього закладу зі зміщенням пріоритетів у бік електронного навчання.

Зважаючи на те, що переважна більшість видів навчальної діяльності передбачають організацію консультування та контрольних заходів, доцільність вибору формату їх проведення (аудиторного, дистанційного, змішаного) визначається метою. Не викликає сумніву той факт, що реалізація змішаного навчання вимагає від викладачів створення функціонального інформаційно-освітнього середовища. Для цього найчастіше використовуються системи управління навчанням (LMS), що мають вбудовані засоби для доставки контенту, організації різнопланових навчальних взаємодій, оцінювання тощо.

Отже, зміна орієнтирів професійної підготовки майстрів в/н в умовах сьогодення вимагає зміни підходів до організації освітньої діяльності усіх її суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Розроблення освітніх програм: метод. рек. / Захарченко В.М., Луговий В.І., Рашкевич Ю.М., Таланова Ж.В.; за ред. В.Г. Кременя. Київ: Пріоритети, 2014. 120 с.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 01.04.2020)
3. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19> (дата звернення: 01.04.2020)
4. Bonk Curtis J., Graham Charles R. The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs. 2005. 585 p.
5. Heather Staker and Michael B. Horn. Classifying K–12 Blended Learning. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED535180.pdf> (last accessed: 01.04.2020)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО–ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Анна Босюк,

майстер виробничого навчання Державного
навчального закладу «Бердичівське вище
професійне училище»

У наш час головним в оптимізації людської діяльності є професійні компетенції. Відомо, що в нашій країні фундаментальна освіта створювалась на знаннєвій парадигмі. Освітній процес у системі професійної освіти будувався на дедуктивній основі відповідно до дидактичної парадигми «знання – навички». При цьому основна увага приділялася засвоєнню знань. Як показала багатолітня практика, виявлено суттєві мінуси такого підходу. У

рамках знанневої парадигми завжди актуальною була проблема розриву між знаннями та вміннями їх застосувати [1, с.8].

Як наслідок реалізації знанневої парадигми склалася ситуація, коли є велика кількість, навіть надлишок, спеціалістів з вищою фундаментальною освітою, а в реальній економіці нестача кваліфікованих практично-орієнтованих кадрів. В основі практично-орієнтованої освіти має бути розумне співвідношення фундаментальної освіти та професійно-практичної підготовки [2, с.81].

Для реалізації професійно-практичної підготовки потрібен, як визначив Ф. Ялалев, діяльнісно-компетентнісний підхід. Підхід в освіті на компетентнісній основі – це такий вид її змісту, який складається не тільки із знаннево-орієнтовного компонента, а й передбачає цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій [4, с.29]. У понятті компетентнісного підходу закладена ідеологія інтерпретації змісту освіти, яка формується «від результату» («стандарт на виході»). Компетентнісний підхід на перше місце ставить не інформованість того, хто навчається, а вміння вирішувати проблеми, що виникають під час пізнання та пояснення явищ дійсності при засвоєнні сучасної техніки і технології, у взаємовідносинах людей, у етичних нормах, при оцінці власних вчинків, у практичному житті при виконанні соціальної ролі громадянина [3, с.187].

Формування компетенцій – це не зміна змісту, – це зміна засобу, зміна технологій, а зміна технологій – це зміна обставин, у яких знання і вміння формуються. Компетентність – це здатність діяти на основі отриманих знань.

Як вважають деякі фахівці, до ключових компетенцій можна віднести: загальнокультурну, навчально-пізнавальну, інформаційну компетенцію, соціально-трудова та комунікативну [1, с.10].

Вище ми надавали інформацію про компетенції, а зараз переходимо до компетентності. Різницю між цими поняттями надано у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови». Компетенція – добра

обізнаність із чим-небудь. Компетентісний – який має достатні знання в якій-небудь галузі.

Компетентність – як інтегральна професійно-особистісна характеристика визначається «готовністю» і здатністю виконувати професійно-педагогічні функції відповідно до прийнятих в соціумі в даний момент норм та стандартів. Отже, поняття компетентності та її складових визначається неоднозначно.

Майстер виробничого навчання відповідає за кінцевий результат усього педагогічного процесу при підготовці робітничих кадрів, тобто за переведення знань в практичні професійні вміння та навички (професійна підготовка). Професійна підготовка більш пов'язана з економічними цілями професійно-технічної освіти, які визначають професіоналізацію особистості та задовольняють потреби секторів ринку праці [5, с.20].

У закладах профтехосвіти отримує первинну професіоналізацію молодь, яка є фундаментом суспільства. Для формування особистості майбутнього робітника важливо вирішувати також соціальні (соціалізація особистості) та культурні цілі. Тобто поряд з навчальною, слід приділяти увагу розвивальній та виховній функціям освітнього процесу в ПТНЗ. Звичайно, досягнення вище зазначених цілей під силу лише професійно компетентним педагогам [5, с.21].

Розглянемо компетентісну модель майстра виробничого навчання. Компетентісна модель – це зразок системи професійних компетенцій, які забезпечують готовність фахівця до професійної діяльності. Компетентісна модель майстра виробничого навчання, яка, на наш погляд, вирішує проблему досягнення вище зазначених цілей навчально-виховного процесу в ПТНЗ.

Базові (професійні) компетенції включають теоретичні знання з конкретної професії, вміння та навички виконувати технологічні процеси, операції, прийоми, тому майстер виробничого навчання обов'язково повинен мати робітничу кваліфікацію відповідного рівня. Для майстрів виробничого навчання є обов'язковим стажування на підприємствах, у навчально-практичних центрах для практичного опанування новітніх виробничих

технологій. Важко підготувати професійно-компетентного робітника в умовах, коли майстер виробничого навчання сам не володіє новітніми технологіями, новою технікою. Поряд з тим, не менш важливим є організація педагогічного процесу з метою передачі знань, умінь учням, що і є змістом методологічної професійної компетенції. Ця складова базової професійної компетенції вдосконалюється під час психолого-педагогічного підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання. Навчальний план курсового підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання включає три блоки модулів підготовки: соціально-гуманітарний; функціональний; галузевий [6, с.63].

Кожен блок модулів складається з навчальних модулів за дисциплінами: педагогіка; психологія; методика професійного навчання; економіка й право; загальні питання охорони праці та БЖД.

Тенденції вдосконалення системи підвищення кваліфікації детермінують необхідність змін в методології цієї освіти та застосуванні компетентнісного підходу при визначенні змістовних та технологічних нововведень. Одним із шляхів вироблення адекватного змісту є розвиток особистості майстра виробничого навчання на основі компетентнісної моделі. Підвищення професійної компетентності майстрів виробничого навчання як у курсовий, так і в міжкурсний період слід здійснювати на діагностичній основі із застосуванням як обов'язкових, так і вибіркового модулів [6, с.93].

Список використаних джерел:

1. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе. *Педагогика*. 2003. № 10. С. 8–14.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 128 с.
3. Життєва компетентність особистості: наук.-метод. посіб. / за ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакової та ін. Київ: Богдана, 2003. 520 с.
4. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: учеб. пособ. М.: МПСИ, 2005.

5. Зимняя И. Ключевые компетентности. *Высшее образование*. 2003. № 6. С. 20–25.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: бібліотека освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ, 2004. 111 с.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Олена Воробйова,

майстер виробничого навчання, викладач
професійно-теоретичної підготовки ДНЗ
«Деражнянський центр професійної освіти»
Хмельницької області

Головна умова діяльності закладів професійної освіти – підготовка конкурентоспроможних на ринку праці висококваліфікованих робітничих кадрів для народного господарства – досягається шляхом розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання. Професійна компетентність педагога – це достатній рівень кваліфікації та професіоналізму, здатність вибирати найоптимальніші рішення; володіти критичним мисленням; постійно оновлювати та вдосконалювати знання; застосовувати оптимальні рішення в конкретних умовах, упроваджувати інноваційні педагогічні та виробничі технології в навчальний процес.

Удосконалення рівня професійної компетентності – один із основних напрямків реформування освіти. У нормативно-правових документах Міністерства освіти і науки України зазначено: «педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру» (Закон України «Про освіту»); «підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне самовдосконалення – важлива умова модернізації освіти» (Національна доктрина розвитку освіти).

Основним напрямком удосконалення рівня професійної компетентності майстра виробничого навчання є професійне самовдосконалення шляхом цілеспрямованої самоосвітньої діяльності, а саме: опрацювання літератури; вивчення та творче застосування досягнень передового педагогічного досвіду; аналіз та узагальнення власного досвіду; удосконалення практичної підготовки з питань різноманітних завдань навчального характеру; проведення семінарів, консультацій, лекцій тощо. Індивідуальна робота над науково-методичною темою (проблемою) також є чинником, спрямованим на вдосконалення системи підвищення кваліфікації.

«Якщо людина не знає, до якої мети вона рухається, для неї жоден вітер не буде попутним», – сказав Сенека. Ці слова дуже вдало розкривають зміст самоосвіти педагогів.

Результат самоосвіти педагога віддзеркалюється на розвитку учня, має за мету надбання нових наукових, методичних знань і практичних навичок. Самоосвіта повинна бути неперервною, поповнення й оновлення нових знань має здійснюватися на підставі попередньої професійної підготовки педагога. На сьогоднішній день існує чимало форм для набуття нових компетентностей.

Проблемні семінари – організаційна форма науково-методичної роботи з кадрами, які об'єднані спільними інтересами з конкретних питань професійної освіти та прагненням до вдосконалення існуючої практики відповідно до рекомендацій науки. Він забезпечує всебічне вивчення відповідної наукової теми (проблеми) і формує особисту позицію та практичну готовність учасників проблемного семінару до використання результатів наукових досліджень.

Науково-практична конференція є своєрідним підбиттям підсумків роботи педагогічних колективів закладів освіти над актуальними науково-методичними проблемами, вона виступає формою виявлення та узагальнення найкращого практичного педагогічного досвіду і має науково-практичний характер. Матеріали доповідей, рекомендацій науково-практичної конференції збираються в збірник та публікуються окремою брошурою, дають

можливість за відносно короткий час ознайомити педагогічні кадри закладу освіти з результатами педагогічних досліджень; ефективно розвивати професійну компетентність, враховуючи критичні зауваження та пропозиції, висловлені на науково-практичній конференції; підвищити роль науки і відповідальність учених-педагогів і педагогів-практиків за впровадження результатів наукових досліджень у педагогічну практику.

Педагогічна виставка – це одна з форм пропаганди та впровадження передового педагогічного досвіду в навчальну практику. Її завдання – показ досягнень педагогічного колективу закладу освіти щодо і пропаганди нових зразків навчально-виховної роботи та науково-методичної діяльності педагогів, поширення передового педагогічного досвіду.

Шляхом досконалої організації педагогічної діяльності, завдяки мобілізованим достатнім знанням, умінням, спеціальним професійним здібностям, особистісним якостям постійно вдосконалюється професійна майстерність майстра виробничого навчання, унаслідок чого формується спроможність успішно здійснювати інноваційну професійно-педагогічну діяльність у сучасних соціокультурних умовах.

Від набутого та вдосконаленого в системі педагогічної освіти рівня професійно-педагогічної компетентності педагога, його професійної відповідальності, творчості та ініціативи безпосередньо залежить формування нового громадянина держави, патріота з активною життєвою позицією, загальною культурою, розвиненою творчістю та індивідуальністю.

Список використаних джерел:

1. Бугай Н.І. Методична освіченість інженерно-педагогічних кадрів та структурно-функціональна модель методичної служби професійно-технічних навчальних закладів. *Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи*: наук.-метод. зб. Київ: Фенікс, 2005. Вип. 1. С. 196–204.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О.В.Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с. (Бібліотека з освітньої політики).

3. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С.У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 380 с.

4. Ягупов В.В. Провідні методологічні характеристики основних видів компетентності майбутніх фахівців, що формуються в системі професійно-технічної освіти. *Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи*: зб. наук. пр. / редкол.: В.О.Радкевич (голова) та ін. Київ: ІПТО НАПН України, 2012. Вип. 2. С. 45–59.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТІ

Юлія Ворона,

методист Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Україна, ратифікувавши Конвенцію ООН про права інвалідів і Факультативний протокол [1] до неї, взяла на себе міжнародні юридичні зобов'язання щодо виконання основних положень Конвенції. Починаючи з 2010 року, вносяться зміни до Закону України «Про загальну середню освіту», Закону України «Про дошкільну освіту», якими вводяться поняття інклюзивної освіти, розробляється Концепція розвитку інклюзивної освіти та інші нормативно-правові документи, що регламентують роботу навчальних закладів, які повинні надавати освітні послуги для усіх дітей, в тому числі і для осіб з особливими потребами.

Проте, на сьогодні немає спільної узгодженої термінології категорії дітей з особливими освітніми потребами на національному рівні. Так, Закон України «Про вищу освіту» [2] визначає особу з особливими освітніми потребами як особу з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти. Закон України «Про освіту» [3] визначає, що особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою

забезпечення її права на освіту. У тому ж Законі «Про освіту» у статті 19 п.8. зазначено, що категорії осіб з особливими освітніми потребами визначаються актами Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України у листопаді 2018 року до категорії осіб з особливими освітніми потребами відніс осіб, які здобувають (здобували) повну загальну середню освіту мовою, що не належить до слов'янської групи мов та осіб, які здобувають (здобували) повну загальну середню освіту мовою корінних народів. Проте, чіткий перелік категорій осіб з особливими освітніми потребами Кабінет Міністрів так і не затвердив, хоча він існує в проекті.

Відсутність чіткого затвердженого переліку категорій осіб з особливими освітніми потребами створює проблеми при організації інклюзивного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Адже ці заклади окрім загальноосвітньої підготовки навчають і професії. А це передбачає виробниче навчання в майстернях, виробничих дільницях, на базі роботодавців та виробничу практику, що тягне за собою певні ризики як для здобувачів з ООП, так і для відповідальних за них педагогів. У Порядку організації інклюзивного навчання у ЗП(ПТ)О [6] в п.3 зазначено, що прийом осіб ООП до ЗП(ПТ)О, яким не протипоказане навчання за обраною професією, здійснюється з урахуванням прав та гарантій, визначених законодавством. Водночас, у стандартній медичній довідці № 086/о, яку подає учень при вступі, зазвичай зазначається «придатний до навчання», а не «придатний до навчання такій то професії». Тому перелік медичних протипоказань щодо професій потребує оновлення, адже діти з ООП зараховуються на пільгових умовах. Водночас батьки і діти не завжди враховують особливості нозології при виборі професії, яку має опанувати майбутній учень. В багатьох випадках батьки не визнають проблеми своєї дитини, що створює нездоланні перешкоди для надання якісних освітніх послуг.

Що ж до організації інклюзивного навчання та створення інклюзивних груп, то вимога щодо висновку інклюзивно-ресурсного центру в Методичних

рекомендаціях стосовно організації навчання осіб з ООП в закладах освіти в 2019/2020 н.р. [7] є обов'язковою в закладах загальної середньої освіти, а в закладах професійної освіти – за наявності. Тобто, на ЗП(ПТ)О перекладається відповідальність за організацію навчання здобувача освіти з ООП з розробленням освітньої програми теоретичного та виробничого навчання, дотримуючись вимог стандартів професійно-технічної освіти без висновку спеціалістів ПР. Водночас гранична чисельність здобувачів освіти з ООП визначається з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких здобувачів.

Індивідуальні особливості навчально-пізнавальної діяльності здобувача на момент зараховування до ЗП(ПТ)О педагогічному колективу не відомі, тому висновок ІЩ допоміг би в організації інклюзивного навчання.

У 2018 році були внесені зміни до Закону України «Про професійно-технічну освіту» [8] у ст.45, якими було внесено до переліку педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти асистента викладача та асистента майстра виробничого навчання. Водночас, в Переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників [9] (зміни до якого теж вносилися у 2018 році) таких посад немає.

Визначені проблеми забезпечення інклюзивної освіти можуть стати підґрунтям у вдосконаленні законодавства та методичного забезпечення щодо організації та змісту навчання здобувачів освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Список використаних джерел:

1. Факультативний Протокол до Конвенції про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g72.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20140701#n28>.
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#n29>.
4. Порядок організації інклюзивного навчання у ЗП(ПТ)О затверджений постановою КМУ від 10.07.2019 №636. URL:

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP190636.html.

5. Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з ООП в закладах освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2019/08/07/rekomendatsiiorganizatsiya-navchannyaoop.pdf>.

6. Про професійно-технічну освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80/ed20180725>

7. Перелік посад педагогічних та науково-педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-2000-%D0%BF>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕТОДИСТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Євдокія Горбан,

аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

В умовах швидких змін в усіх сферах життя сучасної людини суспільство потребує освітянських кадрів з високим рівнем професіоналізму, які мають бажання активно впливати на сучасні процеси через соціальний діалог та безпосередню участь у конструюванні освітнього процесу на інноваційній основі, прагнуть до безперервного самовдосконалення. Важливо, щоб фахівці в галузі професійної освіти орієнтувалися в сучасних науково-педагогічних підходах, принципах, функціях щодо організації навчально-виробничого процесу та процесу виховання; могли не тільки використовувати й адаптувати готові методичні рішення, але й самостійно виконувати експериментальну, дослідницьку науково-методичну роботу; тільки в процесі професійного розвитку можна сформувати стійкий інтерес педагогів до плідної роботи із здобувачами освіти, зробити її ефективною, творчою, інноваційною.

Проблема професійного розвитку педагогів є предметом багатьох наукових розвідок як українських (В. Маслов, І. Зязюн, Н. Клокар, В. Моляко, Н. Ничкало, В. Олійник, В. Паламарчук, В. Пуцов, В. Радкевич, Л. Сергєєва,

В. Сидоренко, М. Скрипник, Т. Сорочан, Н. Тарасевич та ін.), так і зарубіжних (П. Вілсон, П. Гріммет, Дж. Гудлед, Б. Джойс, К. Дуінлен, Е. Еріксон, С. Зедеде, С. Кеєген, М. Кочрен-Сміт, Дж. Крістенсен, С. Літл, З. Мевареч, Д. Майерс, М. Ріс, А. Росс, Дж. Троя, Н. ДенеФічтмен, Е. Харгрівз, Е. Хойлі, М. Хуберман, Л. Інгарсон, Р. Фесслер, та ін.) філософів, педагогів, психологів, у працях яких висвітлені шляхи та умови вдосконалення психолого-педагогічної компетентності педагогів як складової їхнього професійного розвитку.

Безперервність процесу професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійної освіти охоплює формальну, неформальну та інформальну, безперервну систему, що забезпечує поетапне становлення і формування спеціаліста та професіонала у відповідності до об'єктивних потреб освіти, виробництва, науки. Йдеться про формальну післядипломну освіту (в освітньому процесі курсів підвищення кваліфікації за різними моделями й формами навчання: спеціалізація, стажування, перепідготовка тощо), на всіх етапах міжкурсового періоду, у системі науково-методичної роботи з педагогічними працівниками на місцевому рівні; неформальну освіту (у процесі проведення різноманітних форм масової роботи (громадські організації, просвітницькі центри, фонди, інші суб'єкти) та індивідуальних занять (під керівництвом андрагогів, коучів, супервізорів тощо), що здійснюється в контексті навчально-просвітницьких ініціатив і спрямовується на розвиток додаткових умінь і навичок, набуття компетентностей; інформальну освіту (у процесі самоорганізованої освіти, самоосвіти тощо) [9, с. 21].

У цьому контексті важлива роль надається особистісному підходу, що змінює основоположну характеристику педагогічного процесу – мету та головним завданням визначає становлення й розвиток особистісних властивостей суб'єктів освіти [2].

Педагогічні працівники закладів професійної освіти є тією професійною групою, на яку суспільство покладає два надзвичайно важливих і

взаємопов'язаних завдання: збереження, акумуляція та розповсюдження науково-технічного здобутку суспільства та сприяння професіоналізації особистості на етапі її навчання. Метою професійного розвитку, що відноситься до розвитку людини, її професійної ролі, є підвищення конкурентоспроможності педагогічних працівників відповідно до суспільних потреб шляхом сприяння роботодавцям в ефективному використанні праці та забезпечення досягнення належного професійного рівня працівників [6].

Ефективність методичної служби закладів професійної освіти залежить насамперед від якісного складу методистів й покликана вирішити такі нагальні завдання: виявлення мотивації педагогічних працівників до професійного розвитку; моделювання процесу професійного розвитку та очікування змін у ставленні педагогічних працівників до професійної діяльності. Сьогодні зобов'язує методистів закладів професійної освіти бути професійно-компетентними, володіти високим рівнем загальної та психолого-педагогічної культури, різнобічними знаннями, які дають змогу використовувати у своїй діяльності прогресивний вітчизняний і зарубіжний педагогічний досвід.

Система професійної освіти покликана гарантувати відкритий та безперервний доступ педагогічних працівників до навчання, отримання й оновлення знань і навичок педагогічної діяльності, що необхідні в реалізації освітнього процесу. Це потребує нових підходів до підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для закладів професійної освіти. Однією з форм курсового підвищення кваліфікації є самоосвіта, що спрямовується на розширення й поглиблення психолого-педагогічних знань, оволодіння новими вміннями педагогічної діяльності, підвищення загальнокультурного рівня та узагальнення досвіду практичної педагогічної діяльності.

Окрім того, на професійний розвиток методистів закладів професійної освіти впливає багато різноманітних чинників (повсякденне спілкування з педагогічними працівниками й здобувачами освіти, самоосвіта та навчання на курсах підвищення кваліфікації тощо), визначальний вплив яких, як свідчить

практика, безпосередньо залежить від таких особистісних якостей педагога: цілеспрямованість, працелюбність, креативність тощо.

Отже, одним із найважливіших завдань професійного розвитку методистів закладів професійної освіти є створення сприятливих педагогічних умов для актуалізації в них потреби в безперервному професійному самовдосконаленні та професійно-творчій самореалізації. Безперервність професійного розвитку позитивно позначається на підвищенні рівня якості професійної діяльності методистів закладів професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Войцехівський М.Ф. Розвиток професійної компетентності педагога в умовах інноваційних змін у системі післядипломної педагогічної освіти. *Інноваційна діяльність педагога в умовах реформування шкільної освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. 2015. URL: <http://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/idpurso/index#.WBYanNKLTIV> (дата звернення: 04.12.2019).

2. Зязюн І.А. Технологізація освіти в контексті удосконалення професійного розвитку особистості. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002*: зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. Харків: ОВС, 2002. Ч. 2. С. 28–45.

3. Ничкало Н. Г. Сучасні тенденції і проблеми неперервної професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць / редкол. І. А. Зязюн (голова) та ін. Київ; Вінниця: ДОВ Вінниця, 2000. С. 12.

4. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті / С. О. Сисоевата та ін.; за ред. С. О. Сисоевої. Київ: Віпол, 2001. 502 с.

5. Про професійний розвиток працівників. Закон України (від 12.01.2012 №4312-VI) (із змінами та доповненнями). URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoniukraini/65710.html> (дата запиту: 04.12.2019).

6. Радкевич В.О. Методичні засади професійно-педагогічного вдосконалення викладачів і майстрів виробничого навчання професійно-художньої школи. *Теорія і практика професійного навчання дорослих у ПТНЗ*: монографія / Ничкало Н.Г., Лук'янова Л.Б., Аніщенко В.М., Радкевич В.О. та ін. Київ: Пед. думка, 2010. С.112–128.

7. Сігаєва Л.Є. Підвищення кваліфікації фахівців як складова неперервної професійної освіти. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія / за ред. І.А.Зязюна. Київ: Віпол. 2000. С. 319–364.

8. Сидоренко В. Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної й неформальної освіти. Презентація збірника спецкурсів. *Методист*. 2018. № 6(78). С. 17–23.

9. Шевчук Л.І. Зміст і форми курсового підвищення кваліфікації педагога професійної школи. *Педагог професійної школи: метод. посіб.*: матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару «Інноваційні методики у професійній підготовці кваліфікованих робітників» / за заг. ред. Т. М. Герлянд. Київ : ІПТО АПН України, 2009. Вип. 1. 232 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ: СУТЬ ТА СТРУКТУРА

Світлана Горпинич,

викладач спеціальних дисциплін ДНЗ
«Хмельницький центр професійно-
технічної освіти сфери послуг»

Актуальність проблеми професійного розвитку педагогічних працівників зумовила значну кількість розроблень теоретичних засад цього процесу з метою досягнення відповідності становлення й рівня професійного та особистісного розвитку майстра виробничого навчання сучасним потребам і запитам суспільства.

Поняття «компетентність» (Дж. Равен та ін.) трактується як специфічна здатність людини, необхідна для ефективного виконання конкретної діяльності в певній предметній галузі. Це передбачає наявність у людини загальних і вузькоспеціальних знань, певних навичок, способів мислення, розуміння відповідальності за свої дії тощо.

Професійна компетентність майстра виробничого навчання – це інтегрована властивість особистості, що володіє комплексом професійно значущих для педагога якостей, має високий рівень науково-теоретичної й

практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності та ефективної взаємодії зі здобувачами освіти в процесі педагогічної співпраці на основі впровадження сучасних технологій для досягнення високих результатів. Розвиток професійної компетентності – в руках самого педагога, оскільки він усвідомлено регулює стандарти своєї поведінки на основі набутого педагогічного досвіду.

Процес якісної підготовки кваліфікованих робітників вимагає створення багатокомпонентної інформаційно-освітньої методичної системи навчання. Це говорить про сучасні, не тільки методи навчання, а й засоби. Тому неабияка увага має приділятися розвитку інформаційно-технологічній компетентності майстра виробничого навчання.

Інформаційно-технологічна компетентність передбачає вміння і навички роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями; застосовувати раціональні прийоми пошуку, аналізу, адекватного відбору, систематизації, використання інформації; самостійно створювати різноманітні тестові завдання; враховувати дидактичні принципи, закономірності, способи, форми організації навчального процесу для його оптимізації на основі комп'ютеризації; дохідливо й чітко викладати навчальний матеріал з огляду на специфіку професії, суб'єктний досвід здобувачів освіти, рівень їхньої підготовки, життєвий досвід і вік; уміння перебудовувати за необхідності план і хід викладу навчального матеріалу.

Сучасні здобувачі освіти не є новачками в інформаційному суспільстві, вони живуть у просторі цифрових технологій – комп'ютерів, відеоігор, цифрових музичних програвачів, мобільних телефонів та «інших іграшок «цифрової епохи». Саме тому виникає потреба у таких програмних засобах, які б відповідали вимогам конкретного уроку виробничого навчання, були спрямовані на задоволення інтересів конкретних здобувачів освіти і враховували би їх індивідуальні особливості.

У першу чергу, це пов'язано з тим, що сучасні електронні засоби часто набувають інтегрованого характеру і поєднують невеликі порції навчального

матеріалу з тренувальними вправами, завданнями для перевірки рівня набутих знань та умінь, передбачає постійну зміну видів діяльності здобувача освіти.

Для створення таких ресурсів майстру виробничого навчання потрібні інструменти інтегрованого характеру. Крім того, як показує практика навчання, великого значення набувають електронні наочні засоби, за допомогою яких можна демонструвати реальні процеси й об'єкти, створювати й досліджувати моделі.

Отже, професійний розвиток веде до принципово нового способу життєдіяльності майстра виробничого навчання – творчої самореалізації в професії, яка дає змогу виявити свої індивідуальні і професійні можливості. Найкоротша формула професійної діяльності майстра виробничого навчання – постійна праця, творчість, гармонія знань, почуттів і поведінки.

Щоб бути хорошим педагогом, необхідно займатися самоосвітою постійно, «викладач повинен більше працювати не на уроці, а готуючись до нього» (В. Сухомлинський).

Список використаних джерел:

1. Антонюк В. Комп'ютерна грамотність як складова професійної компетентності сучасного педагога. *Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка.* 2009. № 3. С. 72–75.
2. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання: електр. наук. фах. вид. / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Ун-т менеджменту освіти АПН України; голов. ред.: В. Ю. Биков.* 2010. № 1(15). URL: <http://www.ime.eduua.net/em15/emg.html>
3. Блог викладача спецдисциплін Горпинич Світлани Олександрівни. URL: <http://tpi10.blogspot.com/>.
4. ІКТ-компетентність вчителів. URL: http://uk.compu.wikia.com/wiki/ІКТ-компетентність_вчителів.
5. Протасова Н. Андрагагічна ідея і післядипломна освіта: постановка проблеми. *Шлях освіти.* 1998. № 3. С. 13–15.

6. Сучкова Т.М. Оценка ИКТ-компетентности учителя. URL: http://pedsovet.org/component/option,com_mtree/task,viewlink/link_id,6072/Itemid,118/

7. Формування та розвиток ИКТ-компетентності педагогів. URL: <http://wiki.ciit.zp.ua/index.php/>

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО – ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Тетяна Граматович,

майстер виробничого навчання
Державного навчального закладу
«Бердичівське вище професійне
училище»

Сучасна система професійно-технічної освіти спрямована на вирішення складних завдань підготовки кваліфікованих робітників відповідно до потреб економіки, держави та відповідної галузі виробництва з урахуванням нахилів, уподобань, вибраного рівня кваліфікації, світогляду. Це спонукає педагогічну спільноту до пошуку нових підходів до організації навчально-виробничого процесу, вдосконалення змісту та структури, форм та методів організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх робітничих кадрів, упровадження сучасних педагогічних, інформаційних та виробничих технологій навчання [1, с.8].

Сьогодні здобувачі освіти прагнуть володіти новітніми технологіями в обраній професії, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі за допомогою комп'ютерної техніки, управляти автоматизованими системами виробництва, вміти проектувати й конструювати власні методики роботи на виробництві. Ці та інші компетенції може сформувати методично компетентний майстер виробничого навчання.

Методична компетентність, яка проявляється у методичній діяльності майстрів виробничого навчання в професійному (професійно-технічному) навчальному закладі, направлена на обслуговування практики навчання, тобто на розроблення й удосконалення методики виробничого навчання [2, с.81].

Отже, методична компетентність майстрів виробничого навчання визначається як здатність ефективно організовувати навчально-виробничий процес, що ґрунтується на системі розвинених психолого-педагогічних, фахових, методичних знань і вмінь, а також досвіді їх використання у процесі професійно-педагогічної діяльності в професійно (професійно-технічному) навчальному закладі. [4, с.29].

Завдання методичної системи професійно-технічного навчального закладу - створити навчальне середовище, в якому повною мірою буде реалізований творчий методичний потенціал кожного майстра виробничого навчання [3, с.187].

Модель розвитку методичної компетентності майстрів виробничого навчання представлена як інтегрована система цілісного процесу підвищення методичного рівня, що включає шляхи досягнення поставленої мети на основі застосування різних форм і методів організації підвищення кваліфікації у міжкурсний період, оцінювання та корекції цієї діяльності [10, с.59].

Індивідуальна траєкторія успішного розвитку майстрів виробничого навчання, що розуміється як результат реалізації їх особистісного потенціалу через доцільний вибір ними змісту, форм, методів, технологій, прийомів освіти на основі узгодження індивідуальних цілей, потреб, мотивів, інтересів та цілей, вимог навчального закладу [17, с.19].

Модель базується на змістовій структурі методичної компетентності майстрів виробничого навчання та містить чотири складові: цільову, змістову, технологічну та результативну [24, с.70].

Мета розвитку методичної компетентності майстрів виробничого навчання, що здійснюється з урахуванням системного, суб'єктно-діяльнісного, андрагогічного, компетентнісного підходів, полягає у створенні

системи заходів щодо підвищення рівня методичної компетентності майстрів і спрямована на реалізацію індивідуальної траєкторії успішного розвитку методичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ [15, с.69].

Зміст завдання визначається у постійному і системному розвитку окресленого виду компетентності майстрів шляхом інституційних форм навчання та самоосвіти; впровадженні методики розвитку методичної компетентності майстрів виробничого навчання, активізації їхнього розвитку та саморозвитку, забезпеченні науково-методичного супроводу цього процесу та створенні дієвого професійно- інформаційного середовища [14, с.90].

Змістова складова моделі включає відбір змісту методичної діяльності майстрів, який наповнює змістову структуру їхньої методичної компетентності, що утворює методичну культуру педагогічних працівників ПТНЗ [17, с.11].

Технологічна складова передбачає забезпечення педагогічних умов розвитку методичної компетентності майстрів виробничого навчання в системі післядипломної освіти, що включає інституційні форми підвищення кваліфікації у міжкурсний період (науково-методична робота навчально-методичного центру ПТО, методична робота ПТНЗ) та самоосвітню діяльність майстрів [18, с.30].

Результативна складова моделі містить сукупність методик, методів, способів діагностики рівня розвиненості методичної компетентності майстрів виробничого навчання і передбачає оцінювання, корекцію та аналіз результатів системи розвитку методичної компетентності майстрів в єдності структурних компонентів даного виду компетентності; включає критерії, що відповідають структурі методичної компетентності з відповідними показниками, які характеризують три рівні розвитку методичної компетентності майстрів: високий (творчий), середній (репродуктивно-творчий), низький (інтуїтивно-репродуктивний) [22, с.106].

Упровадження моделі розвитку методичної компетентності майстрів виробничого навчання дає можливість визначати ефективні форми методичної

діяльності, координувати їхню взаємодію у міжкурсний період підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання [19, с.51].

Отже, використовуючи модель розвитку методичної компетентності, професійно-педагогічна діяльність майстрів виробничого навчання стає більш результативнішою; майстер виробничого навчання спроможний визначити власний потенціал, підвищити методичну культуру, сформувати власну індивідуальну траєкторію свого успішного розвитку [12, с.29].

Список використаних джерел:

1. Адольф В.А. Профессиональная компетентность современного учителя: монография. Красноярск, 1998. 310 с.
2. Асташова Н.А. Аксиологическое образование современного учителя: методология, концепция, модели и технологии развития: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Брянск, 2001. 52 с.
3. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: (бібліотека з освітньої політики)*: монографія / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ, 2004. С. 45–50.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
5. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навч. посіб. для студентів пед. ВНЗ / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія. Вінниця: Планер, 2005. 366 с.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
7. Загривная Т.А. Становление научно-методической компетентности педагогов в процессе профессиональной деятельности: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. СПб, 2006. 178 с.
8. Закон України "Про вищу освіту" (Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2628-111 (2628-14) від 11.07.2001 р., №2887-111 (2887-14) від 13.12. 2001 р., № 2905-111 (2905-14) від 20.12.2001 р.). Київ: Наук.-метод. центр аграр. освіти, 2002. 69 с.
9. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход. Москва: МПСИ, 2005. 216 с.
10. Земцова В.И. Теоретические основы методической подготовки учителя физики: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. СПб., 1995. 32 с.

11. Зубков А.Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Челябинск, 2007. 169 с.
12. Кочарян Т.Э. Развитие методической компетентности преподавателя среднего профессионального учебного заведения в условиях последиplomного образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Ставрополь, 2004. 179 с.
13. Кругликов Г.И. Методическая работа мастера профессионального обучения: учеб. пособие для студентов сред. проф. учеб. заведений. М.: Академия, 2010. 160 с.
14. Кудикіна Н.В. Середовищний підхід у контексті дослідження проблем дошкільної і початкової освіти. *Методичні рекомендації до написання і оформлення магістерської роботи* / уклад.: В. І. Бобрицька, К. І. Волинець, Н. В. Кудикіна. Київ, 2010. С. 90–97.
15. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. М.: Высш. шк., 1990. 119 с.
16. Макаренко Т.Ю. Профессиональная мастерская преподавателя. *Профессиональное образование. Столица*. 2008. № 9. С. 28–30.
17. Олійник В.В. Стан та перспективи модернізації системи фахового зростання педагогічних працівників України. *Освіта на Луганщині*. 2002. № 1(16). С.11–14.
18. Організація науково-методичної роботи у професійно-технічному навчальному закладі: метод. рек. / упоряд. Л.М. Павлова. Київ: ПТіЗО МОН України, 2009. 50 с.
19. Пастухова И.П. Индивидуально-дифференцированный профессионально-педагогический маршрут преподавателя как форма организации научно-методической работы в колледже. *Спец. проф. образование*. 2008. № 9. С. 51–53.
20. Педагогічний словник / за заг. ред. Ярмаченка М. Д. Київ: Пед. думка, 2001. 514 с.
21. Присяжнюк Ю. С. Розвиток методичної компетентності викладачів дисциплін гуманітарного циклу у системі післядипломної освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 277 с.
22. Професійна освіта: словник / уклад.: С.У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. Київ: Вища освіта, 2000. 380 с.
23. Самойленко Н.Ю. Педагогічні умови розвитку методичної компетентності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів. *Теорія і методика професійної освіти*. 2011. № 2. URL: <http://www.tmpe.gb7.ru/docs/2/11samvtz.pdf>.
24. Самойленко Н.Ю. Результати дослідження методичної компетентності майстра виробничого навчання. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання:*

ВПЛИВ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ НА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗП(ПТ)О У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД

Ірина Закидальська,

викладач фахових предметів Колківського
ВПУ, викладач-методист

Галина Садюк,

заступник директора з навчальної частини
Колківського ВПУ, викладач-методист

Одним із головних завдань сучасного професійно-технічного навчального закладу є організація методичної роботи, спрямована на підвищення професійної компетентності педагогів через самоосвіту. На думку В.Сухомлинського, учитель повинен знати в десять, двадцять разів більше, ніж буде викладено на уроці.

Отже, для того, щоб навчати, викладачу чи майстру в/н самому необхідно постійно навчатись. Якість самостійної роботи значною мірою залежить від уміння організовувати підвищення професійної компетентності у міжкурсовий період.

У Колківському вищому професійно-технічному училищі чимала увага приділяється інноваційним формам неперервної освіти педагогів, однією з яких є науково-дослідна та дослідно-експериментальна діяльність. Вона відбувається відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України №522 від 07.11.2000 р.

Важливими моментами цієї роботи є питання, пов'язані із вибором пріоритетних напрямів експериментів, організацією інноваційної роботи в

училищі, управління експериментами, методичним супроводом, і, звичайно, оформленням результатів роботи.

Пріоритетним напрямком роботи в Колківському ВПУ є впровадження перспективних освітніх та виробничих технологій, спрямованих на підвищення дослідницької культури педагогів та учнів закладу, на більш ефективне використання навчально-дослідних ділянок, поліпшення умов для вивчення фахових предметів, підвищення рівня експериментально-дослідницької роботи.

Зростанню рівня професійної самоосвіти викладачів фахових предметів та майстрів виробничого навчання сприяє їх участь у діяльності Навчально-практичного центру з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників агропромислового комплексу, створеного у 2004р. з метою впровадження у навчальний процес новітніх виробничих та інноваційних педагогічних технологій із застосуванням сучасного обладнання, інструментів і матеріалів.

Уся діяльність НПЦ Колківського ВПУ побудована на співпраці з науковцями Поліської дослідної станції Національного наукового центру «Інститут ґрунтознавства і агрохімії ім. О.Н.Соколовського» та Волинського інституту захисту ґрунтів.

Основними формами роботи НПЦ є проведення науково-практичних семінарів, конференцій, тренінгів, консультацій, розробка інформаційно-методичного супроводу інноваційної діяльності, виконання проектів, проведення екскурсій на виставки нової сільськогосподарської техніки, експериментально-дослідницька робота.

Спільно з науковцями були проведені теоретичні семінари та дослідницькі практичні роботи на полях навчального господарства.

У 2013 році педагогічний колектив училища працював над проблемою «Роль експериментально-дослідної роботи у формуванні професійно-компетентних робітничих кадрів для агропромислового комплексу».

В основу дослідницько-експериментальної роботи було покладено припущення про те, що ця робота сприятиме підвищенню фахової компетентності педагогів, сформованості дослідницьких навичок в учнів, вплине на якість навчально-виробничого процесу, підвищить конкурентно-спроможність випускників на ринку праці.

Після завершення експерименту припущення підтвердились. Проведене анкетування показало, що завдяки впровадженню у навчально-виробничий процес дослідницької роботи значно зросла кваліфікаційна компетентність педагогів училища: поглибилися знання викладачів фахових предметів та майстрів виробничого навчання з агротехнології та сільськогосподарського виробництва; підвищився рівень їхньої дослідницької культури; удосконалилися шляхи реалізації регіонального компоненту під час теоретичної та професійно-практичної підготовки.

Участь педагогів у науково-дослідницькій роботі дала можливість продемонструвати свої успіхи через різні всеукраїнські, обласні конкурси, змагання, виставки, конференції, педагогічні читання.

Так, у I Всеукраїнському зльоті виробничих трудових об'єднань училище здобуло в усіх трьох номінаціях II місце, показавши високий рівень теоретичних знань та практичних навичок. Викладачі училища брали участь у Всеукраїнських Макаренківських читаннях «Стратегія трудового виховання молоді в умовах реформи освіти в Україні», отримали друге місце у I етапі Всеукраїнського конкурсу інноваційних технологій у сфері профтехосвіти, за останні роки участі у Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти» та «Інноватика в освіті» отримали золоті медалі.

Аналізуючи наукову та практичну діяльність педагогів училища, було встановлено, що вона забезпечує професійний розвиток викладачів і майстрів виробничого навчання та істотно впливає на підвищення їхньої професійної компетентності в міжкурсовий період.

Забезпечення неперервної самоосвіти через науково-дослідну та дослідно-експериментальну діяльність вплинуло на якісний склад педагогів

училища: 1 викладач має звання Заслуженого працівника освіти, 2 – нагороджені знаком «А.С.Макаренко», 7 – «Відмінник освіти України», 6 мають педагогічне звання «викладач-методист», 7 – «старший викладач», 6 – майстер II категорії.

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Людмила Майборода,

науковий співробітник лабораторії
дистанційного професійного навчання
Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України

Майстри виробничого навчання (далі – майстри в/н) є одними із ключових суб'єктів закладу професійної (професійно-технічної) освіти, які впливають на формування професійних умінь і навичок у майбутніх кваліфікованих робітників. Відповідно, рівень підготовки кваліфікованих робітників залежить від рівня професійної компетентності майстрів в/н, їхньої майстерності та культури. Усі ці якості майстри в/н набувають у процесі безперервного професійного розвитку [1]. У педагогіці професійний розвиток визначається як «процес формування суб'єкта професійної діяльності, тобто системи певних властивостей в умовах безперервної професійної освіти, самовиховання та здійснення професійної діяльності. У процесі професійного розвитку особистість оволодіває системою професійно важливих якостей, до якої входять комунікативні, мотиваційні, характерологічні, рефлексивні, освітні, інтелектуальні, психофізіологічні властивості людини. У ході професійного розвитку формуються світоглядні, етичні якості, спеціальні наукові, технічні, технологічні знання, вміння, навички, здібності особистості фахівця» [2, С. 733].

У Законі України «Про освіту» наголошується, що професійний розвиток педагогічних працівників є безперервним процесом навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності, та передбачає: по-перше, постійну самоосвіту; по-друге, участь у програмах підвищення кваліфікації; по-третє, інших видах і формах професійного зростання [3]. Отже, професійний розвиток майстрів в/н, у першу чергу, визначається постійною самоосвітою та «набувається у процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання у стаціонарному навчальному закладі» [4, С. 412].

У педагогіці виділяють загальні напрями самоосвіти педагогічних працівників: фаховий (відповідно до напрямку підготовки); психолого-педагогічний (орієнтація на учнів, батьків); психологічний (спілкування, лідерські якості, імідж, мистецтво впливу тощо); методичний (педагогічні технології, форми, методи і прийоми навчання); правовий; естетичний (гуманітарний); історичний; іноземні мови; політичний; інформаційно-комунікаційний; охорона здоров'я тощо.

Форми самоосвіти можна умовно поділити на індивідуальні, групові й змішані. Індивідуальну форму самоосвіти ініціює сам майстри в/н; групова форма здійснюється у вигляді діяльності методичного об'єднання, семінарів, практикумів, курсів підвищення кваліфікації; змішана – поєднує в собі індивідуальну і групову форми.

На констатувальному етапі дослідження методики самоосвітньої діяльності з підвищення професійної компетентності майстрів в/н було проведено анкетування, в якому взяли участь 1888 майстри в/н закладів професійної (професійно-технічної) освіти з-понад 20 областей України. На запитання: «Якому напрямку самоосвіти Ви надаєте перевагу?» 88,2% майстрів в/н надали перевагу фаховому напрямку, методичному напрямку – 61,1%; інформаційно-комунікаційному – 49,7%; психологічному – 47,5%;

здоров'язбережувальному – 36,8%; правовому та естетичному напрямку самоосвіти надають перевагу більше 20%; історичному і лінгвістичному напрямку – менше 10% респондентів; педагогічному напрямку – близько 0,3% майстрів в/н (рис. 1). На запитання: «Якій формі самоосвіти Ви надаєте перевагу?» – 42,2% майстрів в/н надали перевагу змішаній формі; 38% – індивідуальній формі та 19,8% – груповій (рис. 2).

Якому напрямку самоосвіти Ви надаєте перевагу?

1 888 відповідей

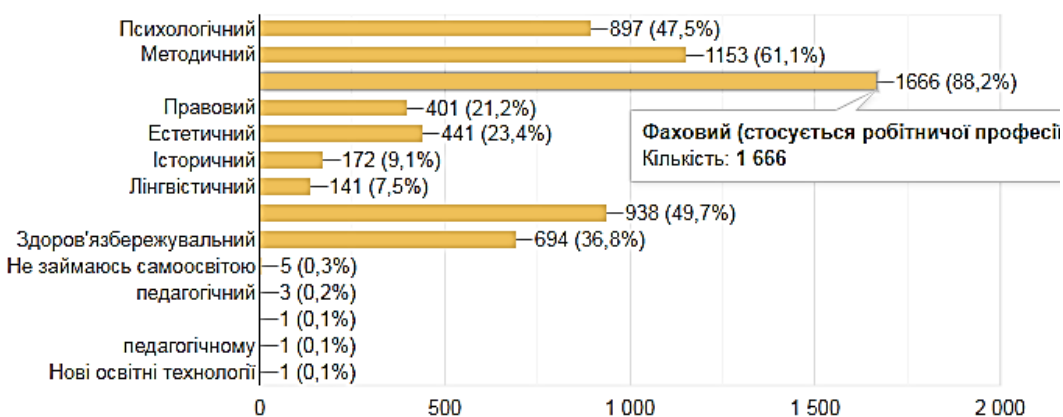

Рис. 1. Результати опитування майстрів в/н щодо надання переваг напрямкам самоосвіти

Якій формі самоосвіти Ви надаєте перевагу?

1 888 відповідей

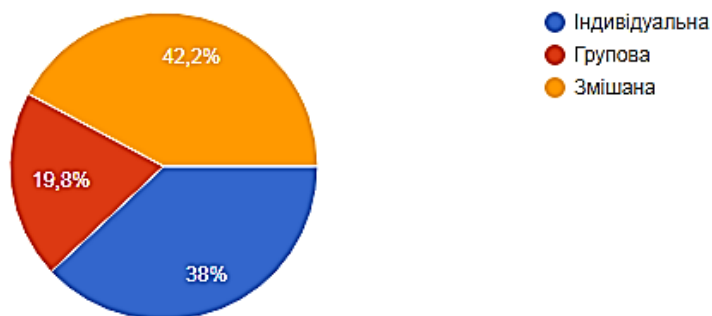

Рис. 2. Результати опитування майстрів в/н щодо надання переваг формам самоосвіти

Результати анкетування дають змогу узагальнити, що педагогічний напрям самоосвіти характеризується низькими показниками, це зумовлює спрямування подальшої дослідної роботи на розроблення методики

самоосвітньої діяльності з підвищення професійної компетентності майстрів виробничого навчання в контексті її педагогічної складової.

Список використаних джерел:

1. Kravets S.A. Technology for developing professional competencå of vocational training teachers. *Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy*. 2019. № 19. P. 80–85.
2. Рибалко В.В. Професійний розвиток. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України*; голов. ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Про освіту: Закон України від 5.09.2017 № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179).
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник / вид. 2-ге, доп. й вип. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Світлана Масліч,

методист ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»,
кандидат педагогічних наук

Зміни, які відбуваються у галузі освіти, породжують низку завдань для закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О). Про це наголошується в низці нормативних документів, у т.ч. Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року. Зокрема, у документі порушується проблема невідповідності підготовки кваліфікованих робітників потребам суспільства. У переліку проявів зазначеної проблеми названо «невідповідність змісту освіти та методики викладання вимогам сучасного ринку праці та потребам особи» [1] й водночас визначено базові завдання щодо реформування професійної (професійно-

технічної) освіти (П(ПТ)О), серед яких – забезпечення її якості. Крім того, в документі наголошується на необхідності вдосконалення системи підготовки педагогічних працівників у сфері П(ПТ)О та запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійної діяльності й розвитку педагогів.

Загалом, якщо говорити про поняття «якість професійної (професійно-технічної) освіти», доречно зупинитися на дослідженнях В. Радкевич, яка, обґрунтовуючи підсистеми якості професійної освіти і навчання, дає визначення даних понять як «динамічне інтегративне утворення, властивості якого можуть задовольнити встановлені або передбачувані потреби суспільства, окремих соціальних груп і громадян в отриманні професійної освіти, набутті професійної компетентності» [2, с. 6].

Якість підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у першу чергу залежить від рівня професійної компетентності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, їхньої професійної придатності, мобільності, креативності, здатності підвищувати свій кваліфікаційний рівень. Сьогодні майстер виробничого навчання чи викладач ЗП(ПТ)О не може зупинятися у своєму професійному розвитку, адже виробничі технології, методи обслуговування постійно змінюються, й майбутнього кваліфікованого робітника необхідно готувати до цих змін. Власне, змінюється і сам зміст навчання, з'являються нові форми і методи організації освітнього процесу. Саме тому педагог ЗП(ПТ)О повинен стати для учнів наставником, тьютором, фасилітатором, ментором. Все це потребує від педагогів постійного навчання, тобто навчання впродовж життя.

Відомо, що сучасна система підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О відрізняється від традиційної, коли майстер виробничого навчання чи викладач один раз на п'ять років підвищував свій професійний рівень через курси підвищення кваліфікації. Для нинішніх умов такий термін є надто великим. Наразі підвищити рівень професійної майстерності можна в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти (табл. 1).

**Підвищення кваліфікації через реалізацію концепції навчання
впродовж життя**

Освіта	Характеристика	Форми здобуття	Місце навчання
Формальна	Здобувається відповідно до ліцензованих освітніх програм закладів післядипломної освіти. Розширює отримані знання з фаху у закладах вищої освіти.	Очна (курси підвищення кваліфікації, семінари, тренінги), дистанційна (дистанційні курси, он-лайн конференції, вебінари), очно-дистанційна (очно-дистанційні курси)	Заклади післядипломної освіти
Неформальна	Здобувається за освітніми програмами. Може завершуватися присвоєнням часткових кваліфікацій. Допомогає швидко отримати необхідні знання та навички.	Очна (тренінги, семінари, майстер-класи), дистанційна (дистанційні курси, вебінари)	Приватні установи, платформи дистанційного навчання
Інформальна	Передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей під час повсякденної діяльності. Така навчальна діяльність не фіксується документально.	Відеоуроки, медіа-консультації, спілкування з колегами, читання спеціалізованої літератури	Заклади освіти, бібліотеки, мережа Інтернет тощо.

Джерело: складено автором на основі [3].

Принагідно зазначимо, що важливе значення для професійного розвитку педагогічних працівників ЗП(ПТ)О має й вивчення міжнародного досвіду підготовки кваліфікованих робітників. Цьому сприяє стажування за кордоном, співпраця з європейськими закладами професійної освіти, організація виробничої практики в країнах зарубіжжя. Таким чином, знайомство зі світовими стандартами підготовки кваліфікованих робітників поглиблює рівень оволодіння сучасними методиками професійного навчання, що є необхідним в умовах нинішньої освітньої реформи.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року»: розпорядження Кабінету Міністрів України 12.06.2010 № 419-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80>.
2. Радкевич В.О. Науково-методичне забезпечення якості професійної освіти і навчання. *Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи*: зб. наук. пр. / редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.; ІІТО НАПН України. Київ: Поліграфсервіс, 2015. Вип. 6. С. 5–20.
3. TEACHHUB. URL: <http://teach-hub.com/formalna-neformalna-ta-informalna-osvita-vchitelya/>

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ (з досвіду роботи)

Зоя Панченко,

старший майстер, викладач Державного навчального закладу «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»

Соціально-економічний розвиток суспільства, динамічні зміни на ринку праці зумовили необхідність реформування і системи професійно-технічної освіти. Сучасна система професійно-технічної освіти спрямована на вирішення складних завдань підготовки кваліфікованих робітників відповідно до потреб економіки держави та відповідної галузі виробництва з урахуванням нахилів, уподобань, вибраного рівня кваліфікації, світогляду. У забезпеченні якісних результатів професійної підготовки кваліфікованих робітників особлива роль належить майстру виробничого навчання, його професійно-

педагогічній компетентності. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти надають великого значення професійному розвитку майстрів виробничого навчання [1].

У Державному навчальному закладі «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області» створені всі умови для професійного зростання майстрів виробничого навчання. У міжкурсний період вони займаються самоосвітою, відвідують і самі проводять майстер-класи, проходять стажування на виробництві. Підвищенню професійної компетентності майстрів виробничого навчання сприяє вибір форм методичної роботи.

Сьогодні, в умовах стрімких змін технологій та устаткування, підвищувати свій педагогічний та кваліфікаційний рівень, здійснювати професійний розвиток для впровадження в освітній процес новітніх виробничих технологій із застосуванням сучасного обладнання, інструментів і матеріалів, майстри виробничого навчання можуть шляхом стажування та підвищення кваліфікації на базі Навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням [2]. З 2017 року в Державному навчальному закладі «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області» працює Навчально-практичний центр сучасних швейних технологій та дизайну. На базі Центру проходять навчання здобувачі освіти, стажування – педагогічні працівники, підвищуючи робочу кваліфікацію.

Спільно з галузевими партнерами на базі Навчально – практичного центру сучасних швейних технологій та дизайну у 2018-2019 роках для здобувачів освіти та педагогічних працівників проведено: тематичний івент: «Сучасні технології у сфері пошиття одягу»; презентація фахівцями підприємства ТОВ «Виробнича організація «Харків» новітніх виробничих технологій та обладнання для виготовлення одягу; майстер-клас: «Актуальні напрями формоутворення у сучасному дизайні одягу», проведений викладачем Харківської державної академії мистецтва та дизайну; презентація

працівниками філіалу «WELLTEX-Харків» зразків сучасного обладнання для швейної галузі; ознайомлення з перспективами використання текстильних матеріалів для пошиття одягу «Текстиль і майбутнє» (текстильний експерт Олексій Довганіч).

У березні 2018 року на базі Державного навчального закладу «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області» проведено 3-ій Всеукраїнській конкурс професійної майстерності «Прорив легкої промисловості України», в якому взяли участь 30 закладів професійної освіти з 25 регіонів України. Здобувачами освіти і майстрами виробничого навчання в майстернях НПЦ були виготовлені 2 тематичні колекції одягу, одна з яких посіла перше місце в номінації «Одяг для дитячого вокального колективу».

Для участі в 4-ому Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності «Прорив легкої промисловості України» у Хмельницькому (березень 2019) була розроблена сучасна молодіжна колекція одягу «Ритми міста» з використанням світловідбиваючої стрічки. Ми отримали диплом і подяку.

На базі Навчально-практичного центру сучасних швейних технологій та дизайну проводяться обласні семінари – тернінги, «круглі столи». Між педагогічними працівниками, керівниками підприємств та Харківського обласного центру зайнятості в лютому 2019 року було проведено «круглий стіл» за темою «Сучасні рішення в підготовці робітників для швейної галузі». Обласний семінар-тренінг для педагогічних працівників професій легкої промисловості на тему: «Упровадження новітніх педагогічних ідей і виробничих технологій для підвищення рівня професійних і ключових компетентностей педагогів» проведено методистами НМЦ ПТО у Харківській області. Педагоги провели: майстер-клас з елементами тренінгу «Застосування на уроках теоретичного навчання комп'ютерної програми САПР «Juvili» для автоматизованого проектування та моделювання одягу»; «Застосування засобів малої механізації та пристосувань при обробці жіночої спідниці»; обговорення електронного

навчального посібника за темою «Технологія виготовлення спідниці» для подальшого використання в професійній підготовці швейників. Важливу роль у професійному розвитку майстрів виробничого навчання відіграють майстер-класи.

23 березня 2019 вперше в Україні в закладі професійної (професійно-технічної) освіти на базі закладу освіти відбулася Регіональна педагогічна конференція Mini–Ed Camp KharkivPECenter за темою «Професіонали професіоналам. Від вибору до успіху». На базі НППЦ проводились майстер-класи та воркшопи з ошивання, виготовлення оберегів та хутових сувенірів «Хутова ніжність», капелюшка для голок «Яскрава капелюшка», браслет – плетіння «Світ прикрас», які проводили із задоволенням майстри виробничого навчання, викладачі та обдаровані учні.

У 2019-2021 роках на базі професійного закладу проводиться експеримент всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності». У роботі над I (констатувальним) етапом експерименту майстри виробничого навчання швейного напрямку брали активну участь, проведене анкетування серед здобувачів освіти і педагогічних працівників показало високий рівень компетентності майстра виробничого навчання, що забезпечує можливість значних досягнень у професійній сфері, у сфері особистісного вдосконалення й дає змогу в процесі професійного розвитку досягти певного рівня педагогічної майстерності [3].

Список використаних джерел:

1. Горбач А., Притула С., Шумакова Н. Професійний розвиток майстрів виробничого навчання Колківського вищого професійного училища в умовах модернізації професійної (професійно-технічної) освіти. *Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти*: матеріали Всеукр. веб-конф. (м. Київ, 20 трав. 2019 р.) / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України; редкол.: Кручек В.А., Кравець С.Г., Майборода Л.А. та ін. Київ, 2019.

2. Дарминова І. Шляхи підвищення професійної компетентності педагогів з професійної підготовки (з досвіду роботи навчально-методичного центру у Дніпропетровській області). *Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти*: матеріали Всеукр. веб-конф. (м. Київ, 20 трав. 2019 р.) / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України; редкол.: Кручек В.А., Кравець С.Г., Майборода Л.А. та ін. Київ, 2019.

3. Войцехівський М.Ф. Розвиток професійної компетентності педагога в умовах інноваційних змін у системі післядипломної педагогічної освіти. *Інноваційна діяльність педагога в умовах реформування шкільної освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (20–23 квітня 2015 р.)

ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ АТЕСТАЦІЇ

Галина Плюшко,

викладач професійно-практичної
підготовки, професія «Кравець»
Київське вище професійне училище
технологій та дизайну одягу

Державна кваліфікаційна атестація є завершальним етапом навчально-виробничого процесу, що здійснюється відповідно до Закону України «Про професійно-технічну освіту» та «Положення про порядок кваліфікаційної атестації й присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту» та інших законодавчих актів України.

Державна кваліфікаційна атестація має на меті встановлення готовності осіб, які здобувають професійну (професійно-технічну) освіту, самостійно виконувати комплекс робіт чи певну роботу з обраної професії, спеціальності та спеціалізації відповідного розряду (класу, категорії).

Державна кваліфікаційна атестація включає:

- кваліфікаційну пробну роботу, що відповідає певним вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника професійно-технічного навчального закладу відповідного атестаційного рівня;
- письмову екзаменаційну роботу.

Компетентнісний підхід, який упроваджується в професійне навчання, передбачає визначення певних пріоритетів в оцінюванні здобувачів освіти, а саме: перехід від оцінки окремих, ізольованих умінь до інтегрованої та міждисциплінарної оцінки; впровадження діяльнісних методів (у формі проектів, ділових ігор); використання завдань з певним контекстом (зміст завдань має бути пов'язаний з реальними проблемами); впровадження систем, орієнтованих на індивідуальні норми (у кожної людини свій рівень компетентності); поєднання оцінки індивідуальних умінь з оцінкою умінь працювати в групі.

Проте, як зазначає Н. Бібік, першорядними для вчителя залишаються цілі, пов'язані з досягненням міцності, усвідомленості, узагальненості знань, забезпеченням індивідуалізації темпу виконання завдань, пошуком раціонального способу розв'язання, відпрацювання прийомів і способів застосування у практичній діяльності, апробація різних навчальних стратегій тощо. Важливого значення набуває проблема забезпечення об'єктивної інформації про навчальну активність учнів, їхні досягнення, необхідність корекції [2, с.5].

Відповідно творчою групою педагогів нашого навчального закладу запропоновано нові підходи до проведення Державної кваліфікаційної атестації. Зокрема, змістом письмової екзаменаційної роботи з *професії «Кравець»* передбачено розв'язання виробничих ситуацій із технології виготовлення одягу, матеріалознавства, обладнання, конструювання, охорони праці. Здобувачам професійної освіти пропонується виконати такі завдання:

- продемонструвати отримані знання з матеріалознавства, технології виготовлення одягу, конструювання швейних виробів, обладнання швейного

виробництва, охорони праці, шляхом використання їх в письмовій роботі;

- використовуючи набуті теоретичні знання виконати конкретні практичні завдання із швейної справи;

- продемонструвати вміння розв'язувати різні виробничі ситуації;

- показати вміння аналізувати ситуації, робити висновки;

- продемонструвати свою майстерність і вміння запобігати виникненню дефектів у виготовленні швейних виробів;

- показати вміння грамотно викладати свої напрацювання у пояснювальній записці, переконливо обґрунтовувати прийняті рішення.

Практична складова передбачає представлення вузла швейного виробу, відповідно до розв'язуваної виробничої ситуації письмової екзаменаційної роботи «Технологія виготовлення одягу». Захист письмової роботи бажано здійснювати у формі виробничої наради. Відтак здобувачі освіти пропонують власні варіанти вирішення виробничих ситуацій, які обговорюються, аналізуються навчальною групою й атестаційною комісією.

Організація та проведення державної кваліфікаційної атестації в такій формі дає можливість:

- обговорити різні виробничі ситуації;

- вирішувати різноманітні виробничі завдання;

- критично і творчо мислити;

- навчитися аргументувати власну думку;

- набути досвіду творчості;

- вміло застосовувати отримані навички на практиці для розв'язання різноманітних проблем;

- полегшити адаптацію в атмосфері виробничого колективу;

- відчувати успіх і значущість результатів своєї праці.

На наш погляд, робота зі створення методик та інструментарію для об'єктивної оцінки рівня сформованості компетентностей, готовності їх до самостійного виконання робіт із обраної професії є пріоритетною. Однак існує

широкий спектр проблем, які необхідно буде вирішити, а саме: вдосконалення значного теоретичного опрацювання та експериментальної перевірки.

Список використаних джерел:

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.

2. Методичні рекомендації з реалізації компетентнісного підходу у змісті освіти та навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів. Аналітичний звіт за результатами дослідження / наук. ред. Бібік Н.М. Київ, 2010. 128 с.

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Тетяна Пятничук,

науковий співробітник лабораторії
дистанційного професійного
навчання Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України,
кандидат педагогічних наук

Сьогодні суспільство ясно розуміє, що вчительство визначає зміни в реалізації реформ. Подвійна роль педагогів в освітніх реформах – бути суб'єктом і об'єктом реформацій – робить професійний розвиток вчителів зоною виклику [1]. Саме тому в сучасності активно розробляються нові підходи й стратегії професійного становлення й розвитку особистості педагога.

В Енциклопедії освіти (за ред. В. Кременя) професійний розвиток визначається як процес формування суб'єкта професійної діяльності, системи певних властивостей в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання

та здійснення професійної діяльності [2]. С. Дей визначає професійний розвиток особистості як процес, у ході якого педагог самостійно або разом зі своїми колегами розвиває знання, уміння, професійне мислення, планування й практику роботи з учнями й колегами на кожному етапі свого професійного життя [3].

Діагностику розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти ми розглядаємо на основі особистісно-орієнтованого підходу, характеристиками якого є особистісна орієнтованість, самостійність, умотивованість навчання, життєвий і практичний досвід, спрямованість на розв'язання проблем професійного розвитку. Метою цього підходу є виявлення індивідуальних пізнавальних здібностей педагогів; максимальне вивчення й використання їхнього індивідуального досвіду; допомога кожному в пізнанні себе, самовизначенні та самореалізації. Зазначимо, що в організації навчання та розвитку педагогічних працівників із наявних технологій, форм і методів навчання, які впроваджуються в системі освіти, потрібно обирати ті, що найбільше сприяють формуванню у фахівців професійної компетентності (налаштувань, цінностей, знань, умінь і навичок, якостей, необхідних для якісного здійснення професійної діяльності).

Для нашого дослідження важливим є результати використання науковцями акмеологічного підходу до діагностики розвитку професійної компетентності, який визначає суб'єктивні та об'єктивні чинники, які сприяють досягненню вершин професіоналізму: рівень та якість освіти, здобутої дорослою людиною, її задатки, здібності, компетентність тощо [4].

Ознаками цього підходу є орієнтація на вдосконалення на всіх етапах життя й діяльності людини; усебічний розвиток свідомості й діяльності груп (товариств), переконаність у можливості масового вдосконалення; оптимістичне бачення людини, її можливостей, майбутнього; проектування вищих досягнень як окремими особами, так і групами й товариствами.

Робота майстра виробничого навчання щодо власного професійного зростання є системою, включає професійний та індивідуально-особистісний розвиток та передбачає складові:

- самоосвітня діяльність: робота над індивідуальною темою, оформлення результатів своєї роботи (звіти, публікації, виступи, портфоліо тощо), участь у педагогічних конкурсах, виставках, педагогічних читаннях, конференціях;

- участь у методичній роботі закладу освіти: проведення відкритих уроків, майстер-класів, виховних заходів, участь у роботі методичних об'єднань, виставок, організація конкурсів професійної майстерності; розроблення освітніх програм, методичних матеріалів, написання статей до фахових видань, творча діяльність (гуртки, експериментальна робота); участь у реалізації соціальних проектів та програм.

Велика роль у розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання належить закладу професійної (професійно-технічної) освіти, одним із завдань якого є стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності освітнього процесу. Заклад освіти забезпечує: розроблення та впровадження комплексу заходів для професійного росту педагогів; створення робочих місць педагогічних працівників та умови для науково-методичної та творчої роботи; висвітлення результатів роботи; здійснення контролю за творчою та самоосвітньою роботою; удосконалення підготовки методичних матеріалів; удосконалення індивідуальних видів роботи з педагогами; планування та проведення відкритих уроків; упровадження механізму стимулювання педагогічних працівників; вироблення лідерських якостей, удосконалення атестації на рівні закладу тощо.

Заклад професійної (професійно-технічної) освіти для професійного розвитку майстра виробничого навчання використовує різні форми роботи: індивідуальні (самоосвіта, творчі звіти, курси підвищення кваліфікації тощо); колективні (професійні конкурси, тренінги, школа молодого майстра, семінари, конференції, тижні педагогічної майстерності, педагогічні читання тощо); групові (дискусії, предметні тижні, психолого-педагогічні семінари тощо).

Отже, розвиток професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти – це процес вибору й поєднання різних форм, методів, технологій для формування позитивних якостей особистості, професійної самосвідомості, індивідуального стилю роботи, підвищення професійної кваліфікації; використання сучасного педагогічного досвіду; ознайомлення з національною системою професійно-технічної освіти, новинками педагогічної преси; участь у роботі семінарів, тренінгів, конференцій.

Список використаних джерел:

1. Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів: рух до концептуальної карти. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 1. URL: <http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-31.pdf>.) <http://lib.iitta.gov.ua/2564/1>.
2. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; голов. ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 609 с.
3. Day S. *Developing Teachers: The Challenge of Lifelong Learning*. London: Falmer Press, 1999. 239 p.
4. Данилова Г.С. Педагогічний професіоналізм у контексті акмеології. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. пр. Київ: КМПУ ім. Б. Грінченка, 2006. № 5. С. 74–80.

САМООСВІТА ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ УМОВ ПРОФЕСІЙНОГО РОСТУ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Іван Раковець,

майстер виробничого навчання
Державного професійно-технічного
навчального закладу «Конотопський
професійний аграрний ліцей»

Розвиток професійної (професійно-технічної) освіти вимагає підвищення особистої відповідальності майстрів виробничого навчання у виборі форм і методів навчання, постійного творчого пошуку, професійної компетентності. Одним із найефективніших шляхів розвитку професійної компетентності, який зумовлює наступність, послідовність післядипломної освіти педагога, є самоосвіта, запозичення досвіду майстрів педагогічної справи.

Самоосвіта є однією з умов професійного росту педагогічного працівника. Вирішальний вплив на якість і ефективність підвищення майстерності має «повсякденна індивідуальна діяльність педагогічного працівника: вивчення документів і матеріалів, які забезпечують професійний інтерес, рефлексія й аналіз власної діяльності, накопичення інформації з педагогіки, психології та методики, створення бази кращих конспектів уроків, позаурочних заходів, розробка наочності, постійна робота над методичною темою, якою зацікавлений майстер, складання дидактичного матеріалу, завдань, тестів, виконання індивідуальних завдань у груповій роботі, розробка навчальних посібників, методичних рекомендацій тощо» [1].

Самоосвіта – це «процес свідомої самостійної пізнавальної діяльності, який здійснюється добровільно, планується, керується й скеровується самим педагогом» [3]. Однак, людина не завжди здатна самостійно вибирати напрям самоосвіти, зробити це якомога точніше та, в результаті, отримати

найнеобхідніше. До ефективної самоосвіти майстер виробничого навчання повинен бути підготовлений.

Він має сформувавши й удосконалити навички самоосвітньої діяльності, що передбачає такі види роботи, як: систематичне консультування з питань організації самоосвіти; визначення сильних і слабких позицій з метою подолання труднощів; постійне дослідження нового педагогічного досвіду; підготовка й розробка методичних рекомендацій щодо актуальних проблем теорії та практики.

Особливо важливим для майстра повинно стати набуття наступних професійних характеристик: мобільність, гнучкість, здатність адаптуватись у соціальних змінах, бути конкурентоспроможним, готовим до успішного вирішення проблем у світі, що динамічно змінюється. Саме тому майстер виробничого навчання повинен використовувати інноваційні форми методичної роботи (семінари-тренінги, семінари з використанням інтерактивних технологій, творчі звіти), за допомогою яких вирішується основне завдання – підвищення професійної компетентності.

Для того, щоб мати професійне зростання, майстру виробничого навчання необхідно постійно вчитися на досвіді колег. Створена система відвідування уроків дасть змогу проаналізувати професійну компетентність інших майстрів виробничого навчання, методи якісного проведення уроків, послідовність викладання матеріалу на уроках виробничого навчання, міжпредметних зв'язків, дозування часу по кожному етапу уроку тощо.

Отже, для успішного проведення занять виробничого навчання важливо добре підготуватися до них. Майстер повинен ясно та чітко уявляти собі, коли, чому і як навчати. Йому слід володіти основами педагогічної теорії та практики, бути освіченою, культурною людиною. Значне місце у формуванні його професійної майстерності належить індивідуальній самоосвіті. Як відомо, вона не може здійснюватися за якимись єдиними для всіх правилами. Кожному майстрові важливо враховувати рівень своєї фахової і психолого-

педагогічної підготовки, необхідність оволодіння новими підходами в організації та методиці виробничого навчання тощо.

Список використаних джерел:

1. Бельчева Т.Ф. Педагогічне цілепокладання як чинник професійного розвитку вчителя. *Науковий вісник Мілїтопольського державноо педагогічного університету. Серія педагогіка*. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/vmdpu/2010_5/1_05.pdf.
2. Гуревич Р.С. Педагогічні технології: сутність і структура. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців*. Київ;Вінниця, 2002. С. 35–41.
3. Нікуліна А.С., Сїлаєва І.Є, Шевчук С.С. Сучасний урок у професійній школі: проектування, організація, аналіз: метод. посіб. Донецьк: ДПО ІПП, 2008. 160 с
4. Сушенцева Л.Л. Форми організації професійного навчання у сучасному професійнотехнічному навчальному закладі: метод. рек. Кривий ріг: КДПУ, 2003. 57 с.

СТАЖУВАННЯ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ – ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Наталія Садова,

методист НМЦ ПТО ПК
у Хмельницькій області

Сьогодні система освіти працює над удосконаленням надання якісних послуг, тому освітній процес мають здійснювати висококваліфіковані та мотивовані педагоги. Майстер виробничого навчання закладу професійної (професійно-технічної) освіти, незважаючи на вік здобувачів освіти, є для них зразком наслідування і певним чином формує його. Хороші комунікативні навички та професійні компетентності необхідні для цієї роботи. У той же час наполегливість та відданість є також важливими для цієї професії.

Перш за все, майстер виробничого навчання передає здобувачам освіти знання та практичні вміння. Через це дана категорія педагогів повинна знати не просто професію, а все нове, що з'являється в ній, в тому числі, і в галузі. Набуття нових компетентностей можливе через процес навчання впродовж життя.

Навчання – це постійний процес і має важливе значення для подальшого розвитку людини та економіки. Стажування педагогічних працівників – це теж навчальний процес. Але для майстрів виробничого навчання це більше, ніж звичайне навчання і, таким чином, розуміти його слід як частину розвитку закладу професійної освіти.

Під професійним розвитком майстра виробничого навчання розуміється набуття професійних компетенцій та здібностей, виховання педагогічних поглядів та цінностей як основи власної ідентичності, пов'язаної з професією.

Згідно з низкою нормативних документів, зокрема про атестацію педагогічних працівників, стажування як одна із форм підвищення кваліфікації є обов'язковою.

У Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, особлива увага надається програмі стажування. У пункті 11, в якому зазначені ключові моменти при організації стажування педагогічних працівників закладів професійної освіти, прописано наступне: «індивідуальна (індивідуальні) програма (програми) є невід'ємним (невід'ємними) додатком (додатками) до договору» про стажування. Програма стажування має містити як навчальні цілі, так і перелік професійних компетентностей, якими повинен оволодіти педагогічний працівник під час стажування.

Стажування – це навчання, під час якого майстер виробничого навчання отримує практичний досвід з оволодіння сучасними технологіями, устаткуванням, інвентарем, сировиною. Таким же чином поглиблюється його

досвід та знання. Характер стажування, пов'язаний з професією, – це перша можливість застосувати теорію на практиці.

Оскільки, стажування є обов'язковим для всіх майстрів виробничого навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки закладів професійної (професійно-технічної) освіти, тому слід своєчасно ознайомитися з правилами навчання, щоб знайти сучасну базу та пройти відповідне стажування.

На якість результатів стажування неабияку роль має правильно вибрана база для проходження даного навчання. На даний час існує багато пропозицій щодо організації стажування. Наказом Міністерства освіти і науки від 20 серпня 2019 року № 1133 «Про затвердження переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти для організації стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки та визнання такими, що втратили чинність, наказів Міністерства освіти і науки України від 23.10.2014 № 1199, від 08.10.2015 № 1024, від 14.07.2017 № 1066», визначено найкращі заклади професійної освіти України, де можна пройти стажування з опанування сучасними виробничими технологіями, а також перейняти педагогічний досвід кращих профтехосвітян.

Отже, стажування, яке пройдено майстром виробничого навчання з дотриманням усіх вимог, завжди дасть позитивні результати при підготовці кваліфікованих робітників.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.02.2020).
2. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF>.

3. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів: затверджено Наказом МОН 30.04.2014 № 535. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0840-14>.

4. Про затвердження переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти для організації стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки та визнання такими, що втратили чинність, наказів Міністерства освіти і науки України від 23.10.2014 № 1199, від 08.10.2015 № 1024, від 14.07.2017 № 1066: Наказ МОН від 20.08.2019 № 1133. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-pereliku-zakladiv-profesijnoyi-profesijno-tehnicnoyi-osviti-dlya-organizaciyi-stazhuvannya>

5. Накази МОН України від 04.11.2016 № 1335 (від 23.02.2017 № 294, від 27.02.2018 № 206, від 26.02.2019 № 266) «Про затвердження Переліку професійно-технічних навчальних закладів, на базі яких будуть створені навчально-практичні центри».

6. Орієнтовані методичні рекомендації щодо організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів. *Науково-методичний вісник. «Професійна освіта»*. 2014. №1/2 (42/43).

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Світлана Сахно,

методист Державного професійно-технічного навчального закладу
«Конотопське професійно-технічне училище»

Модернізація сучасної професійної (професійно-технічної) освіти націлена на побудову і реалізацію індивідуального освітнього маршруту, самоосвіти людини на різних етапах її життєвого шляху.

Сучасна концепція безперервної педагогічної освіти зорієнтована на:

- потреби особистості, суспільства, держави;
- розширення простору освіти сучасних педагогів.

Для здійснення своєї місії педагогу необхідно володіти готовністю до вирішення професійних завдань, тобто рівнем професійної компетентності. Одним із показників професійної компетентності педагога – є його здатність до самоосвіти, прагнення до зростання, самовдосконалення.

Ні для кого не секрет, що більшість нових знань і технологій втрачає свою актуальність у середньому вже через п'ять років. Найбільш ефективним на сьогодні способом підвищення педагогічної майстерності педагогів – є самоосвіта. Модель сучасного педагога передбачає готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатися, бути у творчому пошуку.

Особливо актуальною проблема самоосвіти стала в умовах розвитку сучасних виробничих технологій та інформатизації суспільства. Самоосвіта розширює і поглиблює знання, сприяє осмисленню передового досвіду на більш високому теоретичному та практичному рівнях. Це перша сходинка до вдосконалення професійної майстерності. Тому самоосвіта кожного педагогічного працівника закладу професійної (професійно-технічної) освіти має стати його потребою.

Удосконалення рівня професійної компетентності – один з основних напрямків реформування системи освіти. Головний нормативно-правовий документ Міністерства освіти і науки України свідчить: «Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання» [2]. Крім цього, розвиток найрізноманітнішої та всеохоплюючої системи освіти дорослих громадян України є нагальною потребою сучасності. Потенційний контингент дорослих, які повинні здобувати додаткові знання (перекваліфікацію, другу вищу освіту тощо) становить в Україні не менш, як 70% професійно активного населення [1].

Систематична самостійна робота, розвиток професійної компетентності, поглиблення теоретичних знань та практичних умінь – такими є основні вимоги до сучасного педагога.

Визначальною ознакою самоосвіти педагога є те, що результатом його роботи виступає висока кваліфікація та готовність до постійного самовдосконалення, розвиток учнів, їх успішність. Тому майстер виробничого навчання має сам постійно розвиватися, бути у пошуку оптимальних шляхів підвищення результатів освітнього процесу.

Методика та техніка самоосвіти безпосередньо пов'язані з рівнем сформованості у майстрів виробничого навчання системи основних педагогічних умінь:

- ✓ знайомитися з сучасними виробничими технологіями;
- ✓ вивчати необхідну літературу та передовий педагогічний досвід;
- ✓ виокремлювати з літератури, що вивчається, та передового педагогічного досвіду основні актуальні положення, факти, явища, що піднімають теоретичний та методичний рівень;
- ✓ вибирати з прочитаного та побаченого думки та методичні знахідки для апробації у власній педагогічній діяльності;

Основними завданнями самоосвітньої діяльності майстра виробничого навчання є:

- ✓ удосконалення теоретичних знань, професійної компетентності;
- ✓ оволодіння новими формами, прийомами освітньої діяльності;
- ✓ вивчення та впровадження в практику перспективного педагогічного досвіду новітніх виробничих та педагогічних технологій;
- ✓ розвиток особистісних здібностей, професійних компетентностей.

Основним змістом самоосвіти педагогічного працівника є оновлення і вдосконалення знань, бажання постійно вдосконалювати власні уміння та навички з метою досягнення високого рівня професійної компетентності. Самоосвіта дає ефективні результати у тому випадку, коли вона здійснюється цілеспрямовано, рівномірно й систематично.

Отже, сьогодні майстри виробничого навчання повинні розуміти, що бути гарним професіоналом означає бути в постійному пошуку, зростанні, розвитку. Праця майстра виробничого навчання відрізняється високою мобільністю, надзвичайною складністю, вимагає від нього глибоких та різнобічних наукових професійних знань, умінь, навичок, що становлять основу його професійної компетентності. Саме тому самоосвіта є кроком до вдосконалення професійної майстерності педагога та запорукою успішного реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Список використаних джерел:

1. Антонюк Л.А. Освіта дорослих – міжнародні тенденції. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія технології*: матеріали II-ї Всеукр. інтернет-конф. (28 квіт. 2017 р. м. Київ) / редкол.: В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник, Я.Л. Швень. Київ: ЦППО, 2017. С. 34–36.

2. Національна доктрина розвитку освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Лілія Чогут,

аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, методист Державного навчального закладу «Богуславський центр професійно-технічної освіти»

Ситуація розвитку сучасного суспільства визначає особливе місце проблеми педагогічної підготовки майстрів виробничого навчання. Аналіз наявних статистичних даних показує, що серед професійно-педагогічних працівників професійних освітніх установ приблизно тільки 22,5% майстрів мають вищу або середню спеціальну педагогічну освіту. Тобто, значна

кількість з числа цієї професійної групи отримує педагогічну підготовку в процесі самостійної практичної діяльності.

Особистісний розвиток майстрів в процесі педагогічної підготовки може бути досягнуто завдяки орієнтації на особистісно-діяльнісної концепцію розвитку професійної культури.

Ідея розвитку професійної культури майстрів виробничого навчання на основі загальнонаукових принципів особистісно-діяльнісного підходу є в значній мірі новою для педагогічної науки, що вивчає проблеми професійно-педагогічної освіти. Наявні в цій галузі роботи присвячені, в основному, підготовці педагогів професійної школи в вузах, технікумах, коледжах (С.Я.Батишев, В.С.Безрукова, Е.Ф.Зеер, А.Т.Маленко, Г.М.Романцев, Е.В.Ткаченко і ін.), перепідготовки та підвищення кваліфікації, і то, в основному, в рамках установ додаткової професійної освіти (І.П.Кузьмін І.П.Смірнов і ін.) або в ході методичної діяльності професійних освітніх установ (А.С.Батишев, А.Г.Соколов і ін.).

Безперечно в сучасних умовах розвитку професійної культури майстрів потрібно приділити особливу увагу. Майстри виробничого навчання потребують допомоги і особливого роду орієнтир, який повинен бути вироблений педагогічною наукою [2, с.11].

Педагогічний досвід майстра можна цілеспрямовано розвивати за допомогою критичного оцінювання власного досвіду, як за допомогою педагогічного самоосвіти, так і за місцем роботи, що дозволяє розвивати здібності майстра орієнтуватися у всій системі педагогічної діяльності, існуючих і виникаючих відносинах, самостійно визначати місце і мету своєї педагогічної діяльності в цілому і основних її етапів.

Педагогічні переконання майстра можна цілеспрямовано розвивати за допомогою переосмислення ним своїх поглядів і позицій, що дозволяє самостійно приймати рішення в різних педагогічних ситуаціях, реалізувати власну систему поглядів на професійну дійсність [1].

Процес розвитку професійної культури є процесом по природі соціальним, що вимагає наявності значних один для одного особистостей. Крім особистісної зумовленості характеру процесу розвитку професійної культури майстра, особливу роль грає дидактична складова системи їх педагогічної підготовки. В результаті взаємодії її форм з компонентами професійної культури отримуємо конкретні цілі, специфічний зміст, форми, методи і засоби навчання, в основі яких лежать теоретичні положення особистісно-діяльнісного підходу [3].

Провідні тенденції та психолого-педагогічні умови розвитку професійної культури майстра:

а) комплекс механізмів, що сприяють залученню майстра в інноваційну діяльність;

б) умова забезпечення творчої атмосфери і стимулювання творчого почину майстрів;

в) тенденція гуманістичної і демократичної спрямованості діяльності майстра виробничого навчання, що містить у собі логіку переходу від технократичної до особистісно-орієнтованої парадигми;

г) забезпечення високого ступеня спрямованості майстри до особистості майбутнього робітника, безробітного, орієнтація на особистісну компоненту професійної підготовки робітників і фахівців;

д) створення спеціально організованих структур і банку майстрів, здатних здійснювати індивідуальне навчання на основі теорії психологічного консультування і особистісно-діяльнісного підходу до освітнього процесу.

Подолання раніше придбаних стереотипів, вироблення власних педагогічних концепцій, авторських освітніх програм є необхідними і достатніми в рішенні педагогічної проблеми.

Список використаних джерел:

1. Бойко І.І. Парадигмальний погляд на соціальні зміни. Київ: Сталь, 2015. 239 с.
2. Корнелюк В.О. Технологія професійної підготовки студентів педагогічного коледжу: монографія. Луцьк: Твердиня, 2013. 204 с.

3. Саюк В.І. Сутність і зміст консультаційних послуг у галузі освіти. *Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки та перепідготовки освітянських кадрів*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 листоп. 2015) / уклад.: Н.В. Гузій, В.І. Саюк. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. С. 191–

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЯК АКТУАЛЬНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Олена Шамралюк,

методист Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Модернізація професійної (професійно-технічної) освіти зумовлює зміну підходів у підвищенні кваліфікації майстрів виробничого навчання [4]. Водночас, у Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки наголошується на провідній ролі людського капіталу (знання, таланти, навички, вміння, досвід, інтелект людей) як рушійної сили цифрової економіки [3]. З огляду на це, сучасний майстер виробничого навчання повинен володіти міжкультурними та міжгалузевими знаннями, вміннями, навичками і на цій основі проєктувати власну професійну діяльність із широким використанням сучасних педагогічних і цифрових технологій, які забезпечують формування в учнів базових, загальнопрофесійних і професійних компетентностей.

У сучасних умовах технологізації економічного і соціального простору майстер виробничого навчання, з одного боку, повинен бути готовим до успішного застосування інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на формування базових і професійних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників, а з іншого, – забезпечувати випереджувальне

опанування учнями змісту професії відповідно до змін у техніці та технологіях виробництва.

Однак в освітній практиці майстри виробничого навчання відчують істотні труднощі у здійсненні професійної діяльності, що зумовлено дефіцитом психолого-педагогічних знань, неготовністю до творчого виконання педагогічних завдань, недостатньою спрямованістю на рефлексію своїх професійних дій, що пов'язано, насамперед, із низькою конкурентною системою відбору здатних до педагогічної справи осіб з-поміж фахівців технічного профілю, відсутністю у них педагогічної освіти [2].

Виходячи із вище зазначеного, можна стверджувати, що ефективний професійний розвиток майстрів виробничого навчання буде можливим лише за умови наступності і взаємозв'язку довгострокового підвищення кваліфікації, методичної роботи на рівні області та закладу освіти, стажування, а також самоосвіти педагога.

Це зумовлює необхідність функціонування такої системи неперервного професійного зростання майстрів виробничого навчання, яка базується на досягненнях сучасної науки, позитивному педагогічному й виробничому досвіді, використанні новітніх технологій, форм і методів навчання, інформаційно-комунікаційних технологій і створенні сучасного інформаційно-освітнього середовища.

Зазначимо, що відповідно до чинних нормативно-правових актів [1, 5] підвищення кваліфікації педагогів системи професійної (професійно-технічної) освіти може відбуватися на базі закладів післядипломної, вищої освіти, навчально(науково)-методичних центрів професійно-технічної освіти, підприємств, організацій, а також закладів професійної (професійно-технічної) освіти на засадах вільного вибору форм навчання, програм і місця проходження.

У здійсненні неперервного професійного розвитку педагогічних працівників системи професійної освіти провідні позиції займають регіональні навчально-методичні центри професійно-технічної освіти, в арсеналі роботи

яких знаходяться різноманітні форми і методи удосконалення професійної компетентності майстрів виробничого навчання.

Зокрема, науково-методичний супровід професійного розвитку майстрів виробничого навчання реалізується у форматі роботи методичних об'єднань, фахових секцій, семінарів, семінарів-практикумів, шкіл передового досвіду, творчих груп, консультаційних пунктів, засідань круглих столів, на основі залучення їх до дослідно-експериментальної діяльності, участі в конкурсах професійної майстерності, виставках комплексно-методичного забезпечення професій, творчих дипломних учнівських робіт тощо, а також – цільових курсів, шляхом формування каталогу кращого педагогічного досвіду, його дисемінації в системі професійної освіти регіону, надання методичної допомоги у розробленні навчально-програмного і комплексно-методичного забезпечення професій, індивідуальних програм стажування.

Таким чином, в умовах трансформаційних змін у соціально-економічному секторі актуалізується проблема професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Проведений аналіз нормативно-правової бази та практичного досвіду уможливорює висновок, що система неперервного професійного розвитку майстрів виробничого навчання має бути динамічною, гнучкою, багаторівневою, різновекторною та комплексною, спрямованою на зміни в мотивах, знаннях, уміннях, навичках, властивостях і здібностях педагога, удосконалення його професійної компетентності з метою забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 20.02.2020).
2. Ковальчук В.И. Отношение мастеров производственного обучения ПТУЗ к развитию педагогического мастерства в системе повышения квалификации. *Вестник Кемеровского государственного университета*. 2014. № 2 (58). Т. 2. С. 106–111
3. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-

технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80> (дата звернення 20.02.2020).

4. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення 20.02.2020).

5. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF> (дата звернення 20.02.2020).

**РОЗДІЛ 6. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ,
МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗЕЙ, СФЕРИ
ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ В
УМОВАХ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ**

**ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КВАЛІФІКОВАНИМИ РОБІТНИКАМИ МОРСЬКОГО ПРОФІЛЮ У
НАВЧАЛЬНИХ ТА НАВЧАЛЬНО ТРЕНАЖЕРНИХ ЦЕНТРАХ
МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ**

Леонід Герганов,

професор кафедри інженерних дисциплін
Дунайського інституту національного
університету «Одеська морська
академія», доктор педагогічних наук,
доцент

У модернізації внутріфірової професійної підготовки робітників морського профілю велике значення має володіння моряками додатковими професійними навичками, розширення сфери їхньої професійної діяльності в умовах праці зі скороченим екіпажем на судні. Такий підхід зумовлює необхідність започаткування наукових досліджень з проблем застосування інноваційних педагогічних технологій та подальшого методичного забезпечення усіх форм професійної освіти в навчальних (НЦ) і навчально – тренажерних центрах (НТЦ) морської галузі.

Відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року» вказано, що: «збереження, використання та розвиток науково-технічного потенціалу, вдосконалення системи підготовки та перепідготовки фахівців для морської галузі, підвищення рівня

функціонування науково-дослідного флоту є вирішальними факторами реалізації національних інтересів України у сфері морської діяльності» [1, с. 6-15]. Судновласники України, які сконцентрували увагу тільки на формуванні економічної стратегії для впровадження інноваційних моделей виробництва, недооцінили значення важливої умови - професійної підготовки персоналу як чинника науково-технічного прогресу і соціального захисту моряка на ринку праці, у результаті чого впровадження цієї моделі значно відстає від потреб замовників вантажу.

Аналіз внутріфірмової професійної підготовки робітників морського профілю показав, що для таких форм навчання на виробництві як індивідуальна та групова, дуальна система професійної освіти більш поширена. Згідно «Положення про професійне навчання працівників на виробництві» [2], у неможливості сформувати групи для організації курсового навчання слухачів, заняття з слухачами проводяться за індивідуальною формою навчання. У разі такого навчання слухачу призначається викладач – консультант з теоретичної підготовки та інструктор виробничого навчання з практичної підготовки. На консультації із загальнопрофесійної та професійно – теоретичної підготовки планується до 10 до 30 відсотків загальної кількості годин навчального часу. Теоретичне навчання відбувається за розкладом консультацій, де вказано час та місце проведення. Викладач-консультант видає завдання слухачу за затвердженим робочим планом індивідуальної підготовки для самостійної роботи та звіту про виконану роботу на наступній консультації. Однак за результатами проведеного дослідження [3] виявлена низька якість навчально - методичного забезпечення такої підготовки, що значно знижує професійну компетентність рядового складу суден (матросів, мотористів, суднових електриків) що, найчастіше, не відповідає вимогам Конвенції та Кодексу про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (ПДНВ) [4].

У зв'язку з цим, наприклад, навчальний центр ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» за результатами наукового дослідження впровадив

реформування індивідуальної форми навчання з подальшим навчально - методичним забезпечення дуальної системи професійної освіти, а саме:

- проведено реорганізацію навчального відділення, до складу якого було введено: завідувача, фахівця-методиста, інспектора з тренажерної підготовки, трьох лаборантів за напрямками підготовки;

- затверджено робочі програми професійної підготовки моряків, за якими усі теми теоретичного та практичного навчання були взаємопов'язані та логічно структуровані;

- введено обов'язкове методичне забезпечення при опонуванні тренажерного обладнання слухачами, до виходу на реальне судно;

- навчальні заняття проводяться на навчально-тренажерному судні, у присутності викладача-консультанта та інструктора;

- під час професійного навчання слухачам надаються методичні рекомендації для освоєння теоретичного матеріалу з використанням сучасних інформаційних технологій, що дає змогу постійного зворотного зв'язку з викладачем та контролю за якістю освоєння матеріалу;

- після закінчення навчання слухач повинен надати до екзаменаційної комісії виконану, згідно методичних вказівок, випускню роботу та продемонструвати набуті уміння і навички на тренажерному устаткуванні, за вимогами Кодексу ПДНВ.

Проте зміни в морській галузі настільки стрімкі, що система професійного навчання на виробництві в сучасному вигляді вже не може задовольнити потреби ринку праці до професійної компетентності робітників, при цьому важливою умовою соціального й особистісного визнання стає науково-методичне забезпечення професійного розвитку робітників, їхнє прагнення самовдосконалюватися та підвищувати рівень професійної майстерності.

Список використаних джерел:

1. Постанова «Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року» від 7 жовтня 2009 р. №1307. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF>.

2. Положення професійне навчання працівників на виробництві: затв наказом МОН України від 26 березня 2001р. №127–151. Офіційний вісник України. 2001, №15. С. 175.

3. Герганов Л. Д. Професійна підготовка кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві: теорія і практика: монографія. Київ, 2012. С. 98–121

4. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (консолідований текст з манільськими поправками): Постанова КМ України від 07 жовтня 2009р №1307. Офіційний вісник України. 2009, №94. С.46.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Богдан Вовк,

старший викладач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка,
кандидат педагогічних наук

Геннадій Куліш

магістрант 6 М-Пр(М) групи факультету технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Професійна (професійно-технічна) освіта сьогодні повинна бути динамічною системою, що забезпечує відтворення якісного робітничого потенціалу держави. Забезпечення відповідного рівня професійної компетентності учнів можливо досягти тільки через реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема впровадження новітніх педагогічних технологій в теорію і практику фахової підготовки. Реалізація цього завдання в сучасних умовах виявляється ефективною лише за умов проєктно-цільового підходу в організації освітнього процесу, оскільки метод проєктів – дієвий засіб максимального наближення особистості до реального

життя та залучення її до розв'язання конкретних завдань у просторі міжособистісного та ділового спілкування і співпраці [1].

Технологія проєктного навчання дає змогу наблизити зміст навчання до технологічних процесів сучасного виробництва. У сучасному розумінні, проєкт – це намір, який буде здійснено в майбутньому. Проєктування передбачає: планування, аналіз, пошук, реалізацію, результати («замислив-спроєктував-здійснив»).

Виконуючи проєкти, учні ЗП(ПТ)О не тільки набувають необхідних компетентностей, а й бачать практичне їх застосування в реальному житті. Так, майбутні кваліфіковані робітники з ремонту автомобілів виконують практичні завдання, виготовляють макети, дипломні проєкти, рухомі моделі, пізнають реалії життя, отримують необхідні для цього знання, причому не в дискретному вигляді, а в синтезованому, як це і є в реальному житті.

Як бачимо, в основу проєктних технологій закладено: розвиток пізнавальних умінь учнів, навичок самостійного конструювання своїх знань, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток просторового та творчого мислення.

Рівень фахової підготовки кваліфікованого робітника з ремонту автомобілів значною мірою залежить від професійної та педагогічної майстерності викладачів і майстрів виробничого навчання. З огляду на це, в ЗП(ПТ)О необхідно систематично проводити семінари-практикуми, на яких розглядати актуальні питання та проблеми, що виникають у процесі впровадження інноваційних педагогічних технологій, зокрема проєктних, у щоденну практику; вивчаються й апробуються сучасні розробки інноваційних методик навчання у підготовці кваліфікованих робітників аграрного профілю.

Застосування методу проєктів багато в чому допомагає розв'язати такі проблеми, як: недостатня мотивація учнів, їх відстороненість від проблем і цінностей освіти, професійної майстерності, культури в цілому, відірваність знань від життя тощо. Педагог із носія готових знань перетворюється в організатора пізнавальної, дослідницької і творчої діяльності учнів.

З метою розроблення проєкту в освітній діяльності важливо визначити етапи проєктної діяльності, які включають основний зміст діяльності учнів та викладача, способи реалізації проєкту (табл.1).

Таблиця 1

Етапи проєктної діяльності

№	Етапи діяльності	Зміст діяльності		Способи організації взаємодії
		Учні	Педагог	
1.	Підготовка проєкту. Визначення теми та мети	Обговорюють, шукають інформацію	Розповідає про задум, мотивує, допомагає у визначенні завдань	Навчальний діалог
2.	Планування проєкту	Формулюють завдання та обговорюють їх	Коригує, пропонує ідеї, висуває пропозиції	Спільне визначення мети діяльності
3.	Прийняття рішень	Обирають оптимальний варіант	Спостерігає, непрямо керує діяльністю	Ситуація вільного вибору, дискусія
4.	Збір інформації	Збирають інформацію	Спостерігає, непрямо керує діяльністю	Добір навчального матеріалу
5.	Аналіз інформації, формулювання висновків	Аналізують інформацію, в міру необхідності конструюють різні макети та планшети	Коригує, спостерігає, радить	Створення учнями навчального матеріалу
6.	Захист проєктів та колективний аналіз	Презентують проєкти та разом з викладачем або майстром виробничого навчання обговорюють, оцінюють зусилля, використані можливості, творчий підхід	Обговорює разом з учнями	Участь учнів в оцінюванні проєктів

Здійснюючи підготовку кваліфікованих робітників з ремонту автомобілів у відповідності до Державних стандартів, програми теоретичного та практичного навчання, необхідно доповнювати навчальними матеріалами про розвиток автомобілебудівної галузі, про сучасну автотехніку, їх технічне обслуговування і ремонт, сучасне обладнання.

З таблиці можемо побачити, що під час організації роботи учнів над проєктом необхідно значну увагу приділити взаємному збагаченню змісту професійної підготовки, перерозподілу його відповідно до тенденцій диференціації та інтеграції наукових і технічних знань, проведення

інтегрованих уроків (специдисципліни та загальноосвітні предмети). Організація такого процесу забезпечує якісні зміни у змісті і процесі навчання в рамках діючих навчальних планів та програм ЗП(ПТ)О.

Під час виробничої практики колективу майстрів необхідно забезпечити якісне закріплення теоретичних знань, удосконалити професійні здатності учнів як майбутніх фахівців та сформуванню їхню професійну компетентність.

Водночас не можна обійтися без державної підтримки для оновлення навчально-матеріальної бази та науково-методичного забезпечення професійного професійно-технічного навчального закладу, що неможливо без формування ефективних механізмів фінансування, спрямованих на придбання сучасного обладнання для підготовки кваліфікованих робітничих кадрів.

Список використаних джерел:

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Коберник О.М. Методика організації проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання: навч.-метод. посіб. Умань, 2001. 82 с.
3. Полат Е.С. Метод проектов: типология и структура. М., 2002. С. 9–17.

ЧИННИКИ ОБРАННЯ НАВЧАННЯ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ

Ольга Гайдук,

науковий співробітник лабораторії
технологій професійного навчання Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України

Потенційні фактори, що впливають на кількість абітурієнтів, що обирають навчання за дуальною формою професійної освіти у ФРН є різноманітними. Зважаючи на дослідження, нижче подаємо розмежування між макротенденціями, окремими факторами впливу, впливом пропозиції щодо

навчання/освіти, інституційними та демографічними чинниками, специфічними для даної країни.

Макротенденції. До загальних макротенденцій належать структурні зміни, технологічний прогрес, глобалізація та інтернаціоналізація. Вони змінюють сфери діяльності і, таким чином, кваліфікаційні вимоги майже в усіх галузях економіки та професіях. Це опосередковано впливає на вибір освіти молоддю. Дослідження свідчать, що у робітників ФРН, які мають обов'язок робити внески до фонду соціального страхування, в процесі змін в постіндустріальному суспільстві, можна спостерігати чітку тенденцію до більш високої кваліфікації. Наразі вміння виконання роботи руками (мануальні навички) стають все менш важливими, у той час такі здатності, як аналітичне мислення, комунікативна компетентність та компетентність з вирішення проблем (Problemlösungskompetenzen) стають все більш важливими.

Індивідуальні фактори впливу. Індивідуальні фактори впливу обрання навчання за дуальною формою освіти є багатоманітними: відповідно до «Rational-Choice-Ansatz» («Підходу до раціонального вибору») рішення про вибір навчання приймається керуючись мотивом порівняння доходів та витрат на нього. Отже, вирішальним у виборі навчального шляху майбутнім абітурієнтом є максимальний загальний зиск. Різні дослідження свідчать про те, що навчання повинно бути монетарно привабливими. Опитування студентів-першокурсників також показують, що вони очікують від навчання, серед іншого, на кращі кар'єрні можливості, більш впливові робочі місця, вищий соціальний статус та більшу свободу вибору.

До індивідуальних факторів впливу належать також важлива роль родини, гендерна приналежність, іммігрантське походження. Більшість учнів із родин з вищою освітою навчаються переважно в гімназії. Діти з неакадемічних сімей, швидше за все, отримують середню або професійну освіту. У той час як молоді чоловіки частіше обирають навчання за дуальною формою навчання, молоді жінки скоріше обирають професії в таких галузях,

як охорона здоров'я, освіта та соціальні служби. Молоді люди-іммігранти рідше переходять з середньої школи до гімназії. Однак ті, з них, хто успішно здобув атестат про закінчення середнього навчального закладу, що надає право поступати до ЗВО, все частіше користуються таким правом.

Вибір місця навчання. Виділення певної кількості навчальних місць в різних закладах освіти, наприклад в університетах, професійних школах або в навчальних компаніях є основною умовою початку курсу навчання або освіти. Діапазон кількості навчальних місць з одного боку політично контролюється, наприклад, через «Кваліфікаційну ініціативу для Німеччини» («Qualifizierungsinitiative für Deutschland») або «Новий альянс для навчання та підвищення кваліфікації» («Neue Allianz für Aus- und Weiterbildung»). З іншого боку, забезпечення навчальних місць з боку компаній залежить від великої кількості інших факторів, зокрема, рівня зайнятості, ринку праці, демографічних чинників.

Інституціональні та характерні для конкретної землі фактори впливу. Тенденції розвитку професійної освіти також залежать від чинників, що характерні для конкретної федеральної землі, зокрема, концентрації в них ЗВО. У той час як у федеральній землі Північний Рейн-Вестфалія налічується 70 університетів, у федеральній землі Мекленбург-Форпомерн лише 7. Окрім того, кількість навчальних місць за дуальною та традиційною професійною освітою суттєво відрізняється у федеральних землях і залежать від різних факторів. Тут, серед іншого, відіграють певну роль різні освітні традиції на Сході та Заході Німеччини, а також економіко-географічні фактори – наприклад, наявність у федеральній землі компаній у певних галузях економіки.

Демографічні фактори. Демографічні зміни мають прямий вплив на кількість випускників загальноосвітніх та професійно-технічних шкіл. Із загальним зменшенням кількості учнів спостерігається тенденція до підвищення кваліфікації. У той час, як кількість випускників, які отримали певну кваліфікацію, зросла між 2005 та 2014 роками, кількість тих, хто її не

отримали, зменшилася за той самий період. Не можна виключати, що тенденція до підвищення кваліфікації, і, відповідно до неї трансформована структура шкільної освіти, впливатиме на тенденцію до навчання. Чим більше кваліфікованих учнів, тим більша ймовірність того, що збільшиться кількість молодих людей, що навчатимуться.

Крім того, на кількість абітурієнтів впливають міграційні рухи. Близько 18 відсотків новачків, що починають навчання в Німеччині, – це Білдунгсауслендер (Bildungsausländer/-innen), тобто іноземні студенти, які здобули кваліфікацію вступу до університету за кордоном та прибули до Німеччини на навчання. У той самий час, все більше німецької молоді навчається за кордоном. На дуальну освіту наразі порівняно мало впливають міграційні рухи. Нині у ФРН активізуються зусилля щодо інтеграції молодих біженців у професійне навчання.

Список використаних джерел:

1. Bertelsmann Stiftung: Nachschulische Bildung 2030. Trends und Entwicklungsszenarien. Gütersloh, 2015. URL: https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/LL_GP_Nachschulische_Bildung.pdf (дата звернення: 28.0.2020).
2. Schimmelpfennig A. Structural change of the production process and unemployment in Germany. Tübingen, 2000. 256 p.
3. Seyda S. Trends und Ursachen der Höherqualifizierung in Deutschland / *iw-trends* 2. 2004. S. 1–20. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/156871/1/iw-trends-v31-i2-a4.pdf> (дата звернення: 28.1.2020).
4. Erikson R., Jonsson J.O.(Hrsg.) Introduction. Explaining Class Inequality in Education: The Swedish Test Case. *Can Education Be Equalized? The Swedish Case in Comparative Research*. Boulder, Colorado 1996.

МОДУЛЬНО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СФЕРИ ПОСЛУГ ТА ЗАКЛАДІВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

Тетяна Герлянд,

старший науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

В умовах динамізму ринкових відносин професійна підготовка не може гарантувати випускникові робоче місце не тільки протягом усього життя, але й найближчим часом. Великій кількості молодих людей доводиться перенавчатися, тобто здобувати нову професію. Сьогодні для ефективної особистісної самореалізації потрібні не тільки професійні, а й соціальні, економічні, комунікативні компетентності, які супроводжують практично всі види професійної діяльності. Наслідком цих перетворень стає необхідність для системи професійної (професійно-технічної) освіти слідувати за змінами в сфері праці, реагувати на економічну ситуацію в країні, структуру ринку професій, попит на нові компетентності.

Для системи професійної (професійно-технічної) освіти це найактуальніше питання, оскільки сьогодні один з найбільш «взаємовигідних» напрямів взаємодії виробництва і освіти – участь роботодавців у розробці змісту дуальної освіти (за даними соціологічних досліджень понад 80% роботодавців готові до цієї роботи). Якщо для роботодавців участь у розробці змісту цієї освіти забезпечує підготовку кадрів відповідно до завдань технічної модернізації і розвитку підприємства, підвищення продуктивності праці і якості продукції, що випускається, то для професійної (професійно-технічної)

освіти облік запитів конкретного виробництва дає змогу готувати конкурентоспроможних фахівців, затребуваних на регіональних ринках праці.

Тому в умовах модернізації такого виробництва виникає нагальна потреба у використанні випускників професійних (професійно-технічних) навчальних закладів на особливо складних робочих професіях, оскільки управління наукомісткими автоматизованими системами з випуску складної високоточної і дорогої продукції стає основною професійною функцією сучасного кваліфікованого робітника на засадах модульно-компетентнісного підходу.

Під компетентнісним підходом у навчанні розуміється така система побудови освіти, метою якого є формування певних ключових компетентностей учня. У професійній освіті – це модель організації такого процесу, в якому метою навчання виступає сукупність ключових компетентностей учнів, а як засіб її досягнення – модульна побудова структури і змісту професійного навчання. Вона є вимогою стандарту професійної (професійно-технічної) освіти, так як в основі такого стандарту третього покоління знаходиться модульно-дисциплінарний підхід. Із даного визначення випливає, що модульно-компетентнісний підхід передбачає таку організацію навчально-виробничого процесу, метою якого є формування конкретних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників, а зміст цього процесу структуровано у вигляді моделей.

Модульна побудова таких стандартів має переваги, зокрема:

- гнучкості (у разі необхідності існує можливість оновлювати або замінювати конкретні модулі, виходячи з вимог підготовки випускника);
- можливості комбінування необхідних модулів та їх окремих одиниць для індивідуалізації навчання;
- зміни процедури оцінювання – демонстрація набутих знань і умінь по конкретному модулі (володіння компетентностями).

Навчальний модуль представлений логічно завершеною частиною навчального матеріалу, певною одиницею навчання, є відносно самостійним і цілісним, маючи:

- зміст у вигляді логічно завершеного блоку (блоків), які об'єднують декілька тем;

- власні цілі навчання, їх цілісний набір який підлягає освоєнню, уміння, знання, відносини і досвід (компетентності), описаних у формі вимог, яким повинен відповідати учень професійного (професійно-технічного) навчального закладу по завершенню модуля, і представляє складову частину більш загальної професійної функції;

- технологічне і методичне «оснащення», що забезпечує навчальний процес;

- організаційні форми навчання, необхідні для успішного його здійснення;

- контроль.

Побудова навчального модуля включає наступні дії:

- визначення компетентностей, які формуються в процесі конкретного вивчення модуля;

- виділення навчальних елементів модуля – визначення змісту, встановлення внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків, складання опорних конспектів, схем, електронних підручників;

- визначення завдань елемента модуля, ключових його компетентностей;

- проєктування дидактичного процесу (розробка системи навчальних завдань, матеріалів для практичних занять, складених під рівні знань, умінь і навичок, компетентностей, підбір відповідних технік по їх засвоєнню);

- розробка позааудиторної самостійної роботи (виконання завдань за алгоритмом, різнорівневі диференційовані завдання проблемного характеру);

- узагальнюючий елемент – висновки, основні результати;

– розробка системи поточного і проміжного контролю різнорівневого характеру з наданням свободи вибору, використання рейтингової системи.

Кожен з модулів підлягає оцінці, спрямованій на можливість для того, хто навчається, реально оцінювати своє навчання і планувати його подальше вдосконалення. Модульне навчання буде ефективним, якщо діє система контролю, а також корекції пізнавальної діяльності.

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УЧНЯМИ ПРОФЕСІЙ ШВЕЙНОГО НАПРЯМУ

Нінель Батраченко,

директор Державного закладу професійної
(професійно-технічної) освіти «Харківське
вище професійне училище швейного
виробництва та побуту»

За умови глобалізації економіки країни, посилення конкуренції, виходу підприємств на міжнародні ринки виникає потреба не в кваліфікованих робітниках, а робітниках з високим інтелектуальним потенціалом, творчими нахилами і креативним мисленням, з високою відповідальністю та самодисципліною.

Існує структурна невідповідність запитів на працівників підприємствами та пропозицією фахівців, підготовлених у сфері освіти, тобто спостерігається дисбаланс як за видами спеціальностей, так і за рівнем освіти. Роботодавці нарікають на відсутність у випускників професійної освіти практичних навичок, а для них ця проблема обертається втратами продуктивності, конкурентоспроможності та прибутковості, зростанням витрат на адаптацію працівників до конкретних виробничих вимог, а часто – на перекваліфікацію робочої сили.

Однією з перспективних і водночас стратегічно важливою технологією організації навчального процесу в професійній підготовці кваліфікованих робітників є дуальна система навчання, сенс якої полягає у паралельному навчанні учнів в училищі та на підприємстві.

Засновником дуальної освіти вважають Німеччину. Від неї цю систему перейняли Канада, Австрія, Швейцарія та інші країни. Досвід цієї країни є взірцем для всього Європейського Союзу. [3]

Федерація роботодавців заявила про суттєву нестачу висококваліфікованих кадрів. Роботодавці запросили Міносвіти створити робочу групу для впровадження дуальної освіти для професійно-технічних спеціальностей. Для цього навіть зібрали «круглий стіл». І така робоча група була створена, назвавши дуальну освіту «потребою нашої країни».

За основу цієї системи покладено принцип взаємного зв'язку теорії з практикою, що дає змогу учням не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств промисловості. Висока життєздатність цієї системи пояснюється тим, що вона відповідає інтересам всіх учасників цього процесу – держави, навчального закладу, підприємств, учнів та безробітних.

Навчальний заклад забезпечує учнів та слухачів теоретичними знаннями, достатньою професійною орієнтацією і працевлаштуванням. Учні за дуальною системою навчання рано набувають добрі знання і стійкі професійні прийоми та навички роботи, самостійність й безболісну адаптацію до дорослого життя. У них з'являється впевненість у завтрашньому дні.

Останні дослідження та публікації доводять, що вивченню дуальної системи підготовки кваліфікованих робітників в Україні приділяється значна увага. В Україні чимало навчальних закладів та підприємств, які сьогодні діляться першими кроками в розвитку експериментальної діяльності щодо впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників.

При дуальній системі навчання перед Харківським вищим училищем швейного виробництва та побуту та підприємством – замовником кадрів «Основ'янка» було поставлено завдання по підготовці кваліфікованих робітничих кадрів, рівень професійної компетентності яких повинен відповідати, з одного боку, вимогам кваліфікаційної характеристики і державного стандарту з професії «Швачка», а з другого – корпоративним вимогам підприємства.

Перед училищем та підприємством ставиться одне спільне завдання – рівень професійної компетенції і підготовки молодих робітників не повинен поступатися рівню працівників підприємства.

Особливістю дуальної системи Харківського вищого професійного училища швейного виробництва та побуту є те, що навчання учнів відбувається за схемою: теоретичний цикл та формування первинних навичок із професії «Швачка» відбувається в училищі, а формування складних та комплексних навичок – на виробництві, або точніше – на конкретному робочому місці виробничого цеху.

Позитивною якістю дуального навчання є ще й те, що учні під час виробничої практики зараховуються на робочі місця та отримують заробітну плату.

Досвід використання дуальної системи навчання має такі переваги, в порівнянні з традиційною:

- дуальна система підготовки кваліфікованих робочих усуває основний недолік традиційних форм та методів навчання – розрив між теорією та практикою;

- зацікавленість керівників підприємства у практичному навчанні свого майбутнього робітника;

- училище працює у тісному контакті з підприємством – замовником кадрів – та враховує його вимоги до майбутніх робітників;

- дуальна система навчання дозволяє скоротити витрати училища на закупівлю та утримання виробничого обладнання. Окрім того, в умовах

виробництва швидше оновлюються виробничі технології і використовуються інноваційні виробничі технології;

- позитивним також можна визначити вплив на учнів робітників виробництва з великим досвідом роботи та вплив виробничого середовища на формування і становлення молодого робітника, його орієнтацію на конкретне виробництво.

Цілі дуальної системи навчання

Упровадження дуальної системи навчання будується на дослідженнях новітніх технологій і передового досвіду новаторів виробництва, аналізі структури професійної діяльності, визначенні обсягу знань, умінь і навичок, які використовуються в роботі, забезпеченні умов, за яких майбутні швачки повинні розвиватися як особистості, виявляти здібності, врахувати свої важливі професійні якості.

Дуальна система навчання це:

1. Створення необхідних умов досягнення нової, сучасної якості професійної освіти.
2. Надання рівних можливостей до здобуття повноцінної професійної освіти різним категоріям тих, хто навчається, відповідно до здібностей та індивідуальних якостей.
3. Розширення соціалізації через збереження між загальним і професійним навчанням та значно ефективнішою підготовкою випускників училища до виробничої діяльності й самостійного життя.

Завдання дуальної системи навчання

По-перше, це забезпечення якісною професійною підготовкою учнів училища за обраною професією та сприяння їхній максимальній адаптації до умов виробництва підприємства.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти:

2. Бабанський Ю.К. Проблеми підвищення ефективності педагогічних досліджень. М., 1982. 151 с..

3. Дуальна система Німеччини. URL:
<http://nmcpto.sumy.ua/wpcontent/uploads/2017/04/Дуальна-система-Німеччини.pdf>.

4. Плохій В.С., Казановський А.В. Модульна система професійного навчання: концепція, методика, особливості впровадження: навч.-метод. посіб. Київ: Київська нотна фабрика, 2000. 284 с.

5. Федотова Г.А. Социальное партнерство в профобразовании ФРГ. *Профессиональное образование*. 2000. № 6. С. 9–11.

6. Юцівицене П.А. Принципи модульного обучения. *Советская педагогика*. 1990. № 1. С. 55–60.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Лариса Гончар,

аспірант Інституту професійно-
технічної освіти НАРП України

У сучасних соціально-економічних умовах діяльність закладів професійної освіти, що здійснюють підготовку робітничих кадрів та фахівців для провідних галузей економіки, пов'язана з вирішенням цілої низки проблем, серед яких є:

- відсутність системної організації цільової підготовки робітників і фахівців для високотехнологічного виробництва;
- недостатня практико-орієнтованість у підготовці кадрів для конкретних підприємств;
- невідповідність програмно-методичної та технологічної бази освітніх установ завданням підготовки, орієнтованої на формування загальних і професійних компетенцій сучасного конкурентоспроможного фахівця;

- недостатня реалізація інноваційних форм і методів навчання; відсутність системи незалежної оцінки (сертифікації) якості підготовки фахівців з боку роботодавців [3, 102].

Для удосконалення механізмів соціального партнерства освітніх установ і роботодавців та посилення практико-орієнтованості в підготовці учнів впроваджується дуальна форма освіти. Ми ж розглянемо деякі методи роботи, що сприяють підготовці кваліфікованого робітника.

Під методом навчання розуміють систематично застосовуваний спосіб роботи викладача з учнями, що дозволяє учням розвивати власні розумові здібності та інтереси, опановувати знання і вміннями, а також використовувати їх на практиці [1, 58].

У дидактиці немає однозначного підходу до класифікації методів. Найбільшого застосування в педагогічній практиці отримали методи навчання, що класифікуються за джерелами інформації:

- словесні: пояснення, розповідь, бесіда;
- наочні: показ трудових прийомів, показ наочних посібників, показ за допомогою ТСО, самостійні спостереження, навчальне кіно, екскурсія;
- практичні: вправи, вирішення технічних завдань, виконання лабораторних і практичних робіт.

Особливе місце серед практичних методів навчання займає інструктаж і показ трудових прийомів.

Інструктаж – це поєднання пояснення і показу практичних дій, прийомів робіт. Інструктаж ділиться на вступний, поточний і заключний. Може бути усним і письмовим.

Показ трудових прийомів (дій) має на меті створення у свідомості учнів точного й чіткого зорового образу трудових дій, з яким вони будуть порівнювати свої дії у процесі виконання прийомів і способів роботи. При цьому педагог може демонструвати показ робочої пози, користування інструментом, характеру робочих рухів.

За характером пізнавальної діяльності виділяють такі методи: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі.

Основне призначення пояснювально-ілюстративних методів – передача й організація засвоєння інформації учнями. Готова інформація повідомляється різними способами викладачем, а учні сприймають, усвідомлюють і фіксують її в пам'яті.

Репродуктивне навчання – застосування знань у знайомій ситуації, здійснення способів діяльності за зразком. Учні навчаються відтворенню знань і способів діяльності. Для того, щоб організувати репродуктивне навчання, використовуються різні завдання, вправи.

Проблемне викладання дозволяє не тільки передавати навчальний матеріал, а й показувати можливий шлях пізнання, хід розумового процесу при розв'язанні проблеми.

Перехід до дослідницького методу відбувається поступово через частково-пошуковий (евристичний) метод. Цей метод наближає учнів до самостійного вирішення проблеми шляхом навчання на окремих етапах дослідницької діяльності.

Дослідницький метод забезпечує засвоєння знань на найвищому рівні (застосування знань у новій ситуації) і, одночасно, є досвідом творчої діяльності. Основна його функція – навчати самостійно виконувати пізнавальну діяльність.

За дидактичною метою:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації (пізнавальна гра, навчальна дискусія, заохочення і осуд, пред'явлення навчальних вимог і ін);
- методи контролю: методи усного контролю, методи письмового контролю, методи практичного контролю, дидактичні тести, спостереження, методи графічного контролю, методи програмованого і лабораторного контролю [3, 102].

Наявність значної кількості методів навчання спонукає викладачів і майстрів виробничого навчання до здійснення свідомого їх вибору. Вибір методів навчання потребує врахування принципу оптимальності. Обираючи той чи інший метод навчання, педагоги мають кожного разу враховувати безліч чинників, зокрема, цілі навчання, принципи, наявність у тих, хто навчається, мотивації до навчання, зміст навчального матеріалу та його обсяг і ступінь складності, рівень розвиненості та підготовленість учнів до сприйняття нового, рівень працездатності і навченості; сформованість компетентностей, часові межі процесу навчання, типологію запланованого заняття [2, 63].

Список використаних джерел:

1. Lucas Bill, Spence Ellen, Claxton Guy. How to teach vocational education: A theory of vocational pedagogy. London: City & Guilds Centre for Skills Development, 2012. 134 p.
2. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади: монографія / Ничкало Н.Г., Радкевич В.О., Щербак О.І., Дорошенко Н.І., Василенко О.В., Скульська В.Є. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 268 с.
3. Самолдина Л.Н. Научно-методическое обеспечение дуальной целевой профессиональной подготовки студентов в вузе: дис. ... канд. пед. наук. Казань, 2008. 145 с.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ЗП(ПТ)О НА ОСНОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ

Інна Деліта,

викладач професійно-теоретичної підготовки
ДНЗ «Хмельницький центр ПТО сфери послуг»

Марина Алферчик,

майстер виробничого навчання ДНЗ
«Хмельницький центр ПТО сфери послуг»

Людмила Козакевич,

майстер виробничого навчання ДНЗ
«Хмельницький центр ПТО сфери послуг»

Упровадження сучасної економічної реформи й активної соціальної політики, а також перехід до ринкових відносин, пов'язані з підвищенням

значущості ролі людського фактору. Науково-технічний прогрес, зміна ролі людини у виробництві викликає необхідність застосування нових підходів до підготовки робітничих кадрів як всебічно розвинених особистостей, конкурентоспроможних та мобільних на ринку праці фахівців із активною громадянською позицією, морально-етичними якостями, відповідальних за результати власної діяльності. Саме виховання фахівців нової генерації може і покликане стати об'єктивною основою прогресивних динамічних змін в економіці України.

На думку експертів ООН, у XXI ст. соціально-економічний розвиток країн буде залежати не від матеріальних і не від фінансових ресурсів, а від кваліфікації робочої сили. Тому питання про кваліфіковану професійну підготовку та її оцінку привертає увагу відомих учених в Україні і за кордоном [1].

Професійна підготовка кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти спрямована на підвищення якості професійного складу працівників підприємств різної форми власності, формування у них високого професіоналізму, майстерності, сучасного економічного мислення, вміння працювати в нових економічних умовах і забезпечення на цій основі високої продуктивності праці [2].

Розвитку творчої уяви, художнього смаку, удосконалення вмінь і навичок, набутих на уроках теоретичного і виробничого навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти сприяє проведення занять різноманітних гуртків технічної творчості: (бісероплетіння, створення прикрас для одягу з різних матеріалів, вишивання багатьма техніками, створення пастижерних виробів, карвінгу), майстер-класів і конкурсів, одним із найпоширеніших є змагання агітбригад «Моя професія – моя гордість».

Вже стало традицією проведення ярмарок виготовленої учнями продукції, тижнів технічної творчості. Позитивний досвід щодо забезпечення якості професійної освіти має залучення творчо обдарованої молоді до наукової діяльності через систему Малої академії наук.

Зрозуміло, що успіхи закладів ЗП(ПТ)О безпосередньо пов'язані з високим рівнем освіченості і компетентності педагогічних кадрів, їхнім професійним і культурним рівнем, творчим потенціалом. Саме ці якості є тією домінантою, яка стає привабливою для учнів. І не нарікають вони на те, що їм нелегко, вони безперервно працюють над собою і знаходять у цьому задоволення. Бо не є легким шлях до вершин знань, тому долають труднощі, здобувають перемоги, беручи активну участь у конкурсах, виставках, змаганнях, турнірах. Нелегко, але цікаво. То нехай буде наш шлях тернистим, але він прямує до зірок [2].

Організація технічної творчості здобувачів професійної освіти сприяє розвитку раціоналізаторської та винахідницької роботи, поглибленню технічних знань учнів, удосконаленню професійних вмінь і навичок. Саме гуртки і виставки, конкурси технічної творчості, диспути конференції та інше сприяють виявленню та розвитку талантів вихованців ЗП(ПТ)О, стимулюванню творчого самовдосконалення юнацтва, розвитку науково-технічної та дослідно-експериментальної діяльності учнів [3].

Одним із найголовніших завдань у ДНЗ «Хмельницький центр ПТО сфери послуг» є пошук і виявлення творчого потенціалу та індивідуальних особливостей учнів, задля того, щоб їхнє життя було більш захоплюючим і цікавим. Кожен талановитий учень, має природні здібності та творчі задатки, і одним з найефективніших шляхів пошуку талантів є створення колекцій одягу та проведення конкурсів фахової майстерності.

Завдяки чому учні ДНЗ «Хмельницький центр ПТО сфери послуг» приймають участь у Всеукраїнських конкурсах:

- Всеукраїнський конкурс дизайнерських колекцій «Формула успіху», колекція «Сонце крізь дощ» нагороджена дипломом I ступеня.
- III Всеукраїнський конкурс «Прорив легкої промисловості України» 2018 р. Колекція «Мрії Фігаро» нагороджена диплом учасника.
- IV Всеукраїнський конкурс «Прорив легкої промисловості України» 2019 р., який був організований під гаслом «Безпека як тренд» в номінації

«Сучасні молодіжні колекції» колекція одягу «Веселкова заграва» отримала диплом лауреата.

Таким чином, система підготовки, перепідготовки кадрів і підвищення кваліфікації – важлива ланка в збалансуванні попиту та пропозиції на робочу силу. Дійсно, здійснюючи підготовку кваліфікованих робітників в ЗП(ПТ)О для конкретних робочих місць, підприємство може забезпечити найбільш повне співвідношення структури працівників до структури робочих місць з урахуванням всього спектра вимог. Навчання є зв'язуючою ланкою в досягненні організацією основних стратегічних цілей. Подолання економічної кризи та успіх реформ, які впроваджуються державою, багато в чому залежить від того, наскільки вдало в нових соціально-економічних умовах забезпечиться розвиток цієї важливої системи.

Список використаних джерел:

1. Конвенція МОП № 142. URL: /www.ilo.ru/standards/ conv/conv 142.htm.
2. Зайончик В.М. Основи творчо-конструкторської діяльності: методи і організація. М.: Академія, 2004.
3. Ступарик Б.М. Організація технічної творчості групи. 2004.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦІАНТІВ ЗА УМОВАМИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Марина Добруха,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

При дуальній формі здобуття освіти в закладах професійної (професійно-технічної) підготовки практичне навчання превалює над теоретичним. Цей факт становить низку питань для викладачів теоретичного навчання: необхідно швидко провести «занурення» учнів у професію, зорієнтувати їх на потреби роботодавців, навантажити новими термінами, ознайомити з технологічним процесом виконання робіт, зробити роботу над

помилками, зафіксувати результат. Задля вирішення всіх цих питань одним з пріоритетним є проблемне навчання.

Технологія проблемного навчання була широко розповсюджена в 20-30-х роках у школах та ґрунтувалась на теоретичних положеннях американського філософа, психолога і педагога Дж. Дьюї (1859 – 1952), який відкрив експериментальну школу, де замість навчання проводились ігрова та трудова діяльність. Але засновниками проблемного навчання можна вважати Платона і Сократа, які використовували його елементи, обґрунтовуючи значення добровільного, активного і самостійного оволодіння знаннями.

Технологія проблемного навчання націлена, перш за все, на активізацію пізнавальної діяльності – викликати в учнів інтерес до навчання через мотивацію, яка, в свою чергу, виникає шляхом пошукової діяльності при знаходженні рішення проблемного завдання або сукупності завдань. Під час використання технології проблемного навчання виникає саме внутрішня зацікавленість учня, яка перетворюється у чинник ефективності навчання. Пізнавальна мотивація спонукає людину розвивати свої схильності та можливості [1].

Частково-пошукова діяльність здійснюється у процесі виконання експерименту, лабораторних робіт, під час проблемних семінарів, евристичних бесід. Викладач заздалегідь визначає проблему, вирішення якої спирається на ту базу знань, якими учні вже володіють. На такому порядку навчання настоював ще Я.Коменський: «Усі знання повинні розміщуватись таким чином, щоб наступне завжди ґрунтувалось на попередньому, а попереднє закріплювалося наступним» [2].

При підготовці майбутніх офіціантів задля використання технології проблемного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти повинні бути лабораторії, оснащені сучасним обладнанням та інвентарем, які максимально наближені до реальних умов закладів ресторанного господарства. А якщо ці лабораторії будуть «працюючими», тобто відбуватися обслуговування гостей (населення, учнів цього ж закладу) по індивідуальному

замовленню, то проблемне навчання буде використовуватися в повній мірі. Адже на теоретичних заняттях неможливо повністю відтворити проблемні ситуації й спонукати учнів до пошукової діяльності. Тому саме лабораторні, лабораторно-практичні роботи дають такі можливості, як:

- підвищення якості знань, отриманих на теоретичному навчанні, відпрацювання умінь і навичок;
- формування застосування знань, умінь, вибір засобів дій при вирішенні проблемних ситуацій;
- уміння орієнтуватися в нових умовах виконання практичних робіт;
- розвиток критичного мислення та пізнавальної діяльності;
- розвиток розумових сил, пізнавальної активності, самостійного й творчого мислення;
- розв'язання проблемних ситуацій, при якому посилюється впевненість учня в собі;
- розвиток діалогічності, інтуїції, уміння аргументації при спілкуванні не тільки з викладачем;
- формування досвіду спілкування і власного пізнавального стилю;
- бажання самореалізації особистості.

Як бачимо, використання технології проблемного навчання вирішує основні дидактичні завдання, які стають перед викладачами в умовах дуальної освіти, що передбачає розвиток професійних компетентностей за зменшений час навчання у закладі професійної (професійно-технічної) освіти.

Список використаних джерел:

1. Наволокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. URL <http://bib.convdocs.org/v40664/?cc=1&view=pdf>.
2. Коменский Я.А. Великая дидактика//Избранные педагогические сочинения: в 2 т. М.: Педагогика, 1982. Т. 1. С. 242.
3. Науково-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах євроінтеграції / Л. Нестерова, П. Лузан, В. Манько, Т. Герлянд, О. Слатвінська, М. Шимановський; за заг. ред. Л. Нестерової. Київ: Педагогічна думка, 2012.

4. Основні аспекти педагогіки профтехосвіти: навч. посіб. / Нікуліна А.С., Молчанов В.М., Верченко Н.В., Торба Ю.І. Донецьк: ДПО ІПП, 2006. 296 с.

ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ – ОСНОВА СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Ірина Дрозіч,

методист ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг»,
кандидат педагогічних наук

Інноваційна спрямованість парадигми «освіта впродовж усього життя» визначається поєднанням двох логік – логіки освіти і логіки економіки (оптимальне використання людських ресурсів). Найважливішою якісною характеристикою сучасного етапу розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) стають інтеграційні процеси, які відображають, з одного боку, змістовно-структурні зміни всередині цієї системи, а з іншого – процеси взаємодії П(ПТ)О і виробничої сфери. Саме такий підхід дасть змогу забезпечити якісну підготовку висококваліфікованих фахівців майбутнього.

Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта передбачає застосування нових технологій і методів навчання, що пов'язані не тільки зі змінами в освітньому процесі, а й з високими вимогами роботодавців до рівня фахової компетентності випускників. Значні можливості для цього має дуальна форма здобуття освіти, яка за своїм змістом означає паралельне навчання в закладі професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) та на підприємстві. Основна концепція дуальної форми здобуття освіти заснована на посиленні практичної спрямованості підготовки фахівця.

У Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти констатовано, що основне завдання впровадження елементів дуальної форми навчання – це усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолання розриву між теорією і

практикою, освітою і виробництвом, і підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог роботодавців в рамках нових організаційно-відмінних форм навчання [1].

Методологічні та теоретичні основи дуальної освіти у своїх працях розглядали вітчизняні та зарубіжні дослідники: Н. Абашкіна, І. Акімова, Р. Арнольд, У. Бек, Х. Беннер, І. Бойчевська, В. Землянський, Я. Канакін, В. Грайнерт, Г. Грунер, Г. Кершенштайнер, В. Лемперт, Є. Мунх, Н. Ничкало, Н. Пазюра, Г. Патцольд, В. Радкевич, С. Романов, В. Рудольф, Л. Самолдіна, Г. Федотова, В. Хоменко та інші. Більшість дослідників визнають неможливість її повного копіювання, але одночасно наголошують, що аналіз дуальної форми навчання створює передумови впровадження найбільш ефективних її елементів у систему професійної освіти.

Дуальне навчання ґрунтується на: врахуванні вимог стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на модульно-компетентісній основі та формуванні на цій основі нового змісту професійного навчання; розвитку творчих, продуктивних здібностей здобувачів освіти задля опанування інноваційних професійних, загальнопрофесійних і ключових компетентностей, запотребуваних сучасними підприємствами; відкритості, доступності та якості сучасної освіти за допомогою застосування інноваційних педагогічних технологій; інтеграції виробництва і освіти, що забезпечує впровадження в освітній процес ЗП(ПТ)О інноваційних виробничих технологій.

Дуальна форма здобуття освіти на відміну від традиційної передбачає під час усього періоду навчання чергування теорії і практики, що приводить до результативності й ефективності використання отриманих знань і навичок. Від традиційного професійного навчання дуальна форма освіти відрізняється ще й тим, що більша частина навчального часу (70 %) відведена на професійно-практичну підготовку на підприємстві, а менша (30 %) – на професійно-теоретичну підготовку в ЗП(ПТ)О.

Згідно наказу МОН України від 20.08.2019 р. № 1132 ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» увійшов до переліку закладів

професійної (професійно-технічної) освіти України для упровадження елементів дуальної форми навчання ыз професій «Швачка», «Кравець», «Закрійник», «Кондитер», «Слюсар з контрольно-вимірювальних приладів і автоматики».

В освітній діяльності ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» знайшли своє відображення показники якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, за якими забезпечено: залучення роботодавців до розробки робочих навчальних планів та робочих навчальних програм, засобів діагностування навчальних досягнень здобувачів освіти; залучення до процесу професійно-практичної підготовки провідних фахівців базових підприємств; призначення головами Державних кваліфікаційних комісій представників провідних підприємств; проведення уроків виробничого навчання безпосередньо на робочих місцях підприємств.

У ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» навчально-виробничий процес побудований так, що професійно-теоретична підготовка здійснюється у ЗП(ПТ)О, а професійно-практична підготовка майбутніх кваліфікованих робітників організована на кращих підприємствах міста Хмельницького. При такій організації професійно-практичної підготовки здобувачі освіти отримують реальний практичний досвід діяльності, засвоюючи прийоми і навички роботи на робочих місцях підприємств. Майбутні фахівці мають можливість опанувати сучасні виробничі технології, використовуючи інструменти, інвентар, новітнє устаткування, якими оснащені підприємства. Крім того, робота на виробництві дозволяє здобувачам освіти познайомитися з особливостями підприємства та його корпоративною культурою. Все це створює високу мотивацію отримання знань та набуття професійних навичок.

Перевагою дуальної форми освіти є узгоджена взаємодія освітньої та виробничої сфер з підготовки фахівців, висока ступінь практикоорієнтованості і, як наслідок, забезпечення високого відсотка працевлаштування випускників.

Більшість підприємств за допомогою дуальної освіти забезпечують себе кваліфікованими кадрами, які відповідають конкретним вимогам і запитам роботодавців, що дає змогу економити на витратах при пошуку та адаптації

працівників, а головне – виховувати молоде покоління робітників відповідно до сучасних вимог.

Список використаних джерел:

1. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 року № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>(дата звернення: 22.02.2020).

**ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-
ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ
РОБІТНИКІВ**

Світлана Кравець,

старший науковий співробітник лабораторії
дистанційного професійного навчання
Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, кандидат педагогічних наук

Сьогодні в державі відбувається цілеспрямоване утвердження інноваційного типу прогресу, що зумовлює конструктивні зміни в усіх соціальних сферах, економічних галузях й виробничих структурах. Для задоволення сучасних і перспективних планів розвитку суспільства, налагодження взаємодії країни з іншими державами та суб'єктами діяльності, забезпечення конкурентоспроможності й відповідності національної продукції міжнародним стандартам якості, затребуваним є трудовий потенціал, який адаптивно реагує на виклики високотехнологічної економіки, гарантує продуктивність праці, постійно розвивається на вимогу прогресивних змін.

Означене посилює роль практико-орієнтованих технологій навчання, які орієнтовані на практичний результат, що відображається сформованими в майбутніх кваліфікованих робітників умінь самостійно виконувати й оновлювати знання в умовах розвитку нових виробничих технологій; володіти

базовими комп'ютерними знаннями, творчо мислити, приймати оригінальні рішення в нестандартних ситуаціях, бути активною особистістю в професійній діяльності та в соціальному середовищі тощо. Однак, сьогодні ринок праці вимагає від випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) не тільки практичних умінь і навичок, а й розвитку найбільш значущих особистісних якостей, які в процесі трудової діяльності при освоєнні нових виробничих технологій дають змогу динамічно змінювати свою професію. Йдеться про додаткові навички (ключові компетенції, «soft-skills»), а саме: високий рівень самоорганізації, здатність до ефективних комунікацій, креативність, робота в команді, здатність до «ре-інжинірингу», уміння переконувати, лідерство, здатність вирішувати конфліктні ситуації, здатність ефективно управляти часом, здатність до саморозвитку, управління емоціями, здатність підтримувати спортивну форму тощо [1, с. 11].

Організація професійно-практичної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з використанням практико-орієнтованих технологій передбачає, на нашу думку, першочергове формування професійної мотивації як учнів до опанування знаннями, уміннями і навичками, так і педагогів/майстрів виробничого навчання до використання педагогічних технологій та упровадження виробничих інновацій (мотиваційний етап). На процесуальному етапі впровадження практико-орієнтованих технологій уможлиблюється така організація навчально-виробничого процесу, яка сприяє успішній адаптації учнів до умов сучасного виробництва. Позитивним є те, що сьогодні в Україні за підтримки МОН України створюються навчально-практичні центри професійної (професійно-технічної) освіти) (станом на 2019 р. – близько 150), які забезпечені сучасним обладнанням для майстерень, що дає можливість здійснювати активне впровадження новітніх виробничих технологій, готувати педагогічних працівників до їх використання, здійснювати розроблення навчально-методичного забезпечення тощо.

У сучасних умовах інноваційного розвитку виробництва зміст практико-орієнтованих технологій має інтегрувати не тільки психолого-педагогічний аспект взаємодії між педагогами та здобувачами освіти в процесі реалізації стандартизованого змісту професійної підготовки, а виходити за межі освітнього середовища й активно використовувати ресурси державно-приватного партнерства, можливості дуальної освіти для вивчення сучасних тенденцій виробництва та сфери послуг [4, с. 83]. Саме тому важливим етапом ефективного впровадження практико-орієнтованих технологій у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників є налагодження *соціального партнерства* ЗП(ПТ)О із закладами освіти, науковими установами, підприємствами, виробничими структурами, громадськими організаціями та іншими структурами щодо своєчасної сигналізації про зміни та новації як в галузі освіти, так і про потреби, умови професійного середовища, які виникають унаслідок впливу соціально-економічних чинників. Необхідним у цьому контексті є максимальне використання можливостей виробничої практики, дуальної форми навчання, планування уроків-екскурсій, участі педагогів/майстрів виробничого навчання та учнів у всеукраїнських та міжнародних проектах, конкурсах професійної майстерності та ін. Сьогодні значна увага приділяється розвитку відносин ЗП(ПТ)О з бізнес-структурами. Найбільш затребуваними є регіональні освітньо-професійні кластери, учасники яких отримують переваги від ефекту синергії, що виникає в процесі об'єднання зусиль у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих фахівців шляхом раціонального використання кадрових, матеріальних та фінансових ресурсів, упровадження інноваційних систем професійного навчання, у тому числі й дуальної [3].

Таким чином, практико-орієнтовані технології навчання в професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників характеризуються такими перевагами: ураховують стратегічні соціально-економічні завдання розвитку конкретної галузі, кон'юнктури ринку праці; передбачають організацію освітнього процесу в умовах соціального партнерства; практично

впроваджують актуальні наукові новації педагогіки й психології; вчасно й продуктивно реагують на техніко-технологічні зміни, структурно-змістові інноваційні виробничі перетворення.

Список використаних джерел:

1. Аналіз потреб ринку праці, викликів та можливостей на території Східної України: Попередній звіт / Інститут професійних кваліфікацій. 2019. URL: http://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2019.05.15_Zvit/IPQ_Report_09.05.19.pdf
2. Кравець С.Г. Інтегрована професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників як педагогічна проблема. *Теорія і методика професійної освіти*. 2016. Вип. 11. URL: <http://tmpro.ivet-ua.science/images/Vol.11/Kravets11.pdf>
3. Радкевич В.О. Професійна освіта і навчання – для сталого розвитку суспільства. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: зб. наук. пр. / за ред. М.М. Козяра, Н.Г. Ничкало. Львів: ЛДУ БЖД, 2015. Ч. 1. С. 16–21.
4. Kravets S. A technology for developing professional competencå of vocational training teachers. *Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy collection of researches.* / Institute of Vocational Education of NAPS of Ukraine; V.O. Radkevych (head) et al. 2019. № 19. P. 80–85.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІМИ КВАЛІФІКОВАНИМИ РОБІТНИКАМИ

Світлана Швидка,
старший викладач ДНЗ
«Шосткинський центр ПТО»,
викладач професійно-теоретичної
підготовки вищої категорії,
Любов Конєва,
методист ДНЗ «Шосткинський центр
ПТО» м. Шостка, Україна

Проблемою сьогодення в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є розрив між теорією, яку вивчають здобувачі освіти, і практичними навичками, яких чекають від них роботодавці та ринок праці. Дуальна система

навчання уможлиблює поєднання в освітньому процесі теоретичної та практичної підготовки.

У Державному навчальному закладі «Шосткинський центр професійно-технічної освіти» з серпня 2017 року реалізується ідея дуальної системи підготовки кваліфікованих робітників. Відповідно до наказу №123/1-ОД від 30.08.2017 р. «Про організацію експериментальної діяльності регіонального рівня «Упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» затверджено попередньо узгоджену з роботодавцями програму дослідно-експериментальної роботи на 2017-2020 роки з професій «Продавець продовольчих товарів, продавець непродовольчих товарів», «Майстер ресторанного обслуговування».

До розроблення робочого навчального плану й освітньої програми з вищезгаданих професій було залучено керівників закладів торгівлі й ресторанного господарства, які надали свої пропозиції стосовно вимог до практичного навчання майбутніх кваліфікованих робітників. Відтак навчально-виробничий процес у ДНЗ «Шосткинський центр ПТО» організовується таким чином: учні отримують базові теоретичні знання в закладі, практичні навички й уміння під час виробничої практики та виробничого навчання на підставі укладених тристоронніх договорів між закладом освіти, закладами торгівлі, закладами ресторанного господарства й здобувачами освіти.

Підприємства забезпечують стажування здобувачів освіти, створюють належні умови для роботи майстрів-наставників, беруть активну участь у розробленні навчально-плануючої документації, здійсненні вихідного контролю знань і вмінь здобувачів освіти. Звісно, значна частина навчальної роботи реалізується за межами закладу. Відтак дуальна форма здобуття освіти характеризується ризиками, що можуть виникати з огляду на інакший формат практичних занять, розподіл часу на окремі питання та висновки, форми контролю, внесення коректив у систему оцінювання, вимоги до дисципліни

тощо. Безперечно, це вимагає чіткого і своєчасного методичного забезпечення [5].

Методичні розробки членів циклової комісії торговельно-кулінарного профілю та ресторанного сервісу орієнтовані на реалізацію елементів дуальної форми здобуття освіти, а саме: відображають традиційні й інноваційні підходи, технології з урахуванням сучасного виробничого профілю підготовки. У розробленні посібників, збірників, робочих зошитів, методичних рекомендацій для професійно-практичної підготовки максимально враховуються інтереси й можливості всіх учасників освітнього процесу за дуальною формою – викладачів, майстрів виробничого навчання, здобувачів освіти і роботодавців. Результати роботи можна простежити в активності здобувачів освіти на заняттях, їхній вмотивованості до навчання, а також – у позитивних відгуках представників баз практики. Створений комплекс методичних матеріалів забезпечує якісну й мотивовану самостійну роботу здобувачів освіти з пошуку й засвоєння необхідних компетентностей, зокрема навичок проектної діяльності та проведення тренінгів.

Досвід роботи ДНЗ «Шосткинський центр ПТО» показує, що організація професійно-практичної підготовки в умовах виробництва має суттєві переваги, а саме:

- учні не лише знайомляться з виробництвом, але й засвоюють прийоми та навички роботи на робочих місцях у закладах ресторанного господарства;
- навчання майбутніх спеціалістів в умовах виробництва створює високу мотивацію отримання знань і набуття професійних навичок, тому що їхня якість безпосередньо пов'язана з виконанням службових обов'язків на робочих місцях;
- зацікавленість керівників відповідних установ, підприємств у практичному навчанні свого майбутнього робітника;
- вплив на учнів робітників виробництва з високим досвідом роботи, а також сама атмосфера й психологія виробничого середовища позитивно

впливають на формування й ставлення молодого робітника, його орієнтацію на конкретне виробництво;

- скорочуються витрати професійно-технічної системи країни на закупівлю й утримання дорогого виробничого обладнання.

На підставі вищевикладеного можемо констатувати основні переваги дуальної освіти: поліпшення якості освіти, професійну підготовку випускників професійних(професійно-технічних) закладів, підвищення потенціалу, завдяки можливості проведення практичних занять на підприємстві та забезпечення тісного зв'язку теорії та практики.

Список використаних джерел:

1. Абашкіна Н.В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині. Київ: Вища школа, 1998. С. 207.

2. Бойчевська І.Б. Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді у Німеччині. *Порівняльно-педагогічні студії*. Умань: Жовтий О.О., 2009. Вип. 7. С.68–74.

3. Дуальна освіта в Україні. *Укрінформ*. 29 січня 2018р.

4. Концепція підготовки фахівців за дуальною системою: схвалено Розпорядженням Каб. Міністрів України від 19.09.2018 № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-p> (дата звернення: 28.03.2020).

5. Світайло Н.Д., Купенко О.В., Дементов В.О. Принципи організаційного та методичного забезпечення практичної складової в рамках реалізації дуальної моделі освіти (старт в умовах багатьох невизначеностей): навч.-метод. посіб. Суми: Сумський держ. ун-т, 2019. 133 с.

6. Яковенко О. Практична підготовка у вищих навчальних закладах Німеччини: особливості дуальної системи. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2012. № 1. С.76-81.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ТЕХНІКА ПОШУКУ РОБОТИ» У ЗП(ПТ)О

Наталя Лавренюк,

заступник директора з виховної роботи
ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг»

В сучасних умовах гарантом успіху кваліфікованих робітників на ринку праці є високий рівень їх професійної компетентності, адаптації до виробництва. Тому на загальнодержавному рівні важливим стратегічним завданням закладів

професійної (професійно-технічної) освіти (далі - ЗП (ПТ)О) є всебічний розвиток здобувачів освіти та їх якісна підготовка. Працевлаштування молоді в умовах конкурентного середовища має особливу вагу як з точки зору економічного зростання нашої держави, так і зменшення соціальної напруги в суспільстві.

Оперативне задоволення попиту ринку у фахівцях, якість їх підготовки значною мірою визначають швидкість освоєння підприємствами новітніх технологій, можливість нарощення обсягів виробництва, завоювання нових ринків збуту і, як результат, – наповнення державного бюджету та економічний поступ держави [1, с. 3].

Предмет «Техніка пошуку роботи» знайомить здобувачів освіти ЗП (ПТ)О з основними кроками на шляху майбутнього працевлаштування не лише на першу в житті роботу, але й за умови зміни місця праці. Вивчення даного предмета передбачає формування знань учнів з питань ринкових відносин, діловодства, культури поведінки, правознавства, психології тощо. В основі формування конкурентоспроможності випускника лежить вміння побудови стосунків, самопрезентація, особисте фахове становлення, планування та організація професійного зростання, що є невід’ємними на життєвому шляху кожної людини.

Під час вивчення предмета здобувачі освіти набувають знання щодо пошуку джерел робітничих вакансій, набуття конкретних навичок у вирішенні проблем щодо майбутнього працевлаштування, знаходженні і опрацюванні потенційних робітничих місць. Крім того, майбутні фахівці мають можливість ознайомитись зі структурою та основними вимогами до складання резюме, основними правилами співбесіди, якими мають бути професійні та особисті якості сучасного робітника. Також здобувачі освіти мають оволодіти певними навичками. а саме: вміти активізувати власні зусилля щодо пошуку роботи; набутти впевненості в особистих силах, вміти подолати комунікативні та інші психологічні бар’єри; оволодіти навичками щодо написання резюме, супровідних листів до роботодавця, оголошення, заяви тощо; підготуватися до

співбесіди та вміти дотримуватись правил і процедур під час співбесіди; відпрацювати техніку ділового спілкування; підготувати відповіді на типові запитання під час співбесіди; навчитись спілкуватися по телефону.

Тобто у сучасних умовах необхідно виховати конкурентоспроможну особистість, яка б мала не тільки високий інтелектуальний розвиток, а й ще була би психологічно підготовлена до нашого динамічного сьогодення.

Якщо аналізувати предмет «Техніка пошуку роботи», то спостерігається міжпредметний зв'язок із предметами «Ділове мовлення», «Українська мова», адже мова як інструмент здобуття знань, як засіб життєдіяльності людини має велике значення для всіх, оскільки мова не тільки обслуговує сферу духовної культури, а й пов'язана з виробництвом, з його галузями і процесами, із соціальними відносинами. Здобувачі освіти збагачують свій словниковий запас, навчаються правильно розуміти і грамотно писати, оформляти ділові папери, грамотно викладати свої думки на письмі, розвивати усне зв'язне мовлення.

Крім того, спостерігається міжпредметний зв'язок із предметами «Громадянська освіта» (вивчення нововведень в суспільстві та законів); «Основи галузевої економіки та підприємництва» (підприємницька діяльність, складання Бізнес плану, управління підприємством, кадровий потенціал тощо); «Професійна етика та психологія» це знання про культуру спілкування та обслуговування, вивчення взаємовідносин у контактній зоні. Крім того, здобувачі освіти знайомляться з основами трудового законодавства, вивчають нормативно-правові документи, оволодівають правовими знаннями [2, с. 11].

На уроках із предмета «Техніка пошуку роботи» я постійно піднімаю питання майбутнього працевлаштування та наступні актуальні питання: Як це робити? Як правильно телефонувати роботодавцю? Як поводити себе на співбесіді? Куди звертатись за допомогою?

Адже досить гостро стоїть питання міграції українців, торгівлі людьми. За оцінками Представництва міжнародної організації міграції (МОМ) в Україні понад 230000 українців постраждали від торгівлі людьми, починаючи з 1991

року. Маніпулюючи бажаннями та намірами людей, їх ошукують та експлуатують [3, с. 18].

І тому досить актуально опрацьовувати рекомендації для громадян України, які виїжджають за кордон. Розглядаємо усі подробиці: Як оформити візу та проїзні документи; Як вести переговори про працевлаштування; Що для виїзду за кордон з метою легального працевлаштування обов'язково необхідно мати трудову візу; Як діяти, коли Ви за межами України опинилися в скрутному становищі.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що одним з головних завдань ЗП(ПТ)О є підготовка кваліфікованих робітників, конкурентоспроможних на ринку праці, виховання цілеспрямованих, стійких та ерудованих працівників, здатних реалізувати свої знання вміння і навички. Важливо, щоб у виборі фаху домінували бажання молодої людини, а не принципи й уявлення батьків чи сторонніх осіб, які можуть мати лише індивідуальне бачення. Саме власний вибір майбутньої професії матиме вагоме значення в бажанні працевлаштування після отримання кваліфікації у ЗП(ПТ) О.

Список використаних джерел:

1. Буряк І.В. Методичні рекомендації з предмета «Техніка пошуку роботи». Львів, 2015. 132 с.
2. Лавренюк Н.В. Техніка пошуку роботи: навч. посіб. Хмельницький, 2013. 43 с.
3. Закінчив навчання – маєш роботу / Державна служба зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України. Київ: ТОВ «КЛГЗ», 2005. 39 с.

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТЕХНІКІВ-КОНСТРУКТОРІВ ОДЯГУ

Людмила Лемешко,

Аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, викладач мистецьких дисциплін Білоцерківського коледжу сервісу і дизайну

Сучасні підходи в освіті та сучасні процеси проектування швейних виробів спонукають нас до використання в навчальному процесі технологій

проектного, активного та інтерактивного навчання, а також інформаційно-комунікаційних технологій для формування художньо творчої компетентності техніків-конструкторів одягу, стимулюють когнітивний і творчий розвиток особистості, сприяють підвищенню мотивації студентів щодо вдосконалення професійно важливих якостей.

Під методикою навчання розуміють сукупність упорядкованих знань щодо підходів, принципів, змісту, методів, засобів і форм організації навчального процесу під час формування художньо-творчої компетентності техніків-конструкторів одягу.

Своєрідність педагогічної діяльності полягає в гнучкості, постійних переглядах застарілих поглядів, оновленні і творчому вдосконаленні. Тому необхідно надавати перевагу тій методиці, відповідно з якою уміння є творенням нового, своєрідним творчим моментом у практиці суб'єкта. Саме такі вміння, які мають свідомий характер з можливістю переходу в творчість і вимагають не автоматичного, а творчого використання знань та навичок, за вдалих висловлюванням В. М. М'ясищева, не дають діяльності «застигнути в стереотипі» [1].

Суттю художньо-творчої компетентності є здатність до безперервного збагачення власного візуального досвіду, розвитку естетичного смаку й спеціальних здібностей, поповнення знань, удосконалення вмінь і навичок з художнього формотворення засобами композиції у практиці активного продукування оригінальних за змістом, технічно майстерних та об'єктивно-ціннісних творів, що стає міцним підґрунтям для досягнення вершин художньо-педагогічного професіоналізму [2].

Художньо-творча компетентність має тісний взаємозв'язок із візуальною, образотворчою діяльністю, а також з графічними, живописними здібностями, які дають змогу виділити такі її компоненти: мотиваційний, когнітивний, процесуальний і рефлексивний. Розгляньмо їх детальніше.

Мотиваційний відображає особистісне ставлення до діяльності, виражене в цільових установах, інтересах, мотивах. Він передбачає наявність

у студентів низки цільових установок: розвиток інтересу до художньої та творчої діяльності в цілому; прагнення до одержання загальних і спец навичок; здібність до народження оригінальних ідей, вирішення яких приводить до створення художнього твору (продукту, виробу).

Когнітивний компонент художньо-творчої компетентності охоплює сукупність знань студентів про специфіку графічної та живописної діяльності та потребує наявності в них теоретичних знань із різних галузей мистецтва та гуманітарних наук. Він включає: знання, вміння та навички загальнонаукового характеру; знання, вміння і навички, отримані на заняттях мистецьких дисциплін та під час практичної художньої діяльності.

Процесуальний компонент художньо-творчої компетентності заснований на комплексі вмінь і навичок організації графічної та живописної діяльності. Він містить необхідні психологічні складові (сприймання, уяву, чуттєвість, емоційність, фантазію) способи розумових дій (образне і логічне мислення), а також способи практичної діяльності: загальнотрудова та специфічні (художні, рухові, комбінаторні, організаторські).

Рефлексивний компонент художньо-творчої компетентності характеризує осмислення, самоаналіз і самооцінювання власної діяльності, а також здатність до аналізу й оцінювання художніх творів інших. Він охоплює: внутрішні процеси осмислення й аналізу, самооцінку власної творчої діяльності та її результатів; прагнення до самовдосконалення; уточнення шляхів організації художньої діяльності; визначення на основі власного досвіду оптимальних методів і прийомів роботи; оцінювання співвідношення своїх можливостей і рівня намагань у цій царині [3].

Аналіз сучасних науково-педагогічних досліджень дав змогу сформулювати основні напрями розроблення методичного забезпечення художньо-творчої підготовки майбутніх техніків-конструкторів, які відображають його спрямованість на:

- системне формування багатофункціонального, практико орієнтованого тезауруса майбутніх техніків-конструкторів одягу, що забезпечить вільне

володіння студентами сучасним технологічним і методичним інструментарієм для виконання різноманітних художньо-творчих робіт;

- оптимальне поєднання рецептивно-аналітичних, репродуктивно-конструктивних і продуктивно-творчих видів художньо-творчої діяльності студентів, активізацію їхньої інтелектуальної та почуттєво-емоційної сфер, естетичний і творчий розвиток особистості;

- налагодження міждисциплінарних зв'язків на основі співвіднесення теоретичного матеріалу з педагогіки та психології, мистецтвознавства та естетики, матеріалознавства, дизайну, моделювання та проектування, методики навчання технологій та ін. із професійно-практичними мистецькими дисциплінами – рисунком, живописом, композицією, тощо, а також комп'ютерно орієнтованими навчальними системами;

- поетапну організацію художньо-творчої підготовки на основі забезпечення дидактично доцільного змісту кожного етапу з урахуванням його мети щодо формування художньо-творчої компетентності техніків-конструкторів одягу.

Основу методичних особливостей художньо-творчої компетентності складає проблемно-пошуковий метод у формі проектної організації навчальної діяльності під час різних видів гурткової роботи та доцільність використання контекстно-модульної організації навчального процесу проектно-технологічної діяльності, спрямованої на самостійний творчий пошук, поєднання традиційних та інноваційних методів, застосування активного навчання, а також інтерактивних технологій. Реалізація художньо-творчої компетентності техніків-конструкторів одягу потребує впровадження сучасних засобів, передусім електронних освітніх ресурсів, а також прикладних професійних програм.

Список використаних джерел:

1. Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: навч. посіб. Київ : Кондор, 2011. 516 с.

2. Лемешко Л. Формування художньо-творчої компетентності техніків-конструкторів одягу як проблема професійної педагогіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. № 16. С. 100–104.

3. Король А. Формування художньо-графічної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : наук. зб. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2011. № 39, ч. 1. С. 117–126.

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ВИМОГИ РОБОТОДАВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ

Галина Однорог,

аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

На сьогодні в усіх сферах життя відбуваються трансформаційні процеси, що здійснюють вплив на ринок праці. Зокрема, змінюються рейтинги затребуваних професій і вимоги до робітників. У роботодавців посилюється інтерес до soft skills – м'яких, гнучких, надпрофесійних навичок, що не залежать від специфіки конкретної роботи і тісно пов'язані з особистісними якостями.

Державні стандарти професійної (професійно-технічної) освіти професій «Швачка», «Кравець», «Закрійник» розкривають зміст професійних базових компетентностей даних професій, а також мають перелік загальних (ключових) компетентностей, спільних для всіх трьох професій. Це зумовило необхідність визначення для кожної професії окремого переліку ключових компетентностей, затребуваних роботодавцями швейних підприємств [1, с. 32].

Нова українська школа, спираючись на Рекомендації Європейського Парламенту та Ради (ЄС), розглядає ключові компетентності як комбінацію знань, способів мислення, навичок, умінь та інших особистих якостей, «які

здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх упродовж усього життя». До переліку ключових компетентностей входять: спілкування державною мовою; спілкування іноземними мовами; математична компетентність; основні компетентності у природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння вчитися впродовж життя; ініціативність і підприємливість; соціальна та громадянська компетентність; обізнаність та самовираження у сфері культури; екологічна грамотність і здорове життя [2]. На залежності успішного розвитку професійної кар'єри майбутніх фахівців від розвитку у них цифрової компетентності акцентують увагу дослідники [3, с. 84; 4, с. 77; 5, с. 32].

Для визначення рівня потреби роботодавців швейної промисловості України у кваліфікованих робітниках з розвиненими ключовими компетентностями було здійснено аналіз, порівняння та узагальнення 270 вакансій, розміщених на сайтах пошуку роботи: www.work.ua, www.hh.ua, www.rabota.ua.

Аналіз попиту на кваліфікованих робітників швейного напрямку з розвиненими м'якими навичками за видом виробництва свідчить про те, що найбільшу кількість вимог до особистісних якостей висувають керівники ательє, дизайнерських швейних салонів, швейних майстерень, невеликих підприємств, що виготовляють вироби для магазинів та брендів. Тобто швейні виробництва, що мають невелику потужність, працюють малим колективом, виготовляють вироби в одному екземплярі або обмеженою партією. Така діяльність передбачає індивідуальний і творчий підхід до кожного замовлення та клієнта, вимагає високої організації та відповідальності, потребує командної підтримки, дає можливість професійної та особистісної реалізації (Рис. 1).

Для підприємств середньої потужності, де в потоці працює 25 – 75 робітників, а виробництво спеціалізується на відносно сталому асортименті, вміння працювати в команді займає найбільший відсоток (Рис. 1). Мінімальний відсоток попиту на робітників з розвиненими навичками

багатозадачності та креативності, відсутність вимог до вміння працювати з клієнтом та стресостійкості на підприємствах серійного виробництва пояснюється специфікою організації виробничих та технологічних процесів даних підприємств, де робітники виконують конкретні операції, з обмеженою потребою у застосуванні творчого й індивідуального підходу.

На підприємствах масового виробництва, де кожен робітник виконує конкретні технологічні операції, пріоритетним завданням є забезпечити безперервний, швидкий та якісний процес виготовлення великої кількості виробів. Тому більше уваги приділяється професійним та швидкісним навичкам [1, с. 38].

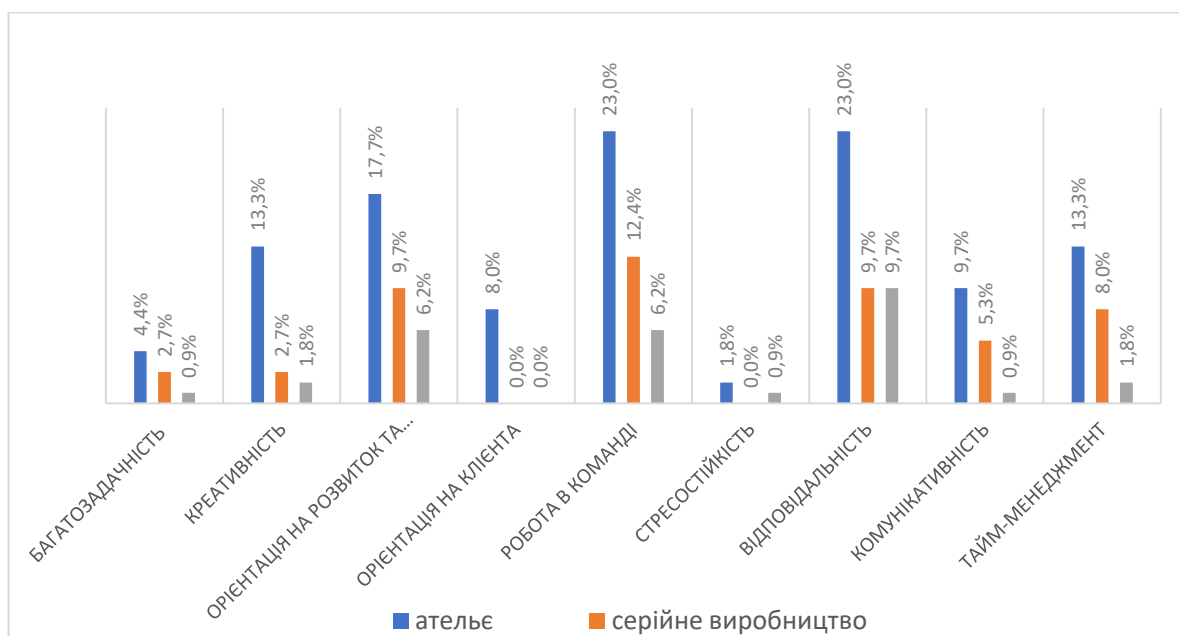

Рис. 1. Порівняння попиту основних КК за видом виробництва на ринку праці (складено за вакансіями сайтів роботи в період з 14.08.2019 по 04.09.2019)

Доведено існування взаємозалежності між потребою у розвинених особистісних якостях кваліфікованих робітників, видом професії («Швачка», «Кравець», «Закрійник») і типом виробництва. Узагальнено, що керівники підприємств особливу увагу приділяють умінню працювати в команді, почуттю відповідальності та вимогливості до себе, орієнтації на розвиток та результат і тайм-менеджменту. Показано, що в умовах одиночного або малого виробництва зростає цінність навичок комунікативності, креативності,

орієнтації на клієнта та багатозадачності. Для швейних підприємств серійного та масового виробництва, де робітник виконує конкретні операції в технологічному потоці, а реалізація себе як особистості не є пріоритетною, попит на професійні компетентності більш вагомий, ніж на ключові.

Список використаних джерел:

1. Odnoroh H. Key competences of future garment workers: the offer and demand in the labour market. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка* 2019. № 19. С. 31–42. URL: https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/496_
2. Концептуальні засади реформування середньої освіти. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 20.08.2019).
3. Базелюк О. Зміст і структура цифрової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. № 16. С. 81–87. DOI:<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.81-87>.
4. Єршов, М.-О., Роль української ІТ-освіти на світовому ринку інформаційних товарів і послуг. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. Вип.16. С. 74–81. DOI:<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.74-81>.
5. Петренко, Л., 2017. Методи активного навчання: нові можливості дистанційної професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2017. Вип. 14. С. 30–36. DOI:<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2017.14.30-36>.

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАСАДАХ ПРОДУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Пискун,

заступник директора ДНЗ «Запорізьке
машинобудівне вище професійне училище»

Ганна Шулепіна,

заступник директора ДНЗ «Запорізьке
машинобудівне вище професійне училище»

Людмила Семенова,

Методист Науково-методичного центру
професійно-технічної освіти у Запорізькій
області

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 27.05.2019 «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 року – грудні 2022 року» у ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище» з червня 2019 року розпочато експеримент всеукраїнського рівня. У процесі виконання завдань станом на кінець лютого 2020 року були розставлені такі пріоритети та зроблені наступні кроки.

Характерною особливістю впровадження дуальної системи у ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище» є те, що надання знань і навичок здобувачам освіти пов'язане з отриманням необхідного досвіду практичної роботи в умовах підприємства. Навчання проходить на тих самих умовах з технічної та соціальної точки зору, з якими стикнеться випускник при працевлаштуванні з обраної професії. Таким чином, здобувач освіти адаптується до соціальних відносин, що існують у робочому середовищі. Крім того, навчання на практиці дає можливість відчутти перспективи індивідуального розвитку, оскільки здобувач освіти може

показати наявні набуті знання і навички та може наочно побачити результати й ефективність своїх зусиль.

Провідним соціальним партнером ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище» є ПАТ «Запоріжсталь», на якому здобувачі освіти з професій «Електрогазозварник» та «Машиніст крана (кранівник)», залучені до експерименту, проходять виробниче навчання та виробничу практику. У тісній співпраці з ПАТ «Запоріжсталь» заклад брав участь у розробленні стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі з вище зазначених професій. Професійні базові та профільні компетентності, а також робочі зошити підприємства з визначеними вимогами до знань і навичок робітників відповідно до кожної професії та згідно з технологічними особливостями виробництва лягли в основу нового стандарту.

На основі співпраці з Запорізьким обласним центром зайнятості, НМЦ ПТО у Запорізькій області та з метою діагностування стану і перспектив розвитку кадрового потенціалу в рамках експерименту проводиться дослідження «Оцінка попиту на професії «Машиніст крану (кранівник)», «Електрогазозварник» на регіональному ринку праці».

У ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище» актуальним і розповсюдженим є застосування гнучких модульних технологій професійного навчання як одного з напрямів забезпечення якості підготовки робітничих кадрів. З огляду на це було організовано навчання здобувачів освіти на тренажері PASKAL ТМК 1, на діючому крані-тренажері навчального полігону підприємства – замовника робітничих кадрів за професією «Машиніст крана (кранівник)».

Здобувачі освіти, проходячи виробниче навчання та виробничу практику на ПАТ «Запоріжсталь», відповідно до наказу отримують наставника з числа найбільш досвідчених працівників підприємства за відповідною професією, що надає можливість учневі:

- індивідуально навчатися на робочому місці;

- отримувати заробітну платню та будувати подальшу професійну кар'єру.

Разом з тим необхідно відзначити недоліки в функціонуванні системи наставництва, зокрема наставникам не вистачає:

- базових знань з психології, педагогіки і методики викладання;
- вмінь чітко пояснити і продемонструвати послідовність технологічного процесу та використання засобів праці.

З метою оновлення та модернізації фахових навичок педагогічних працівників закладу освіти в умовах виробництва на ПАТ «Запоріжсталь» організовано підвищення кваліфікації, стажування майстрів виробничого навчання та викладачів.

Дуальна форма здобуття освіти в ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище» впроваджується при взаємодії з науковими та методичними установами. З метою прискорення інформаційного обміну інноваційного характеру для учасників експерименту НМЦ ПТО у Запорізькій області підготував пакет матеріалів консультативного спрямування «Практика впровадження дуальної форми здобуття освіти» (режим доступу: <https://ekspresvpb.blogspot.com/>).

Список використаних джерел:

1. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <https://btsau.edu.ua/sites/default/files/Faculties/osvita/dualna/pidgotovki-fakhivtsiv-za-dualnoyu-formoyu.pdf>.

2. Кулалаєва Н. SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Серія: Професійна педагогіка*. 2018. № 15. С. 54–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvipto_2018_15_10.

3. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практич. посіб. / Т.М. Герлянд, І.А. Дрозіч, Н.В. Кулалаєва, Г.М. Романова, М.М. Шимановський; за ред. Н.В. Кулалаєвої. Житомир: Полісся, 2019. 304 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА ОСНОВІ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Олександр Слободяник,

доцент кафедри природничо-математичної освіти
та технологій Київського обласного інституту
післядипломної освіти педагогічних кадрів,
кандидат педагогічних наук

Упродовж останніх років в Україні простежується тенденція варіативності й модернізації економічного та технологічного розвитку суспільства, що актуалізує інноваційні процеси у сфері професійної освіти, зокрема щодо підготовки трудових ресурсів, робітничих кадрів, готових працювати в умовах постійного оновлення техніки й технологій з урахуванням світових тенденцій; здатних творчо мислити, самостійно визначати перспективні цілі власної діяльності та знаходити оптимальні шляхи їх досягнення, адекватно оцінювати результати та наслідки своїх дій; забезпечувати особисту конкурентоздатність на вітчизняному й міжнародному ринках праці. Сучасні господарства та підприємства постійно впроваджують нову техніку та технології, що, своєю чергою, призводить до зміни характеру праці й вимагає радикального оновлення професійних знань та вмінь, впровадження інноваційних підходів до організації професійно-практичної підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О).

Сучасні вимоги ринку праці до рівня підготовленості трудового потенціалу визначаються сьогодні не стільки у розрізі знань особливостей галузі виробництва, скільки у форматі способів практичного їх застосування. Йдеться про уміння, здатність, готовність проявити набуті знання у конкретній професійній діяльності. За таких обставин у ЗП(ПТ)О поступово реалізується компетентнісний підхід до підготовки майбутніх кваліфікованих робітників,

що передбачає навчання, сконцентроване на вихідних результатах; орієнтований на формування у здобувачів освіти здатностей до виконання практичних завдань, їх відпрацювання у виробничих умовах.

Виробниче навчання є обов'язковим складником змісту професійної підготовки та спрямоване на формування у майбутніх робітників професійних вмінь і навичок з відповідної робітничої професії та практичну підготовку до професійної діяльності. Прогностичними у минулому столітті та актуальними на сьогодні видаються роздуми С. Батишева щодо недостатнього відображення у навчальних планах і програмах науково-технічних досягнень, змін у технологіях і засобах виробництва. Йдеться про назрілу проблему ХХІ ст. – оновлення та модернізації змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників на основі досягнень науки і техніки, впровадження сучасних технологічних процесів, передових методів праці, врахування особливостей галузі, потреб роботодавців [2, с.34].

Тенденції щодо поширення новацій і змін в освітньому середовищі на основі використання основних положень компетентнісної парадигми та за допомогою нових практичних засобів – педагогічних технологій, призводять до зміни ролі майстра виробничого навчання у здійсненні професійно-практичної підготовки, який «... має право на розроблення власної (авторської) робочої навчальної програми або її створення відповідно до типової з урахуванням варіативного компонента, що включає зміни в техніці та технологіях, притаманні відповідній галузі виробництва чи сфері послуг, пропозиції замовників кадрів. Головним критерієм якості робочої навчальної програми з професійно-практичної підготовки є створення передумов для досягнення запланованого результату в опануванні практичними уміннями та навичками» [1]. Використовуючи педагогічний потенціал методів навчання, майстер виробничого навчання керується критеріями при їх виборі для уроку виробничого навчання, якими є: принципи навчання, цілі і завдання навчання, зміст теми, що вивчається, період навчання, навчальні можливості учнів: інтелектуальні, вікові, психологічні, рівень підготовленості, наявні умови та

відведений для навчання час, наявне дидактичне і матеріально-технічне забезпечення, можливості педагога: досвід, рівень наполегливості, педагогічні здібності, особисті якості. Окрім того, відповідно до основної дидактичної мети визначається тип уроку виробничого навчання та вид – засіб його реалізації, методика його проведення. Ефективність тієї чи іншої методики залежить від багатьох факторів, в тому числі і від здатності майстра виробничого навчання використовувати комплексну систему методів у проведенні уроку виробничого навчання. Уроки виробничого навчання мають носити випереджальний характер, а кожен майстер виробничого навчання – усвідомлювати відповідальність за підготовку компетентного фахівця, готового вирішувати виробничі задачі та проявляти професіоналізм у діяльності. У цьому контексті важливо забезпечити педагогічну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу, що базується на творчій активності майстра виробничого навчання, усвідомленою його систематичною самоосвітньою діяльністю, упровадженні в практику перспективного педагогічного досвіду, новітніх досягнень педагогічної та психологічної наук, нових педагогічних технологій з перспективою їх перетворення на дидактичні принципи та відображення в методах навчання, а після – впровадження у процес професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Безумовно, що взаємодія учня та творчого майстра виробничого навчання у інноваційному освітньому середовищі підвищує мотивацію професійної діяльності усіх учасників навчального процесу, сприяє зміні навчальних цілей, а з ними і процесу виробничого навчання, орієнтованого на гарантоване досягнення результатів навчання, що відповідають сучасним вимогам ринку праці та забезпечують якість підготовки компетентного фахівця.

З метою досягнення якісного рівня професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників майстру виробничого навчання доцільно організувати виробниче навчання шляхом творчого використання традиційних й інноваційних педагогічних технологій, зокрема – проектних. Переваги організації уроків виробничого навчання з використанням

проектних технологій у площині принципів орієнтації на учня, реальність й продукт діяльності, практично проявляються такими позитивними аспектами:

1. Навчання передбачення (прогнозування, моделювання і проектування майбутньої професійної діяльності), розуміння ринкової цінності проекту, потреб реальних споживачів тощо – формують таку професійну компетентність майбутнього кваліфікованого робітника, яка б максимально відповідала змісту інтегральної компетентності за 4-м рівнем НРК (здатність самостійно виконувати складні спеціалізовані виробничі чи навчальні завдання у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, зокрема в нестандартних ситуаціях), сприяють розвитку економічної компетентності.

2. Залучення учнів до співробітництва, їхня участь у процесі прийняття важливих рішень, уміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; підвищення впевненості у власних можливостях, рефлексія – сприяють розвитку ключових компетентностей.

3. Застосовування учнями нових інтегрованих знань, спираючись на засвоєний раніше матеріал, пошук, синтез й застосовування нової інформації, розвиток критичного мислення і прагнення до творчості, саморозвитку, самовдосконалення – забезпечують розвиток інформаційно-аналітичної компетентності, компенсують дефіцит інноваційно-професійних знань у виконанні виробничих функцій.

4. Цілеспрямованість учнів на досягнення мети, конкретизованої посильними для них завданнями, попередня підготовка до практичних дій, самостійний вибір засобів здійснення проектної діяльності, доведення продукту до високої якості, міри досконалості, оформлення результатів й оцінка власної практичної діяльності – гарантують досягнення завершеності трудових дій, функцій при виконанні комплексних робіт, посилюють значення енергозберігаючої, екологічної компетентностей.

5. Педагогіка співробітництва, пошук спеціальних інноваційних методів, посильна, цілеспрямована на результат підготовка до уроку

виробничого навчання, формування особистого ставлення до практичної діяльності та усвідомлення суспільно-корисної цінності від практичної проектної діяльності – забезпечує систематичне удосконалення професійної майстерності майстра виробничого навчання щодо пошуку оптимальних прийомів впровадження проектних технологій у процес формування професійно компетентного майбутнього кваліфікованого робітника[3].

Технологія проектного навчання створює оптимальні обов'язкові умови й середовище, у площині яких відбувається пізнання нової інформації, виділення в ній головного, узагальнення і систематизація професійного й життєвого досвіду.

Таким чином, методи, прийоми, засоби, елементи інноваційних педагогічних технологій, які творчо адаптує майстер виробничого навчання у ході здійснення проектної роботи, уможливають створення оптимального середовища для: поглиблення учнями теоретичних знань, розширення інтелектуальної сфери, активізації їх пізнавально-пошукової діяльності, розвитку ІКТ-компетентності, дослідницької компетентності тощо й закладають основу якісного виконання трудових функцій у професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах: Наказ МОН України від 30.05.2006 № 419. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06>.
2. Профессиональная педагогика: учеб. для студентов, обучающихся по пед. спец. и направлениям / С. Я. Батышев, М. В. Яковлева и др.; под. ред. С. Я. Батышева. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1999. 904 с.
3. Слободяник О.В. Педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Київ, 2016. 238 с.

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІМИ КВАЛІФІКОВАНИМИ РОБІТНИКАМИ

Андрій Стецюк,

директор ДПТНЗ «Козятинське
міжрегіональне вище професійне
училище залізничного транспорту»,
викладач-методист

Конкурентоспроможність будь-якої держави на світовому ринку та якість життя її населення безпосередньо залежать від рівня професійної підготовки кадрів [1]. А професійно-технічна освіта країни має потужний інтелектуальний, творчий потенціал і відповідний досвід у системі підготовки кваліфікованих робітничих кадрів; органічно пов'язана із суспільним виробництвом і працює на відтворення робітничих кадрів країни; наочно віддзеркалює соціально – економічний стан у галузях виробництва і сфері послуг [2].

Проблемою, яка на сьогоднішній день потребує розв'язання, є невідповідність професійної освіти України потребам національної економіки і суспільства [3].

За сучасних умов розвиток професійно-технічної освіти України у поєднанні з дефіцитом кваліфікованих робітників спонукають до розробки системи якісно нової підготовки робітничих кадрів із чітким визначенням завдань та пріоритетів, які би сприяли успішній взаємодії державної служби зайнятості, роботодавців, громадськості та навчальних закладів [4].

Одним із провідних світових лідерів у сфері підготовки кваліфікованих кадрів на міжнародному ринку праці на сьогодні є Європейський Союз, який завдячує цим дуальній системі професійної освіти [5].

Основним завданням щодо впровадження елементів дуальної форми навчання є усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання

майбутніх кваліфікованих робітників, подолання розриву між теорією і практикою, освітою і виробництвом, а також підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог роботодавців у межах нових організаційно-відмінних форм навчання [6].

Саме тому виникає необхідність у подальшому розвитку експорту елементів дуальної форми підготовки кваліфікованих кадрів та прискоренні їх запровадження у систему професійної (професійно-технічної) освіти України.

Урядом України 19 вересня 2018 року було затверджено Концепцію дуальної освіти, основним завданням якої є об'єднання навчання та виробництва в професійній освіті. Дуальна форма передбачає до 60-70% виробничого навчання та виробничої практики на робочих місцях (на підприємствах, в установах) для набуття певної кваліфікації. Тобто фактично ця система дозволить ще в процесі навчання будувати місток між роботодавцем та здобувачем освіти [7].

А це, в свою чергу, - значний крок уперед, назустріч новому формату побудови стосунків усередині професійно-технічної освіти [8].

Ураховуючи вищезазначене, в Козятинському вищому професійному училищі залізничного транспорту розроблена та впроваджується в освітній процес інноваційна освітня модель, орієнтована на впровадження елементів дуальної форми навчання, і, як результат, на підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників.

Основою впровадження елементів дуальної форми навчання є підписання двосторонньої угоди між закладом освіти та роботодавцем АТ «Укрзалізниця». А підписання тристоронніх договорів майбутніми робітниками гарантує опанування навичок роботи з новітньою технікою та передовими технологіями, грошову винагороду під час проходження виробничої практики. Після завершення навчання всі випускники будуть закріплені за робочими місцями у виробничих підрозділах АТ «Укрзалізниця» відповідно до тристороннього договору.

У Козятинському МВПУЗТ за ініціативи директора А.О. Стецюка та

завдяки тісній співпраці з АТ «Укрзалізниця» у 2018-2019 н.р. елементи дуальної форми навчання було запроваджено для двох професій: «Слюсар з ремонту рухомого складу. Помічник машиніста електровоза. Помічник машиніста тепловоза» та «Електромонтер контактної мережі», а на початку 2019-2020 н.р. - для професії «Провідник пасажирського вагона».

Для здобувачів освіти АТ «Укрзалізниця» запроваджено багатопрофільне тестування (вхідне, проміжне та вихідне) відповідно до обраної професії, результатом якого є зростання рівня набуття практичних і теоретичних навичок та рівня задоволеності даною формою навчання.

Поєднання навчання в закладах освіти з навчанням на робочому місці, тобто правильна комбінація теорії та практики, є дієвою формою співпраці навчальних закладів та виробничих підрозділів.

На основі досліджень можна виділити низку очевидних переваг запровадження елементів дуальної форми навчання для всіх суб'єктів цього процесу:

для учнів:	для навчального закладу:
відкриває шлях для опанування навичок роботи із новітньою технікою та передовими технологіями;	усуває розрив між теорією та практикою в процесі підготовки кваліфікованих робітників;
підвищує мотивацію для отримання знань і набуття професійних навичок учнів;	дозволяє врахувати вимоги роботодавців щодо формування компетенцій майбутнього кваліфікованого робітника;
створює перспективу фінансової незалежності;	дозволяє врахувати вимоги роботодавців щодо формування компетенцій майбутнього кваліфікованого робітника;
проходження психологічної адаптації на підприємстві	стимулює роботодавців інвестувати в професійну освіту, оскільки в результаті вони отримують якісно підготовленого робітника.

для роботодавців:

дає можливість отримати якісно підготовленого робітника;

забезпечує участь в оцінюванні результатів навчання кваліфікованих робітників;

дозволяє економити час і ресурси на ознайомлення нового працівника із умовами роботи на підприємстві;

готовність (адаптація) робітника до специфіки роботи

Результат упровадження елементів дуальної системи в навчально-виробничий процес ґрунтується на професіоналізмі педагогічного колективу та тісній співпраці з роботодавцями – наставниками - підприємствами щодо підготовки професійно-компетентних кваліфікованих кадрів з високою виробничо-технологічною культурою, здатних ефективно, самостійно вирішувати нестандартні питання, працювати за новими виробничими технологіями, із новітнім обладнанням, які будуть мати попит на сучасному ринку праці серед професій залізничного спрямування [9].

Список використаних джерел:

1. Бойчевська І.Б. Особливості професійного навчання в межах дуальної системи освіти в Німеччині. URL: <http://dspace.udpu.org.ua>.
2. Дуальна система Німеччини. URL: <http://nmcpto.sumy.ua/wpcontent/uploads/2017/04/Дуальна-система-Німеччини.pdf>.
3. Жітвай С.А. Супервізія як метод супроводу діяльності педагогів. URL: <https://sibac.info/conf/pedagog/lxv>.
4. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 р.: схвалено розпорядженням Каб. Міністрів України від 12. 06.2019 № 419-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80>.
5. Олексін Ю.П., Якубовська С.С. Педагогічна супервізія як елемент індивідуалізації дуального навчання. *Молодий вчений*. 2018. № 4.1 (56.1), квітень.
6. Пришляк О.Ю. Професійний розвиток педагогів у США і ФРН. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua>.

7. Проект концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 р.р. URL: http://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncepc.pdf

8. Сухова О.І. Роль супервізії у формуванні професійних компетенцій бакалаврів психолого-педагогічної освіти. URL: <https://cyberleninka.ru/article>.

9. Терещенкова Є.В. Дуальна система освіти як основа підготовки фахівців. URL: <http://e-koncept.ru/2014/14087.htm>.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІМИ КВАЛІФІКОВАНИМИ РОБІТНИКАМИ

Олександр Стрілець,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
директор ДПТНЗ «Дніпровський
центр професійно-технічної освіти»

Дуальна система здобуття освіти відповідає інтересам всіх, хто бере в ній участь – підприємства, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, здобувачі освіти, держава: для підприємства – це можливість підготувати для себе кадри, скоротити витрати, передбачені на пошук і підбір працівників, їх перенавчання та адаптацію, для здобувачів освіти – це адаптація до реальних виробничих умов і велика ймовірність успішного працевлаштування за фахом після закінчення навчання. У виграші залишається і держава, яка ефективно вирішує завдання підготовки кваліфікованих кадрів для розвитку економіки.

Однак, щоб отримати готового фахівця, підприємству необхідно взяти на себе частину відповідальності за якість підготовки робітничих кадрів і мати відповідні ресурси. Здобувачі освіти отримують знання, перш за все пов'язані з тим, що їм стане в нагоді на виробництві. Як результат – кваліфікація майбутніх фахівців відповідає чинним на виробництві професійним стандартам. Майбутній робітник прямо на робочому місці набуває професійних навичок, вмінь, компетенцій; він підготовлений до роботи на

виробництві і вмотивований на виробничу діяльність. Здобувач освіти, навчаючись, знайомиться і засвоює норми корпоративної культури на практиці. У переважній більшості випадків випускники закладів професійної (професійно-технічної) освіти йдуть працювати на ті підприємства, де проходили практику. За час тривалої практики вже можна визначити їх сильні і слабкі сторони.

Розробка й реалізація програм дуальної форми здобуття освіти в Дніпровському центрі професійно-технічної освіти ведеться з 2018 року. Розробка робочих освітніх програм, які враховують вимоги до кваліфікації СП(ПТ)О і професійних/корпоративних стандартів підприємств-партнерів, здійснювалася поетапно:

1. Встановлення пріоритетних спеціальностей і професій для підприємств-партнерів.
2. Узгодження плану спільної роботи Центру і підприємств-партнерів.
3. Створення робочих груп з числа робітників Центру та підприємств.
4. Розробка нормативної бази.
5. Проведення навчального семінару.
6. Співвіднесення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з вимогами роботодавців, виділення додаткових компетенцій.
7. Коригування робочого навчального плану. Внесення змін до змісту робочих освітніх програм з урахуванням вимог роботодавця та їх практикоорієнтованості.
8. Експертиза та затвердження освітніх програм.
9. Проведення стажування викладачів на підприємствах.
10. Розробка програми для навчання наставників від підприємства/установи. Проходження ними навчання.
11. Оновлення матеріально-технічної бази.
12. Розробка контрольно-оціночних засобів в умовах виробництва.
13. Апробація процесу дуальної форми здобуття освіти.
14. Апробація педагогічних практико-орієнтованих технологій.

15. Виявлення та моніторинг труднощів дуального навчання.

До основних змін, які відбулися в організації освітнього процесу під час запровадження елементів дуальної форми навчання, належать: зміна співвідношення навчального часу: теоретичне навчання – 30%, виробниче навчання та виробнича практика – 70% навчальних годин; запровадження блочно-модульної побудови навчального процесу: опанування базового модуля на базі закладу освіти, а потім чергування: модуль теорії (1-2 тижні) на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти / модуль практики (4-8 тижнів) на базі підприємств, установ, організацій; оцінювання результатів навчання – відповідно до реальних показників професійної підготовки, підтвердженої в умовах виробництва [1].

Сьогодні механізм реалізації робочих навчальних планів за дуальною формою здобуття освіти знаходиться на стадії відпрацювання і напрацьовується алгоритм рішення ще багатьох завдань. Ці завдання наступні: ефективна організація проходження практики здобувачів освіти в підрозділах підприємств-партнерів; переробка методичного забезпечення предметів професійно-теоретичного циклу, практичних і лабораторних робіт, фондів оціночних засобів; експертиза фахівцями підприємств-партнерів навчально-методичної документації професійних модулів і дисциплін, задіяних у формуванні робітничих кадрів відповідно до вимог корпоративних професійних стандартів; організація ефективного контролю якості освоєння освітніх програм.

Отже, основними складовими організації освітнього процесу за дуальною формою навчання в ЗП(ПТ)О є: нормативно-правова база забезпечення дуальної форми навчання; система консультування з професійної кар'єри (професійна орієнтація та ідентифікація); стандарти П(ПТ)О з професій на компетентнісній основі, структуровані за модульним принципом; система підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О з урахуванням вимог підприємств-замовників робітничих кадрів; інститут наставників для представників підприємств;

інноваційні багатoproфільні центри П(ПТ)О (технопарки, ресурсні центри); незалежне оцінювання результатів навчання учнів [2].

Список використаних джерел:

1. Коркуна О.І., Коркуна І.І., Цільник О.Я. Сучасні процеси розвитку дуальної освіти: запорука стабільності кадрового потенціалу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2018. Вип. 4(132). С. 90-94. URL: http://ird.gov.ua/sep/doi/sep2018.04.094_u.php.

2. Кулалаєва Н. SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. пр. / редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін. Житомир, 2018. Вип. 15. С. 54–60.

3. Terminology of European education and training policy. A selection of 130 key terms / CEDEFOP, 2-nd edition. Luxembourg: Publications office of the EU, 2014. 331 p.

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ В ДЕРЖАВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ДНІПРОРУДНЕНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ»

Сергій Осипенко,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН УКРАЇНИ, директор
Державного навчального закладу
«Дніпрорудненський професійний ліцей»

Цілеспрямоване впровадження елементів дуальної форми здобуття освіти в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників в Державному навчальному закладі «Дніпрорудненський професійний ліцей» розпочалося в 2017 році. Так за наказом МОН України № 916 від 23.06.2017 р. ліцей було включено в Перелік ЗП(ПТ)О, у яких було заплановано впроваджувати елементи дуальної форми навчання з 9 робітничих професій.

При впровадженні елементів дуальної форми навчання перед ліцеєм та підприємствами, замовниками кадрів, ставилось завдання підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, рівень професійної компетентності яких, повинен відповідати, з одного боку, вимогам кваліфікаційної характеристики і державного стандарту з професії, а з другого боку - корпоративним вимогам підприємства. Перед Дніпрорудненським ліцеєм та підприємством ставилась одна спільна задача – рівень професійної компетенції і підготовки молодих спеціалістів не повинен поступатися рівню працівників даного підприємства, окрім того, професійна орієнтація повинна бути направлена на особливості даного виробництва. Одним словом, це можна визначити так – «... прийшов на підприємство – став і працюєш як кадровий робітник». Особливістю дуальної системи у професійному (професійно-технічному) закладі є те, що навчання учнів відбувається за схемою: теоретичний цикл та формування первинних навичок з професії відбувається у закладі, а формування складних та комплексних навичок – на конкретному виробництві, або, точніше, на конкретному робочому місці підприємства. Професійні знання та досвід в учнів набуваються, розширюються та поглиблюються під час виробничого навчання та виробничої практики [2].

Перевагами проходження практики учнів ліцею на виробництві є: високий рівень упровадження технологічних інновацій (оснащення сучасним технологічним обладнанням); готовність підприємств відрядити наставників з числа працівників для роботи з учнями в умовах виробництва; готовність до участі в коригуванні навчально-плануючої документації щодо професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах дуальної форми здобуття освіти; висока і стабільна репутація підприємств в регіоні; відкритість і готовність до діалогу, співпраці роботодавців з ЗП(ПТ)О.

Ми порівняли співвідношення кількості годин теоретичного навчання та професійно-практичної підготовки.

Таблиця 1

Професія	ДСПТО		СП(ПТ)О	
	Теорія	Практика	Теорія	Практика
Машиніст електровоза; електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту електроустаткування	35%	65%	20%	80%
Електрогазоварник; слюсар з ремонту реакторно-турбінного устаткування	36%	64%	30%	70%
Кухар; кондитер	38%	62%	30%	70%

Необхідно відмітити, що первинні навички учні здобувають в умовах навчально-виробничих майстерень, а потім виробниче навчання та виробнича практика проходять в умовах виробництва. Якщо порівняти відсоткове співвідношення професійно-практичної підготовки в умовах навчально-виробничих майстерень та лабораторіях і на виробництві, то отримуємо наступні результати:

Таблиця 2

Професія	Професійно-практична підготовка			
	ДСПТО		СП(ПТ)О	
	Майстерні	Виробництво	Майстерні	Виробництво
Машиніст електровоза; електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту електроустаткування	6%	94%	5%	95%
Електрогазоварник; слюсар з ремонту реакторно-турбінного устаткування	34%	66%	37%	62%
Кухар; кондитер	35%	65%	40%	60%

Ми готуємо кваліфікованих робітників із таких професій, для підготовки яких необхідне сучасне, дороге обладнання та устаткування. Щоб підготувати професійно мобільного робітника, затребуваного роботодавцями – замовниками кадрів, доцільно готувати його в умовах виробництва. Тому ми плідно, тісно співпрацюємо в цьому напрямі з нашими соціальними партнерами, замовниками кадрів: ПрАТ «Запорізький залізорудний комбінат»,

ВП «Запорізька атомна електростанція», ДТЕК «Запорізька ТЕС», ТОВ «Комбінат громадського харчування АЕС».

Які переваги отримують учні? Для них створюються умови для формування їхньої особистості – успішної, конкурентноспроможної, соціально адаптованої, здатної застосовувати знання, ефективно діяти в реальних життєвих ситуаціях та розв’язувати практичні проблеми.

Реалізація компетентнісного підходу в професійній (професійно-технічній) освіті через упровадження стандартів нового покоління сприяє її головній меті – підготовці кваліфікованого робітника відповідного рівня і профілю, конкурентноспроможного на ринку праці, що вільно володіє своєю професією, орієнтований у суміжних сферах діяльності, може ефективно працювати на рівні світових стандартів, готовий до постійного професіонального вдосконалення, є соціально та професійно мобільним.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні: розпорядження Каб. Міністрів України від 19.09.2018 № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>

2. Проект наказу «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-nakazu-pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-dualnu-formu-zdobuttya-profesijnoyi-profesijno-tehnicnoyi-osviti>

3. Про затвердження Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики: затв. постановою Каб. Міністрів України від 7.06.1999 № 992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992-99-%D0%BF>.

НІМЕЦЬКИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

Марк Шимановський,

старший науковий співробітник
лабораторії технологій професійного
навчання Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

Успіхи Німеччини в економіці в цілому, зокрема в освіті молоді, в її працевлаштуванні та забезпеченні зайнятості потрібно розглядати як комплексну проблему, що ґрунтується не тільки на особистій ініціативі освітян, але також і на цілеспрямованій діяльності залежних від власного громадянського суспільства державних та громадських інституцій німецької держави, визначальній ролі федеральних державних інституцій та роботодавців у реалізації дуальної системи освіти.

Німецькі спеціалісти з педагогіки та чиновники вважають, що дуальна система пропонує найкраще вирішення проблем розвитку професійних та соціальних навичок, початкової професійної та подальшої професійної освіти та підготовки, кар'єри, працевлаштування, професійної компетентності та ідентичності. Вважається, що саме завдяки дуальній системі в Німеччині найбільш низький рівень безробіття серед молоді порівняно з іншими країнами світу. Традиційно це пояснюють тим, що молодь Німеччини мотивована на досягнення високого рівня кваліфікації, однак варто зауважити, що така мотивація є результатом суттєвих зусиль як самої спільноти, так й інституцій громадянського суспільства, підприємців та держави.

Реалізуючи свою функцію підтримки освітньої системи, федеральна держава з необхідністю сприяє становленню дуальної освіти, надаючи пільги

підприємствам, які: утримуються від масових звільнень працівників, - існують суттєві пільги для підприємств, що утримуються від скорочень; регулярно створюють нові робочі місця; молоді, жінкам та інвалідам. За кожного прийнятого на роботу некваліфікованого працівника підприємству виплачується одноразова дотація; за працевлаштування осіб до 30 років надаються податкові пільги; фірми, що здійснюють професійну підготовку молоді, отримують компенсацію заробітної плати працівників, які навчаються на виробництві; субсидують компанії, які замість звільнення працівників – у період зниження ділової активності скорочують робочий час.

Варто звернути увагу на правові засади дуальної освіти в Німеччині. Центральним законом для професійного навчання в Німеччині є Закон про професійну підготовку (BBiG). Іншими важливими законами є: Кодекс ремесел (HwO, або Handwerksordnung or HwO or HandwO, Gesetz zur Ordnung des Handwerks); Постанова про навички тренерів (можна також перекласти як «Директива про придатність інструкторів, або Положення про професійну кваліфікацію інструкторів) (Ausbildereignungsverordnung – (AEVO)). Постанова про робочі місця (Verordnung über Arbeitsstätten (Arbeitsstättenverordnung – ArbStättV), Закон про зайнятість молоді, Постанова про навчання Ausbildungsordnung, Закон про дистанційне навчання (Закон про захист учасників дистанційної освіти – Gesetz zum Schutz der Teilnehmer am Fernunterricht) та інші правові документи. На підставі цих нормативних актів Федеральне міністерство економіки та енергетики (Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, коротко BMWi) спільно з Федеральним міністерством освіти і наукових досліджень (Bundesministerium für Bildung und Forschung – BMBF) приймає положення про освіту, що готуються у Федеральному інституті професійної освіти (BIBB) шляхом інтенсивного залучення представників роботодавців та працівників.

Важливим є також дослідження істотних характеристик взаємодії роботодавців і громадських організацій (профспілок). Пропозиції щодо розробки або перегляду правил навчання, надані роботодавцями і спілками,

розробляються в консенсусі роботодавців та профспілок незалежно від Федерального уряду, і тільки після узгодження розглядаються Федеральним урядом. Економічні партнери та конкуренти передбачають подальше регулювання професійної підготовки на основі їхньої тарифної автономії, зокрема самостійно визначеного розміру оплати за навчання. У деяких трудових договорах, крім цього, передбачені інші угоди, наприклад, пов'язані з тимчасовим подальшим працевлаштуванням учнів після навчання.

Визначальною є також і значущість у становленні дуальної освіти торгівельно-промислових палат – самоврядних органів економіки.

У рамках дуальної підготовки на Палати покладено здійснення громадського контролю за економікою, в тому числі й за професійним навчанням. Палати мають: здійснювати консультації та нагляд за окремими навчальними відносинами. Навчальні консультанти Палат перевіряють придатність підприємств та тренерів, а також консультують підприємства та слухачів; приймати контракти на навчання, перевіряти та реєструвати їх; організувати всю процедуру експертизи кваліфікаційних досягнень учнівської молоді, визначати терміни та призначати експертні комісії, які проводять іспити; консультувати майстрів виробничого навчання (тренерів) щодо всіх проблем, пов'язаних з підготовкою кадрів; забезпечувати використання валідних та компетентних навчальних посібників; видавати атестаційні та випускні сертифікати. Екзаменаційні комісії складаються із представників роботодавців, закладів професійної освіти та кваліфікованих працівників-експертів; створювати дорадчий орган – комісію з професійної підготовки, яка має вирішувати важливі питання професійної підготовки учнівської молоді. Комісія складається із працівників високої кваліфікації - представників підприємств і закладів професійної освіти.

Найбільшою проблемою дуальної освіти залишається недостатній зв'язок між закладами професійної (професійно-технічної) освіти та роботодавцями, які не розуміють потреб дуальної освіти й недостатньо вмотивовані для участі в неї.

Важливо зазначити, що дуальна система більш пристосована для малого та середнього бізнесу, оскільки великі корпорації – монополії – самостійно та успішно здійснюють професійну підготовку кваліфікованого робочого персоналу.

Таким чином, необхідні цілеспрямовані зусилля всього суспільства, підприємців, освітян, держаних інституцій для ефективного впровадження дуальної системи у практику професійної освіти.

ОСОБЛИВОСТІ ГРУПОВОЇ ФОРМИ РОБОТИ У ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Андрій Козак,

аспірант Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України, директор
Бурштинського торговельно-економічного
коледжу Київського національного
торговельно-економічного університету

Акценти сучасного ринку ресторанної галузі доволі швидко змінюються й диктують для сучасних закладів освіти нові стандарти підготовки трудового потенціалу. Відтак, з одного боку, очевидно, що постійно оновлювані вимоги до процесів і якості обслуговування суттєво видозмінюють потреби здобувачів освіти в опануванні системою інноваційних знань, умінь та навичок, які б забезпечили їм професійну досконалість й конкурентоздатність на ринку праці. З іншого погляду, «... сучасні реалії реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти актуалізують значення системного професійного зростання педагогічних кадрів, що зумовлює пошук оптимальних способів розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання в напрямі використання й удосконалення наявних ефективних педагогічних технологій та обґрунтування нових,

поліфункціональних методик, відповідних за змістом сучасним моделям педагогічної освіти» [2, с. 81].

Означене актуалізує потребу обґрунтування *методики формування професійної компетентності* майбутніх майстрів ресторанного обслуговування, що містить сукупність форм, методів, педагогічних прийомів, технологій навчання відповідних до завдань і змісту професійно-практичної підготовки, які б забезпечували ефективну навчально-виробничу роботу, суб'єктну взаємодію, співпрацю між майстром виробничого навчання та учнями. До переліку форм, які найбільш доцільно використовувати в професійно-практичній підготовці майбутніх майстрів ресторанного обслуговування відносимо групову/бригадну форму роботи. Особливістю такої форми роботи є об'єднання учнів у декілька груп (бригад), діяльність яких базується на принципах взаємодопомоги і співпраці та спрямована на досягнення певної навчальної мети шляхом опосередкованого її керівництва майстром виробничого навчання. В умовах організації виробничого навчання за груповою формою роботи розвиваються здатності учнів працювати в командній роботі, реалізуються принципи педагогіки партнерства й співробітництва, при яких майстер виробничого навчання залучається до роботи груп лише в тому випадку, якщо в учнів виникають труднощі і вони звертаються за допомогою.

Метою групової/бригадної форми роботи майбутніх майстрів ресторанного обслуговування є розвиток суб'єктності учня в навчально-виробничій діяльності. У цьому контексті важливо усвідомити, що відношення (ставлення) учня до процесу і результатів своєї діяльності визначається рівнем сформованості професійної мотивації до навчання, що і визначає міру досконалості у виконанні наступних етапів навчально-виробничої діяльності: визначення й усвідомлення мети діяльності, складання плану виконання роботи, вибір доцільних способів, засобів для роботи, послідовне виконання запланованих дій та оцінювання результатів роботи на рефлексивній основі.

Завдання групової/бригадної форми роботи орієнтовані на розвиток професійної компетентності та особистих якостей учня, а саме: стимулювати розвиток моральних цінностей щодо взаємного переживання за успіхи колег, за цілісний результат роботи; навчити учнів працювати в команді при виконанні практично-професійних завдань; розвивати комунікативний потенціал учнів у ситуаціях, наближених до реальних у професійній діяльності; формувати здатність до рефлексії (особистої та професійної); формувати складові професійної компетентності (ціннісно-мотиваційну, когнітивно-інноваційну, професійно-діяльнісну, особистісно-рефлексивну).

Виконання зазначених завдань здійснюється шляхом організованої взаємодії між учнями та майстром виробничого навчання й ґрунтується на основних ідеях компетентнісного, системного, суб'єктного, особистісно-розвивального, контекстного та діяльнісного підходів та принципах науковості та доступності, систематичності й послідовності, наочності, зв'язку теорії з практикою, індивідуалізації, диференціації, інноваційності, інтегративності, соціального партнерства в навчальному процесі [1, с. 92].

Практичний досвід засвідчує, що в ході виробничого навчання найбільш доцільно організовувати учнів у групи з 4-5 осіб. У цьому контексті варто враховувати, що групи створюються з урахуванням навчальних та індивідуально-психологічних можливостей учнів; до кожної групи доцільно включити учнів, які мають розвинені лідерські здібності, можуть виконувати роль помічника, консультанта, правильно розподіляти обов'язки та приймати рішення. Організація групової/бригадної роботи передбачає активність кожного учня, який у своїй діяльності керується не тільки усвідомленими навчальними мотивами, а й намагається якісно виконати поставлені перед групою завдання на основі дотримання інструкцій для кожного виду роботи.

Система контролю роботи кожного учня в групі включає: оцінювання загального результату групової роботи за критерієм її функціонування (чи виконала група поставлені завдання; чи виникали труднощі при виконанні завдань; яким чином вони були усунені); оцінювання ролі кожного учасника

групи (яка роль учня у групі; чи виконані завдання в межах своєї ролі; які складнощі виникали при виконанні конкретної роботи; яка конкретна користь учня в групі); рефлексія (що конкретного навчився учень; над чим треба працювати; яку б роль учень хотів виконувати в наступній груповій роботі).

Технологія групової роботи передбачає дотримання певного алгоритму:

- 1) вступний інструктаж та ознайомлення з інструкцією до роботи (інструктивною картою);
- 2) узгодження ролей у групі, завдань, функцій;
- 3) виконання своєї частини роботи згідно з інструкцією;
- 4) періодичне обговорення в групі ходу виконання роботи;
- 5) здійснення самооцінювання своєї діяльності, аналіз роботи групи в цілому;
- 6) визначення того, хто і яким чином буде презентувати роботу групи.

Під час організації групової діяльності майстер виробничого повинен: провести вступний інструктаж; чітко сформулювати навчально-виробничі завдання, які за змістом мають бути наближеними до реальних завдань сфери послуг, спонукати учнів до активності, до оригінальності й креативності, до пошуку нових способів дій; уважно спостерігати за перебігом навчально-виробничої діяльності учнів у групах; мотивувати й допомагати тим учням, у яких виникають певні труднощі в роботі тощо.

Отже, перевагами застосування групової/бригадної форми роботи в професійно-практичній підготовці майбутніх майстрів ресторанного обслуговування визначаємо:

- високу результативність у формуванні практичних умінь та навичок майбутніх майстрів ресторанного обслуговування, що досягається шляхом забезпечення активності кожного окремого учня завдяки спеціально організованій взаємодії в мікрогрупі;

- збільшення обсягу виконаної роботи за певний час завдяки добору посильних для кожного учня й групи практичних завдань, рівень складності яких відповідає розвитку їхніх здібностей та співвідноситься з індивідуально-психологічними якостями;

– формування ключових компетентностей майбутніх майстрів ресторанного обслуговування, а саме: здатність до співпраці, здатність до планування, здатність до конструктивної комунікації, міжособистісної взаємодії, здатність приймати рішення, нести відповідальність за свою роботу, здатність до самоорганізації, самоконтролю тощо.

Список використаних джерел:

1. Козак А.Р. Модель формування професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування. *Освітній простір України*. 2019. Вип. 14. С. 87–96.
2. Kravets S.A. Technology for developing professional competencă of vocational training teachers. *Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy collection of researches*. 2019. N19. P. 80–85.

РОЗДІЛ 7. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ПРОЕКТАМИ В ГАЛУЗІ ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Наталія Баланюк,

викладач правових дисциплін
ДПТНЗ «Шосткинське ВПУ»,
кандидат юридичних наук

Дефінітивне поняття «прєкт» останнім часом активно увійшло до освітньої галузі. Одночасно дане поняття виступає: а) в якості достатньо ефективного методу навчання здобувачів освіти, студентів; б) у вигляді формату організації модернізаційного та інноваційного освітнього середовища навчального закладу і регіональної системи освіти в цілому.

Науково-педагогічні підходи в галузі проектного менеджменту протягом тривалого часу у своїх роботах досліджували наступні вітчизняні та зарубіжні теоретики та практики: Воропаєв В., Єрмаков І., Підласий І., Поздняков В., Шапіро В. та ін. На превеликий жаль дана тематика (управління освітніми проектами) залишається малодослідженою, так як проектний менеджмент тривалий час належав до бізнес-сфери виробництва.

Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців зумовлюють необхідність використання нових сучасних педагогічних технологій. На зміну пасивному учню в галузі професійно-технічної освіти приходить учень як активний суб'єкт, який здобуває знання із подальшим результативним впровадженням їх у своїй практичній діяльності. Сучасний педагог являється не єдиним, основним джерелом знань – він об'єднує організаторські здібності, являючись своєрідним модератором пізнавальної діяльності.

Як вказують дослідження та статистичні дані, метод проектів виявляється одним з найбільш ефективним, оскільки здобувач освіти, працюючи над проектом, проходить наступні стадії: планування; аналіз; синтез; активна діяльність. Проективний метод надає широкі можливості застосовувати не лише індивідуальну самостійну роботу учнів, а й групову, одночасно надаючи змогу набувати комунікативних навичок та вмінь.

У свою чергу, педагог має бути ознайомлений із основними вимогами, що висуває проектна робота до її організації, а саме:

- наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання);
- практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
- самостійна (індивідуальна, парна, групово) діяльність учнів;
- структурування змістової частини проекту;
- використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають із неї, висунення гіпотези їхнього вирішення, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коректування, висновки.

Сучасна педагогіка розрізняє наступні типи проектів [1, с. 80]:

- дослідницькі: в основі проекту знаходиться дослідження певних явищ та процесів;
- творчі: спільне створення художніх творів, видовищних заходів тощо;
- ігрові (імітаційні): в яких учасники проекту виконують визначені ролі;
- інформаційні: збір та аналіз інформації про певний об'єкт;
- практичні: безпосереднє впровадження у практику.

За характером контактів проекти поділяються на внутрішні та міжнародні. Внутрішніми називають проекти, організовані або всередині одного навчального закладу або між навчальними закладами, навчальними групами всередині регіону, країни. У міжнародних проектах беруть участь

представники різних країн, для їхньої реалізації можна застосовувати засоби інформаційних технологій [2, с. 101-102].

За кількістю учасників проекти поділяються на особистісні, парні та групові.

За тривалістю проведення проекти розрізняють короткодючі (кілька уроків із програми одного предмета), середньої тривалості (від тижня до місяця), довготривалі (кілька місяців).

На практиці частіше доводиться мати справу зі змішаними типами проектів.

Проектна робота сприяє вихованню толерантності і комунікативності, адже передбачає роботу у групах, у парах, вимагає співробітництва учнів різного віку. Ця робота формує критичне та творче мислення здобувачів освіти, а отже, відповідає основному завданню освіти – вихованню соціально активної особистості, здатної до самовдосконалення.

Таким чином, проективна методика в закладах професійно-технічної освіти насправді являється сучасною педагогічною технологією, запровадження якої створює умови для багатогранного розвитку «покоління «Z»» у процесі організаційної діяльності.

Отже, суть проектної роботи – здійснювати стимулювання інтересів здобувачів освіти до певної проблематики, що передбачає володіння визначеною сукупністю певних знань, та, через проектну діяльність, основною метою якої являється розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне запровадження сформованих знань: від теорії до практики, із одночасним гармонійним поєднанням академічних знань із прагматичними, забезпечуючи відповідний їх баланс на кожному етапі навчання.

Список використаних джерел:

1. Підласий І.Т. Діагностика та експертиза педагогічних проектів: навч. посіб. Київ: Україна, 1998. 343 с.

2. Головка М.В. Загальні тенденції та психолого-педагогічні проблеми запровадження сучасних технологій навчання. *Нові технології навчання*: наук.-метод.зб. Київ, 2001. Вип. 30.

ІМІТАЦІЙНО-ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Олександр Радкевич,

старший науковий співробітник науково-організаційного відділу, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат юридичних наук

За умов підвищення вимог до професіоналізму керівників, викладачів, майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти зумовлюється необхідність їхнього професійного розвитку, суть якого виявляється як на рівні змісту, так і видів професійно-педагогічної діяльності [3]. З огляду на це зростає значущість підвищення рівня їхньої правової культури із застосуванням сучасних форм імітаційно-ігрового навчання. Різновидом імітаційних ігор є педагогічна гра, що характеризується активною діяльністю педагогічних працівників закладів професійної освіти під час моделювання професійних і, зокрема, професійно-правових ситуацій, що реалізуються в освітній діяльності.

У підвищенні кваліфікації педагогічних працівників найчастіше застосовують такі види педагогічних ігор: *ділова гра; рольова гра; ігрове проектування; аналіз конкретних ситуацій; розв'язок професійних задач та виконання імітаційних вправ* тощо. Нині популярними є такі форми імітаційно-ігрового навчання: *мозковий штурм, «Брейн-ринг», аналіз інцидентів* та ін., які, зазвичай, є складниками педагогічної гри.

Для досягнення цілей імітаційно-ігрового навчання педагогічних працівників закладів професійної освіти (далі учасники гри), необхідно, щоб розроблення і проведення педагогічних ігор, в основі яких реалізується імітаційно-ігрова діяльність, базувалося на положеннях загальнодидактичних і специфічних принципів [1], до яких ми відносимо:

– *принцип активності*, який є основним в імітаційно-ігровій діяльності і передбачає активний прояв інтелектуальних, а інколи й фізичних зусиль учасників заняття. Оскільки педагогічні ігри є класичним способом навчання дією [2], то саме ця їх особливість сприяє введенню в обіг поняття «активне навчання»;

– *принцип проблемності* у педагогічній грі відображає закономірності, зміни структури змісту навчального матеріалу та поєднання методів навчання на основі логіко-пізнавальних суперечностей; важливим підґрунтям реалізації принципу проблемності імітаційно-ігрової діяльності є проблемна ситуація – психічний стан учасників гри, що виникає внаслідок неможливості розв'язати задачу засобами наявних знань, умінь, навичок; розв'язується проблемна ситуація засобами пошукової діяльності, результатом якої є нові знання, уміння (закономірності, факти, поняття, принципи, правила, технології, методи);

– *принцип результативності*, відповідно до якого будь-яка педагогічна гра має завершуватися результатом, натомість результати педагогічних ігор мають бути «посередині» між досягненням дидактичних та ігрових цілей. Тобто педагогічна гра має бути цікавою учасникам гри, оскільки використовує потенціал ігрової діяльності, а також дидактично результативною;

– *принцип змагальності та суперництва* характеризується тим, що теж заснований на результативності імітаційно-ігрової діяльності: без змагання – не буває гри. Адже змагання спонукає до активної самостійної діяльності і мобілізує весь інтелектуально-творчий потенціал учасників педагогічної гри;

– *принцип емоційності* відображає захоплюючі, цікаві прояви імітаційно-ігрової діяльності, що сильно позначається на емоційному стані учасників педагогічної гри, а також значно посилює пізнавальний інтерес і пізнавальну активність суб'єктів освітнього процесу;

– *принцип виконання ролей* засновано на моделюванні імітаційно-ігрової діяльності педагогічних працівників (наприклад, професійно-правової) і відображає явища рольової імітації та імпровізації. Дотримання вимог положень означеного принципу дає змогу під час педагогічної гри моделювати майбутню професійну діяльність, залучати учасників гри до розв'язання зімітованих професійно-правових ситуацій;

– *принцип достовірності та повторюваності* виявляється у тому, що під час педагогічних ігор учасниками гри розглядаються професійно-правові ситуації, що передбачають реальні моделі імітаційно-ігрової діяльності (з минулого досвіду та перспектив майбутніх обставин);

– *принцип «негативного досвіду»* є вкрай важливим результатом педагогічної гри. Йдеться про те, що учасники педагогічної гри мають здійснювати такі дії, які вони згодом будуть виконувати в реальних умовах професійно-педагогічної діяльності. При цьому можуть допускатися помилки, неточності, огріхи, які учасники гри вчаться долати, виправляти, запобігати.

Отже, у розвитку правової культури викладачів, майстрів виробничого навчання та інших працівників закладів професійної освіти важливе значення має залучення їх у міжкурсний період підвищення кваліфікації до моделювання та розв'язання імітаційно-ігрових задач, зокрема *професійно-правових ситуацій*. Це позитивно позначається на підвищенні якості їхньої професійно-педагогічної діяльності та правового виховання майбутніх кваліфікованих робітників як національно свідомих громадян країни.

Список використаних джерел

1. Арстанов М.Ж., Пидкасистый П.И., Хайдаров Ж.С. Проблемно-модульное обучение. Алма-Ата: МЕКТЕП, 1980. 207 с.

2. Смолкин А.М. Методы активного обучения: науч.-метод. пособие. М.: Высшая школа, 1991. 176 с.

3. Радкевич О. Сучасні принципи розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти. *Colloquium-journal.org*. 2020. URL: <http://www.colloquium-journal.org/wp-content/uploads/2020/03/colloquium-journal-658-chast-4.pdf> (accessed: 24.03.2020).

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРОГРЕСИВНИХ ІДЕЙ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕХНІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ В УКРАЇНІ

Владислав Белан,

аспірант лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Порівнюючи системи підготовки вчителів професійних технічних предметів у Польщі і викладачів професійно-орієнтованих дисциплін в Україні в 1990-ті роки, тобто в період їх реформування та реорганізації, варто вказати на суттєве оновлення змісту вищої освіти в обох країнах, яке відображено в навчальних планах цього періоду. На технічних факультетах університетів, у т.ч. педагогічних, Республіки Польщі й України значно збільшено час на вивчення предметів за вибором, введено нові навчальні курси, поліпшено гуманітарну підготовку студентів.

У свою чергу, в Україні використовують певні організаційно-педагогічні умови для практичної реалізації ідей польського і європейського досвіду в сфері вищої та професійної технічної освіти. Станом на теперішній час деякі з них повністю сформовані, а деякі потребують уточнення та вдосконалення [1].

Серед умов, які наразі або знаходяться на стадії створення, або потребують певного вдосконалення, варто відмітити такі: активізація професійної орієнтації молоді в бік вибору професій і спеціальностей

технічного спрямування; формування готовності викладачів і студентів технічних закладів вищої освіти до впровадження у навчальний процес сучасних інформаційних технологій та новітніх методик навчання; прагнення до інтеграції в європейське освітнє та економічне середовище та визнання необхідності адаптації вітчизняної професійної (професійно-технічної) і вищої освіти до нових потреб ринкової економіки; підвищення рівня матеріально-технічного та інформаційного забезпечення навчального процесу в закладах вищої технічної освіти; запровадження сучасних (подібних до європейських) управлінських й організаційно-економічних механізмів функціонування системи професійної підготовки фахівців із технічних спеціальностей.

Крім того, процес інформатизації вищої освіти в Україні виявив цілий комплекс споріднених проблем, серед яких головною є відсутність єдиного підходу в обґрунтуванні і формуванні напрямів застосування інформаційно-комп'ютерних технологій для вдосконалення системотворчих елементів освітньої діяльності в закладах вищої освіти. Це виражається в наступному: недостатній рівень врахування можливостей використання сучасних інформаційних технологій при визначенні змісту освітніх програм і структури державних освітніх стандартів за напрямами і спеціальностями вищої і післядипломної освіти; недостатнє й несистемне використання сучасних інформаційних технологій під час удосконалення освітніх програм; нерозвиненість форм застосування інформаційних технологій в управлінні освітою на місцевому і регіональному рівнях; невідповідність діючих у галузі інформатизації освіти міжуніверситетських науково-технічних програм основним положенням Концепції інформатизації сфери освіти України; невідповідність у багатьох випадках вимог державних освітніх стандартів до змісту вищої освіти сучасним проблемам використання інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності студента; недосконалість нормативно-правового забезпечення використання інформаційних технологій в освіті, особливо дистанційних форм навчання; відсутність ефективної системи перепідготовки і підвищення кваліфікації керівних кадрів і

професорсько-викладацького складу щодо використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у закладах вищої освіти [2].

Систему підготовки фахівців у цих закладах в Україні спрямовано на вивчення гуманітарних наук і, як наслідок, не задовольняє потреби ринку праці в інженерних і технічних кадрах. Відповідно до рейтингу країн світу за рівнем розвитку ІКТ (індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в країнах світу – ICT Development Index), наша держава займає 79-те місце з-поміж інших країн світу станом на 2017 р. [3]

Розвиток дистанційної освіти в Україні розпочався значно пізніше, ніж у країнах Європейського Союзу, і здійснювався за умов відсутності відповідної правової бази, низького рівня інформатизації українського суспільства, незначної кількості оснащення комп'ютерною технікою навчальних закладів, відсутності спеціалізованих методик навчання та педагогів-фахівців у галузі дистанційної освіти.

Сьогодні теоретичні, практичні та соціальні аспекти дистанційної освіти і навчання в нашій країні також розроблені недостатньо, кількість наукових організацій та закладів вищої освіти, які активно розробляють або використовують відповідні курси дистанційного навчання, досить незначна.

Крім того, вагомою проблемою є низька пропускну спроможність електронної мережі під час навчальних чи екзаменаційних телеконференцій. Від цього, насамперед, страждають студенти, які навчаються за дистанційною формою навчання у невеликих населених пунктах, яким найбільше підходить саме така форма навчання через географічну віддаленість від наукових осередків [4].

Серед важливих недоліків дистанційної форми навчання в Україні варто також виділити недостатній безпосередній контакт між персональним викладачем і студентом дистанційної форми навчання через велику професійну завантаженість вітчизняних педагогів.

Студенти польських дистанційних курсів можуть отримувати відповіді на свої листи вже через кілька годин. В Україні склалася протилежна ситуація:

бажаючих отримати дистанційну освіту в нас багато, а досвідчених викладачів, обізнаних із новітніми технологіями дистанційного спілкування, обмаль.

Варто відмітити, що створення Українського центру дистанційної освіти на основі НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського» дало можливість проводити в Україні курси для викладачів закладів вищої освіти і розроблювачів дистанційних курсів. Проте їх кількість є недостатньою [5].

Список використаних джерел:

1. Сорока Т.П. Система освіти у вищих навчальних закладах країн – учасниць Болонського процесу: окремі аспекти. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*. 2008. Вип. XXI, ч. 1: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» / Горлів. держ. пед. ін-т інозем. мов, 8–9 жовт. 2008 р. Івано-Франківськ, 2008. С. 316–322.
2. Ніколаєнко С. Якість вищої освіти в Україні: погляд у майбутнє. *Вища школа*. 2006. № 2. С. 3–22.
3. ICT Development Index. URL: <https://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2017/index.html>
4. Blended learning-przyszłość polskiej edukacji. URL: <http://www.edulider.pl/edukacja/blended-learning-przyszlosc-polskiej-edukacji>.
5. До дистанційної освіти в європейському розумінні ми поки що не дійшли. *Освіта України*. 2005. 18 лютого. №14.

СУЧАСНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Лідія Гуменна,

молодший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

На основі теоретичного аналізу змін, які відбуваються в сучасному соціально-економічному і культурному житті країн у зв'язку з глобалізацією, виокремлені основні чинники впливу на організацію вітчизняної системи

професійної освіти. Розкрито значення управлінської функції “організація” в період реформування сучасної системи професійно-технічної освіти.

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні в умовах глобалізації економічної діяльності, зумовлюють необхідність модернізації системи професійного навчання на основі прискореного впровадження інновацій, підвищення рівня адаптації кваліфікованих робітників до запитів і вимог динамічно змінного світу праці. Актуальність викладеного пояснюється тим, що Україна потерпає від серйозного дефіциту кваліфікованого трудового потенціалу більше, ніж будь-яка інша країна з перехідною економікою у Східній Європі та колишньому Радянському Союзі. Близько 20% підприємств в Україні вважають однією з основних перешкод для свого функціонування та розвитку недостатній рівень професійних знань і навичок, наявних на ринку праці робітників.

Динамічний розвиток в технологічному напрямі й розвиток нових видів послуг актуалізовує необхідність зміни навичок, якими мають володіти кваліфіковані робітники підприємств. Свідченням цього є визнання третинною опитаних робітників причин швидкого старіння знань – впровадження технічних новацій. Особливого значення надається ефективним технологіям – енерго-ресурсозберігаючим, наукоємним і екологічно чистим.

Аналіз і узагальнення надбаного за останнє десятиліття досвіду створює методологічну основу для вироблення основних напрямів модернізації та розвитку професійно-технічної освіти. Визначення основних напрямів розвитку системи професійно-технічної освіти й механізмів їх реалізації має бути забезпечене нормативно-правовою базою, достатнім фінансуванням та опиратися на стратегічні прогнози.

Якісний розвиток професійної освіти в Україні визначатимуть такі чинники: демографічні зміни, зростання пропозиції робочої сили, порівняно з попитом, поглиблення суперечностей між зростанням попиту на кваліфікованих робітників зі сфери виробництва, впровадження у виробничий процес нової техніки, новітніх технологій і матеріалів, підвищення вимог

роботодавців до рівня компетентності робітників, зростання ролі соціального партнерства.

Світовою практикою напрацьовано три типи стратегій інноваційного розвитку: стратегія перенесення (використання зарубіжного науково-технічного потенціалу та перенесення його досягнень на терени власної економіки), стратегія запозичення (освоєння виробництва високотехнологічної продукції, що вже вироблялася в інших країнах, шляхом використання власної дешевої робочої сили та наявного науково-технічного потенціалу), стратегія нарощування (використання власного науковотехнічного потенціалу, залучення іноземних вчених і конструкторів). В Україні переважають ознаки першого та, частково, другого типу інноваційного розвитку.

Чинники являють собою ті загальні, глибинні, тісні зв'язки й тенденції, які визначають розвиток професійної (професійно-технічної) освіти країни та її місце в міжнародному розподілі. Чинниками – причинами для розвитку професійної (професійно-технічної) освіти є: інтенсивний пошук нових моделей розвитку освіти; нетрадиційні підходи до їх впровадження на основі інформаційних і телекомунікаційних технологій; взаємозв'язок освітніх систем, що розвиваються на різних континентах; взаємне визнання освітянського продукту – конкретної людини, підготовленої до активної високопрофесійної діяльності в різних галузях промислового, сільськогосподарського виробництва і сфери послуг; динамічні зміни в умовах інформаційно-технологічного суспільства; вимоги ринку праці до компетентності фахівців, їхньої швидкої професійної адаптації; необхідність постійного навчання, підвищення кваліфікаційного рівня; зниження престижності професійної освіти в суспільстві через: відсутність інвестицій у модернізацію системи професійної освіти; невідповідність між попитом і пропозицією, якістю підготовки кадрів і потребами ринку праці у професійних кваліфікаціях; недосконалість системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування молоді і дорослих.

Сучасний етап розвитку освіти характеризується такими процесами, які глобалізація, стандартизація, децентралізація, інформатизація, входження в ринкове середовище. Загальновизнано, що освіта стає пріоритетом в усьому світі. Її розвиток і стан визначають майбутнє кожної країни – бути їй в центрі цивілізації чи залишатися на периферії. Про важливість розв'язання освітянських проблем свідчить той факт, що дане питання було винесене на порядок денний саміту групи найбільш розвинених країн світу (2006 рік, Санкт Петербург). За оцінками ООН, ключем до нової глобальної економіки є освіта від початкової школи до безперервного навчання впродовж усього життя.

Здійснений нами порівняльний аналіз шляхів реформування професійно-технічної освіти в зарубіжних країнах свідчить про те, що однією з характерних рис сучасного розвитку освіти із середини минулого століття є процес децентралізації національних освітніх систем.

Встановлено, що процес розвитку професійної (професійно-технічної) освіти перебуває під впливом багатьох чинників. До зовнішніх чинників можна насамперед віднести: 1. Політичні, економічні та соціально-демографічні, які принципово змінили вимоги споживачів – працедавців, а також студентів як майбутніх працівників – до структури підготовки кадрів у системі професійно-технічної освіти. 2. Скорочення бюджетного фінансування, що зумовило зміну структури й механізму фінансування системи професійно-технічної освіти, пошук шляхів підвищення ефективності витратків. Серед найважливіших внутрішніх чинників можна виділити: 1. Діяльність органів управління освітою різних рівнів з реформування системи професійно-технічної освіти з метою приведення її у відповідність до сучасних соціально-економічних умов. 2. Спроби пристосування самих навчальних закладів професійно-технічної освіти до сучасних тенденцій розвитку освіти.

Найважливішою проблемою для системи професійно-технічної освіти в умовах затяжної економічної кризи стало скорочення її фінансування.

Основним джерелом її фінансування є кошти з Державного бюджету. Незадовільне фінансування є одним із чинників, що створюють кризові ситуації в системі професійно-технічної освіти. У зв'язку з цим, останніми роками значно активізувалася діяльність професійно-технічних закладів щодо отримання позабюджетних коштів.

До основних чинників впливу на організацію професійної освіти в Україні (професійно-технічної зокрема) в умовах глобалізації належать: «розмиття» кордонів національно-державної освіти, що активізує інтеграцію, інтернаціоналізацію, диференціацію робочої сили, рівень освіти якої має постійно зростати; стандартизація, децентралізація, що вимагає законодавчого забезпечення на всіх рівнях управління; інформатизація навчально-виховного процесу і системи управління (зокрема, створення електронного урядування); входження в ринкове середовище, що вимагає високої якості професійної підготовки кадрового потенціалу всіх освітніх рівнів відповідно до вимог споживача освітніх послуг і роботодавця. Усі ці чинники вимагають не тільки змін у структурі управління професійною освітою в Україні, але й наповнення новим змістом діяльності всіх її структурних підрозділів.

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Олександр Гурба,

директор ДПТНЗ «Шосткинське ВПУ»

На сьогодні, за умов активних ринкових перетворень, орієнтації суспільно-економічного життя на прискоренні швидкості науково-технологічного прогресу, на нашу думку, проектний менеджмент здатний у значному обсязі забезпечити процеси сталого інноваційного розвитку професійної освітньої установи. Поступово він набуває статусу «новітньої філософії» управлінської діяльності. Однак слід наголосити на існуванні певної різниці між проектним менеджментом, що використовується в бізнесі,

та проєктним менеджментом, що застосовується в освіті. Передусім, варто проаналізувати його мету. У бізнесі саме зовнішній замовник здійснює замовлення зі створення та запровадження того чи іншого проєкту, а в сфері освіти таким замовником є безпосередньо керівник професійної освітньої організації (в нашому випадку) та сам педагогічний колектив. По-друге, вирішальну роль відіграє мотиваційний аспект. Запровадження інноваційних проєктів у бізнесі здійснюється через підпорядкування зовнішнім мотиваційним факторам, а в освітньому середовищі, навпаки, – внутрішнім. Детальніше зазначено в табл. 1.

Таблиця 1

Відмінності між проєктним менеджментом у бізнесі та в галузі освіти

Бізнес (комерція, прибуткові проєкти, підприємництво)	Освітня галузь (новаторство, ідеї)
Вертикальна (ієрархічна) модель розташування	Інструмент забезпечення інноваційної насиченості життєдіяльності освітньої установи
Конкурентоспроможність, орієнтація на запити замовника	Включення мотиваційної складової суб'єктів освітнього процесу під час професійної освітньої діяльності
Контроль над якістю та показниками проєкту	Модернізаційний розвиток навчальної установи
Державні стандарти, терміни, умови, технології	Конкурентоспроможність закладу на ринку освітніх послуг та ринку праці

Проєктний менеджмент (англ. Project Management) – процес управління командою, ресурсами проєкту за допомогою спеціальних методів та прийомів з метою успішного досягнення поставленої мети. Класично найважливішими параметрами у процесі управління проєктом вважають виконання роботи в заданих обсягах, вчасно і в межах виділених коштів [1].

Ключовим поняттям у проєктному менеджменті посідає дефініція «проєкт» (рис. 1.).

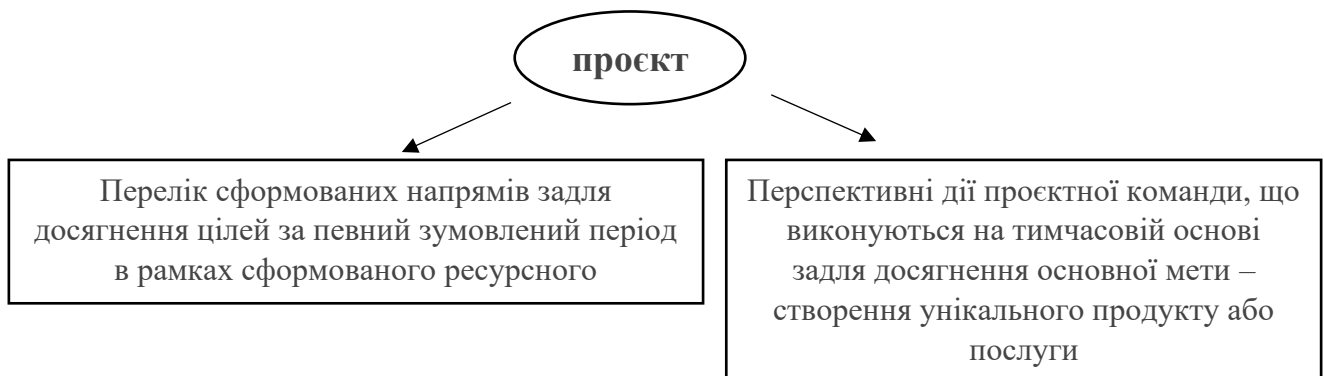

Рис. 1. Розшифровка дефініції «проект»

Варто підкреслити, що підвищити рівень успішності у професійній освітній організації в якості проектно та інноваційно орієнтованої ймовірно за умов запровадження технологічно якісного проектного менеджменту. У чому ж полягає унікальність управлінської інноваційної діяльності завдяки запровадженню технології проектного менеджменту? Зазначена діяльність організовується через проектну спільну командну роботу. Відмінність даної діяльності від традиційної, що орієнтована на процес, полягає у одноразовому вивченні, тому що можна один раз вивчити виконання операцій і потім щоразу їх повторювати, а в діяльності, що організована як проектна, управлінські дії будуть щоразу іншими. Таку діяльність можна назвати модернізаційною або інноваційною. Запровадження технології проектного інноваційного менеджменту потребує регулярного змінення змістовних характеристик, запровадження додаткових кваліфікаційних характеристик, знань, навичок, способів і методів, а також засобів з метою задоволення або перевищення потреб і бажань зацікавлених осіб (замовника) проекту.

Найважливішою складовою для успіху інноваційного проекту в галузі професійно-технічної освіти являється ефективний менеджмент. Проекти запрограмовані на успішність лише у тому разі, коли певні професіонали та їх керівники докладають відповідних зусиль. Мета – передача компетентнісних якостей у сфері менеджменту й управління для керування в проектах. Варто чітко окреслювати вимоги до керівників проектних інноваційних продуктів і винаходити у своїх ресурсах індивідуальний потенціал лідера.

До найважливіших складових проєкту віднесемо чітку орієнтацію на результативність заходів, необхідність їх досягнення протягом чітко визначеного проміжку часу за умов обмеженості ресурсного забезпечення. Проєктний менеджмент для керівника професійно-технічного навчального закладу являється фундаментом із чіткого планування заходів, а саме: вибудовування структури проєкту таким чином, щоб вона була структурованою та ясною; ефективно й умотивовано організовувати кооперацію проєктної команди; включати зміни, що відбуваються як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі, в процес розвитку освітньої організації.

Отже, застосовуючи методи проєктного менеджменту, конкурентоспроможність даного професійно-технічного навчального закладу підвищується в рази. Відповідний підхід сприятиме модернізаційним новаціям в освітній галузі у мінливому навколишньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Артюшина М.В. Інноваційна діяльність у професійно-технічній освіті: поняття, підходи, технології. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2014. № 37. С. 133–137.

СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ТУРЕЧЧИНІ

Махира Малишева,
аспірант Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України

Орієнтація системи професійної освіти Туреччини на досягнення європейських стандартів якості підготовки висококваліфікованих робітників для усіх галузей виробництва зумовлює потребу створення нових механізмів співпраці закладів професійної освіти із підприємствами, що надають послуги у туристичній галузі. Система туристичної професійної освіти орієнтована на

реалізацію програми Європейського союзу щодо безперервного навчання й досягнення взаємного зближення та взаємодії із соціальними партнерами [4]. Разом з тим, на практичному рівні сьогодні суттєво збільшується пряма взаємодія між закладами професійної освіти Туреччини з країнами ЄС у рамках виконання спеціальних програм співробітництва, серед яких: Програма ТЕМПУС (TEMPUS) – орієнтована на посилення співробітництва між закладами педагогічної освіти; програма «Навчання упродовж життя» (Life Long Learning Programme) – сприяє різкому зростанню співробітництва в освіті й розвитку його нової якості [3, с. 24-25]; участь Туреччини у Туринському процесі (Torino process) – наближує систему професійної освіти до найвищих показників аналітичної рамки звітності за відповідними критеріями та ін.

Наявні та перспективні результати міжнародних проектів та національних програм передбачають зміну механізмів соціальної взаємодії між закладами професійної освіти туристичної галузі у Туреччині та підприємствами-замовниками кадрів, які надають робочі місця для проходження учнями практики та забезпечують майбутнє працевлаштування випускників. Ми поділяємо погляди науковців щодо значення соціального партнерства у системі освіти – «налагоджувати партнерство з різними соціальними інституціями є показником якості організації навчально-виховного процесу в освітніх закладах» [1, с. 613] і розуміємо, що соціальна взаємодія між ними передбачає вирішення освітянських щодо змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та забезпечує реалізацію ринково-економічних реформ, спрямованих на розвиток національної економіки.

Головна мета співпраці закладів професійної освіти у Туреччині та підприємств полягає в тому, щоб учні отримали повну якісну освіту та, водночас, були підготовлені до професійної діяльності. Програма співпраці за таким напрямом ґрунтується на розподіленні відповідальності між партнерами, використанні наявних ресурсів на відповідному рівні, наданні

допомоги молоді і суспільству у розширенні можливостей для освіти [4]. Основними цілями співпраці закладів професійної освіти і туристичних підприємств є: зробити навчання більш змістовним та функціональним, заповнити розрив між теорією та практикою, пов'язати аудиторну роботу з реальними умовами праці; забезпечити отримання загальних та спеціальних навичок роботи, знань, а також необхідних характеристик для професійної поведінки; забезпечити необхідні можливості координації навчального закладу та робочого місця; зміцнити формальне професійне навчання шляхом створення можливостей для професійної освіти у приватному та діловому секторах; забезпечити економічні можливості для студентів, які не можуть продовжувати свою освіту з економічних причин; полегшити перехід від навчання до робочого життя із метою використання наявних можливостей та ресурсів суспільства та туристичної галузі; розширити сфери надання освітніх послуг загальноосвітніми та професійно-технічними навчальними закладами.

На сьогодні між закладами професійної освіти та підприємствами сфери туризму у Туреччині існують певні труднощі у межах співпраці, що спричинено: сезонністю роботи у туристичній сфері; наявністю недостатньої кількості кваліфікованого персоналу на підприємствах для організації якісної практики; недостатністю соціальних прав і привілеїв для працівників; низькою заробітною платою, ненормованим робочим днем, ризиками втратити робочих місць через зменшення обсягів бізнесу тощо.

Для вирішення цих питань і удосконалення механізмів співпраці закладів професійної освіти та підприємствами сфери туризму у Туреччині доцільно використовувати український досвід реалізації концепції державно-приватного партнерства, що передбачає об'єднання зусиль з підприємствами та організаціями у напрямку системного, конструктивного та взаємовигідного співробітництва для забезпечення високої якості професійної підготовки кадрів, залучення додаткових ресурсів для розвитку професійної освіти та її орієнтації на сучасні технічні й технологічні умови [1].

Список використаних джерел:

1. Державно-приватне партнерство. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/derzhavno-privatne-partnerstvo>.
2. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Післядипломна освіта в умовах євроінтеграції: сутність, зміст, технології, готовність до змін / за наук. ред. Л.П. Пуховської. Київ: Педагогічна думка, 2012. 225 с.
4. Gürol M. Okul-sanayi işbirliği, Pegem Yayınevi, Ankara. 1997. 58 p.
5. The EVive Project: European Values in Vocational Education. EVive. Lifelong Learning Programme. URL: <http://evive.eduproject.eu/sample-page/>

СУЧАСНІ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД

Олена Загіка,

директор Вищого професійного
училища № 25 м. Хмельницького,
кандидат педагогічних наук

Упровадження реформи децентралізації в Україні, динамічні соціально-економічні зрушення зумовлюють зміни як на ринку праці, так і в освітньому середовищі нашої держави, відбувається трансформація системи професійної освіти, впроваджуються нові стратегії її розвитку.

Особливої актуальності в цих умовах набуває пошук сучасних форм управління конкурентоспроможністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти, який функціонує одночасно на ринку освітніх послуг і ринку праці. Процес виявлення та задоволення освітніх потреб споживачів через пропозицію освітніх послуг передбачає комплексно-системний підхід до вивчення тенденцій розвитку економіки і ринку праці, потреб та інтересів учасників ринкової взаємодії, має ґрунтуватись на ідеях маркетингового управління.

Релевантність освітньої пропозиції вимогам ринку праці потребує налагодження механізмів співпраці між закладом професійної (професійно-технічної) освіти і роботодавцями, адаптації навчального контенту й забезпечення якості освіти, пошуку ефективних підходів в управлінській діяльності, зокрема, удосконалення системи формування професійної компетентності сучасного керівника закладу професійної (професійно-технічної) освіти, важливою складовою якої має стати здатність до прогресивного, аналітичного й перспективного мислення, пошуку та впровадження новацій в процес надання освітніх послуг.

Отже, для забезпечення адаптації освітньої пропозиції до потреб ринку праці очевидними є передумови впровадження сучасних інформаційно-аналітичних інструментів ефективного планування і управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти.

Українськими науковцями та практиками досліджено та обґрунтовано принципи, методи та інструменти моніторингових досліджень, покладених в основу адаптаційних процесів, взаємоузгодження дій сторін-партнерів. Основні ідеї впровадження механізмів моніторингу, кращого регулювання та забезпечення якості професійної освіти, підготовки кадрів відповідно до поточних і перспективних потреб ринку праці також висвітлено у Концепції реформування професійної освіти України «Сучасна професійна освіта» (2018), у Звіті в рамках проекту U-LEAD with Europe Ukraine Local Empowerment, Accountability and Development Program (2018).

Важливим та значущим складником конкурентоздатності закладу професійної освіти в умовах динамічних змін зовнішнього середовища, розвитку техніки та технологій, запитів та вимог роботодавців є адаптивність керівників закладів освіти, синтез когнітивного, предметно-практичного та особистісного досвіду. В умовах ринкового середовища маркетингова компетентність керівника є чинником конкурентоздатності закладу освіти, наслідком самоорганізації та узагальнення діяльнісного та особистісного досвіду. У цьому контексті доцільним і виправданим вбачаємо застосування

методологічних засад маркетингового підходу, що забезпечує пріоритет розвитку суб'єктів діяльності і здійснюється за допомогою системно-аналітичних інструментів моніторингу, комунікації й самоорганізації та передбачає взаємодію суб'єктів ринку праці, освітніх послуг, соціальних партнерів, громадськості у процесі визначенні мети, планів, програм навчання, стратегій розвитку закладу освіти. Ці процеси спрямовуються на досягнення спільної мети, підвалинами якої є вимоги зовнішнього середовища (людини, організації тощо) і врахування реальної ситуації. Саме на основі маркетингового підходу уможливується взаємоузгодження суб'єктів ринків праці та освітніх послуг, що забезпечує підвищення рівня конкурентоспроможності закладу професійної освіти.

В основу методики маркетингового управління конкурентоздатністю закладу освіти на ринку освітніх послуг науковцями та дослідниками покладено ідею про цілісність механізмів прогнозування та планування маркетингових досліджень у ЗП(ПТ)О, підґрунтям яких є певний цикл дій, що базується на аналізі факторів внутрішнього (ресурси) та зовнішнього середовища (загрози і можливості) закладу освіти, розробці й упровадженні маркетингової інформаційної системи, інструментів комунікаційного впливу тощо.

Таким чином, ефективна діяльність ЗП(ПТ)О щодо формування освітньої пропозиції в умовах ринкової економіки передбачає впровадження маркетингового управління ЗП(ПТ)О, в основу якого покладено системне розв'язання завдань закладу освіти, забезпечення його конкурентоспроможності на засадах маркетингового підходу (моніторингові дослідження, комунікація суб'єктів ринку та координація дій). Такий підхід забезпечить необхідні зміни у новітніх стратегіях управління процесом підготовки кваліфікованих робітників, їх адаптації до вимог роботодавців в умовах гнучкої кон'юнктури ринку праці, створення професійно зорієнтованого освітнього середовища та формування якісного змістовного контенту для максимальної реалізації природного потенціалу здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Загіка О.О. Адаптивно-компетентнісний підхід до професійної підготовки кваліфікованих робочих кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Адаптивне управління в освіті: професійні та громадсько активні школи*: колективна монографія / за заг. та наук. ред. Г.В. Єльнікової. Харків: Мачулин. 2019. 370 с.
2. Концепція реформування професійної освіти України «Сучасна професійна освіта». Національний проект «Децентралізація»: схвалено колегією МОН України від 23.05.2018 №5/3-3. Київ: Міністерство освіти і науки, 2018. 30 с.
3. Кушнір І.І. Зміст маркетингової компетентності керівників вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2013. № 27. С. 99 -102.
4. Груза М., Стронковські П. U-LEAD with Europe Ukraine Local Empowerment, Accountability and Development Program: Огляд ситуації у сфері професійно-технічної освіти в Україні [Із рекомендаціями щодо можливих покращень]: Звіт в рамках Національного проекту «Децентралізація». Київ-Варшава. 2018.
5. Палькевич Ю.С. Управління конкурентоспроможністю освітніх послуг професійно-технічних навчальних закладів: методичні підходи до прогнозування та планування. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2014. Вип.1(8). С. 28-32.
6. Радкевич В.О. Забезпечення якості професійної освіти: європейський контекст змін. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доповідей ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 09-10 листоп. 2017 р.) / редкол.: Н.Г. Ничкало, М.Є. Скиба, В.О. Радкевич та ін. Хмельницький, 2017. С. 26-28.
7. Свистун В.І., Петренко Л.М., Проценко Н.Д. Розвиток маркетингової компетентності керівників ПТНЗ: наук.-метод. посіб. / за ред. В.І.Свистун. Київ: ПІТО НАПН України, 2016. 85 с.

УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ ПРОЄКТУ

Янна Чепуренко,

старший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат історичних наук, доцент

«Самий надійний спосіб виділити свою компанію серед конкурентів, відірватися від натовпу переслідувачів – це добре організувати роботу з інформацією. Саме те, як ви збираєте, організовуєте та використовуєте інформацію, визначить, переможете ви чи програєте»

Білл Гейтс «Бізнес зі швидкістю думки»

Управління певними системами та процесами завжди мало інформаційну природу. Від обігу інформації в управлінських циклах залежить

ефективність управління, що доведено рядом досліджень вітчизняними та зарубіжними вченими, а також підтверджено багаторічною управлінською практикою.

Проектний менеджмент доцільно розглядати, як «процес управління командою, ресурсами проекту за допомогою спеціальних методів та прийомів з метою успішного досягнення поставленої мети» [1, с.12]. Відповідно до управлінських особливостей проекту інформація та інформаційні ресурси відіграють значну роль у забезпеченні його ефективності.

Інформаційні ресурси – це систематизована інформація, що є результатом інтелектуальної або практичної діяльності, зафіксована на певному носії (матеріальному або електронному). Інформаційні ресурси виступають однією з основних складових реалізації будь-якого виду людської діяльності: виробничої, управлінської, освітньої і, зокрема, проектною діяльністю, яка визначається, як «конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв’язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування і здійснення проекту» [2, с. 259] .

Проект має певні види ресурсів: матеріальні, кадрові, фінансові, енергетичні та інші, які за умов індустріального суспільства мали першочергове значення. Пріоритетність інформаційних ресурсів гостро постала з переходом до інформаційного суспільства та в сучасний період його активного розвитку. Збільшення кількості інформації в суспільстві і залежність управлінських процесів від своєчасності, достовірності, повноти, релевантності цієї інформації зумовлює ефективне управління певною організаційною системою.

Коло досліджень щодо природи, сутності, змісту, форм, видів, функцій та процесів застосування інформаційних ресурсів в різноманітних управлінських процесах достатньо широке і заслуговує окремого аналізу.

Теорія управління інформацією (information management) починає формуватися з 70-х років ХХ ст. Поняття «управління інформаційними

ресурсами» (information resources management) з'являється на початку 80-х років ХХ століття [3]. Головним завданням управління інформаційними ресурсами визначається організація інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень в компанії таким чином, щоб надати усі необхідні відомості та забезпечити ефективність використання інформаційних ресурсів» [4, с.35]. Цей процес знаходить своє структурне та функціональне відображення в ряді документів міжнародних організацій та професійних спільнот і отримує концептуальне закріплення з такими принципами, як: ефективність використання інформації, як дороговартісного продукту; рівноправність інформаційних ресурсів з іншими ресурсами (матеріальними, фінансовими, кадровими та ін.) та визначення інформаційних ресурсів, як важливого активу, яким потрібно управляти; реалізація процесу управління інформаційними ресурсами за допомогою відповідних інформаційних технологій. Також на міжнародному рівні розроблено методика управління інформаційними ресурсами [4]. Така методика носить інформаційно-комунікаційний характер, оскільки ґрунтується на традиційній технології управління інформацією та інформаційними ресурсами.

В контексті проектної діяльності доцільно звернутися до праксеологічного концепту управління інформаційними ресурсами. У цьому контексті інформаційні ресурси виступають, як у ролі об'єкта управління, так і в ролі інструмента проектно-управлінської діяльності, а також є частиною інформаційної інфраструктури проекту.

Методика управління інформаційними ресурсами проекту може ґрунтуватися на класичних етапах управлінського циклу таких, як: планування, організація, мотивація, контроль. В процесі планування інформаційних ресурсів проекту здійснюється визначення семантичного поля проекту, що буде зумовлювати тематику інформаційних ресурсів, окреслюються інформаційні системи, в яких вони знаходяться, та інформаційні потреби проекту. До етапу планування може бути віднесено і визначення інформаційних технологій, які будуть забезпечувати управління

інформаційними ресурсами на подальших етапах управлінського циклу. На етапі організації інформаційних ресурсів проекту здійснюється відбір інформаційних ресурсів відповідно до семантичного поля проекту, їх систематизація. Етап мотивації використання відповідних інформаційних ресурсів полягає у створенні доцільно розподіленої системи використання інформаційних ресурсів у проектно-управлінських процесах відповідно до технологій проектного менеджменту та потреб команди проекту. На управлінському етапі контролю здійснюється аналіз витрат на отримання необхідної інформації та оцінка ефекту від цієї інформації. В результаті аналізу здійснюються також коригування інформаційних потреб проекту, визначення обсягів додаткової інформації та інші інформаційні процеси ефективної діяльності інформаційної інфраструктури проекту. Запропонована методика є універсальною і може розгортатися відповідно до уточнення та деталізації управлінських циклів відповідного проекту.

Технології управління інформаційними ресурсами проекту в подальшому будуть активізуватися відповідно до сучасних розробок в галузі Data Science та Big Data, оскільки обсяги інформації постійно зростатимуть і вимагатимуть вдосконалення вже існуючих технологій, як управління самими інформаційними ресурсами, так і технологій інформаційного забезпечення процесів управління.

Список використаних джерел:

1. Проектний менеджмент для інноваційного розвитку освітніх організацій України: навч. посіб. для підготовки магістрів за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами», підвищення кваліфікації слухачів, керівників навчальних закладів/З.В. Рябова, А.Б. Єрмоленко, Т.А. Махinya та ін.; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; КультурКонтакт Австрія. К., 2016. 118 с.
2. Уйсімбаєва М. Проектна діяльність: теоретичні аспекти. *Витоки педагогічної майстерності*. Сер. Педагогічні науки. 2014. Вип.13. С.258-262.
3. Forest Horton Jr. The Invisible Revolution / *Computerworld, Computerworld /Ins.* August 16, 1982.
4. Днепровская Н. В., Селетков С. Н. Методика управления информационными ресурсами в компании. *Статистика и экономика*. 2011. № 6(2). С.35-39.

ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ ЯК АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ РОБІТНИКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Лідія Сліпчишин

доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, доктор педагогічних наук, старший дослідник

Сьогодні існує невідповідність запитів і вимог роботодавців щодо реальної підготовленості випускників освітніх закладів різних рівнів, які розпочинають свій трудовий шлях. Є багато причин для існування цього явища, проте найгострішою з проблем є низький рівень практичних професійних навичок. Відповідно, у виробничому секторі бракує кваліфікованих фахівців молодого покоління, а ті що є – більшість старшого покоління, яких цінують за професіоналізм і готовність працювати, поки існує потреба в них. Це порушує природні закони відтворення й ефективного використання праці та націлює на нову концепцію професійної підготовки, яка має ґрунтуватись на професійній мотивації і запобігати трудовій міграції молоді.

Конкурентність фахівців на ринку праці виявила основні причини незадовільного стану існуючої професійної підготовки: «значний відрив змісту навчальних програм від потреб ринку праці, малоефективна короткотривала виробнича практика, низький рівень розвитку особистісно-професійних ресурсів та творчого потенціалу студентської молоді» [1, с.23]. Розв'язати ці проблеми можливо через діалог між ринками праці та освіти, який підкріплений законодавчо. Урахування потреб основних гравців – держава, роботодавець, фахівець – і проблем із задоволенням їхніх потреб актуалізує нову форму професійної підготовки, яка є гнучкою стосовно регіональних особливостей, типів виробництва і дієвою щодо підвищення молодіжної зайнятості. Цією формою є дуальна освіта, яка показала свою ефективність у багатьох європейських країнах. Тому впровадження дуальної

форми навчання в Україні потребує вивчення найкращого зарубіжного досвіду у різних аспектах.

Основними методичними засадами дуальної освіти є:

- врахування специфіки фаху і його потреби у системності та послідовності засвоєння практичних навичок, що впливає на організацію навчального процесу і термін навчання;
- чітке обумовлення переліку необхідних знань, умінь і навичок, потрібних для роботи на виробництві, що орієнтує на створення програми на компетентнісній основі з урахуванням особливостей навчання;
- зміна ролей педагогів від освітнього закладу і залучених до дуального навчання фахівців підприємства, що впливає на методичне забезпечення процесу навчання, на технології педагогічного спілкування.

Оскільки на практиці існує велика кількість видів дуального навчання, корисним є вивчення зарубіжного досвіду і його особливостей. Наведемо приклад професійного освітнього закладу в м. Біберах, в якому готують теслярів для потреб землі Баден-Вюртенберг (Німеччина) [2, с. 69]. Вже сам факт існування освітнього закладу для підготовки фахівців однієї професії говорить про його унікальність і цінність досвіду для України.

Новітні технології та розвинене екофільне мислення німців спричинили популярність будівництва екобудинків. Відповідно, зріс попит на працю робітників, які встановлюють і збирають будинки, встановлюють і монтують вікна і двері, монтують покрівлі. Заклад спеціалізується на підготовці теслярів для виготовлення дахів і дерев'яних конструкцій, дерев'яного будівництва і складання будинків. Навчання за дуальною формою триває два і три роки. Протягом періоду навчання відбувається кількісний перерозподіл часу між теорією і практикою, а також внеску в загальний процес основних партнерів. На першому році діє повна професійно-технічна школа, в якій чергуються професійно-теоретичне і професійно-практичне навчання. На другому і третьому роках навчання в школі кількісно зменшується, додається робота в навчально-тренувальному центрі та теслярській навчальній компанії, де учні

проходять виробничу практику. Заклад має 15 майстерень і механічні цехи при них, де працюють 17 висококваліфікованих майстрів-теслярів. Наповнення груп від 12 до 20 учнів. У навчальних майстернях працює від 12 до 20 осіб, а в механічних цехах – не більше 12 осіб.

Майстри-теслярі та інженери проходять стажування у навчально-тренувальному центрі, під час якого вивчають курси реставрації, герметизації, роботу з іншими будівельними матеріалами (цегла, бетон тощо), 3D будівництво, складання дерев'яних каркасних будинків.

Випускники закладу демонструють високу якість роботи, що є свідченням високоякісного професійного навчання. В 2016 році на базі закладу був створений Німецький міжнародний центр робітничих теслярських навичок. Його партнерами є заклади тих країн, де розвивається екобудівництво (Великобританія, Данія, Ірландія, Угорщина та інші). Вони скеровують групи на навчання теслярського фаху. Крім того німецькі випускники працевлаштовуються також і за кордоном, що має негативні та позитивні сторони: випускники мігрують в інші країни, але здійснюють своєрідну профорієнтацію, яка обертається для закладу набором іноземних студентів. Роботу щодо міжнародних зв'язків ініціює окремий маркетинговий відділ.

Таким чином, в умовах дуальної форми навчання відбувається ефективна кооперація виробництва з освітніми закладами, результатом якої є формування у випускників практико орієнтованих навичок, що позитивно впливає як на працевлаштування, так і на забезпечення виробництва підготовленими кадрами, зменшення ризиків безробіття серед молоді.

Список використаних джерел:

1. Єрохін С.А. Концепція професійної мотивації студентів як фактору конкурентності на ринку праці / С.А. Єрохін. Ю.В. Нікітін. І.В. Нікітіна // Юридична наука. – 2011. – № 1. – С. 20-27.
2. Сліпчишин Л.В. Особливості теслярської майстерності: зарубіжний досвід / Л.В.Сліпчишин, Д.О.Зварич // Вікова спадщина українського народу: регіональний аспект : зб. наук. праць. – Львів : СПОЛОМ, 2019. – С.60-72.

Відповідальні за випуск:

Укладач – Л.В. Липська

Науковий редактор – В. О. Радкевич

Літературний редактор – Л. С. Гуменна

Комп'ютерний набір – Л. В. Липська

Відповідальний за друк – М. М. Шимановський

Підписано до друку 28.04.2020 р. Формат 60x84/16

Фіз. друк. арк. 32. Умов. друк. арк. 1,86

Наклад 100 прим.

Папір Lazer Copy

Друк дуплікатор Г

арнітура Times New Roman

Видавець і виготовлювач – Інститут професійно-технічної освіти НАПН
України.

Надруковано на власному обладнанні

м. Київ, пров. Віто-Литовський, 98-а

тел/факс: (044) 259-45-53, 252-71-75

E-mail: info@ivet-ua.science

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції

Серія ДК, № 3805 від 21.06.2010 р.